

ತೇರದ್ಯಾಳದ

ಲಾಸಕೇತಾರರು

ಡಾ|| ಸಂಗಮೇಶ ಭರಾದಾಶ

ತೇರದಾಳದ ಲಾವಣಿಕಾರರು

ಡಾ|| ಸಂಗಮೇಶ ಬರಾದಾರ

ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ
೧೪/೨ ಕೆನರಾ ಫೈನಾನ್ಸ್ ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್ ಕಟ್ಟಡ
ನೃಪತುಂಗರಸ್ತೆ, ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೦೨

ತೇರದಾಳದ ಲಾವಣಿಕಾರರು: ಡಾ|| ಸಂಗಮೇಶ ಬಿರಾದಾರ, ಜಮಖಂಡಿ.
ಪ್ರ: ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ ೧೪/೨, ಕೆನರಾ ಫೈನಾನ್ಸ್
ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್ ಕಟ್ಟಡ, ನೃಪತುಂಗ ರಸ್ತೆ, ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೦೨

ಪುಟ VIII + ೧೦೭

ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ : ೧೯೯೫

© ಪ್ರಕಾಶಕರು

ಬೆಲೆ: ರೂ. ೨೫/-

ಧಾಯಾಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ :

ವರ್ಷಿಣಿ ಗ್ರಾಫಿಕ್ಸ್

೧೮೬, ೭ನೇ ಮೈನ್, ವಿಜಯನಗರ ೨ನೇ ಹಂತ

ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೪೦

ಮುದ್ರಕರು:

ಸ್ನೇಹಾ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್

೧೧, ೨ನೇ ಮೈನ್, ಅತ್ತಿಗುಪ್ಪೆ

ವಿಜಯನಗರ ೨ನೇ ಹಂತ

ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೪೦

ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಮಾತು

ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿಯು ಹೊರತರುತ್ತಿರುವ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಜಾನಪದ ತಜ್ಞರನ್ನು ಮತ್ತು ಜನಪದ ಸಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದವುಗಳು. ಜಾನಪದ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಪರಿಚಯವಿರುವ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಜೊತೆಗೆ ಅಷ್ಟು ಪರಿಚಿತರಲ್ಲದ, ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಭಾಪೂರ್ಣವಾದ ಅನುಭವ ಸಂಪ್ರದಿ ಹಾಗೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಚಿಂತನಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಹಳೆಯ ಸೃಜನಶೀಲ ಪ್ರತಿಭಾವಂತರನ್ನು ಸಹ ಈ ಮೂಲಕ ಜಾನಪದ ಲೋಕದ ಗಮನಕ್ಕೆ ತರಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ "ತೇರದಾಳದ ಲಾವಣಿಕಾರರು" ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಹಾಗೂ ಗಮನಾರ್ಹ ಕೃತಿ. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜನಪದ ಲಾವಣಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಅದರ ಇತಿಹಾಸ ಹಾಗೂ ಬೆಳವಣಿಗೆ ತುಂಬಾ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿ ಜನ-ಮನವನ್ನು ಹಿಡಿದಿಡುವ ಭಾಷೆ, ವಸ್ತು ಮತ್ತು ಅವರಲ್ಲಿ ಸುವಿಚಾರದ ಆಲೆಗಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸುವ ಅನನ್ಯವಾದ ತಾತ್ವಿಕತೆ, ನಮ್ಮ ಶ್ರುತಿ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಆನಂದಗೊಳಿಸುವ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ಧಾಟಿ ಹಾಗೂ ರಾಗಗಳು ಈ ಲಾವಣಿಗಳ ಹಿರಿಮೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ. ಇಂತಹ ಲಾವಣಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ತೇರದಾಳ ಒಂದು. ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಜನ ಲಾವಣಿಕಾರರು ಒಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಂತವೂ ಆದ ಗಾಯನ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಮೂಲಕ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥ ಜನತೆಗೆ ಜ್ಞಾನಗುರುಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಲಾವಣಿಗಳು ನೂರಾರು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಅವುಗಳ ವಸ್ತು, ಉದ್ದೇಶ, ವಿಸ್ತರಣೆ, ಭಾಷೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಸೊಬಗು ಅನುಭವ ವೇದ್ಯ. ಇಂತಹ ಲಾವಣಿಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಆ ಲಾವಣಿಕಾರರ ಪರಿಚಯವಾಗಲೀ ಇದುವರೆಗೆ ನಡೆದಿಲ್ಲ. ಡಾ|| ಸಂಗಮೇಶ ಬಿರಾದಾರ ಅವರು ಪರಿಶ್ರಮಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿ ಮರೆತುಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಲಾವಣಿಗಳನ್ನು, ಲಾವಣಿಕಾರರ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಜನಪದ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಈ ಕೃತಿಯ ಮೂಲಕ ಹೊರ ತೆಗೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಲಾವಣಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಅದರ ಹುಟ್ಟು ಮತ್ತು ಬೆಳವಣಿಗೆ, ಸ್ವರೂಪ, ವರ್ಗೀಕರಣ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಆಧಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ

ವಿದ್ವತ್‌ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡದ ಲಾವಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಮರಾಠಿಯ ಶಾಹಿರಿಗಳನ್ನು ತುಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಕನ್ನಡ ಲಾವಣಿಗಳು ಮರಾಠಿ ಲಾವಣಿಗಿಂತ ವಿಶಿಷ್ಟವೂ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚೀನವೂ ಆಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮಾಹಿತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಜನರ ಕಣ್ಮರೆ ಮತ್ತು ಕಿವಿಮರೆಯಾಗಿದ್ದ ಅಜ್ಞಾತ ಲಾವಣಿಕಾರರ ಬದುಕಿನ ವಿವರಗಳನ್ನು ತುಂಬಾ ಶ್ರಮ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆಗಳಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಕಲೆಹಾಕುವ ಮೂಲಕವಾಗಿ ನಮಗೆ ಅಪೂರ್ವ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ತೇರದಾಳದ ಲಾವಣಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮೂಲಪುರುಷನಾದ ಜ್ಯೋತ್ಯಪ್ಪನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಚತುರ ತುಕಾರಾಮನ ಮೂಲಕ ಹಾಯ್ದು ಶಿವನಗೌಡ ಮಲ್ಲನಗೌಡ ಬಿರಾದಾರರವರೆಗೆ ಲಾವಣಿಕಾರರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ, ಪ್ರತಿಭೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪ ಹಾಗೂ ಮೌಲಿಕತೆಗಳನ್ನು ಈ ಕೃತಿಯ ಮೂಲಕ ಮೊತ್ತಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ಡಾ|| ಬಿರಾದಾರರು ಇಲ್ಲಿ ಅನಾವರಣ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಚಯ, ವಿಮರ್ಶೆ ಹಾಗೂ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಮುಷ್ಟುರಿಗೊಂಡಿವೆ. ಈ ಕೃತಿ ಮೂಲಕ ಡಾ|| ಸಂಗಮೇಶ ಬಿರಾದಾರ ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ಒಂದು ಮೌಲಿಕ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಜೋಡಿಸುತ್ತ ಜಾನಪದ ಆಸಕ್ತಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಮಹೋಪಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಜಾನಪದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಈ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಪರವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಅವರಿಂದ ಜಾನಪದ ಲೋಕದ ಪರವಾಗಿ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಸ್ನೇಹಾ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್ ಅವರಿಗೆ, ಸುಂದರವಾಗಿ ಮುಖಚಿತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀ ವಿಜಯಕುಮಾರ್ ಅವರಿಗೆ, ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಕರಡನ್ನು ತಿದ್ದಿದ ಶ್ರೀ ರಾಜಶೇಖರ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಧನ್ಯವಾದಗಳು ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ.

ಡಾ|| ಎಚ್. ಜೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಣ್ ಗೌಡ
ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

ನನ್ನ ಮಾತು

ಶ್ರೀ ಈಶ್ವರಚಂದ್ರ ಚಿಂತಾಮಣಿಯವರು ನನಗೆ ತೇರದಾಳದ ತುಳಜಾರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ೬೦ ಪುಟದ ಕೃತಿ ರಚಿಸುವಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಪರವಾಗಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ತುಳಜಾರಾಮನ ವಿಷಯ ಅಷ್ಟು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದಾಗಿ ತುಕಾರಾಮನ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯಲು ತಿಳಿಸಿದರು. ಆ ಪ್ರಕಾರ ಅಕಾಡೆಮಿಯವರಿಂದಲೂ ಆದೇಶ ಬಂದಿತು.

ಬರೆಯಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕಲೆಹಾಕತೊಡಗಿದೆ. ತುಕಾರಾಮನ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ಬರೆಯುವುದರಿಂದ ವಿಷಯ ಪೂರ್ಣವಾಗದೆಂದೆನಿಸಿತು. ಅವನ ಹಿಂದು-ಮುಂದು ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡೆ. ಆದ್ದರಿಂದ 'ತೇರದಾಳದ ತುಕಾರಾಮ' ಎಂಬ ತಲೆಬರೆಹವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಬದಲಾಯಿಸಿ 'ತೇರದಾಳದ ಲಾವಣಿಕಾರರು' ಎಂದಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ.

ಈ ಲಾವಣಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ತಪ್ಪುಕಲ್ಪನೆಗಳಿದ್ದುದರಿಂದ ಪೀಠಿಕೆಯಾಗಿ ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಜೊತೆಗೆ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕನ್ನಡ-ಮರಾಠಿಗಳನ್ನು ತುಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ನೋಡಿ, ಕನ್ನಡ ಲಾವಣಿಯ ಮರಾಠಿಗಿಂತ ಹಳೆಯದೆಂಬುದನ್ನು ಸಾಧಾರವಾಗಿ ಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ತೇರದಾಳದವರ ಪದಗಳು ನನಗೆ ನೂರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ದೊರೆತಿವೆ. ನಾಡಿನ ಉದ್ದಗಲಕ್ಕೂ ಈ ಪದಗಳು ಚಲ್ಲವರಿದಿರುವುದರಿಂದ ಇನ್ನೂ ನೂರಾರು ಪದಗಳು ಸಿಗಬಹುದು. ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಪ್ರಕಟಿಸಿದರೆ ಅದೊಂದು ಮೌಲಿಕ ಕೆಲಸವಾಗುತ್ತದೆ; ಕನ್ನಡ ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಂಪತ್ತುಗುತ್ತದೆ. ಸರಕಾರ, ಅಕಾಡೆಮಿ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡರೆ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ವಿಷಯ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕವಾದುದು, ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾದುದು. ವೇಳೆ ಕಡಿಮೆ. ಹೀಗಾಗಿ, ಎಷ್ಟೋ ವಿಷಯಗಳು ನಿರ್ಣಯವಾಗದೆ ಉಳಿದಿವೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಆ ಸೂಚನೆಗಳು ಕಾರ್ಯಗತವಾದಾಗ ಈ ಕೆಲಸ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಬಹುದು.

ನನಗೆ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ ಬರೆಯಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಈಶ್ವರಚಂದ್ರ ಚಿಂತಾಮಣಿಯವರಿಗೂ, ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೂ ಅನೇಕ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ವಿಷಯ, ಪದಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಮಾಡಿದ ತೇರದಾಳದ ಶ್ರೀ ಗುರಪ್ಪ ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಹನಗಂಡಿ, ಶ್ರೀ ಬಾಬು ವೆಂಕಪ್ಪ ಮೋಪಗಾರ, ಶ್ರೀ ಮಹಾದೇವ ಗೋವಿಂದಪ್ಪ

ಮೋಪಗಾರ, ಡಾ. ಪ್ರಭಾಕರ ಅಣ್ಣಾರಾಮ ಮೋಪಗಾರ, ತುಂಗಳದ ರಾಮಪ್ಪ, ತುಪ್ಪದ ಶಿವನಗೌಡ ಬಿರಾದಾರ, ಅಥಣಿಯ ಮುರಲೀಧರ ಜಾಧವ, ತಮದಡ್ಡಿಯ ಗಂಗಪ್ಪ ಗಿರಿಮಲ್ಲಪ್ಪ ಜಕ್ಕಣ್ಣವರ ಇವರಿಗೆ ನನ್ನ ಹೃತ್ತೂರ್ವಕ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ಇದನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ, ಇದರ ಛಾಯಾಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ ಮಾಡಿದ ವರ್ಷಿಣಿ ಗ್ರಾಫಿಕ್ಸ್‌ನವರಿಗೆ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿದ ಸ್ನೇಹಾ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್‌ನವರಿಗೆ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳು.

ಡಾ. ಸಂಗಮೇಶ ಬಿರಾದಾರ
ಜಮಖಂಡಿ

ಅಡಿ ವಚ್ಚೆಗಲು

೧. ನನ್ನ ಮಾತು	
೨. ಪೀಠಿಕೆ	
೩. ತೇರದಾಳದ ಲಾವಣಿಕಾರರು	೧
೪. ಕನ್ನಡ ಲಾವಣಿ ಸಾಹಿತ್ಯ	೩
೫. ಕನ್ನಡ ಮರಾಠಿ ತುಲನೆ	೨೧
೬. ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ-ಸೈ ಸೌದಾಗರ	೨೯
೭. ಚತುರ ತುಕಾರಾಮ	೪೬
೮. ಮೋಪಗಾರ ಮನೆತನದ ಇತರ ಲಾವಣಿಕಾರರು	೬೫
೯. ತೇರದಾಳದ ಬೇರೆ ಲಾವಣಿಕಾರರು	೭೮
೧೦. ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿದವರು	೧೦೪
೧೧. ಉಪಸಂಹಾರ	೧೦೬

ತೇರದಾಳದ ಲಾವಣಿಕಾರರು

‘ತೇರದಾಳದ ಲಾವಣಿಕಾರರು’ ಇದು ತೇರದಾಳ, ಲಾವಣಿ ಮತ್ತು ಲಾವಣಿಕಾರರು ಈ ಮೂರು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡದ್ದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ತೇರದಾಳದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಪರಿಚಯ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ.

ಲಾವಣಿಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪಂಡಿತರಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿವರವಾಗಿ ವಿಷಯ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಕೆಲವು ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಪದಗಳು ಈ ಲಾವಣಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದು ಅವುಗಳ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೆ, ಪದಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಶಬ್ದಗಳ ಬಳಕೆಯಾದಾಗ, ಓದುಗರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ ಇದನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ.

ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಅವರ ಪ್ರಮಾಣ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಲಾವಣಿಕಾರರನ್ನು, ಲಾವಣಿಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಯಾರದನ್ನೋ ನೋಡಿ, ಅವರಂತೆ ಇದನ್ನು ರೂಪಿಸುವದು, ನಿಯಮಾವಳಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವದು ಸೂಕ್ತವಲ್ಲ, ಸಾಧುವಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇದ್ದುದನ್ನು ಇದ್ದಂತೆ ರೂಪಕೊಟ್ಟು ವಿವರಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಮೂಲಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ, ಸಾಧಕ-ಬಾಧಕಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸದೆ ತುರ್ತುನಿರ್ಣಯ ಕೊಡುವುದು ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಪಚಾರ. ಕನ್ನಡ-ಮರಾಠಿ ಲಾವಣಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಇಂತಹ ಪ್ರಮಾದ ಮಾಡಿದ್ದು ಕಂಡುಬಂದುದರಿಂದ ಅವರಡನ್ನು ಜೊತೆಜೊತೆಗಿರಿಸಿ, ತೌಲನಿಕವಾಗಿ ನೋಡಿ, ಸಾಕ್ಷಾಧಾರ ಸಹಿತ ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಇನ್ನು ಲಾವಣಿಕಾರರನ್ನು ಕುರಿತು ಅಭ್ಯಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತೇರದಾಳ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಮೂಲಪುರುಷನಾದ ಸೈ ಸೌದಾಗರ (ಜ್ಯೋತಿಪ್ಪ ಹನಗಂಡಿ) ಮತ್ತು ಇದನ್ನು ಬೆಳೆಸುವಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ ಚತುರ ತುಕಾರಾಮ ಇವರ ವಿಷಯ ಹೆಚ್ಚು ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರಿಂದ ಎರಡು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ತುಕಾರಾಮನ ಮನೆತನದಲ್ಲಿಯೇ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಲಾವಣಿಕಾರರು ಆಗಿ ಹೋದುದರಿಂದ ಅವರ ಸಲುವಾಗಿ ಒಂದು ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ತೇರದಾಳದಲ್ಲಿಯೆ ಬೇರೆ ಲಾವಣಿಕಾರರನ್ನು ಕುರಿತು ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಮೊಸಲಿರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಹೀಗೆಬೇರೆಬೇರೆ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಾಗಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ತೇರದಾಳದ ಲಾವಣಕಾರರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಜನರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಒಬ್ಬರು ಒಂದು ರೀತಿ ಹೇಳಿದರೆ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧ. ಬಹುತರವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಅವರಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಅಭಿಮಾನವೇ ಕಾರಣವಾಗಿರಬೇಕು.

ಇಂತಹ ವಿವಿಧತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮೀಪವಾದ ಏಕತೆಯನ್ನು ತರುವುದು ಪ್ರಯಾಸದ ಕೆಲಸ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿವರನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಆ ಮನೆತನದವರನ್ನೇ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನದಂದು ಭಾವಿಸಿ ನಾನು ತೇರದಾಳಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಈ ಲಾವಣ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವರನ್ನು, ಕೆಲವು ಹಿರಿಯರನ್ನು, ಅವರ ಸಂಬಂಧಿಕರನ್ನು ಭೆಟ್ಟಿಯಾದೆ.

ಅವರು ತಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದರು. ಕೆಲವು ಪ್ರಸಂಗಗಳು, ವಿಷಯಗಳು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚು - ಕಡಿಮೆ ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದವು. ಇನ್ನು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಒಂದು ಸಂಗತಿ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಗತಿ. ಹೀಗೆ ಒಂದೊಂದೇ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕಲೆಹಾಕುತ್ತ ಹೊರಟೆ. ವಿಷಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಂತೆನಿಸಿತು. ತೇರದಾಳ ಲಾವಣ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಒಂದು ಚಿತ್ರ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲುವಂತಾಯಿತು.

ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದು ತಮಗೆ ತೋಚಿದಂತೆ; ನೆನಪಿನ ಸುರುಳಿ ಬಿಚ್ಚಿದಂತೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅವರ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಂಗತ್ಯವಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಅವರ ನೆಗೆತ. ಹೀಗಾಗಿ ಅದನ್ನು ನಾನೇ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಈ ಹೊಂದಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕುಂದು-ಕೊರತೆ ಕಂಡುಬರುವುದು ಸಹಜ. ಅಳಿದುಹೋದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಉಳಿದ ಸಂಗತಿಗಳಿಂದ ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೀಗಾಗುವದು ಅನಿವಾರ್ಯ.

ಚರಿತ್ರೆಯ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವರ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ನನ್ನ ಅನಿಸಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಸೌದಾಗರನ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಗೌರವಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಒಬ್ಬ ಪವಾಡಪುರುಷನಂತೆ ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಓದುಗರ ಮುಂದಿರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ವಿಮರ್ಶೆಯ ರೇವಿಗೆಗೆ ಸಿಲುಕಿ ನವನೀತ ಹೊರಹೊಮ್ಮಬಹುದು.

ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳು ಮುಂದಿನ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ.

ಕನ್ನಡ ಲಾವಣಿ ಸಾಹಿತ್ಯ

ಹಿನ್ನೆಲೆ:

ಜನಪದದಿಂದ ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದು ಈ ವಿಧಾನ ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಲಿದೆ. ಇದೊಂದು ಒರತೆಯ ನೀರು. ತೆಗೆದಷ್ಟೂ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತದೆ. ಕೊರತೆಯೆಂಬುದಿಲ್ಲ.

ಇದು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಂದ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ; ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಪಂಡಿತರೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಮಾಡಿರುವುದುಂಟು. ಇದಕ್ಕೆ ಅಶಿಕ್ಷಿತ ಹಳ್ಳಿಗಾಡಿನ ಜನರ ಆಗಬೇಕೆಂದೇನೂ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಜಾನಪದೀಯ ಈ ರೀತಿ ಬಂದಿದ್ದರೆ, ಅದು ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಅನುಭವ ಮುಖ್ಯ.

ಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯದಂತೆ ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಒಂದು ಕಲೆ. ಅದು ಪ್ರತಿಭಾ ಮೂಸೆಯಿಂದಲೇ ಅವಿಷ್ಕಾರಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇದರಿಂದ ಹೊರತಾಗಬೇಕಿಲ್ಲ, ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ. ಅದು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿದೆಯೆಂದರೆ ಅದಕ್ಕೊಬ್ಬ ಕಾರಣ ಕರ್ತೃ ಇರಬೇಕು. ಇಂತಹ ಈ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯ ಒಬ್ಬನದಲ್ಲ, ಹಲವರದು. ಒಂದು ಗುಂಪಿನದು ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯೊಂದಿದೆ. ಇದು ಪೂರ್ಣ ಸತ್ಯವಲ್ಲ. ಎಲ್ಲೋ ಕೆಲವು ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗುಂಪು ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಧನ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಹಲವರಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಪ್ರತಿಭಾನ್ವಿತನಾದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ರಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ಉಳಿದವರು ಪೋಷಕರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಬಿಡಿ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ನೀಳ್ಗವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದವರ ಹೆಸರು ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅದರ ಕರ್ತೃತ್ವವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ಆತ ಅಜ್ಞಾತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಇನ್ನು ದುಂದುಮೆ ಪದ, ಡೊಳ್ಳಿನ ಪದ, ಹೋಳಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಹಾಡು, ಲಾವಣಿಪದಗಳಲ್ಲಿ ನಾಮ ನಿರ್ದೇಶ ಇರುವುದರಿಂದ ಇವನ್ನು ಜಾನಪದವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗದು.

ಕವಿಯ ಪ್ರತಿಭಾ ಮೂಸೆಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುವಂತೆ ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಜನತೆಯ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬರಿಂದ ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಹಸ್ತಾಂತರವಾಗುತ್ತ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ. ಹಸ್ತಾಂತರ ಸಾಗುವದಾದರೂ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಮಿತಿಯುಂಟು. ಭಾಷೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಅವಸ್ಥಾಂತರವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಅವಸ್ಥಾಂತರವು ಒಂದೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುವಂತಹದಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂರು ಮುನ್ನೂರು ವರ್ಷಗಳಾದರೂ ಬೇಕು. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಅವಲೋಕಿಸಿದರೂ ಈ ವಿಷಯ ನಮಗೆ ಮನದಟ್ಟಾಗದೆ ಇರದು. ಹೀಗಾಗಿ ಅವಸ್ಥಾಂತರವನ್ನು ಪಡೆದಾಗ, ಕೇವಲ ಬಾಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮುಂದುವರಿಯುವುದಿಲ್ಲ, ಅಳಿದು ಹೋಗುತ್ತದೆ - ಕುರುಹುಗಳಿಲ್ಲದಂತೆ.

ಒಂದು ವೇಳೆ ಅದು ಬರಹದಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಹೀಗಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅದನ್ನೇ ಮುಂದುವರಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೇ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಅವಹೇಳನವಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮಧುರನಂತಹ ಕವಿಗಳು 'ಕಂಡರ್ ಕೇಳೋಡೆ ಗೊರವರ ಡುಂಡುಚಿಯೆ ಬೀದಿವರಿಯ ಬೀರನ ಕತೆಯೆ' ಎಂದು ಗೇಲಿ ಮಾಡಿರುವುದನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಮಾರ್ಗದಿಂದ ದೇಶಿಯೇ ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಮಹಾಕವಿಗಳಂಥವರು ಪರಿಶ್ರಮಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕೇಳುವವರಾರು? ಅದನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಬೆಳೆಸುವವರಾರು?

ಇದರಿಂದಾಗಿ ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಇಂದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಹೋಗಬಹುದು. ಸಾಹಿತ್ಯ ದೊರೆಯದೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅದು ಇದ್ದಿರಲೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕಾಗದು. ದೊರೆತ ಕೆಲವು ಸುಳುಹುಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಜನಪದರು ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ಉಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೊರಟವರಲ್ಲ, ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ತಮಗೊಂದು ಸ್ಥಾನ ದೊರೆಯಬೇಕೆಂದು ಆಶೆಪಟ್ಟವರಲ್ಲ. ಅಷ್ಟಾಗಿಯೂ ಇತಿಹಾಸ ಅವರಿಂದ ದೂರ. ಹೀಗಾಗಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ಬಹಳ ಕಡೆಗೆ ಹೇಳುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಲಾವಣಿಯ ಕರ್ತೃ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವನಾದರೂ ಅದರ ಕಾಲವನ್ನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಿಯರಾದ ನಮಗೆ ಅದರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೆನಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಅವರಿಗೆ ಅನಿಸದು. ಇದರಿಂದ ದೊರೆತ ಲಾವಣಿಗಳ ಕಾಲವೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಬಹುತರವಾಗಿ ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಿರುವುದು ಕಡಿಮೆ. ಲಾವಣಿಯೂ ಹಾಗೆಯೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಡಾ. ಫ್ಲೀಟರು ಸಂಗ್ರಹಿಸದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಈ ಲಾವಣಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗೆಗೆ ಪಂಡಿತರ ಗಮನ ಹರಿಯುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಸಂದೇಹವೆ. ಇದರಿಂದ ಹಿಂದಿನ ರಾಜಮಹಾರಾಜರ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಲಾವಣಿಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮವರು ಆಗಾಗ ಹಾಡಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ನಾವು ಹಿಡಿದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಅವು ನಮಗೆ ಇಂದು ಕಾಣಿಸಿಗದಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ಲಾವಣಿಯ ಉಗಮವನ್ನು ಕೆಲವರು ವೇದಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ವೇದಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡವೇ ಹುಟ್ಟಿದಿರುವಾಗ ಅದರ ಜಾನಪದ ಪ್ರಭೇದವಾದ ಲಾವಣಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಯಸುವುದು ತೀರ ಅಸಮಂಜಸ. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಇದರ ಮೂಲವನ್ನು ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ವಿಚಾರಣೀಯ.

ಲಾವಣಿಯ ಹುಟ್ಟು ಮತ್ತು ಬೆಳವಣಿಗೆ :

ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯದ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವಾಗ, ಅದರ ಮೂಲದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಿಸುವುದು ಸಹಜ. ಚಾರಿತ್ರಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದು ಒಂದಿಷ್ಟು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಲಿಖಿತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಷಯವಾಗಿಯೆ ವಿಚಿತವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ರೂಪಿಸಲು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನೂ ಕಷ್ಟವೆ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಆಧಾರಗಳ ಸುಳುಹು ಹಿಡಿದು ಮೂಲವನ್ನು ಪಂಡಿತರಾದವರು ಹುಡುಕುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವುದುಂಟು. ಹಾಗೆಯೆ ಲಾವಣಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹುಟ್ಟು ಮತ್ತು ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಪಂಡಿತರ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಇದಾಗಿದೆ.

ಡಾ|| ಫೀಟ್ ಅವರು ಅನೇಕ ಲಾವಣಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವು ಈಗ ಪ್ರಕಾಶನಗೊಂಡಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗೊಳ್ಳಿ ರಾಯಣ್ಣನ ಲಾವಣಿಯೂ ಒಂದು. ಅದನ್ನು ಬರೆದ ಕವಿ ಮಂಡಲಹೆಬ್ಬೆಳ್ಳಿಯ ಬಸವ. ಇವನು ಆ ಲಾವಣಿಯ ಆಗಮದಲ್ಲಿ-

ಮಂಡಲ ಹೆಬ್ಬೆಳ್ಳಿಯ ಪುಂಡರು ಬಸವರು ಮಾಡಿದ ಲಾವಣಿ
ಕಂಡು ಹೇಳಿದ ಕವಿ ಮಾಡಿ ಸ್ತಥಾ||

ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ- ಇಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ಕಂಡು ಕವಿ ಮಾಡಿ ಹೇಳಿರುವುದಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸಂಗೊಳ್ಳಿ ರಾಯಣ್ಣನ ಸಂಗ್ರಾಮವಾದುದು ೧೮೨೪-೨೯ ಆದ್ದರಿಂದ ೧೮೩೦ರ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಈ ಲಾವಣಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕು.

ಇವನೇ ಬರೆದ ಇನ್ನೊಂದು ಲಾವಣಿ 'ಕಿತ್ತೂರ ಚೆನ್ನಮ್ಮನ ಸೊಸೆ' ಇದನ್ನೂ ಕೂಡ 'ಸುಂದರ ಹೆಬ್ಬೆಳ್ಳಿ ಬಸವ ಕಂಡಷ್ಟೂ ಕವಿಯ ಹೊಂದಿಸಿ ಮಾಡಿದ ವಿಸ್ತಾರಾಗ್ಲಿ||" ಎಂದು ಕಂಡುಕೊಂಡೇ ಬರೆದಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕೆ ಸತ್ತದ್ದು ಕ್ರಿ.ಶ ೧೮೩೦ರ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ. ಇದೇ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪದವೂ ರಚನೆಯಾಗಿರಬೇಕು.

ಈ ಲಾವಣಿಯನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಇದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇನೆ. ಅಂದರೆ ಈ ಲಾವಣಿಪ್ರಕಾರ ಇದೀಗ ಹುಟ್ಟುತ್ತಿತ್ತು- ಎನ್ನುವ ಸ್ಥಿತಿ ಇಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಸಾಕಷ್ಟು ಹಿಂದಿನಿಂದಲೇ ಇದು ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದದ್ದು ಇದನ್ನು ಬರೆಯುವರು, ಕೇಳುವವರು, ಸಿದ್ಧಗೊಂಡಿದ್ದರೆಂಬುದು ವಿದ್ವಿಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನೂ ಒಂದು ವಿಚಾರಣೆಯವಾದ ಮಹತ್ವದ ಅಂಶವೆಂದರೆ, ಇವನು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಬರೆದದ್ದು-ಸ್ವತಃ ಕಂಡು. ಅಂದರೆ ಆ ವೇಳೆಗೆ ಅವನು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಬುದ್ಧನೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಸುಮಾರು ೫೦ ವರ್ಷದವನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಿದರೂ ಈ ತೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭೮೦ರಲ್ಲಿಯೇ ಅದಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆಯೆ ಜನಿಸಿರಬೇಕು. ಇವನ ಕವಿತ್ವದಲ್ಲಿ ನೈಪುಣ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಇವನಿಗೆ ಲಾವಣಿಯ ಶ್ರವಣವಾಗಿರುವುದು ಸಾಧ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

೧. ಡಾ|| ಫೀಟ್‌ರು ಅದೇ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ 'ಸಂಗ್ರಾಹನ ಅಪರಾಧ ಮತ್ತು ಸಾವು ಎಂಬುದು ಇನ್ನೊಂದು. ಈ ಘಟನೆ ನಡೆದುದು 'ಸಕೆ ಸತ್ತಾರಾಸೇ ಪಂಚಾಣನೆ ರುದ್ರೋದ್ಧಾರಿ ಸಂವತ್ಸರಾ|| ಎಂದಿದೆ(೧೭೮೫). ಆದ್ದರಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೮೬೩. ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಈ ಪದದ ರಚನೆಯಾಗಿರಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಬರೆದ ಕವಿಯೂ ಅಷ್ಟು ಎಂಬುವನು.

೨. ಬೈಲಹೊಂಗಲದ ಈ ಅಷ್ಟು ಎಂಬ ಕವಿಗಾರನು ತುಕಾರಾಮನು ತನ್ನ ವಸ್ತ್ರಾದನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಇವನಿಗೆ ವಸ್ತ್ರಾದನಾಗಿರುವವನು ಇವನಿಗಿಂತ ದೊಡ್ಡವನಾಗಿರಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ತುಕಾರಾಮನು ೧೮ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದಿರಬೇಕು.

೩. ಅಥಣಿಯ ಮಕಬೂಲಶಾ, ಮುತ್ಯಾಮೊದನಶಾ, ಇಮಾಮಶಾ ಇವರು ೧೮ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಿದರಾಮ ಭೈರಿ (ತಳವಾರಯು ೧೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆದಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮದರಖಂಡಿ ಯಲ್ಲಪ್ಪ(ಹರಿಜನ) ಇವನೂ ೧೮ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಥಣಿಯ ವಸ್ತ್ರಾದ ಮುರಲೀಧರ ಜಾಧವ.

೪. ಬೈಲಹೊಂಗಲದ ದುರುದುಂಡೇಶನೆಂಬ ಕವಿಯು 'ಪ್ರಭುದೇವರ ಯಕ್ಷಗಾನ' ವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದು, ಇದರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಲಾವಣಿಗಳಿವೆ. ಈತ ೧೮೦೦ರಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿರಬೇಕೆಂದು ಡಾ|| ಬಿ.ಬಿ. ಹೆಂಡಿಯವರು ತರ್ಕಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಯಕ್ಷಗಾನ ರಚನೆಯ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೮೫೮ಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದೆಯೇ ಇರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರತಿಮಾಡಿದ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ೧೮೫೮ರ ವಾಟರ್‌ಮಾರ್ಕ್ ಇದೆ.

೫. ಗುಣಚಂದ್ರನು (ಕ್ರಿ.ಶ ೧೬೫೦) ತನ್ನ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಲಘುಗಳ ಮಿಳಿತವ ಮಾಡಿ,

ಕೊನೆಯಲಿ ಗುರುಗಳಪೂಡಿ,
ಅರ್ಥವ ಸಾರವ ನೋಡಿ
ಪ್ರಾಸನು ಕೊನೆಯಲಿ ಕೂಡಿ
ಪಾದಮಿತಿಯ ಬೀಸಾಡಿ
'ಲಾವಣಿ' ಕೃತಿಗಳ ಪಾಡಿ

ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಲಾವಣಿ ಎಂದರೆ ಲಾವಣಿಯೆ. ೪- ಮತ್ತು ಣಗಳೂ ಒಂದರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಬರುವುದು ಸಹಜ. ಕಣ-ಕಳ-ನೋಣ-ನೋಳ, ಗಿಳಿ-ಗಿಣಿ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು.

ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರ ಈ ರೀತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಪಡೆಯಬೇಕಾದರೆ ಅದು ಶತಮಾನಗಳಷ್ಟಾದರೂ ಹಳೆಯದಾಗಿರಬೇಕು. ಈ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿರಬೇಕು.

೧. ಜಾನಪದ ದರ್ಶನ ೬, ಪುಟ ೨೩೮, ಕ.ವಿ.ವಿ. ಧಾರವಾಡ

೬. ಮೇಲಿನ ಹೇಳಿಕೆಗೆ ಉತ್ತರವೆನ್ನುವಂತೆ ಕಮಾರ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯು (ಕ್ರಿ.ಶ ೧೫೮೦) ತನ್ನ ತೊರವೆ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ 'ಕಾರ್ಯ' ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನು* (ಕ್ರಿ.ಶ ೧೪೩೦) ತನ್ನ ಗದುಗಿನ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸೌಂದರ್ಯ, ಶೌರ್ಯ ಸಮೂಹ ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವೆರಡೂ ಕಾವ್ಯಗಳು ದೇಶೀಕಾವ್ಯಗಳು ವರ್ಣಕಗಳು.

ಈ ಎರಡು ನಿದರ್ಶನಗಳಿಂದ ಲಾವಣಿ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆಯೇ ಇರಬೇಕೆಂಬುದು ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ನೂರಾರು ವರುಷಗಳ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಈ ಶಬ್ದ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದರ ನಿರಂತರತೆಯು ಮುಂದುವರಿದಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

೭. ಇನ್ನು ನಾಮನಿರ್ದೇಶತೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಆ ಲಕ್ಷಣವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ, ಕಾವ್ಯವೆಲೋಕನದಲ್ಲಿ(ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೬೨) ಬರುವ, ಬಾಜನಗಬ್ಬವು ಇಂದಿನ ಲಾವಣಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ೨೦ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳಾಗಿರಬಹುದು. ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹೋಲಿಕೆ ಇರುವುದಂತೂ ಸತ್ಯಸ್ಥ ಸತ್ಯಸಂಗತಿ.

೮. ಲಾವಣಿಯನ್ನು 'ಶಾವಿರಕಿ'ಎಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಗಳದಲ್ಲ; ಪರ್ಶಿಯನ್ ಶಬ್ದ ಶಾಯರಿ ಎಂಬುದು ಇದರ ಮೂಲ. 'ಶಹಾದತ್ ಕೇ ಗೀತ' 'ವೀರರ ಸಲುವಾಗಿ ಹಾಡಿದ ಹಾಡು' ಇದು ಶಾಹರಿ. ಅಂದರೆ ಇದು ವೀರಗೀತೆ. ನಮ್ಮ ಶಾವಿರಕಿಯಲ್ಲಿಯೂ ವೀರಗೀತೆಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾದ ಶಬ್ದಗಳೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಾದೃಶ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ಪರ್ಶಿಯನ್‌ದಿಂದ ಈ ಶಬ್ದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸೇರಿರಬೇಕು.

ಪರ್ಶಿಯನ್ನರ ಸಂಪರ್ಕ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಆದುದು ಪರ್ಶಿಯನ್ ದೊರೆ ೨ನೆಯ ಖುಸ್ರು (ಕ್ರಿ.ಶ ೬೨೫) ಮತ್ತು ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಲುಕ್ಯದೊರೆ ೨ನೆಯ ಪುಲಕೇಶಿ ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ. ಅಜಂತಾದಲ್ಲಿರುವ ಪರ್ಶಿಯನ್ ರಾಯಭಾರಿ ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದವ. ಈ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಶಬ್ದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸೇರಿರಬೇಕು. ಸಮಾನವಾದ ಗುಣಧರ್ಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹಾಡಿಗೆ ಅನ್ವರ್ಥಕವಾಗಿ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಜನಪದದಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರಬೇಕು. ಮುಂದೆ ಶಾಹಿಯ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಚುರತೆಯನ್ನೂ ಪಡೆದು ಇಂದು ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು.

ಹೀಗೆ ೭ನೆಯ ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಹಿಂದಿನಿಂದಲೇ ಈ ಲಾವಣಿಯು ಕನ್ನಡ ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರುವಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚರಿ ಪಡಬೇಕಾದುದೇನಿಲ್ಲ.

೨. ತೊರವೆ ರಾಮಾಯಣ, ೧) 11೬11೧೪11೧೮11 ೨) 11೬11೪೯11೩.೭

೩. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತ ೧) 11೧11೭11೨೬11 ೨) 11೨11೧೩11೨೬11 ೩) 11೨11೨11೧೦೯11 ೪) 11೩11೧೩11೧೮11 ೫) 11೬11೨11೧೭11 ೬) 11೮11೩11೩.11

೪ ಇದರ ವಿವರವನ್ನು ಲಾವಣಿಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಲಾವಣಿಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ವರೂಪ:

ಲಾವಣಿಯನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ Balladಗೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ಕೆಲವು ಪಂಡಿತರು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ಯಾಲೆಡ್ಡಿನ ಎಲ್ಲ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಇದಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲದ್ದು ಲಾವಣಿ ಆಗದು, ಅದನ್ನು ಲಾವಣಿ ಎಂದು ಕರೆಯಬಾರದು ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಾತ್ಮಕತೆಯನ್ನೂ ವಿಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಹುತರವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮುಂಬಯಿ ಕರ್ನಾಟಕ, ಹೈದರಾಬಾದ ಕರ್ನಾಟಕದವರಲ್ಲ. ಇವರಿಗೆ ಲಾವಣಿಸಾಹಿತ್ಯದ ಪರಿಚಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಇವರು ಕೇವಲ ಫೀಟರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಲಾವಣಿಗಳನ್ನೂ, ಅವರು ಬರೆದ ಮುನ್ನುಡಿಯನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಆದರ ಮೇಲಿಂದಲೆ ತಮ್ಮ ತರ್ಕದ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಓಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ತಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಾಳುವುದು ಸಾಧುವಲ್ಲ. ಫೀಟರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದು ಕೇವಲ ವೀರ ಲಾವಣಿಗಳನ್ನು. ಇದು ಕನ್ನಡ ಲಾವಣಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ಭಾಗಮಾತ್ರ. ಅವರಿಗೆ ದೊರೆತಮಟ್ಟಿಗೆ, ಅವರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಮುನ್ನುಡಿಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ಅವರ ತಪ್ಪಲ್ಲ. ಅಲ್ಪಜ್ಞತೆಯ ದೋಷ.

ಅವರ ಮಾತನ್ನೇ ಆಧಾರವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಉತ್ತರಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿರುವ, ಒಂದು ಪ್ರಕಾರವೆಂದು ಸ್ಥಿರಗೊಂಡಿರುವ ಲಾವಣಿ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಿ ನಿರ್ಣಯಾತ್ಮಕ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಭೂಷಣಪ್ರಾಯ. ಆದರೆ ಡಾ|| ಹಾ.ಮಾ.ನಾ. ಡಾ|| ಸಿಪಿಕೆ, ಕ್ಯಾತನಹಳ್ಳಿ ರಾಮಣ್ಣ ಇಂತಹ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಇಂತಹ ಅಪಕ್ವ ಹೇಳಿಕೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು, ಅವನ್ನೇ ನಂಬಿಕೊಂಡು. ಇನ್ನುಳಿದವರು ಮುಂದುವರಿಸಿರುವುದು ವಿಷಾದವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ದಿ. ೫.೧.೯೫ ರಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಆಕಾಶವಾಣಿಯ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಲಾವಣಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಶ್ರೀಯುತ ಪಿ.ಎಸ್. ಲಕ್ಷ್ಮಿನಾರಾಯಣರಾವ್ ಅವರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತ ಲಾವಣಿಯು ಕಥೆಯಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಕಂಸಾಳಿ, ಕರಪಾಲವ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಲಾವಣಿಗಳೆನಿಸುತ್ತವೆ. ಇವನ್ನು ಹಾಡುವವರು ವೃತ್ತಿಗಾಯಕರು ಎಂಬಂತಹ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು.

ಡಾ|| ಎಂ.ಜಿ. ಬಿರಾದಾರ, ಡಾ|| ಎಂ.ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿ, ಪ್ರೊ. ಜ್ಯೋತಿ ಹೊಸೂರು ಡಾ|| ಸಂಗಮೇಶ ಬಿರಾದಾರ ಡಾ|| ಶ್ರೀ ರಾಮ ಇಟ್ಟಣ್ಣಪರ ಇವರ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಲೇಖನಗಳು ಸಮರ್ಥನೀಯವಾಗಿ 'ಲಾವಣಿ ಸಾಹಿತ್ಯ'ದ ವಿವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಾಗಲೂ ಇಂತಹ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಬರುವುದು ವಿಚಿತ್ರವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಮುಂದಾದರೂ

೧. ಜಾನಪದ ಸಮಾಲೋಕನ, ೨. ಸಾಧನೆ 'ಲಾವಣಿ ಒಂದು ಸೃಷ್ಟಿ' ೩. ಕನ್ನಡ ಲಾವಣಿ-ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತಿ ೫-೨ ೪. ಚಾಪಹಾಕತೀವಡಪ್ಪಿನ ಮ್ಯಾಲ. ತರಂಗ ೧. ೫. ಲಾವಣಿ

ಲಾವಣಿ ಬ್ಯಾಲೆಡ್ ಅಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿ-
ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆಂದು ಅಶಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಲಾವಣಿಯ ಹರಹು ಬಹು ವಿಸ್ತಾರವಾದುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಕಥೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಘಟನೆ
ಇರುತ್ತದೆ. ಸನ್ನಿವೇಶದ ವರ್ಣನೆ ಇರುತ್ತದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿ ಪರಿಚಯವಿರುತ್ತದೆ. ಸರಸ
ಸಂಭಾಷಣೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳು ಇಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ತತ್ವ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇವು
ಆ ಲಾವಣಿಯ ಪ್ರಭೇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣೀಭೂತವಾಗುತ್ತದೆ. ಘಟನಾ ಪ್ರಧಾನವಾದುದು
ವೀರಲಾವಣಿ, ಕಥೆಯಿದ್ದುದು ಕಥಾನಕ. ಹಾಗೆಯೇ ತಾತ್ವಿಕ ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಆದ್ದರಿಂದ
ಕೇವಲ ಕಥಾನಕವಾದವುಗಳೇ ಲಾವಣಿಗಳೆನ್ನುವುದು ಸಾಧುವಲ್ಲ. ಅವು ಬೇರೆ ರೀತಿಯ
ಹಾಡಿನ ಪ್ರಭೇದಗಳಾಗಬಹುದು.

ಲಾವಣಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉತ್ತರಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚುರವಿರುವ
ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ಪ್ರಭೇದ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂಟಿ ಲಾವಣಿ, ಮೇಳಲಾವಣಿ
ಎಂಬ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರಗಳು. ಒಂಟಿ ಲಾವಣಿಯನ್ನು ಚಿಟಿಕಿ ಲಾವಣಿ, ಬೈಲಗತ್ತ
ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಇವೆರಡೂ ಒಂದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಡುವ ವಿಧಾನ, ಹಾಡಿನ
ಸಾಮಗ್ರಿ, ಹಾಡುವ ಜನರು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರುಗಳು
ಬಂದಿವೆ.

ಒಂಟಿ ಲಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದು ನಡುವಿಗೆ ದೋತರ ಸುತ್ತಿ, ಕಾಲಲ್ಲಿ
ಗೆಜ್ಜೆ ಕಟ್ಟಿ, ಗತ್ತಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಚಿಟಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತ ಹಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಚಿಟಿಕೆಯ
ಇಲ್ಲಿಯ ತಾಳ, ಒಂದು ನುಡಿ ಮುಗಿದಾಗ ಇಲ್ಲವೆ ನಡುನಡುವೆ ಹೋ ಜೇಜೇ
ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಹಾಡುಗಾರರು ಎಲ್ಲೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಮಾರಂಭ ನಡೆದಾಗ
ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಆಮಂತ್ರಣ ಕೊಟ್ಟು ಕಳಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ
ಕರೆಸುವುದುಂಟು. ಇವರು ವೃತ್ತಿಗಾಯಕರಲ್ಲ, ಹವ್ಯಾಸಿ ಗಾಯಕರು. ಜಾತ್ರೆ, ಉತ್ಸವ,
ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಜನರು ಕೂಡಿದಾಗ, ಇವರಿಂದ ಹಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರೂ ಅಷ್ಟೇ
ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ಶ್ರೋತೃಗಳು ಬಹುಮಾನ ಕೊಡಬಹುದು.
ಅದನ್ನು ಅವರು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಈ ಒಂಟಿ ಲಾವಣಿಕಾರರು
ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಮೇಳ ಲಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಜನರಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ನಾಲ್ಕು ಜನರೂ
ಇರುವುದುಂಟು. ಮುಂದೆ ಒಬ್ಬನು ಡಪ್ಪು ಬಾರಿಸುತ್ತ ಹಾಡುತ್ತಾನೆ. ಹಿಂದೆ ಒಬ್ಬ
ತಾಳ, ಇನ್ನೊಬ್ಬ ತಂತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ಮೇಳಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯವನೊಬ್ಬ
ಪೀಟಿಲು ಹಿಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಇಂತಹ ಮೇಳಗಳು ಕಡಿಮೆ.

ತಂತಿ ಎಂದರೆ ಶ್ರುತಿ. ಇದನ್ನೇ ತದ್ಭವ ಮಾಡಿಕೊಂಡು 'ಸುರತಿ' ಎಂದು
ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನೇ 'ತುಂತುಣಿ' ಎನ್ನುವುದೂ ಉಂಟು. ಈ ಹಿಮ್ಮೇಳನದವರು

ಚತುರರಿರುತ್ತಾರೆ. 'ಜೀ' ಎಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ವಿನೋದದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ಮಜಲಿಗೆ ರಂಗು ತರುತ್ತಾರೆ. ಜನರನ್ನು ನಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಯನ್ನು ಹೀಯಾಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ನೈಪುಣ್ಯದಿಂದ ಹಾಡಿಗೆ ಕಳೆ ಕಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಗೀ ಗೀ ಎನ್ನುವಂತೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಜೀ ಜೀ ಎನ್ನುವುದೂ ಉಂಟು.

'ಡಪ್ಪು ಬಾರಿಸುತ್ತ ಹಾಡುವುದರಿಂದ 'ಡಪ್ಪಿನ ಹಾಡು' 'ಡಪ್ಪಿನ ಪದ', ಎಂದು ಕರೆದರೆ 'ಗೀಗೀ' ಎನ್ನುವುದರಿಂದ 'ಗೀಗೀ ಪದ' 'ಜೀಜೀ' ಎನ್ನುವುದರಿಂದ 'ಜೀಜೀ ಪದ' ಎಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶಾವಿರಕಿ ಎನ್ನುವುದೂ ಇದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನದಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಕೆಲವರು ಇವು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಬಹುತರವಾಗಿ ಲಾವಣಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗೆಗೆ ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನ ಇಲ್ಲದವರು ಈ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿರಬಹುದು.

ಒಂಟಿ ಲಾವಣಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಮೇಳ ಲಾವಣಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಮಜಲಿನಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಹಾಡುವವರಿರುತ್ತಾರೆ. ಒಬ್ಬರು ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಹಾಡಿದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಸ್ತ್ರೀ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನೇ ಕಲ್ಲಿ-ತುರಾ, ಹರದೇಶಿ-ನಾಗೇಶಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಗಂಡೇ ಹರದೇಶಿಯನ್ನು ಹೆಣ್ಣೇ ನಾಗೇಶಿಯನ್ನು ಹಾಡಬೇಕೆಂದೇನೂ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಹೆಣ್ಣು ಹರದೇಶಿಯನ್ನೂ ಗಂಡು ನಾಗೇಶಿಯನ್ನೂ ಹಾಡಬಹುದು. ಹಾಡುವವರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಚನ್ನಪ್ಪ, ರಾಯಪ್ಪ (ಮದರಖಂಡಿ), ಯಮನಪ್ಪ (ಹೊನವಾಡ) ಇವರು ನಾಗೇಶಿ ಪರವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಯಮನಪ್ಪ (ಬಬಲಾದಿ), ಜಕ್ಕಪ್ಪ (ಶಿರಬೂರ), ಕಾಶಿಬಾಯಿ(ಉಮರಾಣಿ), ಕಾಶಿಬಾಯಿ(ಗೂಗವಾಡ), ಯಲ್ಲಪ್ಪ(ಸಿಂದೂರ) ಇವರು ಹರದೇಶಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮೊದಮೊದಲು ಎರಡೂ ಕಡೆಗೂ ಗಂಡಸರೇ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ವೇಷವನ್ನು ಆದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾಗೇಶಿ ಹಾಡುವ ಗಂಡಸು ಸೀರೆ-ಕುಪ್ಪಸ ತೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಯೇರಿ (ಬಹುಮಾನ) ಮಾಡುವವರು ಅವರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಹರದೇಶಿಗೆ ಅಂಗಿ, ದೋತರ, ರುಮಾಲು, ನಾಗೇಶಿಯವರಿಗೆ ಸೀರೆ, ಕುಪ್ಪಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗಲೂ ಇದೇ ರೀತಿ ಇರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಒಂಟಿ ಲಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಪದವೊಂದನ್ನೇ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಮೇಳಲಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಹಾಡುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಖಿ, ನಂತರ ಒಂದು ಪದ ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ಖ್ಯಾಲಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಹರದೇಶಿ, ನಾಗೇಶಿ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಇದು ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಜಲನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಮತ್ತು ಮುಗಿಸುವುದು ಹರದೇಶಿಯರಿಂದಲೇ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಒಂಟಿ ಲಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ಹಾಡುಗಳಿದ್ದರೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸವಾಲ್ ಜವಾಬ್, ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಗಳಿರದೆ ತೋಡಿ ಪದಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇವು ಕಥಾನಕವಿದ್ದು ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಹರದೇಶಿಯವರು ಸಿಂಧೂರ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಂತಹ ಪದವನ್ನು ಹಾಡಿದರೆ ನಾಗೇಶಿಯವರು ಕಿತ್ತೂರ ಚೆನ್ನಮ್ಮನಂತಹ ಪದವನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಈ ಮಜಲು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ.

ಒಂಟಿ ಲಾವಣಿಕಾರನಂತೆ ಮೇಳಲಾವಣಿಕಾರರೂ ವೃತ್ತಿ ಗಾಯಕರಲ್ಲ. ಇದರಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ಉಪಜೀವನವನ್ನು ಸಾಗಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಇದು ಉಪವೃತ್ತಿ, ಹವ್ಯಾಸ.

ತೇರದಾಳದವರಲ್ಲಿ ಮೋಪಗಾರ, ನೇಕಾರ, ಶಂಚೆಗಾರ, ವ್ಯಾಪಾರಿ, ಒಕ್ಕಲಿಗ, ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಕಸಬಿನವರೂ ಇದ್ದರೆನ್ನುವುದನ್ನು ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಲಾವಣಿಯ ಮೈಕಟ್ಟು

ಮೇಳ ಲಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಸಖಿ, ಮುಖ್ಯ ಪದ ಮತ್ತು ಖ್ಯಾಲಿಗಳೆಂದು ಮೂರು ಪದಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಒಂಟಿ ಲಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಪದ ಒಂದೇ ಇರುತ್ತದೆ.

ಈ ಸಖಿಯಾಗಲಿ, ಖ್ಯಾಲಿಯಾಗಲಿ ರೂಪದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಂದೇ ತೆರನಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವೈಭವಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಸಖಿ-ಗನ್ನ: ಸಖಿಯ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು ಗನ್ನ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹರದೇಶಿಯೇ ಇರಲಿ, ನಾಗೇಶಿಯೇ ಇರಲಿ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಾರಿ ಅಡ್ಡೆಯನ್ನು ಏರಿದಾಗ, ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹರದೇಶಿಯವರು ಗಣಪತಿಯನ್ನು, ನಾಗೇಶಿಯವರು ಆದಿಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವುದುಂಟು. ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ 'ಗನ್ನ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಮಜಲು ತುರುಸಿನಿಂದ ನಡೆದಾಗ (ಸವಾಲ-ಜವಾಬುಗಳು) ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಗಳು ಇಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಆಗ ಇವಕ್ಕೆ ಸಖಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಖ್ಯಾಲಿ-ಚಕ್ಕಡ :

ಇದು ಕೊನೆಗೆ ಹೇಳುವ ಪದ. ಮೊದಮೊದಲು ಇದು ಮಂಗಲಾಚರಣದಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮಜಲು ರಭಸಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆ ತುರುಸು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವುದು, ಸ್ವಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈಗ ಈ ಪದ ಸ್ವಲ್ಪ ಖಾರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಬೈಗುಳದೊಂದಿಗೆ ಅಶ್ವೀಲವೂ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಈ ಶ್ವೀಲಾಶ್ವೀಲತೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಇಲ್ಲಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ರಂಗಿನಲ್ಲಿ, ಆ ಲಯದಲ್ಲಿ ಅದೇಲ್ಲ ಸಹಜವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಜನರ ಹುರುಪು ಅದರಲ್ಲಿ ಕೂಡಿ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಮೆರುಗು ಬರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಭಾವವೇ ಹಾಗಿರುವಾಗ ಅದನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲಾಗದು. ಹಾಗೆ ನಿಯಂತ್ರಿಸಿದರೆ ಅದು ಕೃತಕವೂ ಆಗುವುದು.

ಈ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ 'ಪಲ್ಲ'ವಿರುತ್ತದೆ. ಆಮೇಲೆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕೆಲವು ನುಡಿಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃವಿನ ನಾಮ ನಿರ್ದೇಶವಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದಾಸರ ಪದಗಳು, ನಿಜಗುಣರ, ಸರ್ಪಭೂಷಣರ, ಶಿಶುನಾಳ ಶರೀಫರ

ಭಜನೆಯ ಪದಗಳಂತೆಯೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ಈ ಮಹಾತ್ಮರ ಪದಗಳನ್ನು ಸಖಿ-ಖ್ಯಾಲಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಖಿ - ಖ್ಯಾಲಿ, ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತೇರದಾಳದವರ, ಪದಗಳನ್ನು ಭಜನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಡುವುದುಂಟು.

ಚತುರಾಯಿ : ಇದು ಲಾವಣಿಯ ಒಂದು ವಿಧಾನ, ರೀತಿ. ಲಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಷಾವೈಷಮ್ಯವಿಲ್ಲ. ಎರಡು ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬಹುದು. ಎರಡು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾವೀಣ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಕವಿಗೆ ಇಂತಹ ಸಂಗಮ ಸಾಧ್ಯ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯೊಡನೆ ಮರಾಠಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಕರ್ನಾಟಕ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಗಡಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಅದರಂತೆ ಫ್ಲೀಟರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಲಾವಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿ ಮಿಶ್ರವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಈ ವಿಧಾನ ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿ- ಹಿಂದಿ ಕೂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇಂತಹ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ, 'ಚತುರಾಯಿ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಮೇಘಾವಳಿ: ಹರದೇಶಿ - ನಾಗೇಶಿ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಪುರುಷ ಪ್ರಕೃತಿಯರ ಪಾರಮ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಆಯಾ ಪಕ್ಷದವರು ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷದ ಮೇಲ್ವಿಧಾನವೇ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಆದರೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಈ ಯಾವ ಪೈಪೋಟಿಯು ಇರದೆ ಎರಡೂ ಸಮಾನವೆನ್ನುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿಬರುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ 'ಮೇಘಾವಳಿ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಶಿಷ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಛಂದೋ ವೈವಿಧ್ಯದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕಂದಗಳು ಹಲತರದ ವೃತ್ತಗಳು. ಗದ್ಯ ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದನ್ನು ಚಂಪು ಎಂದಿರುವಂತೆ ಷಟ್ಪದಿ, ಸಾಂಗತ್ಯ, ತ್ರಿಪದಿ ಮುಂತಾದವುಗಳಿದ್ದರೆ ಆಯಾ ಛಂದಸ್ಸಿನಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಒಂದರಿಂದೊಂದು ಭಿನ್ನ ಎನ್ನುವುದನ್ನೂ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಡೊಳ್ಳಿನ ಹಾಡುಗಳು, ದುಂದುಮೆ ಪದಗಳು, ಕರ್ಬಲ್ ಹಾಡುಗಳು, ಲಾವಣಿ ಪದಗಳು, ಸಾಕಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದ್ದು ಅವು ಒಂದರಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಭಿನ್ನವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಛಂದೋ ವೈವಿಧ್ಯವೇ ಕಾರಣ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಚಂಪುವಿನಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಲಾವಣಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಭಿನ್ನ ಛಂದೋ ಬಂಧಗಳಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇಂತಹ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದ ಬಾಜನೆಗಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅದರ ಲಕ್ಷಣ ಹೀಗಿದೆ-

ಪಲ ತೇಜದ ಪದ್ಯದಿಂದಂ
ಲಲಿತವಚೋರಚನನಿಚಯ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಂ |
ಸಲನಿಲೆ ಸಮೆದುದು ಸರಸಾ
ಖಿಲವರ್ಣಗಮಾದೊಡದುವೆ ಬಾಜನಗಬ್ಬಂ || ೧೯೫೫ ||

ಈ ಬಾಜನಗಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಹಲವು ತರದ ಪದ್ಯಗಳು ಇದ್ದು ಪದ್ಧತಿಗೆ ಎಂದರೆ ರಗಳೆಗಳು ಇದ್ದು ಸರಸವಾಗಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ವರ್ಣನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರಬೇಕು.

ಲಾವಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪಲ್ಲ, ನುಡಿ, ಚಾಲ, ಶ್ಲೋಕ, ದುಡಕಿ, ಕೂಡಪಲ್ಲ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಛಂದಸ್ಸಿನ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಪಲ್ಲ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ರಗಳೆ ಬರುವುದುಂಟು. ಉಳಿದವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಪದ್ಯ ಜಾತಿಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಪಾಡು, ಮೆಲ್ಲಾಡು ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂದವೇ ಮೊದಲಾದ ಪದ್ಯ ಜಾತಿಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳ ಏರಿಕೆಯ ಕ್ರಮದಿಂದ ಅವುಗಳ ಹೆಸರು ಬದಲಾಗಿರುವುದನ್ನೂ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಪದ್ಯದ ಯಾವ ನಾಮನಿರ್ದೇಶವೂ ಇಲ್ಲ. (ಮುಂದೆಕೊಟ್ಟ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು) ನಾಗವರ್ಮನು ಗದ್ಯದ ಕಥೆ, ಆಶ್ಯಾಯಿಕೆ ಪದ್ಯದ ಸರ್ಗಬಂಧ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ಗದ್ಯ-ಪದ್ಯ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಚಂಪೂ ಇವುಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವಂಥವುಗಳು. ಇವುಗಳ ತರುವಾಯ 'ಪದ' ಮುಂತಾದವುಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಭೇದಗಳು ಗೇಯತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವೇ ಇರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಪದ, ಪಾಡು, ಎಂಬವು ಅದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಇವು ಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಭೇದಗಳೇ ಇವಾಗಿರಬೇಕು. ಜಾನಪದದಲ್ಲಿ ಇವನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಾಜನಗಬ್ಬವೆಂಬುದು ಇಂದಿನ ಲಾವಣಿಯ ಆಗಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಈ ಲಾವಣಿಯು ತನ್ನದೆ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮೈಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿದೆ. ಆ ಮೈಕಟ್ಟು ಉಳ್ಳುದೇ ಲಾವಣಿ, ಉಳಿದವುಗಳು ಅವು ಮತ್ತೆ ಬೇರೆ ಜಾತಿಯವಾಗಿರಬಹುದು. ಮೈಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತ್ಯಂಗದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ.

ಮುಖ್ಯಪದ

ಮುಖ್ಯಪದವು ಲಾವಣಿಯ ಜೀವಜೀವಾಳ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ಭಾಗಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಒಂದನೆಯದು ಪಲ್ಲ ಅಥವಾ ಪಲ್ಲವಿ. ಎರಡನೆಯದು ಚೌಕ.

ಪಲ್ಲ: ಪ್ರತಿ ಪದದಲ್ಲಿ ಬರಬೇಕಾದ ಒಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಗ. ಪದದ ಅರ್ಥ ಪಲ್ಲವಿಯಲ್ಲಿ ಎನ್ನುವುದು ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯ. ಅಂದರೆ ಆ ಪದದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ವಿವರಣೆಗಳೊಳಪಡುವ ವಿಷಯವು ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. *Wel began is half done* ಎನ್ನುವಂತೆ ಪ್ರಾರಂಭದ ಈ ಪಲ್ಲ ವಿಶೇಷ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಬೀರುತ್ತದೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇದು ಸಭಿಕರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ತನ್ನ ವಿನಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ತನ್ನ ವಿದ್ವತ್ತೆಯನ್ನು, ಗಾಂಭೀರ್ಯತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಒಂದು ಚೌಕ ಮುಗಿದಾಗ ಪಲ್ಲದಲ್ಲಿರುವ ಎರಡು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎರಡನೆಯ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕೂಡ ಪಲ್ಲ ಒಂದು ಸೇರಿ ಚೌಕ ಸಮಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಎರಡು ಸಾಲುಗಳಿದ್ದಾಗ ಇಡಿ ಪಲ್ಲವಿಯೆ ಚೌಕದ ತರುವಾಯ ಪುನರಾವರ್ತನವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪಲ್ಲದ ಛಂದಸ್ಸೇ ಮುಂದಿನ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ.

ಚೌಕ: ಪಲ್ಲದ ತರುವಾಯ ಬರುವ ಪದದ ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಗ. ಈ ಭಾಗವು ಕವಿಯ ಜಾಣ್ಮೆ, ವಿಷಯ ಪ್ರತಿಪಾದನ ರೀತಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಇದರಲ್ಲಿ ನುಡಿ ಮತ್ತು ಕೂಡಪಲ್ಲ ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಧಾನಗಳಂತೂ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಪದದ ಹರಹಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಚಾಲ, ದುಯರಿ, ಶ್ಲೋಕ, ದುಡುಕಿ ಮುಂತಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಕಾರಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಇದೇ ರೀತಿ ಇರುತ್ತವೆಂದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಇರಬೇಕಾಗಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಕಡಿಮೆಯೆಂದರೂ ಒಂದು ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮೂರು ಚೌಕುಗಳಾದರೂ ಇರುತ್ತವೆ; ಕಥೆಯ ವಿಷಯದ ಗಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಚೌಕಗಳಿರುತ್ತವೆ. 'ಸಿದ್ದಗಿರಿ ಕ್ಷೇತ್ರ' ಎಂಬ ಗೋಕಾಕದ ಸಾಂತ್ಯಾ ಶ್ಯಾಮಣ್ಣನು ರಚಿಸಿದ ಪದ ೧೧ ಚೌಕಗಳುಳ್ಳದುದಾಗಿದೆ. ಕೇಳುಗನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಉಲ್ಲಸಿತಗೊಳಿಸುವುದೇ ಚೌಕದಲ್ಲಿರುವ ಛಂದೋ ವೈವಿಧ್ಯತೆಗೆ ಕಾರಣ.

ನುಡಿ: ಚೌಕಿನ ಮುಖ್ಯಭಾಗ. ಇದರಿಂದಲೇ ಚೌಕ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಲ್ಲದ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯೆ ಇದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಚೌಕಿನಲ್ಲಿ ಇಂತಿಷ್ಟೇ ನುಡಿಗಳಿರಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವೇನೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಪದದಿಂದ ಪದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವಂತೆ, ಒಂದೇ ಪದದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಚೌಕಿನಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಚೌಕಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗಬಹುದು. ಸಿಂಧೂರ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಇದಕ್ಕೊಂದು ಉತ್ತಮ (ನಿದರ್ಶನ) ಉದಾಹರಣೆ.

ಕ್ಷುಚಿತ್ತಾಗಿ ಒಂದು ಪದದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ನುಡಿಗಳು ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವಲ್ಲದೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಒಂದೇ ತೆರನಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಚಾಲ-ಇಳುವು: ಚೌಕದಲ್ಲಿ ನುಡಿಯ ತರುವಾಯ ಬರುವ ಮುಖ್ಯ ಭಾಗವೇ ಚಾಲ. ಬರಹದಲ್ಲಿ ಚಾಲವೆಂದು ಬರೆಯಬಹುದಲ್ಲದೆ ಹಾಡುವಲ್ಲಿ ಹೇಳಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ನುಡಿ ಮುಗಿದಾಗ ಚಾಲದಲ್ಲಿ ಅದರ ಗತಿಯೇ ಬೇರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕತಾನತೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ತರುವುದೇ ಇದರ ಉದ್ದೇಶ. ಇದರಿಂದ ಕೇಳುಗನಿಗೆ ಬೇಸರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಚಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನುಡಿಗಿಂತ ಚರಣಗಳು ಸಣ್ಣವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ದ್ರುತಗತಿಯಿರುತ್ತದೆ. ಗತಿ ತೀವ್ರವಾಗಿದ್ದರೂ ಧ್ವನಿ ಇಳುವಿನಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ 'ಇಳುವು' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ನುಡಿಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಚಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ವಿವಿಧತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ನುಡಿಯನ್ನು ಇದು ಮೀರಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಾಗ ಎರಡನೆಯ ಮೂರನೆಯ ಚಾಲಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮೂರನೆಯ ಚಾಲವಿರುವುದು ಅಪರೂಪ.

ಎರಡನೆಯ ಚಾಲಕ್ಕೆ 'ದುಯಾರಿ' ಎಂತಲೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಎರಡು ಚಾಲಗಳು ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ನುಡಿಗೇ ಇಂಥದೇ ಚಾಲವಿರಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ.

ಶ್ಲೋಕ: ಇದು ಚೌಕಿನ ನಿಯತವಾದ ವಿಧಾನವೇನಲ್ಲ. ಚಾಲಮುಗಿದ ಮೇಲೆಯೇ ಚಾಲವಿಲ್ಲದಾಗ ನುಡಿ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆಯೇ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸವಾಲ ಕೇಳುವದಾಗಲಿ, ಜವಾಬ ಹೇಳುವದಾಗಲಿ ಇರುವದರಿಂದ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಈಗ ಎಲ್ಲ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನೂ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, 'ಕೇಳಿರಿ ಕೇಳಶಾವಿರಾ' ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ಲೋಕವೆನ್ನುವುದರಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತದಂತೆ ಪದ್ಯಮಯವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಗದ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪದ್ಯದ ಛಾಯೆಯಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಗಾಧಿಯಂತೆಯೂ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಇರುವುದುಂಟು. ಆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕಿಗೂ ಇದಕ್ಕೂ ಯಾವ ಸಂಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲ.

ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಚಾಲದಂತೆ ಇದ್ದರೂ ಚಾಲ ಬೇರೆಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ಲೋಕವೆಂದು ಬರೆಯದೆ ಹೋದರೆ ಚಾಲವೆನ್ನುವ ಭ್ರಮೆಯಾಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮಜಲಿನಲ್ಲಿ ಅನ್ನುವಾಗ ಅದನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಅಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಿರುತ್ತದೆ.

ಕೆಲಪಂಡಿತರು ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ 'ದುಯರಿ' ಎಂದಿರುವರು. ಆದರೆ ಎರಡನೆಯ ಚಾಲಿಗೆ ದುಯರಿ ಎನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಹೇಳಿಕೆ ಸಮರ್ಥನೀಯವಲ್ಲ.

ದುಡುಕಿ: ದುಡುಕಿ ಎನ್ನುವುದೂ ಕೂಡ ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಬರುವುದಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೂ ಮಜಲು ರಾಗೇರಿದಾಗ, ಇಂತಹ ದುಡುಕಿಯುಳ್ಳ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುವುದುಂಟು. ಇದು ನುಡಿಯಲ್ಲಿ, ಚಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಬರಬಹುದು.

ಇದರ ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ತೀವ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಇಡೀ ಮೇಳವೇ ಕುಣಿಯುತ್ತದೆ. ಜನರು ಹರ್ಷೋದ್ಗಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಚುರಮರಿ ಹಾರಿಸುವುದು ಇಂತಹ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚು.

ಕೂಡಪಲ್ಲ: ಕೂಡನುಡಿ: ಏರು:

ಕೂಡಪಲ್ಲವು ಚೌಕಿನ ಕೊನೆಯ ಭಾಗ. ನುಡಿಯು ಚೌಕಿನ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವಂತೆ ಇದು ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಚೌಕ ಮುಗಿದೊಡನೆ ಪಲ್ಲಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕೂಡುವುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಕೂಡಪಲ್ಲ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕೂಡನುಡಿಯೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಹಾಡುವಾಗ ಚಾಲ ಇಳುವಿನಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಆಮೇಲೆ ಏರಿಸಿ ಚೌಕನ್ನು ಮುಗಿಸಿ-ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ 'ಏರು' ಎಂದೂ ಇದಕ್ಕೆ ಹೆಸರಿದೆ. ಅನೇಕ ಹಸ್ತಲಿಖಿತ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಇಳುವು, ಏರು ಎಂದೇ ಬರೆದುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಈ ಕೂಡಪಲ್ಲವು ಪಲ್ಲಕ್ಕೆ ಕೂಡುವುದರಿಂದ ಎರಡರ ಛಂದಸ್ಸು ಒಂದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇದು ಪಲ್ಲದ ಅರ್ಥದಷ್ಟು ಇರುತ್ತದೆ.

ಅಗಮ: ಅಗಮವು ಹಾಡಿನ ಅಂಗಾಂಗ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ ಯಾವುದೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ವೈಷಯಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಹಳ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.

ಅಗಮವೆಂಬುದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಶಬ್ದ. ಕವಿಯು ತನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಏನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಇದರಲ್ಲಿಯೇ, ತನ್ನ ಹೆಸರು, ಗುರು, ವಸ್ತಾದ, ತಾಳ-ತುಣತುಣಿ, ಸಾಧಿದಾರರು ಹುರುಪುಕೊಡುವವರು ಇವೆಲ್ಲರನ್ನು ಹೆಸರಿಸುವ ಸ್ಥಾನವೇ ಇದು. ತನ್ನ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಕುಶಲತೆಯನ್ನು, ಹಾಡಿಗಿರುವ ಆಕರವನ್ನು ಕವಿ ಇಲ್ಲಿಯೇ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದುಂದುಮೆ, ಡೊಳ್ಳಿನ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ರೀತಿ ಕವಿ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಉಸುರಿಸುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಅವುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಕೆಲವು ಅಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುನಾಮ ನಿರ್ದೇಶನವಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಒಂದು ಗುಂಪಿನಿಂದಲೇ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳಿರುವುದುಂಟು. ಈ ಹೇಳಿಕೆಗಳೆಲ್ಲ ಅನನುಭವಿಕರ ಹೇಳಿಕೆಗಳೇ ಹೊರತು ಪೂರ್ಣಪ್ರಾಜ್ಞರವಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳು.

ಉದಾ:-

ನುಡಿ|| ಪ್ರಭುಸ್ವಾಮಿ ಪಾದದಲ್ಲಿ ತೇರದಾಳ ಗಣಂಭೀರಾ|
ಚತುರ ತುಕಾರಾಮ ನಮ್ಮ ವಸ್ತಾದಾ|
ಅವಂದ ಆಧಾರಾ||

ಜಾಲಿ|| ಅಪ್ಪೋಜಿ ಧೋಂಡಿ ಹಚ್ಚಾರ ನಿಶಾನಾ|
ಕವಿ ಗೋಪಾಳ ಜೆರದ ಬಿಟ್ಟ ಶಮನಾ|

ಧೃತ|| ಗೋಪಾಳದುರುದುಂಡಿ ದಿನಾ|
ಕವಿ ಜೋಡಿಸಿ ಮಾಡ್ಯಾರ ಶರಣಾ||
ಮೇಕಮುಂಗಲಿ ಕವಿ ಭಗವಾನಾ|
ಜವಾಬ ಹೇಳಿದಪ್ಪ ಹಿಡಿ ಜಾಣಾ||

ಕೂಪ|| ಮಾಧು-ಫುಲಾರಾಮ ಬಿರಸ ನಿರಸಲೆ ಹಾಕ್ಕಾರ ಸವಾಲಾ||
ತಿಳಿದ ಹೋತ ನಿನ್ನ ಸ್ಯಾಣೇತನ

ಇಂತಹ ಅಗಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಯಾರು ಯಾರು ಈ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆನ್ನುವುದು ವಿದಿತವಾಗದೆ ಇರದು.

ಲಾವಣಿಯ ವರ್ಗೀಕರಣ:

ಬಹು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿರುವ ಲಾವಣಿ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಲಾವಣಿಕಾರರು, ಶ್ರೀ ಸಾಮಾನ್ಯರು ತಮ್ಮ ಪಾರಿಭಾಷಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ವಿಭಾಗಗಳನ್ನಾಗಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ- ೧) ಸಖಿ೨) ಮುಖ್ಯಪದ ೩) ಖ್ಯಾಲಿ ಎಂದು. ಇದು ಪದರಚನಾ ವಿಧಾನವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ವಿಭಾಗಕ್ರಮ. ಇನ್ನು ಅದನ್ನು ನಿರೂಪಣಾ ವಿಧಾನವನ್ನನುಲಕ್ಷಿಸಿ ೧) ಒಂಟಿ ಲಾವಣಿ ಮತ್ತು ೨) ಮೇಳ ಲಾವಣಿ ಎಂದು ಎರಡು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಲ್ಲಿ-ತುರಾ, ಹರದೇಶಿ-ನಾಗೇಶಿ, ಸವಾಲ್-ಜವಾಬ, ತೋಡಿ-ತೋಡಿ ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಇವು ವಿಭಾಗಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಪದವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರಿಸಿದರೂ ಅದು ಎರಡರಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವನ್ನು ವಿಭಾಗವನ್ನಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಮೇಳಲಾವಣಿಯಾಗಲಿ ಒಂಟಿಲಾವಣಿಯಾಗಲಿ ಕೇವಲ ಮನರಂಜನೆಗಾಗಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅಂಥಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಬ್ಬರು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಮಜಲು ಮಾಡುವಾಗ ಮಾತ್ರ ಒಬ್ಬರು ಒಂದು ಪಕ್ಷ ವಹಿಸಿದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಇನ್ನೊಂದು ಪಕ್ಷವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದೂ ಕೂಡ ನಿರೂಪಣಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಇದಿಷ್ಟು ಜನಪದರೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ವಿಭಾಗಕ್ರಮ ಮತ್ತು ನಿರೂಪಣಾ ವಿಧಾನ. ಈ ಲಾವಣಿ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪಂಡಿತರು ಕೆಲವು ವರ್ಗೀಕರಣವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದುಂಟು.

ಅ) ಡಾ|| ಹಾಮಾನಾ ಅವರು ೧) ಪೌರಾಣಿಕ ೨) ಚಾರಿತ್ರಿಕ ೩) ವಾಸ್ತವಿಕ ೪) ವಿಡಂಬನಾತ್ಮಕ ಹಾಗೂ ೫) ಮಾಂತ್ರಿಕ ಎಂದು ಐದು ಭಾಗಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಆ) ಡಾ|| ಶ್ರೀರಾಮ ಇಟ್ಟಣ್ಣವರ ಅವರು

I ನಿರೂಪಣಾತ್ಮಕ ಲಾವಣಿಗಳು

೧. ಕಥನ ನಿರೂಪಣೆ:

ಅ) ಪೌರಾಣಿಕ ಆ) ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಇ) ಸಾಮಾಜಿಕ

೨. ರಸನಿರೂಪಣೆ:

ಅ) ಶೃಂಗಾರ ಆ) ಹಾಸ್ಯ

೩. ತತ್ವ ನಿರೂಪಣೆ:

ಅ) ಶಾಸ್ತ್ರ ಆ) ಅನುಭಾವ

II ಸಂವಾದಾತ್ಮಕ ಲಾವಣಿಗಳು

೧) ಹರದೇಶಿ -ನಾಗೇಶಿ ೨) ಸವಾಲ್-ಜವಾಬ್ ೩) ತೋಡಿ-ತೋಡಿ
 ಲಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಡಾ|| ಹಾ.ಮಾ.ನಾಯಕರು ಹೇಳುವಂತೆ ಯಾವುದು ವಾಸ್ತವಿಕ,
 ಯಾವುದು ಅವಾಸ್ತವಿಕ, ಅದರಂತೆ ಯಾವುದು ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಯಾವುದು ವ್ಯಕ್ತಿನಿಷ್ಠ ಎಂದು
 ಹೇಳಲಿಕ್ಕಾಗದು. ಹಾಗೆ ವರ್ಗೀಕರಿಸುವುದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ಮಾಂತ್ರಿಕವೆನ್ನುವ
 ಹಾಡುಗಳು ಸಿಗುವದು ದುರ್ಲಭ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೇ ಒಂದು ವರ್ಗವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವದು
 ಯೋಗ್ಯವೆನಿಸದು.

ಡಾ|| ಇಟ್ಟಣ್ಣವರ ಹೇಳುವಂತೆ ರಸ ನಿರೂಪಣೆಯು ಒಂದು ವಿಭಾಗವಾಗದು.
 ಈ ರಸ ನಿರೂಪಣೆಯು ತನಗಾಗಿ ಮೀಸಲಿದ್ದ ಒಂದು ಪದದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆಂದಿಲ್ಲ.
 ಪೌರಾಣಿಕ, ಚಾರಿತ್ರಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಯಾವುದರಲ್ಲಿಯಾದರೂ ರಸ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತದೆ.
 ಹೀಗಾಗುವುದರಿಂದ ಒಂದು ಪದವನ್ನು ಇದು ಪೌರಾಣಿಕ ಶೃಂಗಾರ ನಿರೂಪಣಾತ್ಮಕ,
 ಇದು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹಾಸ್ಯರಸ ನಿರೂಪಣಾತ್ಮಕ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.
 ಆದ್ದರಿಂದ ರಸನಿರೂಪಣಾತ್ಮಕವು ವಿಭಾಗಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು.

ಹರದೇಶಿ-ನಾಗೇಶಿ ಸವಾಲ್-ಜವಾಬ್, ತೋಡಿ-ತೋಡಿ ಎನ್ನುವವು ಪ್ರತ್ಯೇಕ
 ವಿಭಾಗವಾಗವೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಈ ಮೊದಲೇ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ.

ನಮಗೆ ದೊರೆತ ಪದಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಲಾವಣಿಯನ್ನು ೧) ಪೌರಾಣಿಕ ೨)
 ಐತಿಹಾಸಿಕ ೩) ಚಾರಿತ್ರಿಕ ೪) ಸಾಮಾಜಿಕ ೫) ಶೃಂಗಾರಪದ ೬) ವಿಡಂಬನೆ ೭)
 ನೀತಿಯುತ ೮) ತಾತ್ವಿಕ ೯) ಅನುಭವ ೧೦) ಗರ್ಭಾವಳಿ ೧೧) ನಿರಾಕಾರ ಹೀಗೆ ವರ್ಗೀಕರಣ
 ಮಾಡಬಹುದು.

೧) ಪೌರಾಣಿಕ:- ರಾಮಾಯಣ, ಮಹಾಭಾರತ, ೧೮ ಪುರಾಣಗಳು
 ಲಾವಣಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಆಕರಗಳು. ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು
 ಆಯ್ದುಕೊಂಡು ಪದಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾರೆ, ಸ್ತ್ರೀ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಯುಳ್ಳ ಘಟನೆ;
 ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿದ್ದರೆ ನಾಗೇಶಿಯವರು ಪುರುಷ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದ್ದವುಗಳನ್ನು ಹರದೇಶಿಯವರು
 ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

೨) ಐತಿಹಾಸಿಕ:- ಲಾವಣಿಗೆ ಜೀವತುಂಬುವ ವಿಷಯ ದೊರೆಯುವದು
 ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ. ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳಾದಾಗ. ಲೋಪದೋಷಗಳಾದಾಗ
 ಜನಪದರು ಅದರೊಡನೆ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಾರೆ, ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನೇ ಪ್ರತಿಭಾನ್ವಿತನಾದ
 ಲಾವಣಿಕಾರ ತನ್ನ ಲಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಸೆರೆಹಿಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನುಂಟು
 ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಒಂದು ಘಟನೆ ಇರಬಹುದು; ಇಲ್ಲವೆ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಇರಬಹುದು.
 ಅವುಗಳನ್ನಾಧಾರವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಲಾವಣಿ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಿತ್ತೂರ ಬಂಡಾಯ,
 ಸಂಗೊಳ್ಳಿ ರಾಯಣ್ಣ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು.

ಇಂಥಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನಮೃತವನ್ನು ಕುರಿತ ಹಾಡನ್ನು ನಾಗೇಶಿಯವರು ರಾಯಣ್ಣನನ್ನೂ ಕುರಿತ
 ಹಾಡನ್ನು ಹರದೇಶಿಯವರು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ.

೨. ಚಾರಿತ್ರಿಕ:- ಜನಪದದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಹಾತ್ಮರ ಚರಿತ್ರೆಗಳು ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಅವು ಸಮಾಜವನ್ನು ತಿದ್ದುವಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತವೆ. ಇವನ್ನು ಲಾವಣಿಕಾರ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಬಸವೇಶ್ವರ, ಕಾಡಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ, ಕಬೀರದಾಸ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಇವರು ಇಂತಹ ನಾಡಿನವರು ಪ್ರದೇಶದವರು, ಭಾಷೆಯವರು ಧರ್ಮದವರು ಎನ್ನುವ ತಾರತಮ್ಯ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

೪.ಸಾಮಾಜಿಕ:- ಈ ವಿಭಾಗ ಬಹು ಫಲವತ್ತಾದುದು. ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಸಾಮಗ್ರಿ ಇಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಒಳಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

ಅ) ಶೃಂಗಾರ:- ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಸಮಾಜವಿಲ್ಲ. ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಮ್ಮೆ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಮೋಹಿಸಿದರೆ, ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡನ್ನು ಮೋಹಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಹೆಣ್ಣು-ಗಂಡು ಪರಸ್ಪರ ತಿರಸ್ಕರಿಸುವುದೂ ಉಂಟು. ಇವನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ಅನೇಕ ಲಾವಣಿಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ.

ಆ) ವಿಡಂಬನೆ:- ಹರದೇಶಿಯವರು ನಾಗೇಶಿಯವರನ್ನು, ನಾಗೇಶಿಯವರು ಹರದೇಶಿಯವರನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ವಿಡಂಬಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಉದ್ಯೋಗ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ರೀತಿ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ವಿಡಂಬನೆಗಳು ಮೋಹಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಇ) ನೀತಿ:- ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಾಂತಾಸಮಿತ್ತ, ಲಾವಣಿ ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ. ಸಮಾಜದ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಈ ಕವಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನೇರವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡಬೇಕು-ಹೀಗೆ ಮಾಡಬಾರದು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಸಾರೆ ಒಂದು ಕಥೆಯನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ನೀತಿಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಚಿಗರಿಯ ಕಥೆ, ಸಣ್ಣಸೂಸಿ ಅಂತಹ ಹಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಇಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

೫. ತಾತ್ವಿಕ:- ಲಾವಣಿ ಪರಕಾಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದು ಈ ತತ್ವಪದಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ವೇದಾಂತ-ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಹೀರಿಕೊಂಡ ಸಮರ್ಥನಾದ ಕವಿಯೇ ಇಂತಹ ಪದಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬಲ್ಲ. ಹೀಗೆಂದಾಗ ಇವರಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರೆಂದಲ್ಲ. ತೇರದಾಳದ ಲಾವಣಿಕಾರರಲ್ಲಿ ಕಲಿಯದವರೂ ಇಂತಹ ಪದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಲೋಕಾನುಭವವೇ ಕಾರಣ.

ಆ) ಅನುಭವ:-

ಸಮಾಜದ ದ್ವಂದ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ ಮನುಷ್ಯ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಂದು ಕಾಳಿಕೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಅಪರಂಜಿಯಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತಾನೆ. ಇಂಥವನೇ ಅನುಭಾವಿ. ಇವನ

ಅನುಭವಗಳು ಅನ್ಯಾದೃಶ, ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ. ಇಂತಹ ಅನುಭಾವಗಳನ್ನು ಲಾವಣಿಕಾರ ತನ್ನ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿಡುತ್ತಾನೆ. ಇವೇ ಇಂತಹ ಲಾವಣಿಗಳು.

ಆ) ಗರ್ಭಾವಳಿ:-

ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಉಗಮವನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಇದನ್ನು ಕುರಿತು ಇರುವ ನಿರೂಪಣೆಯೇ ಈ ಗರ್ಭಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಇ) ನಿರಾಕಾರ:-

ಜೀವಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಏಕವಾಗುವುದು ಜೀವಿಯ ಕೊನೆಯ ಹಂತ. ಇದಕ್ಕೆ ನಿರಾಕಾರ, ಶೂನ್ಯ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಇರುವ ಪದಗಳೇ ನಿರಾಕಾರದ ಪದಗಳು.

ಕನ್ನಡ ಮರಾಠಿ ತುಲನೆ

ಕನ್ನಡ ಲಾವಣಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಂತೆ ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಹೀರಿ ವಾಙ್ಮಯ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಈ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ವಾಙ್ಮಯ ರಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅನೇಕ ಪಿಎಚ್.ಡಿ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಈ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಬಂದಿವೆ. ಈಗ ಅದು ಕೇವಲ ಸಾಮಾನ್ಯರದಾಗಿ ಉಳಿಯದೆ ಕಲಿತವರದೂ ಆಗಿದೆ. ಕನ್ನಡದಂತೆ ಪಂಡಿತರಿಂದ ಉಪೇಕ್ಷಿತವಾಗದೆ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿದೆ.

ಈ ಶಾಹೀರಿ ವಾಙ್ಮಯದ ಉಗಮದ ಬಗೆಗೆ ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸಂಶೋಧನೆ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೧) ಶಾಹೀರಿ ವಾಙ್ಮಯದಲ್ಲಿ ಪೋಪಾಡಾ ಒಂದು. ಇದು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ದೊರೆಯುವದು. ನಿವೃತ್ತಿನಾಥನ ಅಭಂಗದಲ್ಲಿ.

ನಿವೃತ್ತಿ ಮುಕ್ತಾಯಿ ಚಾಂಗದೇವ ಗಾಥಾ
ಹರಿಜಾ ಪವಾಡಾ ರ್ಪೀಲಿತಾತಿ||

ಇಲ್ಲಿ ಪವಾಡಾ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಬಂದಿದೆಯಾದರೂ ಈ ಶಬ್ದವೂ 'ಪೋಪಾಡಾ' ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ-ಅಂದರೆ ವೀರಲಾವಣಿ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ ಭಕ್ತಿ ಮಹಾತ್ಮೆ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೀರೋಚಿತವಾದ ವೀರಲಾವಣಿಗಳು ದೊರೆಯುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮ.ವಾ.ಧೋಂಡ ಮತ್ತು ಶಂಗೊ ತುಳಪುಳೆಯವರು ಮ.ನಾ.ಸಹಸ್ರ ಬುದ್ಧಿಯವರ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಒಪ್ಪದೆ ಪೇಶವೆಯವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೆ ಶಾಹೀರಿಯ ಉಗಮವಾಯಿತೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.^೧

೨) ಡಫಗಾಣೆಯು ಶಾಹೀರಿ ವಾಙ್ಮಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಭೇದ. ಶ್ರೀ ಸಮರ್ಥರಾಮದಾಸರು ಹಾಡಿನ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ,^೨

ಡಫಗಾಣೇ ಮಾಚೇಗಾಣೇ! ದಿಂಡಿಗಾಣೇ ಕಥಾಗಾಣೇ!
ನಾನಾಮಾನೇ ನಾನಾ ಜಪನೇ! ನಾನಾಬೇಳೆ!

-ದಾಸಬೋಧ ೧೨:೫

ಡಫಗಾಣೆಯನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ
ಸಾಂಗಮಾರ್ಪು ಡಫಗಾಣೇ! ಕೀತೇಸೋಡಿ ಚಾಣಪಣೇ!
ದೇಹಬುದ್ಧಿಚಿ ಲಕ್ಷಣೇ! ಸೋಡವೀನ!

೧. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸಾರಸ್ವತ: ಪುರವಣಿ, ಪು. ೯೬೯-೭೦

೨. ಮರಾಠಿ ಶಾಯೀರಿ ವಾಙ್ಮಯ : ಪು. ೧೯. ಮ.ನಾ. ಸಹಸ್ರಬುದ್ಧಿ.

ಎಂದು ಡಪ್ಪಿನ ಹಾಡಿನ ಅಡ್ಡೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಹಾಡಿರುವರೆಂದು ತರ್ಕಿಸುವವರಿಂದ ರಾಮದಾಸರ ಕಾಲದಷ್ಟು ೧೭ ಶತಮಾನ ಹಿಂದೆ ಡಫಗಾಣೆ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

೩) 'ಶಾಹಿರೀ' ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಮಹಿಳಾವತಿ ಬಖರದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಮಹಿಳಾವತಿ ಬಖರದ ಕಾಲ ಶಕೆ ೧೩೭೦ (ಕ್ರಿ.ಶ ೧೪೪೮) ಬಖರದಲ್ಲಿ 'ಶಾಹಿರೀ' ಎಂಬ ಶಬ್ದ ದೊರೆಯುತ್ತದೆಯಾದರೂ ಈ ಮಾದರಿಯ ಹಾಡುಗಳು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಶಹಾಜಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತವೆ.

'ಶಾಹಿರೀ' ಎಂಬುದು ಪರ್ಶಿಯನ್ ಶಬ್ದ. ಅವರ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಈ ಶಬ್ದ ಬಖರದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸೇರಿರಬೇಕು.

೪) 'ಲಾವಣಿ' ಎಂಬುದು ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಭೇದಾತ್ಮಕ ಶಬ್ದ. ಇದು ದೊರೆಯುವುದು ಪದಸಮೇತವಾಗಿ 'ಕರಾಡಾಡ್ಯಾ ಭವಾನೀ ವರೀಲ ಲಾವಣಿ' ಎಂಬ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಈ ಹಾಡನ್ನು ಬರೆದವನು ಮನಫ್ರ ಶಿವಲಿಂಗನಂಬವನು. ಇವನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೬೦-೧೬೧೩ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದವನು. ಇವನೇ ಮೊದಲನೆಯ ಲಾವಣಿಕಾರನೆಂದೂ ಡಾ. ಗಂಗಾಧರ ಮೋರ್ಚಿಯವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.^೨

ನಿವೃತ್ತನಾಥನ ಅಭಂಗದಲ್ಲಿ 'ಪವಾಡಾ' ಎಂಬುದು ವೀರ ಲಾವಣಿಯಲ್ಲದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೂ ಮಹಿಳಾವತಿ ಬಖರದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಶಾಹಿರೀ ಶಬ್ದ ದೊರೆಯುವುದರಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೪೮ರಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇದ್ದಿತೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು. ಇನ್ನು ಮನಫ್ರ ಶಿವಲಿಂಗನ ಲಾವಣಿ ದೊರೆಯುವುದರಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೬೦-೧೬೧೩ ಈ ಕಾಲವು ಖಚಿತವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡ - ಮರಾಠಿ ತುಲನೆ:

ಕರ್ನಾಟಕ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ನೆರೆಯ ರಾಜ್ಯಗಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕನ್ನಡ ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡುಕೊಳ್ಳುಗೆ ನಡೆದಿರುವುದು ಸಹಜ. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಜಾನಪದ ಲಾವಣಿ-ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಇಂತಹ ರೀತಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅವಲೋಕಿಸೋಣ.

ಅ) ಈ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಬಳಕೆಯಾದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ನೋಡೋಣ.

ಸಾಮ್ಯತೆ:- ಲಾವಣಿ, ಕಲ್ಲಿ-ತುರಾ, ಹರದೇಶಿ-ನಾಗೇಶಿ, ಇವು ಎರಡೂ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಡಪ್ಪಿನಪದ' ಎಂದಿದ್ದರೆ ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ 'ಡಫಗಾಣೆ' ಎಂದಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಶಾವಿರ ಶಾವಿರಕಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಹೀರ, ಶಾಹಿರೀ ಎಂದಿದೆ. ಇನ್ನು ಪದದ ಬೇರೆಬೇರೆ ವಿಭಾಗಗಳಾಗಿರುವ ಹೆಸರುಗಳು ಹೀಗಿವೆ.

೨. ಮರಾಠಿಲಾವಣಿ ವಾಣಿಯ ರಚನಾ, ಪು ೨

ಪದದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಬರುವುದು ಪಲ್ಲವಿ. ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ನುಡಿಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಚಾಲ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೧ನೆಯ, ೨ನೆಯ, ೩ನೆಯ ಚಾಲಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇವು ಎರಡೂ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನವಾಗಿಯೆ ಇವೆ.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೂಡಪಲ್ಲ, ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ 'ಮಿಳವಣಿ' ಎಂದಿವೆ.

ವೈಷಮ್ಯ:- ೧) ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿರುವ 'ಗೀಗೀಪದ' 'ಜೀಜೀಪದ' ಎನ್ನುವ ಹೆಸರುಗಳು ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೆ ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿರುವ 'ಪೋವಾಡಾ' ಭೇದಿಕ್ ಇವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಲ್ಲ.

೨) ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಲಾವಣಿ' ಶಬ್ದವು ಶೌರ್ಯ, ಸಮೂಹ, ಸೌಂದರ್ಯ ಎಂಬರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಮೊದಮೊದಲು 'ಲಾವಣಿ' ಪದಗಳೂ ವೀರಶ್ರೀಯಿಂದಲೇ ಕೂಡಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಮುಂದೆ ಎಲ್ಲ ಪದಗಳಿಗೂ ಈ ಶಬ್ದವನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಆದರೆ ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ 'ಲಾವಣಿ' ಎಂಬುದು ಶೃಂಗಾರದ ಪದಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿದೆ. ಉಳಿದ ಹಾಡುಗಳಿಗೆ ಇದು ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೩) ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಚಾಲಕ್ಕೆ 'ಇಳುವು' ಕೂಡಪಲ್ಲಕ್ಕೆ 'ಏರು' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಯಾವ ಶಬ್ದಗಳೂ ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ.

೪) 'ಶ್ಲೋಕ' ಎನ್ನುವುದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಗಳ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಒಂದು ಗದ್ಯ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ವೃತ್ತಗಂಧಿ. ರಗಳೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯಿಲ್ಲ. ಈ 'ಶ್ಲೋಕ' ಶಬ್ದವಿಲ್ಲ.

ವಿಭಾಗಕ್ರಮ

ಕನ್ನಡದ ಲಾವಣಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವುದು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ. ಶಾವಿರಕಿ, ಲಾವಣಿ, ಡಪ್ಪಿನಪದ, ಗೀಗೀಪದ, ಜೀಜೀಪದ ಎಂದೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಇದರ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಅಭ್ಯಾಸ ನಡೆದು ಅಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೇ ಆಯಾ ವಿಭಾಗದ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಆ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮರಾಠಿಯನ್ನೇ ಆಧಾರವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸೋಣ.

ಮರಾಠಿ

ಕನ್ನಡ

೧) ಪೋವಾಡಾ (ವೀರಗೀತೆಗಳು)

೧) ಈ ಶಬ್ದವೂ ಇಲ್ಲ; ಈ ಮಾದರಿಯ ಹಾಡಿನ ವಿಭಾಗವೂ ಇಲ್ಲ.

೨. 'ಲಾವಣಿ' (ಶೃಂಗಾರ ಗೀತೆಗಳು)

೨) ಲಾವಣಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದವಿದ್ದರೂ ಹಾಡಿನ ರೀತಿ ಮರಾಠಿಯಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ.

೩. ಡಫಗಾಣಿ (ಭಕ್ತಿಗೀತೆಗಳು)

೩) ಡಪ್ಪಿನಪದ, ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಮುಖ್ಯಪದವಲ್ಲ ಸಖಿಖ್ಯಾಲಿಗಳು ಈ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ.

೪. ಭೇಧಿಕ್ (ತಾತ್ವಿಕ ಪದಗಳು)

೪. ಈ ಶಬ್ದವಿಲ್ಲ ಹಾಡುವ ರೀತಿಯೂ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ

ಈ ವಿಭಾಗ ಕ್ರಮವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಪರಸ್ಪರ ಹೋಲಿಕೆಗಿಂತ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇ ಹೆಚ್ಚಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರವಿಟ್ಟು ನಿರೀಕ್ಷಿಸೋಣ.

ಅ) ವೀರಗೀತೆಗಳನ್ನು ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ 'ಪೋವಾಡಾ' ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಈ ಹೆಸರೇ ಇಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ವೀರಗೀತೆಗಳನ್ನು ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆದಿಲ್ಲ.

ಹಾಡಿನ ಮೈಕಟ್ಟನ್ನು ಹಾಡುವ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ 'ಪೋವಾಡಾ' ಮಾದರಿಯ ಕನ್ನಡದ (ಖ್ಯಾಲಿ ಸಖಿಖಿಟ್ಟು) ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದ ಪದಗಳಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅಂದರೆ ಪಲ್ಲ ಚಾಲ, ಕೂಡಪಲ್ಲ ಇವು ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾನವಾಗಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ಕನ್ನಡ ಡಪ್ಪಿನ ಪದದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಮರಾಠಿ ಪೋವಾಡಕ್ಕಿಂತ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡದ 'ಲಾವಣಿ' ಮರಾಠಿಯ 'ಪೋವಾಡಾ' ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮಾನವೆಂದು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಲಾವಣಿ' ಎಂಬ ಶಬ್ದ ದೊರೆಯುವುದು ಶೌರ್ಯ, ಸೌಂದರ್ಯ, ಸಮೂಹ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೩೦ರಷ್ಟು ಹಿಂದೆ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಿರದೆ ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪದಗಳೂ ರಚನೆಗೊಂಡಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೫೦ರಲ್ಲಿ ಗುಣಚಂದ್ರನು ತನ್ನ ಭಂದಸ್ವಾರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಕೊಡಬೇಕಾದರೆ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರವು ಜಾನಪದದಿಂದ ಪಂಡಿತರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಲು ಸಾಕು. ಹೀಗೆ ಗಮನ ಸೆಳೆಯಬೇಕಾದರೆ ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳಾದರೂ ಗತಿಸಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಅವು ಗತಿಸಿ ಹೋಗಿರಬಹುದು.

ಇನ್ನು ಪೋವಾಡಾ ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದು, ಪೇಶ್ವೆಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಅಂದರೆ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ. ಇದರಿಂದ ಕನ್ನಡದಿಂದಲೇ ಇವು ಮರಾಠಿಗೆ ಹೋಗಿರಬಹುದು.

ಒಂದು ವೇಳೆ ಮರಾಠಿ 'ಪೋವಾಡಾ'ದಿಂದಲೇ ಕನ್ನಡದ ಲಾವಣಿಗಳು ಬಂದಿದ್ದರೆ. ಆ ಶಬ್ದವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತದ್ವತ್ತಾಗಿಯಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಶಾಹಿರೀ-ಶಾವಿರಿಕಿಯಾಗಿ

ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡಿರುವಂತೆ, ಪರಿವರ್ತನಗೊಂಡಾದರೂ ಬರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕ್ಷಚಿತ್ರಾಯೂ ಈ ಶಬ್ದದ ಬಳಕೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ಅ) ಮರಾಠಿ 'ಲಾವಣಿ'ಯು ಶೃಂಗಾರಪೂರ್ಣವಾದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಭಾಗಗಳಿದ್ದು ಒಂದು 'ಗಣ' ಇನ್ನೊಂದು 'ಗವಳಣ'. 'ಗಣ'ದಲ್ಲಿ ದೇವತಾಸ್ತುತಿಯಿದ್ದು ಈ ಮೇಳವು ಸ್ತುತಿಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಮುಂದಿನ ಮೇಳವು 'ಗವಳಣ'ಕ್ಕೆ ತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಗವಳಣವು ಸಂವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ.

ಈ ಮಾದರಿಯು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಇಲ್ಲ.

ಇ) ಡಫಗಾಣಿಯು ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಧಾನವಾದುದು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಪ್ರಭೇದವಿಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯಪದದ ಮೊದಲ ಮತ್ತು ಕೊನೆಗೆ ಬರುವ ಸಖಿ ಮತ್ತು ಖ್ಯಾಲಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಖಿ-ಖ್ಯಾಲಿಗಳನ್ನು ಭಜನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಡುವುದು ಸರ್ವೇಸಾಮಾನ್ಯ.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಈ ಹಾಡುಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹನ್ನೆರಡನೆ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ನರಹರಿಯಿಂದ. ಆದರೆ 'ಡಫಗಾಣಿ' ಬಂದುದು ಸಮರ್ಥರಾಮದಾಸರಿಂದ ಈಚೆಗೆ ೧೭ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಶತಮಾನಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದಿನದಾದ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕನ್ನಡದಿಂದಲೇ ಮರಾಠಿಗೆ ಹೋಗಿರುವುದು ಸಹಜ.

ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಕರ್ನಾಟಕದವನಾದ ವಿಠಲನ ಭಕ್ತರು ಕನ್ನಡದಿಂದ ಈ ಭಕ್ತಿಪರವಾದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಮರಾಠಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯತೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ.

ಇನ್ನು 'ಡಪ್ಪೆ' ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲಕ್ಕಿಂತ ದ್ರಾವಿಡ ಮೂಲದ್ದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪೋಷಕವೆನ್ನುವಂತೆ ಮ.ನಾ. ಸಹಸ್ರಬುದ್ಧಿಯವರು ತಮ್ಮ ಮರಾಠಿ ಶಾಹೀರಿ ವಾಚ್ಯಿಯಲ್ಲಿ 'ಹಾಲಗಿಮ್ಹಣ್ಣಿನ ಡಫಾಚೀ ಲಹಾನ ಆವೃತ್ತಿ ಅಸತೇ ತಿಬಾಹಿ ಉಪಯೋಗ ಡೋಲಕಿಚಾ ಬರೋಬರ ಹೋತೋ ಮರಾಠಿ ಡೋಲಕಿ ಹೀ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನೀ ಥೋಲ್ ವ ಮ್ಯದಂಗ ಯಾ ದೋಹೋಂಚಾ ಮಧಲಿ ಪಾಯರಿ ಆಹೇ. ಲೇ ಕರ್ನಾಟಕಾತೂನ ಏರ ಆಲೇಲಿ ಅಸಾವಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಈ) ಭೇದಕ್ ಎಂಬುದು ತತ್ವವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಪದ. ಈ ತತ್ವವು ಹರದೇಶಿ-ನಾಗೇಶಿ, ಕಲ್ಲಿ-ತುರಾ. ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಇದು ಸಂವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಹರದೇಶಿ - ನಾಗೇಶಿ ಇದ್ದರೂ ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಸಂವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಎರಡು ಮೇಳಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೇಳ ಹಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೊಂದು ಮೇಳ ಅಡ್ಡೆಯನ್ನು ಏರುತ್ತದೆ. ಹಾಡಿನ ಮೈಕಟ್ಟು ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ತಾತ್ವಿಕ ಪದಗಳಿರದೆ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಪದಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಉ) ಮ.ವಾ. ಧೋಂಡ ಮತ್ತು ಶಂ.ಗೋ. ತುಳಪುಳಿಯವರು 'ಸಾತಪ್ಪೆ'ನು ಮೊದಲ ಲಾವಣಿಕಾರನೆಂದಿದ್ದಾರೆ. ಸಾತಪ್ಪೆ ಕನ್ನಡದ ಹೆಸರು ಎನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟ.

ಕನ್ನಡಿಗನು ಮೊದಲಿಗನಾಗಿ ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಕನ್ನಡದಿಂದಲೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಸಹಜವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೦೦ರಲ್ಲಿದ್ದ ಮನ್ಮಥ ಶಿವಲಿಂಗನು ಸಾತಪುನಿಗಿಂತ ಹಿಂದಿನವನು. ಇವನು ವೀರಶೈವ ಕವಿ. ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರವಿದ್ದುದು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ. ಶಿವಲಿಂಗನಿದ್ದ ಕರ್ನಾಟಕವು ಅಂದು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಿತು. ಆಗ ಮರಾಠಿಗಿಂತ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯು ಪ್ರಬುದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಪ್ರಬುದ್ಧವಾದ ಕನ್ನಡದಿಂದಲೇ ಈ ಜಾನಪದ ಲಾವಣಿ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಮರಾಠಿಗೆ ಹೋಗಿರಬೇಕೆಂಬುದೇ ಸೂಕ್ತವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ತೇರದಾಳ

ಲಾವಣಿಕಾರ ತುಕಾರಾಮ ಎಂದಾಗ ತೇರದಾಳ, ತೇರದಾಳ ಎಂದಾಗ ತುಕಾರಾಮ ನೆನಪಾಗುವುದು ಸಹಜ. ಇಂತಹ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ತೇರದಾಳದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಆ ಊರಿನ ಲಾವಣಿಕಾರರನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯುವಾಗ ಸ್ವಲ್ಪವನ್ನಾದರೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಯೋಗ್ಯ.

ತೇರದಾಳ ಇದೊಂದು ಹರದೇಶಿ ಹಾಡಿನ ಗಂಡುಮೆಟ್ಟಿನ ಸ್ಥಳ. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಮಖಂಡಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿಯ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಊರು. ಇದು ಜಮಖಂಡಿ ಸಾಂಗಲಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಜಮಖಂಡಿಯಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ೪೦ ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ಅಂತರದಲ್ಲಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಸರಕುಸಾಗಣೆಯ ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಊರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ವಾಹನಗಳ ಓಡಾಟ ಹೆಚ್ಚು.

ಇದು ಗುಡ್ಡದ ಓರೆಗುಂಟ ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ. ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹಬ್ಬಿದ ಗುಡ್ಡದ ಸಾಲು. ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹಾಸಿಹರವಿದೆ. ಎರೆಯಭೂಮಿ, ಕೆಂಪು ಮಸಾರಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಗುಡ್ಡದ ತಪ್ಪಲು ಪ್ರದೇಶ. ಶೇಂಗಾ, ಮುಂಗಾರಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತೋಟ-ಪಟ್ಟೆಗಳು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಎರೆಯ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಿನಂತಹ ಬಿಳಿಜೋಳ. ಹರದಾರಿಗಟ್ಟಲೆ ಸಮತಟ್ಟಾದ ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬೆಳೆಗೂ ಹುಸಿಯಿಲ್ಲ. ಈಗೀಗ ಘಟಪ್ರಭೆಯ ಎಡದಂಡೆಯ ಕಾಲುವೆ ಬಂದುದರಿಂದ ಕಬ್ಬು, ಗೋವಿನ ಜೋಳ, ಬಿಳಿಹುರುಳಿ, ಏತಾಣಿ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಹುಲುಸು ಬೆಳೆ. ಇದು ಈ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಘಟಪ್ರಭೆಯತ್ತ ವರದಾನ. ಇದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯ ರೈತರ ಸಾಂಪ್ರತಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಸುಧಾರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಉದ್ಯೋಗ-ವ್ಯವಸಾಯಗಳಿಗೂ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಗರಿಮೂಡಿದಂತಾಗಿದೆ.

ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲಿ ನೇಕಾರಿಕೆಯ ಉದ್ಯೋಗ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಬಹುತರವಾಗಿ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯ ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಕೃಷ್ಣಾನದಿಯ ದಂಡೆಯ ಎರೆಯ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಹತ್ತಿಯ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬೇಕು. ಇಂದೂ ಕೂಡ ಅದು ಮುಂದುವರಿದು ಬಂದಿರುವುದು ಒಂದು ವಿಶೇಷ.

ಹನಗಂಡಿ-ತೇರದಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಚು, ಹಿತ್ತಾಳೆ ಮತ್ತು ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರೆ ಮತ್ತು ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಜಾಗಟೆ, ಘಂಟೆ, ಧೂಪಾರತಿಗಳು, ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ದೂರ-ದೂರಿಂದ ಇವಕ್ಕೆ ಬೇಡಿಕೆಯಿದ್ದು ಕೈಗಾರಿಕೋದ್ಯಮ ಚನ್ನಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕಚ್ಚಾ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವಲ್ಲಿ ಸರಕಾರ ಧಾರಾಳ ನೀತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಕಲಾಕಾರರು ಬೀದರಿನಂತೆ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗುವಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಯ ಗುಡ್ಡದ ಕಲ್ಲು ಮೃದುವಾಗಿರದೆ ಬಿರುಸಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಸುತ್ತಿಗೆಯ, ಉಳಿಯ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಗೊಜ್ಜು-ಗೊಜ್ಜಾಗದೆ ನೇರವಾಗಿ ಸೀಳುವುದರಿಂದ ಮರೆ-ಮಾರು ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮವಾಗಿವೆ. ಬಿಳಿ-ಕೆಂಪು ಮಿಶ್ರಿತ ಕರುಣೆಕಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬೇಡಿಕೆ ಸಾಕಷ್ಟಿದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಇದು ಪಾಲಿಶ್ ಆಗಲು ಯೋಗ್ಯವಾದರೆ ಈ ಭಾಗದ ದೈವವೆ ತೆರೆಯುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಕಲ್ಲು ಸಿಗುವುದರಿಂದ ಕಲ್ಲಿನ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಉಪ್ಪಾರ, ಮೋಪಗಾರ ಮತ್ತು ವಡ್ಡರ ವಸತಿ ಸಾಕಷ್ಟಿದೆ. ಪ್ರಾವೀಣ್ಯತೆ ಪಡೆದವರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ತಮ್ಮ ಕುಶಲತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ತೇರದಾಳದಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತು ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಜನವಸತಿಯಿದ್ದು ಪುರಸಭೆಯಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಲಿಂಗಾಯತ, ಜೈನ ಮತ್ತು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ವಸತಿಯಿದೆ. ಇವರಲ್ಲಿಯ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮೆಚ್ಚುಪಂತಹದು. ಹತ್ತು ಮಸೀದಿಗಳು, ೧೬ ಹಿಂದು-ಜೈನ ದೇವಾಲಯಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನ. ಅಲ್ಲದೆ ಪೂರ್ವದ ಅಗಸಿಯಲ್ಲಿ ಬಲಗಡೆ ದತ್ತಾತ್ರೆಯನ ಗುಡಿಯಿದ್ದು ಹಾದಿಯ ಆಚೆಗೆ ದೀಪಸ್ತಂಭವಿದೆ. ಈ ದೀಪಸ್ತಂಭಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡೇ ಮಸೀದಿಯಿದೆ. ಹಿಂದೂ-ಮುಸ್ಲಿಮ್ ಬಾಂಧವ್ಯಕ್ಕೆ ಇದೊಂದು ಹಿಡಿದ ಕೈಗನ್ನಡಿ-ಅಬಾಖಾನ ಮತ್ತು ಪ್ರಭುದೇವರು ಗುರು-ಶಿಷ್ಯರಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೆಂದೂ ಎಲ್ಲ ಕೋಮಿನವರೂ ಈ ಸತ್ಪುರುಷರನ್ನು ಒಳ್ಳೆ ಭಕ್ತಿ, ಗೌರವಗಳಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರೆಂದೂ ಅಲ್ಲಿಯ ಜನ ಈಗಲೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಆವರಣದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಊರ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಭುದೇವರ ಗುಡಿಯು ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇಡೀ ಕಟ್ಟಡವನ್ನು ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಗಚ್ಚಿನಿಂದ ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಭುದೇವರು ಒಂದು ಮಣ್ಣಿನ ಮಗಿಯನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಇವರಿಗೆ 'ಮಗಪ್ರಭು' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆ ಮಗಿಯನ್ನು ಈಗಲೂ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಹಳೆಯದಾದ ನೇಮಿನಾಥ ಬಸದಿಯು ಇಲ್ಲಿದೆ. ಇದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು ಕೆತ್ತನೆಯ ಕೆಲಸದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಮುಂದೆ ಕರೆ-ಬಿಳಿ ಸಂಗಮ ಏರಿಕಲ್ಲಿನ ಎರಡು ತೀರ್ಥಂಕರರ ಮೂರ್ತಿಗಳಿವೆ.

ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಹೊರಗೆ ಬಲಬದಿಯ ಗೋಡೆಗೆ ಒಂದು ಶಾಸನವಿದ್ದು, ಸೌದತ್ತಿಯ ರಟ್ಟದೊರೆ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನ ಆಜ್ಞೆಯಮೇರೆಗೆ ಗೌತನೆಂಬ ಮಂಡಲೇಶ್ವರನು ಈ ಬಸದಿಯನ್ನು ಶಕೆ ೧೦೪೪ರಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ. ಇಲ್ಲಿಯೆ ಶಕೆ

೧೧೦೪ ಮತ್ತು ೧೧೦೯ ಈ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಎರಡು ಬರಹಗಳೂ ಇವೆ.

ಚಾಲುಕ್ಯರ ಪೆರ್ಮಾಡಿ ಎಂಬ ಅರಸನು (ಕ್ರಿ.ಶ ೧೦೭೫-೧೧೨೬) ಗುಜರಾಥ ಮತ್ತು ಚೋಳದೇಶಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದ ಬಳಿಕ ಈ ಊರಿನ ಕೋಟೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದನೆಂದು ಒಂದು ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯಷ್ಟೇ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯೂ ಇದೆ. ತೇರದಾಳದಿಂದ ಹಳಿಗಳಿಯವರೆಗೆ ಇರುವ ಗುಡ್ಡದ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಗೋರಿಗಳಿವೆ. ಇವು ಕ್ರಿ.ಶ್ಚ. ಪೂರ್ವದವುಗಳೆಂದೂ ಇಂತಹ ಮಾದರಿಗಳು ಜಗತ್ತಿನ ಕೆಲವೇ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಗುತ್ತವೆಂದೂ ಡಾ. ಅ.ಸುಂದರ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಂಶೋಧನ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರಮ್ಯಮಡಿಲು, ಹಳೆಯ ಹಲವಾರು ಕುಲಕಸುಬುಗಳು, ಉತ್ತಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ತೇರದಾಳನ್ನು ಕೇವಲ ವರ್ಣನೆಗಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಈ ಊರಿನ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಜನಪದದಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿಸಿದ ತೇರದಾಳದ ಲಾವಣಿಕಾರರು ಇಲ್ಲಿಯ ಬಹುಮುಖ ಕುಲಕಸುಬುಗರೆ ಆಗಿದ್ದರೆನ್ನುವದನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಈ ಉದ್ದನೆಯ ಪೀಠಿಕೆ ಹಾಕಲಾಗಿದೆ. ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವ ಉದ್ಯೋಗವೂ ಅಡೆ ತಡೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ಲಾವಣಿಕಾರರ ಚರಿತ್ರೆ ಒಂದು ನಿದರ್ಶನ. ಅಂತೆಯೆ ಹರದೇಶಿ ಹಾಡಿನ ಗಂಡುಮೆಚ್ಚಿನ ಸ್ಥಳ ತೇರದಾಳ ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದು.

ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ-ಸೈ ಸೌದಾಗರ

ತೇರದಾಳದ ಲಾವಣ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಬೀಜಸ್ವರೂಪ. ಅವನಿಂದಲೇ ಇದು ಬೆಳೆದು ಬಂದುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನ ವಿಷಯ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಅವನಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದು ಸಮಯೋಚಿತ.

ತೇರದಾಳದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕಗ್ರಾಮ ಕಲ್ಲಟ್ಟಿ. ಅದು ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದುದರಿಂದ 'ಕಲ್ಲಟ್ಟಿ' ಎಂದಿರಬೇಕು. ಈಗ ಅದು ತೇರದಾಳದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಹೋಗಿದೆ. ಹೊಸಬರಿಗೆ ಅದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ಇಂದು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ಬೆರೆತಿದೆ. ಆದರೂ ಅಲ್ಲಿರುವ ಹನುಮಂತದೇವರ ಗುಡಿ, ತೇರದಾಳದಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಕಲ್ಲಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತಿದ್ದ ಗೌಡರು ಕುಲಕರ್ಣಿಯವರು ಇವರಿಂದ ಅದು ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಬೇರೆ ಊರಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯುವದು.

ಈ ಕಲ್ಲಟ್ಟಿಯ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನ ಊರು. ಇವರ ಹಿಂದಿನವರು ಹನಗಂಡಿಯಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುದರಿಂದ ಇವರಿಗೆ ಹನಗಂಡಿಯವರೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇವರದೇ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಖೆ ಮಹಾಲಿಂಗಪುರದಲ್ಲಿದೆಯೆಂದು ಈಗಿರುವ ಗುರಪ್ಪ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೦೮ರಲ್ಲಿ ಅವನು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು. ಗುರುಪ್ಪ ಈಗ ೮೭ ವರ್ಷದ ಮುದುಕ. ಸಾಕಷ್ಟು ಜೀರ್ಣನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮನ ಮಕ್ಕಳೇ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಐದು ಜನ ತಮ್ಮಂದಿರಿದ್ದು ಅವರಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸಂತತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಉಳಿದ ಮೂವರ ಮಕ್ಕಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಪ್ರಪಂಚ ಸಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಗುರಪ್ಪ ಸಾತ್ವಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಅವನ ತಮ್ಮನ ಮಕ್ಕಳೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ವಭಾವದವರು. ನನ್ನನ್ನು ಒಳ್ಳೆ ಆದರಪೂರ್ವಕ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ತಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರು. ಅವರ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅತಿರಂಜನೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ತಮ್ಮ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಅಗಿ ಹೋದವನೆಂದು ಏನೇನೂ ಉದ್ದುಡ್ಡ ಹರಟಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಅವರ ಸೌಜನ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನ ವಂಶದವನಾದ ಗುರಪ್ಪನಿಂದ ಕೇಳಿತಿಳಿದ ಸಂಗತಿಗಳು ಈಗಾಗಲೇ ಜನರಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡುತ್ತವೆ. ಚರಿತ್ರೆ ಬರೆಯುವವರು ಅಧಿಕೃತವಾದುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ಹೋದರೆ ಎಂತಹ ವಿಪರ್ಯಾಸವಾಗುತ್ತದೆನ್ನುವುದು ಈ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ ನನಗೆ ಮನದಟ್ಟಾಯಿತು.

ಕಲ್ಲಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವಾಲಯದ ಹತ್ತಿರ ಇವರದೆ ಒಂದು ವಠಾರವಿದೆ. ಕಳ್ಳು, ಬೆಳ್ಳಿ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಇದ್ದಾರೆ. ಆ ಆವಾರವೆಲ್ಲ ಅವರದೆ ಆಗಿದೆ.

ಇವರು 'ನೀಲವಾಣಿ' ಎಂಬ ಲಿಂಗಾಯತರು.^೧ ನೀಲವಾಣಿ ಎಂದರೆ ಒಂದು ವ್ಯಾಪಾರಿ ಜನಾಂಗ. ನೀಲವಣಿಕ್ ಇದರಿಂದ ನೀಲವಾಣಿ ಬಂದಿರಬಹುದು. ಇವರು ಹಣ್ಣುಹಾಕುವ ಉದ್ಯೋಗ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ನೀಲಗಾರರೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈಗ ವ್ಯಾಪಾರವಾಗಲಿ, ಬಣ್ಣದ ಉದ್ಯೋಗವಾಗಲಿ ಇವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಇವರೆಲ್ಲ ನೇಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಇಂದು ಇವರಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಸಾಲೆ ಕಲಿತವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಗುರಪ್ಪನ ತಮ್ಮ ಅಲ್ಲಪ್ಪನ ಮಗ ಬಸಪ್ಪ ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ ಓದಿ ಟೆಲಿಫೋನ್ ಆಫೀಸಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

ತಾವಾರೂ ಕಲಿಯದಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ವಿಶೇಷ ಪರಿಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವರಿಂದಲೂ ತಮ್ಮ ಅಜ್ಜ-ಮುತ್ತಾತಂದಿರಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ಜ್ಯೋತಪ್ಪನ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಅತಿ ವಿಷಾದದಿಂದ ಗುರಪ್ಪ ಹೇಳಿದ. 'ರಟ್ಟಮತ' ಕಾಗದದಲ್ಲಿ (ಅವರು ಆ ಕಾಗದಕ್ಕೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಬಹುತರವಾಗಿ ಅದು ಕೋರಿ ಕಾಗದವಿರಬಹುದು.) ಲೆಕ್ಕಣಿಕೆಯಿಂದ ಬರೆದ ಒಂದು ಪಟ್ಟಿಗೆಯು ಇತ್ತು. ಅವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗಾಳಿಪೆಟಮಾಡಿ ಆಡಿದುದಾಗಿಯೂ ಆ ಕಾಗದ ಸುಮಾರು ಒಂದು ನೂರು ಪುಟಗಳಷ್ಟು ಉದ್ದವಾಗಿದ್ದುದಾಗಿಯೂ ಹೇಳಿದ. ತಮ್ಮ ಅಜ್ಜತೆಯೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟಿ.

'ಜ್ಯೋತಪ್ಪ ಎಂದು ಇದ್ದ?' ಗುರಪ್ಪನನ್ನು ಕೇಳಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು ಹೇಳತೊಡಗಿದ.

'ಸಾಹೇಬರೆ', ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಬರೆದಿಟ್ಟ ಯಾವ ಆಧಾರಗಳೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ನನ್ನಿಂದ ಐದು- ಆರನೆಯ ತಲೆಮಾರಿನ ಹಿಂದಿನವನಿರಬೇಕೆಂದು ನಮ್ಮ ಹೆಳವರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೆ ಅದನ್ನು ಬರೆದುಕೊಡಲು ಕೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಅವನ ಹತ್ತಿರ ಹಿಂದಿನ ಕಾಗದಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬರುವಾಗ ತರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ.'

'ಮುತ್ಯಾ, ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅವನ ಪತ್ನಿ ಇರಬಹುದಲ್ಲ?'

'ಇದೆ. ಅವನು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.'

ಹೀಗೆಂದು ಅವನ ತಮ್ಮನ ಮಗ ಒಂದು ಪತ್ನಿ ತಂದುಕೊಟ್ಟ. ಅದು ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿತ್ತು.

ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸಿದ್ದಪ್ಪ ಹೆಳವರ

ಮು: ಪೋ: ಬೆಕ್ಕೇರಿ

ತಾ: ರಾಯಬಾಗ ಜಿ. ಬೆಳಗಾವಿ

೧. ಡಾ. ಸೋಮಶೇಖರ ಇಮ್ಮಾಪೂರ ಅವರು ಜ್ಯೋತಪ್ಪನನ್ನು (ಸೌದಾಗರ) ಮುಸಲ್ಮಾನನೆಂದಿದ್ದಾರೆ- ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದರ್ಶನ: ಭಾಗ-೫ ಕ.ವಿ. ವಿ. ಧಾರವಾಡ

ಪತ್ತೆ ಬರೆದುಕೊಂಡೆ. ಅವನಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆಯುವದಾಗಿಯೂ ಹೇಳಿದೆ.

‘ನೀವೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರು ಹೆಳವರು. ಒಂದೆ ಮೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇರುವವರಲ್ಲ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಊರುಗಳಿಗೆ ತಿರುಗುತ್ತ ಹೋಗುವವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಡಬಲ್ ಕಾರ್ಡ್ ಇಟ್ಟು ಬರೆಯಿರಿ. ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಬಹುದು.

ಗುರಪ್ಪನ ಈ ಸೂಚನೆ ನನಗೂ ಸರಿಯೆನಿಸಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡುವದಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ. ʼ

ಅವನು ಏನನ್ನೋ ಆಲೋಚಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿದ.

‘ನಿಮಗೆ ಬಬಲಾದಿ ಅಪ್ಪನವರ ಗುರುತಿರಬಹುದು. ಅವರೊಂದಿಗೆ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನ ಸಂಪರ್ಕವಿದ್ದಿತೆಂದು ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.’

‘ಯಾವ ಅಪ್ಪಗಳು? ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಆಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರ ಜೊತೆಗೆ ಇವರ ಸಂಪರ್ಕವಿದ್ದಿತು?’

‘ಬಬಲಾದಿಯ ಸದಾಶಿವಪ್ಪನವರ ಇರಬೇಕು. ಒಂದು ಘಟನೆ ನಡೆದುದು ಹೀಗೆ-

‘ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಗೀಗೀಪದ ಹಾಡುವದರಲ್ಲಿ, ಪದರಚನೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಆಗಲೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿದ್ದ. ಇವನದು ಹರದೇಶಿಯ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಬಬಲಾದಿಯವರದು ಶಕ್ತಿಪೀಠ. ಶಕ್ತಿಯ ಆರಾಧಕರು. ಸೀತಿಮನಿ ಚಂದ್ರವ್ವತಾಯಿಯನ್ನು ಸಾರಾವಾಡದ ಚಿಕ್ಕಯ್ಯಮ್ಮತ್ಯಾ ಬಬಲಾದಿಗೆ ತಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದ. ಆಕೆಯಿಂದ, ಚಿಕ್ಕಯ್ಯನಿಂದ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮುಂದಿನ ಆರು ಪೀಳಿಗೆಯವರೆಗೆ ವಾಕ್ಸಿದ್ದಿ ದೊರೆತಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಬಬಲಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ‘ಪರುಕಾಳಿ’ ನಡೆದಿತ್ತು.

ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನ ಸುದ್ದಿ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಅವನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿತು. ಕುದುರೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತೇರದಾಳಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ.

ಇದನ್ನು ಅಂತರ್‌ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ. ಕುದುರೆಯವನು ಜಮಖಂಡಿಗೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೆ ಅವನನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡ.

‘ಸದಾಶಿವಪ್ಪ ಕಳಿಸಿದವನು ನೀನೇ ಏನು?’

‘ಕಾಲಿ ಹೊರಟ ಕುದುರೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ.

‘ಹೌದು, ನಾನು ತೇರದಾಳಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿದ್ದೇನೆ.’

‘ಏಕೆ?’

‘ಅಲ್ಲಿ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಎಂಬುವವನಿದ್ದಾನೆ. ಅವನನ್ನು ಕರೆತರುವಂತೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

‘ಸರಿ, ಹಾಗಾದರೆ ನಡೆ ಹೋಗೋಣ ನಾನೇ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ’.

೧. ಪತ್ತೆ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ಅವನಿಂದ ಇನ್ನೂ ಉತ್ತರ ಬಂದಿಲ್ಲ.

ಕರೆಯ ಬಂದವನಿಗೆ ಅಚ್ಚರಿಯಾಯಿತು. ತೇರದಾಳ ಇನ್ನೂ ದೂರ. ನಡುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಈತ ತನ್ನನ್ನು ಹೇಗೆ ಗುರುತಿಸಿದ? ಆದರೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ. ಕುದುರೆಯನ್ನೇರುವಂತೆ ವಿನಂತಿಸಿದ. ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ನಿರಾಕರಿಸಿದ.

ಇಬ್ಬರೂ ಕೂಡಿ ಬಬಲಾದಿಯನ್ನು ತಲುಪಿದರು.

'ಸದಾಶಿವಪ್ಪನವರು ಸ್ವಾಗತಕ್ಕೆ ಅಣೆಯಾಗಿದ್ದರು. ಅಲೌಕಿಕರ ಸ್ವಾಗತ ಅಲೌಕಿಕವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ನಮಸ್ಕಾರ, ಚಮತ್ಕಾರಗಳಾಗಲಿ, ತಂಬಿಗೆತುಂಬಿ ಕಾಲಿಗೆ ನೀರು ಕೊಡುವುದಾಗಲಿ ಯಾವುದೂ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆಲೆ,

'ಆಕಾಶವನ್ನು ಆಳಿದು ತರದೆ ಏಕೆ ಬಂದೆ?' ಎಂದರು ಸದಾಶಿವಪ್ಪನವರು.

ಈ ಮಾತಿಗೆ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಮುಗುಳ್ಳುಕೆ. ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಊರಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಂಬಿಗೆ, ಊರ ಹೊರಗೆ ಒಂದು ತಂಬಿಗೆ ಎನ್ನುವಂತೆ ತನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ತಂದ ತಂಬಿಗೆಯ ಬಾಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು,

'ಆಕಾಶವನ್ನು ಆಳಿದು ತಂದಿದ್ದೇನೆ. ಅದನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು?'

ತಂಬಿಗೆ ಹಿಡಿದ ಕೈಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ಚಾಚಿದ.

ಸದಾಶಿವಪ್ಪನವರಿಗೆ ಉತ್ತರ ದೊರೆಯಿತು.

ಇಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಅನ್ನದ ಪರೀಕ್ಷೆ ಆಗುಳಿನಿಂದಾಯಿತು. ಲೌಕಿಕವಾಗಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಮುಂದೆ ಎಲ್ಲವೂ ನಡೆಯಿತು.

ಇಷ್ಟು ಹೇಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗುರಪ್ಪನಿಗೆ ಆಯಾಸವಾಗಿತ್ತು. ಅದರೂ ಹಿರಿಯರ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವಲ್ಲಿರುವ ಸಂತೋಷ ಅವನ ಮುಖದ ಮೇಲಿತ್ತು.

'ಮುಂದೇನು ನಡೆಯಿತು ಅಜ್ಜ?'

'ಮುಂದಿನ ವಿಷಯವೇ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾದುದು. ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನ ಕುಶಾಗ್ರಮತಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಸದಾಶಿವಪ್ಪನವರು 'ಸೈ ಸೌದಾಗರ' ಎಂದು ಬೆನ್ನು ಚಪ್ಪರಿಸಿದರು. ಪೀಠಾಧಿಪತಿ ಪವಾಡ ಪುರುಷರೊಬ್ಬರು ಈ ರೀತಿ ಬಾಯುಂಬಿ ಕರೆದಾಗ, ಆಗುವ ಆನಂದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೇನಿದೆ? ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಸಂತೋಷಭರಿತನಾದ.'

'ಸಾಹೇಬರೆ, ಬಬಲಾದಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ 'ತೀರ್ಥ'. ತೀರ್ಥವೆಂದರೆ ಹಿರಿಹೊಳೆಯ ನೀರಲ್ಲ. ಅದೂ ತೀರ್ಥವೆ. ಆದರೆ 'ಸೆರೆ'ಗೆ ಇಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದವರೆಲ್ಲರೂ ಈ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೇಜವಾನಿ ನಡೆಯುವುದು. ಈ ತೀರ್ಥದಿಂದಲೆ.

'ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನಿಗೂ ತೀರ್ಥದ ಮೇಜವಾನಿಯಾಯಿತು. ವಾಡಿಕೆಯಂತೆ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಕುಡಿಯುವುದನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ಡಬ್ಬು ಹಾಕಿದ. ಇದು ಮುಕ್ತಾಯದ ಸೂಚನೆ.

ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತಾಯವೆನ್ನುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಸದಾಶಿವಪುನವರಿಗೆ ಇದು ಅಪಮಾನವೆನಿಸಿತು. ಉಗ್ರವಾಗಿ,

‘ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ, ನಿನಗೆ ಶಾಪಕೊಡುತ್ತೇನೆ.’

‘ನಿನ್ನ ಮರಣವೆ ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿರದವನು, ನನಗೇನು ಶಾಪಕೊಡುತ್ತಿ?’

‘ನಿನ್ನ ಮರಣವಾದರೂ ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆಯೆ?’

‘ನನ್ನ ಮರಣವೂ ಗೊತ್ತಿದೆ, ನಿನ್ನ ಮರಣವೂ ಗೊತ್ತಿದೆ.’

ನನ್ನ ಹೆಣ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದೆ ಮೂರುದಿನ ಮೆರೆಯುತ್ತದೆ. ನೀನು ಮೂರಾದಿ ಮಣ್ಣಾಗುತ್ತಿ.’

‘ಆಗಲಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.’

ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಹೊರಟ. ಸದಾಶಿವಪುನವರು ಸಕಲ ಮರ್ಯಾದೆಗಳಿಂದ ಬೀಳ್ಕೊಡುತ್ತ

‘ಇದು ‘ಮೇಕೆ ಮುಂಗಲಿ’ ದಿಗ್ವಿಜಯದ ಗುರುತು. ಇದನ್ನು ನಿನಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ನಿನಗೆ ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಯಶೋಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಲಿ.’

‘ಮಹಾಪ್ರಸಾದ’

ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ತೇರದಾಳನ್ನು ತಲುಪಿದ.

ಅಂದು ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನನ್ನು ‘ಸೈ ಸೌದಾಗರ’ ಎಂದು ಕರೆದುದೆ ಮುಂದೆ ಅವನ ಹೆಸರಾಯಿತು. ಹಾಡಿನ ಅಗಮದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನೇ ಇರಿಸಿಕೊಂಡ. ಅವನ ಶಿಷ್ಯರು ಅವನನ್ನು ಸೌದಾಗರ ಗುರುವೆಂದೇ ಕರೆದುದುಟ್ಟು.

ಹುಲಿರಾಜ ಬಂದ ಗದ್ದನಿಯ ಹೊಡದಾ
ಹಂದಿಮರಿ ಹೋತ ಪತ್ತೆ ಇಲ್ಲದಾ||
ಮೇಕಮುಂಗಲಿ ಹಚ್ಚಿ ಮೆರದಾ||
ಯಾರ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ ಮುಂಗೈ ಹಿಡಿದಾ||
ಸೌದಾಗರ ಗುರು-ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಬಿರದಾ||
ಗೋಪಾಳ-ದುರುದುಂಡಿ ಅವನಿಂದ ಮೆರದಾ||

ಈ ಸಕಿಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆ ‘ಮೇಕಮುಂಗಲಿ’ಯನ್ನು ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಊರಲ್ಲಿ ಮೆರೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗೀಗ ಅದೂ ನಿಂತುಹೋಗಿದೆ.

‘ಮುತ್ತಾ,’ ‘ಮೇಕಮುಂಗಲಿ’ ಅಂದರೇನು?’

‘ಅದೊಂದು ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಮುಂಗಲಿ, ಜಯದ ಗುರುತು’.

‘ಈಗ ಅದು ನೋಡಲು ಸಿಗುತ್ತದೆಯೆ?’

‘ಹಿಂದೆ ಪಾತ್ರದವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇತ್ತು. ಈಗ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದಂತೆ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿದೆ ಎನ್ನುವದು ನನಗೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ನಾನು ಆ ಹವ್ಯಾಸದವನಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮಂಥವರು ಬಂದು ಈಗ ಕೇಳತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದ ಅದರ ಮಹತ್ವ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ

ಮಾಡುವದೇನು? ಅಡಿಗೆ ಮುಗಿದಿದೆ. ಒಲೆ ಉರಿಯತೊಡಗಿದೆ. ಪೈರು ಒಡಗಿದೆ. ಮಳೆಸುರಿಯಲಾರಂಭಿಸಿದೆ.

ಗುರಪ್ಪ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟ.

ನಾನು ಆಲೋಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದೆ.

ಸೈ ಸೌದಾಗರ, ಮೇಕಮುಂಗಲಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಅವರಿವರ ಬಾಯಿಂದ ಕೇಳಿದ್ದೆ. ಹಾಡುಗಳ ಅಗಮದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೆ. ಇದು ಸರಿಯೆನಿಸಿತು.

ಆದರೆ ಒಂದು ಮಾತು ನನ್ನ ತಲೆ ತಿನ್ನತೊಡಗಿತು. ಅದು ಬಬಲಾದಿಯ ಆ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಯಾರು? ಸದಾಶಿವಪ್ಪನವರೋ? ಅಥವಾ ಚಿಕ್ಕಯ್ಯಪ್ಪನವರೋ? ಎಂಬುದು.

ತುಕಾರಾಮನ ವಂಶಜರಾದ ಎಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷದ ಬಾಬು, ಐವತ್ತು ವರ್ಷದ ಮಹಾದೇವ, ಇನ್ನಿತರ ಹಲವು ಜನ ಹಿರಿಯರನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಅವರೂ ಇದೇ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದರು. ಆಗ ಈ ಸಂದೇಹ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೦೮ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಗುರಪ್ಪನಿಂದ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಐದನೆಯ ತಲೆಮಾರಿನವನೆಂದಾಗ ಆ ಸಂದೇಹ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತು. ಏಕೆಂದರೆ, ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೦೮ರಿಂದ, ಒಂದು ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷವೆಂದು ಹಿಡಿದರೂ ೧೫೦ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭೫೮ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ಸದಾಶಿವಪ್ಪನವರ ಕಾಲವಂತೂ ಅಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ. ಅವರು ಜೀವಿಸಿದ್ದುದು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೮೬೪-೧೯೧೫. ಇನ್ನು ಹೀಗೆಯೆ ಬಬಲಾದಿಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಕಾಲಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಚಿಕ್ಕಯ್ಯಮುತ್ಯಾ ಇವರ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಚಿಕ್ಕಯ್ಯಮುತ್ಯಾ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಶಕೆ ೧೬೮೦ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭೫೮.

೨. ಬಬಲಾದಿಯ ಚಿಕ್ಕಯ್ಯನವರು ನೂರಾರು ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಇವರ ಪದಗಳನ್ನು ಭಜನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂಡಿಗೆ ಕಾಲಜ್ಞಾನ, ಮಂಗಳಾರತಿ, ನೀತಿ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಅವರಿಗೆ 'ಮೇಕ ಮುಂಗಲಿ' ಎಂಬ ಬಿರುದು ಇದ್ದಿತು. ಅದನ್ನು ಒಂದು ಮುಂಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ,

ನಾಮ ಹಚ್ಚುವ ಕೀಲ ನೇಮದಿ ಹೇಳ್ವಾನು.

ಪ್ರೇಮದಿ ಕೇಳುತಾರಣ್ಣ!

ನಾಮದ ಕೀಲವು ಆರಿಯದ ಪಾಮರ ಜನರಿಗೆ

'ಮೇಕಮುಂಗಲಿ' ಕಟ್ಟಿ ಮೆರೆಯುತಾರಣ್ಣ!!

ಎಂದೂ ಒಂದು ಕಾಲಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ,

ಧರ್ಮರು ಬಂದಾರು ಧರೆಗೆ ಹಿರಿಯರೆಂದು

ಮರ್ಮಬಲ್ಲವರು ಕೇಳಿರಣ್ಣ!

ಸಿದ್ಧಾಮೇಶ್ವರ ಬಂದು ಬಬಲಾದಿ ಮಠದೊಳು

'ಮೇಕಮುಂಗಲಿ' ಕಟ್ಟಿ ಮೆರೆಯುವರಣ್ಣ!!

ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಈ ಮೇಕಮುಂಗಲಿಯನ್ನೇ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನಿಗೆ ಕೊಡುಮಾಡಿದ್ದು.

ಅಲ್ಲದೆ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಬಬಲಾದಿಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ 'ಮೂರಾದಿ ಮಣ್ಣಾಗುವಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗೆ ಮೂರಾದಿ ಮಣ್ಣಾದವರು ಚಿಕ್ಕಯ್ಯನವರ. ಏಕೆಂದರೆ, ದುರ್ಗಿಯಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಸಾರವಾಡ, ತೊನೆಸ್ತಾಳ ಮತ್ತು ಕಾಖಂಡಕಿ ಈ ಮೂರು ಊರಿನ ದಾರಿ ಕೂಡುವಲ್ಲಿ ಇವರು ಐಕ್ಯರಾದರೆಂದು ಒಂದು ಹೇಳಿಕೆ ಜನರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಈ ಕಥೆಗೂ ಈ ಹೇಳಿಕೆಗೂ ಹೋಲಿಕೆ ಕಂಡುಬರುವುದರಿಂದ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನ ಸಮಾಗಮವಾದುದು ಸದಾಶಿವಪ್ಪನರೊಂದಿಗಿದೆ ಚಿಕ್ಕಯ್ಯನವರೊಂದಿಗಿರಬೇಕೆಂಬುದು ವಿದಿತವಾಗುವುದು.

ಚಿಕ್ಕಯ್ಯನವರು - ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಸಮಕಾಲೀನರೇ ಆಗುತ್ತಾರೆ. ಜನರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕಯ್ಯನವರ ಬದಲಾಗಿ ತಪ್ಪಿ ಸದಾಶಿವಪ್ಪನವರು ಎಂದು ಹೇಗೋ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿರಬೇಕು.

ಗುರಪ್ಪನಿಗೆ ಆಯಾಸವಾದಂತಾಗಿತ್ತು. ಚಹಾಮಾಡಿ ತರಿಸುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ. ಆದರೆ ನಾನು ಚಹಾ ಕುಡಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದಾಗ ತಾನೂ ಬಿಟ್ಟ. ನೀರು ತರಿಸಿ ಕುಡಿದೆ. ಮತ್ತೆ ಅವನನ್ನು ಕೇಳಿದೆ.

'ಅಜ್ಜ ಅವನ ತಂದೆ-ತಾಯಿ, ಅಣ್ಣ- ತಮ್ಮ ಅವನ ಬಾಲ್ಯಜೀವನ ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿನಗೇನಾದರೂ ಗೊತ್ತಿರಬಹುದಲ್ಲ? ಈಗ ಹಿರಿಯನೆಂದರೆ ನೀನೇ ಒಬ್ಬ. ನಿನಿಂದಲೇ ಏನಾದರೂ ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯ, ಅಲ್ಲವೆ?'

'ಸಾಹೇಬರೆ, ನನಗೆ ಅಷ್ಟು ನೆನಪಿಲ್ಲ. ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಅಣ್ಣನೂ ಅಥವಾ ತಮ್ಮನೋ ಇದ್ದನಂತೆ, ಅವನಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ವಂಶದ ಸಂತತಿ ಬೆಳೆದುದು.'

'ಅಂದರೆ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನದು?'

'ಅವನ ಸಂತತಿ ಉಳಿದಿಲ್ಲ, ಅವನಿಗೂ ಮದುವೆಯಾಗಿತ್ತು. ಸಾಧ್ವಿಯಾದ ಹೆಂಡತಿಯಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಮಕ್ಕಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರದೇನು ಪ್ರಪಂಚ! ಅವರು ಲೌಕಿಕದಲ್ಲಿ ಇದ್ದೂ ಇಲ್ಲದಂಥವರು. ಪ್ರಪಂಚದ ಕಡೆಗೆ ಅವರ ಹವ್ಯಾಸವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಜಮೀನು ಇತ್ತಂತೆ.'

'ಈಗ ಇಲ್ಲವೆ?'

'ಇಲ್ಲ, ಅದು ಯಾವಾಗ ಹೋಗಿದೆಯೋ, ಅದು ಎಲ್ಲಿತ್ತೋ ಏನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಯಾರೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಹೊಲದ ಸುತ್ತು ಮುತ್ತಿನವರು ತಮ್ಮ ಹೊಲದೊಂದಿಗೆ ಅದನ್ನು ಬಿತ್ತುತ್ತಿದ್ದರು. ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ರಾಶಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ತಂದು ಹಚ್ಚಿದ ಆ ಧಾನ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಸಾಧ್ವಿ ಮನೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು.'

'ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಮನೆಗೆ ಬಂದುದಷ್ಟೋ ಹೊರಗೆ ಇದ್ದುದಷ್ಟೋ! ಮನೆಯ ಆಗು-ಹೋಗುಗಳ ಕಡೆಗೆ ಅವನ ಗಮನವಿಲ್ಲ, ಆಗ ಇನ್ನೂ ಬೀಸುವ ಗಿರಣಿಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬೀಸುವದು. ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಸುವ ಸಪ್ಪಳವಾಗಿದ್ದಿದ್ದಾಗ

ಯಾರು - ಯಾರೂ ಜೋಳ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇನ್ನಿತರ ಪಡಿ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರಪಂಚ ಹೀಗೆಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೂ ಎಂದೂ ಅವರಲ್ಲಿ ವಿರಸ ಬಂದುದಿಲ್ಲ. ಜ್ಯೋತಿಗೆ ತಕ್ಕ ಬತ್ತಿ ಅವಳಾಗಿದ್ದಳು.

‘ಅವರಿಬ್ಬರೂ ದೈವೀಪುರುಷರು ಅಂತೆಯೇ ಇಂತಹ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು.

ಅವನು ಯಾವುದೋ ಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಸಾಮಾನ್ಯನಾಗಿರದೆ ಒಬ್ಬ ಕಾರಣಿಕಪುರುಷನೆಂಬುದು ಅವನ ಭಾವನೆ. ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ, ಆ ಸುತ್ತ-ಮುತ್ತ ಎಲ್ಲರ ವಿಚಾರವೂ ಇದೇ ಆಗಿದೆ.

‘ಅವನಲ್ಲಿ ಈ ಕವಿತ್ವಶಕ್ತಿ ಹೇಗೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು? ಈ ಬಗ್ಗೆ ಏನಾದರೂ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿವೆಯೆ?’

‘ಆದೂ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಥೆಯೇ ಇದೆ. ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದ. ದಿನಾಲು ಹನುಮಂತದೇವರಿಗೆ ಎಡೆ ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದನ್ನೊಯುವವ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ. ವಿಶೇಷ ಆ ಕಡೆ ಯಾರದೂ ಗಮನವಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದೆರಡು ಸಾರಿ ಖಾಲಿತಂದ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಪೂಜಾರಿಗಳಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಬ್ಬ-ಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತಿದ್ದುದು ವಾಡಿಕೆ. ಆದರೆ ದಿನಾಲು ಖಾಲಿತರುವ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಹಿರಿಯರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ ಬಂದಿತು. ಒಂದು ದಿನ ಅವನನ್ನು ಜಬರಿಸಿ ಕೇಳಿದರು.

‘ಜ್ಯೋತಿ ಒಯ್ಯು ಎಡೆಯನ್ನು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿ?’

‘ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊಸ್ತಿಲ ಮೇಲೆ ಇಡುತ್ತೇನೆ. ದೇವರು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.’

ಯಾವಾ ವಿಕಾರಗಳಿಲ್ಲದೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ನುಡಿದ.

‘ಕಲ್ಲಿನ ದೇವರು ಎಂದಾದರೂ, ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದುಂಟೆ? ನೀನೇ ತಿಂದು ದೇವರ ಮೇಲೆ ಹಾಕುತ್ತಿಯಾ?’

ತಂದೆ ಗದ್ದರಿಸಿದರು.

‘ಇಲ್ಲ, ನಾನು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ನಡೆದದ್ದು ಸತ್ಯ.’

ಹುಡುಗನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ದೃಢತೆಯಿದ್ದಿತು. ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವಿದ್ದಿತು.

‘ಮಗು, ತಿಂದಿದ್ದರೆ ತಿಂದಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳು. ನಾನು ನಿನಗೆ ಏನೂ ಮಾಡಗೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಸುಳ್ಳು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಬೇಡ.’

ತಾಯಿ ಮಗುವನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಸಂತೈಸಿ ಕೇಳಿದರು.

‘ಇಲ್ಲ ಅಮ್ಮ, ನಾನು ತಿಂದಿಲ್ಲ, ನನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೀವೇ ಬಂದು ನೋಡಬಹುದು.’

‘ಆಗಲಿ ನಡೆ’

ಮತ್ತೊಂದು ಎಡೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಗುಡಿಗೆ ಹೋದರು. ಎಂದಿನಂತೆ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಎಡೆಯನ್ನು ಹೊಸ್ತಿಲ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟ. ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ ದೇವರು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಎಂದಿನಂತೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಬೇಡಿಕೊಂಡ. ಕಾರ್ಯ ಕೈಗೊಡಲಿಲ್ಲ.

ಜೊತೆಗೆ ಹೋದವರಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಆವರಿಸಿತು.

‘ದಿನಾಲು ನೀನೇ ತಿಂದು ದೇವರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವನೆಂದು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವೆಯಾ?’

ಅವನನ್ನು ಹೊಡೆಯಲು ಹೋದರು. ಅವನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಗುಡಿಯ ಹಿಂದೆ ಓಡಿದ.

ಗುಡಿಯೊಳಗಿಂದ ಒಂದು ಧ್ವನಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು.

‘ಮಗು, ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದ್ದೇನೆ. ಇದೊಂದು ದಿನ ನಿನ್ನ ಎಡೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಇನ್ನೆಂದು ಹೀಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರೆ. ನಿನ್ನ ಎಡೆಯಿಂದ ನನ್ನ ನಾಲಿಗೆ ರಸಮಯವಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಿನ್ನ ನಾಲಿಗೆ ರಸಮಯವಾಗಲಿ. ನೀನು ಮಾತನಾಡಿದ್ದು ಹಾಡಾಗಿ ಹರಿಯಲಿ, ನಿನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಸರಸ್ವತಿ ಸದಾ ನರ್ತಿಸುತ್ತಿರಲಿ. ಯಾವಾಗಲೂ ನಿನ್ನ ಬೆನ್ನಮೇಲಿದ್ದು ನಿನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ.’

ನೋಡುತ್ತಾರೆ ಹಿಂದಿನಿಂದ, ಕಿಂಡಿಯಲ್ಲಿ, ಹನುಮಂತನ ಮೂರ್ತಿ ಗೋಚರಿಸಿತು. ತಟ್ಟೆ ಹಿಡಿದು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಆಶ್ಚರ್ಯ.

‘ಅಂದು ಕನಕನಿಗೆ ಒಲಿದ ಕೃಷ್ಣ ಕಿಂಡಿಯಲ್ಲಿ ದರ್ಶನವಿತ್ತನೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದು, ಇಂದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಯಿತು, ಕಣ್ಣಿನ ಬರ ಕಳೆಯಿತು’.

ನೆರೆದ ಜನ ಹರ್ಷೋದ್ಗಾರ ಮಾಡಿದರು.

‘ಒಂದರೆಕ್ಷಣ, ಮತ್ತೆ ಹನುಮಂತ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ. ಆದರೆ ದಿಕ್ಕು ಬದಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇಂದಿಗೂ ನಮ್ಮೂರಿನ ಹನುಮಂತ ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖನಾಗಿಯೆ ಇದ್ದಾನೆ.’

ಜ್ಯೋತಪ್ಪ ಕಥೆಯಾದುದನ್ನು ಗುರಪ್ಪ ಹೇಳಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟ. ಮತ್ತೆ ಮುಂದುವರಿಸಿದ.

ಅಂದಿನಿಂದ ಅವನು ಇನ್ನೂ ಅಂತಮುಖಿಯಾದ. ತಾನಾಯಿತು, ತನ್ನ ದೇವರು ಹನುಮಂತನಾಯಿತು. ಪೂಜೆ-ಧ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಅವನು ವೇಳೆ ಕಳೆಯತೊಡಗಿದ. ಪುರಾಣ, ಪುಣ್ಯಕಥೆ, ಪ್ರವಚನಗಳು ಎಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆಯೋ ಅಲ್ಲಿ ಈತನಿರುತ್ತಿದ್ದ. ಮನಮುಟ್ಟಿ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ. ಇದರಿಂದ ಅಂತರಿಕವಾಗಿ ಅವನ ಅನುಭವ ಬೆಳೆಯಿತು. ಆತ ಅನುಭಾವಿಯಾದ.

‘ದಾಸರಂತೆ, ಶಿವಯೋಗಿಗಳಂತೆ ಅನುಭವದ ಪದಗಳನ್ನು ಬರೆಯಬಹುದಾಗಿತ್ತಲ್ಲ?’

‘ಬರೆಯ ಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅಂದು ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಶಾವಿರಕಿ ಅವನ ಮನಸನ್ನು ಸೆಳೆಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಬರುವ ನೀತಿಯ, ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥೆಗಳು, ಅನುಭಾವದ-ತಾತ್ವಿಕ ಪದಗಳು ಇವನ ಮೇಲೆ ವಿಶೇಷ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿದವು. ತಾನೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಮೆಲುಕು ಹಾಕಿದ. ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಸರಸ್ವತಿ, ದೇವರು ಹೇಳಿದಂತೆ, ನರ್ತಿಸತೊಡಗಿದಳು. ನಿರಾಕಾರ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮ ಅವನ ಹೃದಯವನ್ನೇ ಸೂರೆಗೊಂಡ. ಆ ಜ್ಯೋತಿಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ಪದಗಳನ್ನಾಗಿ ಹಾಡತೊಡಗಿದ. ಹರದೇಶಿ ಅವನ ಉಸಿರಾಯಿತು. ಪ್ರಕೃತಿಯು ಪುರುಷನ ನೆರೆಳೆಂಬುದನ್ನು ಆತ ಅರಿತ.

ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು 'ಮೇಲುಚಿಕ್ಕಿ'ಯನ್ನು ನೋಡಿ ಪಂಚಕವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಪಂಚಕವೆಂಬುದು ಇರುವುದು ಒಂದು ಕ್ಷಣ. ಅದು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಬಣವೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಒಂದು ಸೂಡು ಹಿಡಿದರೆ ಅದು 'ಸುಟ್ಟು' ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಿತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.'

ಇದು ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯ. ಕೆದಕುತ್ತ ಇನ್ನೂ ಹಲವು ವಿಷಯಗಳು ಬರಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವನ ಆಯಾಸ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಬಿಸಿಲು. ಮೇಲೆ ಪತ್ರಾನ ಜಳ. ಲೋಕಾಭಿರಾಮವಾಗಿ ಏನೇನೋ ಮಾತನಾಡಿ, ಮತ್ತೆ ಬರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಅವರಿಂದ ಬಿಚ್ಚೊಂಡವು.

ಕಥೆ ರಂಜನೀಯವಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿತ್ತು. ಹೋಗಿ ಗುಡಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೆ. ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಮೊದಲಿನದು ಅಲ್ಲವೆಂಬುದು ಗೋಚರವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ತೇರದಾಳದ ಹನುಮಂತದೇವರ ಗುಡಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೆ. ಅದು ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿದೆ.

ನನ್ನ ಚಿಕಿತ್ಸಕ ಬುದ್ಧಿ 'ಇದು ಸಾಧ್ಯವೆ?' ಎಂದಿತು. ಕನಕನಿಗಾಗಿ ಕೃಷ್ಣ ಹಿಂದಿರುಗಿದ್ದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವಾಗ 'ಇದೇಕೆ ಆಗಬಾರದು?' ಎಂದಿತು ಮನಸು.

ಮನಸ್ಸು -ಬುದ್ಧಿಗಳಲ್ಲಿ ತಾಕಲಾಟ ನಡೆಯಿತು. ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಕಾರಣವೇನಾದರೂ ಇರಬಹುದೆ? ಆ ಆಲೋಚನೆ ಆಲೋಚನೆಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯಿತು.

ಹಾಡುಗಳು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ಗುರಪ್ಪ ಮುತ್ಯಾ ಹೇಳಿದ್ದ. ಈಗ ಹರದೇಶಿ ಹಾಡುವವ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ತೇರದಾಳದ ಹಾಡುಗಳನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಾಡುವವ, ಎರಡನೆಯ ತುಕಾರಾಮರನ್ನು ತನ್ನ ವಸ್ತ್ರಾದವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡವ ತಮದಡ್ಡಿಯ ಶ್ರೀಗಂಗಪ್ಪ ಗಿರಿಮಲ್ಲಪ್ಪ ಜಕ್ಕಣ್ಣವರ. ಇವನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಏನಾದರೂ ಮಾಹಿತಿ ತಿಳಿಯಬಹುದೆಂದು ತಮದಡ್ಡಿಗೆ ಹೋದೆ.

* * *

ಗಂಗಪ್ಪನ ಮನೆತನದ ಉದ್ಯೋಗ ಒಕ್ಕಲಿತನ. ಹವ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಡಪ್ಪಿನಪದ ಹಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನದೆ ಒಂದು ಮೇಳವಿದೆ. ಹಾಡುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಬೆಳಗಾವಿಯಿಂದ ಕಲಬುರ್ಗಿ- ಕಲ್ಯಾಣದವರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಹಾಡಿದ್ದಾನೆ ಕುರಿತೋದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಕಲಿತಿದ್ದಾನೆ. ಈಗ ಕನ್ನಡ ಓದಬಲ್ಲ; ಬರೆಯಬಲ್ಲ.

ತನ್ನ ಮಗನ ಸಲುವಾಗಿ ಒಂದು ಕಿರಾಣಿ ಅಂಗಡಿಯನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ನಾನು ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಹಸನ್ಮುಖಿಯಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದ. ತೇರದಾಳದ ಶ್ರೀ ಪಮ್ಮಣ್ಣವರ ಶಿಕ್ಷಕರು ನಾನು ತೇರದಾಳದ ಲಾವಣಿಕಾರರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬರೆಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ನಾನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ನೇರವಾಗಿ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ತೊಡಗಲು ಅನುಕೂಲವಾಯಿತು.

ಗಂಗೆಯ ಎರಡನೆಯ ತುಕಾರಾಮನ ಶಿಷ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ತೇರದಾಳದ ಲಾವಣಿಕಾರರ ಬಗ್ಗೆ ಅಭಿಮಾನ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ.

ನಾನು ಗುರುಪ್ಪ ಮುತ್ಯಾನ ಹತ್ತಿರ ಹೋದುದನ್ನು ಅವನು ಹನುಮಂತ-ದೇವರ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪವಾಡವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ. ಅವನೂ ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ. ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಘಟನೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ.

‘ಸರ್, ಗುರುಪ್ಪ ಹೇಳಿದಂತೆ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಹನುಮಂತದೇವರ ಅಪ್ಪಟಭಕ್ತ. ಪ್ರತಿದಿನ ಪೂಜೆಯಾಗುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಆತ ಅಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದ. ಜನರು ತಂದ ಕರ್ಪೂರವನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೇ ಉರಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಅದು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪವಾಡವೇ ಆಯಿತು. ಇದನ್ನು ನೋಡುವ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಕರ್ಪೂರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪೂಜೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಕೈಜೋಡಿಸಿ, ದೇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ.’

‘ಅವನ ಕೈಗೆ ಏನೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆ?’

‘ಇಲ್ಲ, ದೇವರಲ್ಲಿರುವ ವಿಶ್ವಾಸ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ. ಬರಿ ಗಾಲಿಂದ ಅಗ್ನಿ ಹಾಯುವದಿಲ್ಲವೆ? ಹಾಗೆ’

‘ಕೊನೆಗೆ ಹನುಮಂತದೇವರು ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ತಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಅವನ ಬೆನ್ನಲ್ಲಿ ಇರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಮೂಡಿದ. ಅವನು ಬಟ್ಟೆಯಿಲ್ಲದೆ ಬರಿಮೈಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಾಗ ಜನರು ಹನುಮಂತಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ.’

‘ಇದನ್ನು ನೀವು ನಂಬುತ್ತೀರಾ?’

‘ನಾವು ನಂಬುವುದು, ಬಿಡುವುದು ಬೇರೆಯ ವಿಷಯ. ಅವನು ಹನುಮಂತನ ಭಕ್ತನಿದ್ದುದಂತೂ ನಿಜ. ಅವನ ಶಿಷ್ಯ- ಪ್ರಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಹನುಮಂತನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನಾದರೂ ನಾವು ನಂಬಲೇಬೇಕು.

ಕೂ.ಪ. ಹನ್ನೊಂದು ಹಣೆಯಾವ ಹಣಮಂತ ಸೌದಾಗರ

ಗೋಪಾಳ ಹೇಳಾನ ದುರದುಂಡಿ||೩೫೦||

ಇದು ‘ಹಾದಿಹಿಡದ ಹಾಡಬೇಕೆ’ ಎಂಬ ಗೋಪಾಳ ದುರದುಂಡಿ ಬರೆದ ಒಂದು ಹಾಡಿನ ಅಗಮ.

ಕೂ.ಪ|| ಗುರುಹಣಮಂತ ಆರೋಪದೊಳಗ

ವಿಶ್ವಾಸ ಇಟ್ಟ ನಡದಾವ ಖರೆ||೩೫೦||

ಇದು ಯಂಕನ ‘ಖರೆಖರೆ’ ಎಂಬ ಪದದ ಅಗಮ.

ಬಾಲ|| ಗಂಡಮೆಟ್ಟಿ ತೇರದಾಳ ಊರಾ||
 ಗುರು ಸೌದಾಗರ ವಿದ್ಯಾದ ಮಡಾ||
 ತಗದ ಹೇಳಾರ ಅನುಭವ ತೋಡಾ||೨||

ಕೂ.ಪ|| ಚತುರ ತುಕಾರಾಮ ಗೋಪಾಳ ದುರದುಂಡಿ
 ಪ್ರಸನ್ನ ಅವರಿಗೆ ಬಾಲಹಣಮಾ||೪ ಚೌಕ||

ಇದು 'ಮಧರಂಗಿಗಿಡ' ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಅಗಮ.' ಈ ಅಗಮಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಅವನು ಹನುಮಂತನ ಭಕ್ತನೆಂಬುದು ನನಗೂ ನಿಜ ಅನಿಸಿತು.

ಬಬಲಾದಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಸಂಪರ್ಕದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕೇಳಿದೆ. ಸಂಪರ್ಕ ಬಂದುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ. ಮತ್ತು ಹೇಳಿದ.

'ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಅಂತರ್ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿದ್ದ. ಪೂರ್ವಾಭಾವಿಯಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಬಡಗಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಬಂದು ಗೂಟವನ್ನು ಕೆತ್ತಿಸಿ ತಂದು ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಬಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ, ಯಾರಿಂದಾದರೂ ಒಂದಿಷ್ಟು ಮೇವು ತರಿಸಿ ಇಡುತ್ತಿದ್ದ. ಇದೆಲ್ಲ ಏಕೆ? ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ, 'ಆ ಬಬಲಾದಿಯ ಸ್ವಾಮಿ ಬರುವವನಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಕುದುರೆಗಾಗಿ ಇದೆಲ್ಲ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ಜನರು ಅದನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನ ಹೇಳಿಕೆ ನಿಜವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.'

“ಅವನೊಬ್ಬ ಯೋಗಿಕವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದನೆಂದು ನಿಮಗೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆಯೆ?”
 ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಅವನೊಬ್ಬ ಯೋಗಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂದೇಹವೂ ಇಲ್ಲ. ಹಿರಿಯರು ಹೇಳುವ ಒಂದು ಘಟನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಈ ಮಾತಿನ ಸತ್ಯ ನಮಗೆ ಅರಿವಾಗದೆ ಇರದು. ಅದು ಹೀಗಿದೆ-

'ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತನಾದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅವನಿಂದ ಉಪದೇಶ ಪಡೆದ. ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳು ಕಳೆದವು. ಅವನು ತನ್ನ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದಿದ್ದ. ಒಂದು ದಿನ ಅಲ್ಲಿಗೆ ನೀಲಗಾರರ ಗುರು ಬಂದ. ಉಪದೇಶ ಪಡೆದ ಇವನೂ ನೀಲಗಾರನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಹೊಯ್ಯಾಟಕ್ಕಿಟ್ಟಿತು. ತಮ್ಮ ಕುಲಗುರುಗಳಿಂದ ಉಪದೇಶ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದ.

'ಆ ಗುರುಗಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋದ. ತನಗೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ವಿನಂತಿಸಿಕೊಂಡ. ಆಗ ಗುರುಗಳು,

'ಈ ಮೊದಲು ನೀನು ಯಾರಿಂದಲಾದರೂ ಅನುಗ್ರಹ ಪಡೆದಿರುವೆಯಾ?'

'ನಮ್ಮೂರವನೆ ಆದ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನಿಂದ ಪಡೆದಿದ್ದೇನೆ.'

'ಹಾಗಿದ್ದರೆ, ಆ ಮೊದಲಿನ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಅವರಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಬರಬೇಕು. ಅಂದರೆ ನನಗೆ ಮುಂದೆ ಉಪದೇಶ ನೀಡಲು ಬರುತ್ತದೆ.'

ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಯಾವುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸದೆ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ. ನಡೆದ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ. ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಯಥಾರ್ಥವ್ಯಕ್ತಿ. 'ಆಗಲಿ' ಎಂದ. ಒಂದು ತಂಬಿಗೆ ನೀರನ್ನು ತರಿಸಿದ. ಕೆಳಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಲ್ಲು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಕೈಯೊಡ್ಡುವಂತೆ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಹೇಳಿದ. ಅವನ ಕೈಮೇಲೆ ನೀರು ಹನಿಸಿದ. ಕೂಡಲೆ ಕಲ್ಲು ಹಾರಿಹೋಯಿತು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯ.

'ಈ ಸುದ್ದಿ ಆ ನೀಲಗಾರ ಗುರುವಿಗೂ ತಲುಪಿತು. ಅವನು ಗುಣಗ್ರಾಹಿ. ತಾನೇ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ.

'ನಿಮ್ಮ ಉಪದೇಶವೇ ಇರಲಿ. ನನ್ನ ಉಪದೇಶ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಲಾರದು.'

'ಕೊಟ್ಟವನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ, ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ?'

ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ವಿನಮ್ರವಾಗಿ ನುಡಿದ.

ಯಾರಿಂದಲೂ ಮಾತು ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ.

ಇವೆಲ್ಲ ಪವಾಡಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಹಾತ್ಮರ ಚರಿತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದೇ ಬರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇವು ಏಕೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು? ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದೆ. ಅವನಲ್ಲಿರುವ ಕಲಾನೈಪುಣ್ಯ, ಕಾವ್ಯಸೃಷ್ಟಿ ಅವನನ್ನು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿರಬೇಕೆಂದು ಗಂಗಳ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದ ಒಂದು ಘಟನೆಯಿಂದ ನನಗೆ ವಿದಿತವಾಯಿತು. ಅವನು ಹೇಳಿದ್ದು-

'ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ 'ಕಣಿ' ಬಾರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಹಾಲಿಂಗಪುರದ ಶ್ರೀವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ರುದ್ರಪ್ಪ ಕರಡಿ ಇವನು ತನ್ನ ಕರಡಿಯಿಂದ ಇಂತಹ ಅಕ್ಷರ ಹೊರಡಿಸುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಈತ ೧೯೬೦ರಲ್ಲಿ ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾರಾಜ್ಯೋತ್ಸವವಂದು ಭಾಗವಹಿಸಿ ಪ್ರಧಾನಿ-ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯವರಿಂದ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆದಿದ್ದ. ಹಾಗೆಯೇ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನೂ 'ಕಣಿ' ಬಾರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣನಾಗಿದ್ದ.

'ಹೆಚ್ಚೆಂದರೆ' ಕಣಿಯಲ್ಲಿ ೫೨ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ನುಡಿಸುವುದುಂಟು. ಅಂಕಲಗಿಯ ಅಡವಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಮಠದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಜಾನಪದ ಕಲಾಮೇಳ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ದಿಕ್ ದೇಶಗಳಿಂದ ಕಲಾಕಾರರು ಬಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನೂ ತನ್ನ ಗೀಗಿ ಮೇಳ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ. ಅಲ್ಲಿ ಕಲಾಕಾರರು ನೆರೆಯುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಕಲಾಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಅದೊಂದು ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಳವೆಂದು ಕಲಾಕಾರರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದುಂಟು. ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಮಠದ ಒಂದು ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಣಿಬಾರಿಸುವ ಗುಣಿಯನ್ನು ಜೋತು ಬಿಡಲಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ಮೇಲೆ ೫೨ ೧/೨ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ನುಡಿಸಿದವರು. ಇದನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅರ್ಹರು ಎಂದು ಬರೆಯಲಾಗಿತ್ತು.

'ಬಂದವರೆಲ್ಲ ಇದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹೊರತು ಅದನ್ನುಪಡೆಯುವ ಹವ್ಯಾಸ ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ೫೨|| ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ನುಡಿಸುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಲ್ಲ.

‘ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಇದನ್ನು ನೋಡಿದ. ಬುದ್ಧಿ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿತು. ಪಣ ಕಟ್ಟಿರುವರೆಂದರೆ ಹೀಗೆ ಬಾರಿಸಲು ಬರಲೇಬೇಕು. ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ. ಅದನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡೇ ತೀರಬೇಕೆಂಬ ಹಟ ಮೂಡಿತು. ಅದು ಸಾತ್ವಿಕ ಹಟ.

‘ತೇರದಾಳಕ್ಕೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಕಂಚಗಾರರ ಪರಸಪ್ಪ ಎಂಬವನಿಗೆ ಈ ಅಕ್ಷರ ನುಡಿಸುವದಕ್ಕೆ ಕಲಿಸತೊಡಗಿದ. ದಿನೇ ದಿನೇ ಅವನಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿ ಕಾಣಿಸತೊಡಗಿತು. ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವುಳ್ಳ ಜನರು ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನಿಯಾಗಿ ನಿಂತರು. ೫೨|| ಅಕ್ಷರಗಳು ಹೊರಹೊಮ್ಮುವವರೆಗೂ ದಿನಕ್ಕೊಂದರಂತೆ ಹೊಸ ಕಣೆಗಳನ್ನು ಬಿಗಿಸಿದರು. ಕೊನೆಗೂ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಪರಸಪ್ಪನನ್ನು ಗುರಿ ಮುಟ್ಟಿಸಿದ. ಗೆದ್ದೇ ತೀರುವೆನೆಂಬ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡಿತು.

‘ಅಂಕಲಗಿಗೆ ಪಯಣಿಸಿದರು. ಪರಸಪ್ಪ ಕಣೆಬಾರಿಸಿದ. ಒಂದು ಎರಡು ಮೂರು ಸಾರೆ ಮಜಲು ನಡೆಯಿತು. ಕಲಾಪರಿಣತರು ಕೇಳಿದರು. ತಲೆದೂಗಿದರು. ಕರತಾಡನ ಮಾಡಿದರು. ಹರ್ಷೋದ್ಗಾರ ಗಗನವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಪರಸಪ್ಪ, ವಸ್ತ್ರಾರ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಎಲ್ಲರ ಕೈಗಳ ಮೇಲೆ ರಾರಾಜಿಸಿದರು.

‘ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಆದರಪೂರ್ವಕ ಸತ್ಕರಿಸಿದರು. ಗುಣಕೆ ಮತ್ತರವುಂಟೇ?

ಈ ಉತ್ಸವ ನೋಡಲು, ಪಣಕಿಟ್ಟು ಗುಣಿಯನ್ನು ತರಲು ತೇರದಾಳದಿಂದ ನೂರಾರು ಎತ್ತಿನಗಾಡಿ ತುಂಬಿ ಜನ ಹೊಗಿದ್ದರಂತೆ.

‘ಸರ್, ಇದು ಪವಾಡವೋ? ಕಲೆಯೋ?’

‘ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇದೊಂದು ಕಲೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇನಿದೆ?’

‘ಕಲಾಪ್ರವೀಣರಿಗೆ ಕಲೆ, ತಿಳಿಯದವರಿಗೆ ಒಂದು ಪವಾಡ.’

ಗಂಗಳಪ್ಪನ ಉಕ್ತಿ ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾಗಿತ್ತು.

‘ಸರ್ ನೀಗೀ ಮಜಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇಂತಹ ಪವಾಡ ಸದೃಶ ಅನೇಕ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನಿಮಗೆ ಅವಕಾಶವಿದ್ದರೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.’

‘ಅವಶ್ಯ ಹೇಳು. ನಾನು ಬಂದಿರುವುದು ಅವುಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟು, ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಯವರಿಗೆ ಅರುಹಲು. ಗಂಗಳಪ್ಪ ಹೇಳತೊಡಗಿದ.

‘ತೇರದಾಳ ಹರದೇಶಿಯವರ ಗಂಡುಮೆಟ್ಟು ಇರುವಂತೆ ಅಥಣಿ ನಾಗೇಶಿಯವರ ಮುಖ್ಯಸ್ಥಳ. ಅದರಂತೆ ಅಲ್ಲಿ ಹರದೇಶಿಯೂ ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿತ್ತು. ಮುತ್ಯಾಂವೇದಿನಶಾ, ಮಕಬುಲಶಾ, ಇಮಾಮಶಾ, ಸಿದ್ಧರಾಮಭೈರಿ ಮುಂತಾದವರು ನಾಗೇಶಿಯ ವಸ್ತ್ರಾದರು. ಹೆಣ್ಣು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡಿ ಪದ ಮಾಡುವವರು.

‘ದೀಪಕರಾಗ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ದೀಪ ಹೊತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, ಡಪ್ಪಿನಪದ ಹಾಡುವುದರಿಂದ ತಕ್ಕಡಿಯ ಮೇಲೆ-ಕೆಳಗೆ ಆಗುತ್ತದೆಂದು ಒಂದು ಹೇಳಿಕೆ. ಒಮ್ಮೆ ಅಥಣಿಯಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣಿನ ಪರಡಿಯುಳ್ಳ ಒಂದು ತಕ್ಕಡಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ್ದರು- ಆ ಪರಗಳಿಗಿಲ್ಲ ತೂತು, ಒಂದು ಪರಡಿ ನಾಗೇಶಿಯದಾದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಹರದೇಶಿಯದು. ತಮ್ಮ ಹಾಡಿನಿಂದ ನಾಗೇಶಿಯ ಪರಡಿ ಭಾರವಾಗಿ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹರದೇಶಿಯ ಪರಡಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಒಂದು ಹಾಡನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಇದು ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗದೆ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ನಡೆದುದು.

‘ಒಂದು ಉತ್ತಮದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತೇರದಾಳದವರಿಗೆ ಹಾಡಲು ಎಲೆಕೊಟ್ಟರು. ಅವರೂ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದರು. ಆ ಪ್ರಕಾರ ಮಜಲು ಕೂಡಿತು. ವಾಡಿಕೆಯಂತೆ ಹರದೇಶಿಯವರಾದ ತೇರದಾಳದವರು ಅಡ್ಡೆ ಎರಿದರು.

ಗಣಪತಿಯ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದರು. ಒಂದು ಪದಹಾಡಿ, ಖ್ಯಾಲಿ ಹೇಳಿ ಇಳಿದರು.

‘ಅಡ್ಡೆಯ ಮೇಲೆ ತಕ್ಕಡಿ ತೂಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಾಗೇಶಿಯ ಅಥಣಿಯ ಮೇಳದವರು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿ ಹಾಡತೊಡಗಿದರು. ತಕ್ಕಡಿಯಲ್ಲಿಯ ನಾಗೇಶಿಯ ಪರಡಿ ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿಯಿತು. ಖ್ಯಾಲಿ ಹಾಡಿ ಅಡ್ಡೆ ಇಳಿದರು. ಇಳಿಯುವಾಗ ‘ಮುಂದೆ ಹಾಡುವವರು ಈ ತಕ್ಕಡಿಯನ್ನು ಸಮ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಡಪ್ಪು ಇಟ್ಟುಪೋಗಬೇಕು.’ ಎಂದು ಶರ್ತು ಹಾಕಿದರು. ‘ಇಂದೇ ಅಲ್ಲ, ಎಂದು ಬೇಕಾದರೂ ಹಾಡಿ ತಕ್ಕಡಿಯನ್ನು ಸಮಮಾಡಬಹುದು.’ ಎಂದು ಆಹ್ವಾನವಿತ್ತರು. ತೇರದಾಳದವರಿಗೆ ಇದು ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದೊಂದು ಅನನುಭವಿಕರ ಗುಂಪು. ಡಪ್ಪು ಇಡಬೇಕಾಯಿತು.

‘ಈ ತರುಣರ ಮೇಳ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನಿಗಾಗಲಿ, ತುಕಾರಾಮನಿಗಾಗಲಿ ಹೇಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ಕೇಳದೆ ಎಲೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದರು. ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗಾದಾಗ ಅವರಲ್ಲಿಯ ಒಬ್ಬ ರಾತ್ರೋರಾತ್ರಿ ತೇರದಾಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ, ತುಕಾರಾಮರಿಗೆ ವಿಷಯ ನಿವೇದಿಸಿದ.

‘ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಒಂದರೆಕ್ಷಣ’ ಯೋಚಿಸಿದ.

‘ನಡಿ ತುಕಾರಾಮ’ ಎಂದ.

ಎಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ ಹೊರಟರು.

‘ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಪದರಚನೆ ಮಾಡುತ್ತ, ತುಕಾರಾಮನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತ ದಾರಿ ಕ್ರಮಿಸಿದರು. ಬೆಳಗು ಹರಿಯುವವರೊಳಗೆ ಅಥಣಿಯನ್ನು ತಲುಪಿದರು. ಪದವೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ತುಕಾರಾಮನ ಕಂಠಗತವಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಅಡ್ಡೆ ಎರಿ ಚಾಪಹಾಕಿದ ಡಪ್ಪಿನ ಮೇಲೆ. ಜನಸ್ತೋಮ ಒಮ್ಮೆ ಕೂಗಿ ಚಪ್ಪಾಳೆ ಹಾಕಿ ಶಾಂತವಾಯಿತು.

‘ಜವಾಬ ಕೊಟ್ಟ ಹಾಡಲಾರ ಬಂದಿವ.. ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ. ಒಂದು, ಎರಡು ಚೌಕುಗಳು ಮುಗಿದವು. ಚಪ್ಪಾಳೆ ಹರ್ಷೋದ್ಗಾರಗಳು ಮೊಳಗತೊಡಗಿದವು. ಕಿವಿ ಗಡಚಿಕ್ಕಿದವು. ತಕ್ಕಡಿ ಸಮದಂಡಿಗೆಯಾಗಿತ್ತು.

‘ಮುಂದಿನ ಚೌಕ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಹರದೇಶಿಯ ಪರಡಿ ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿಯತೊಡಗಿತು. ಪದಮುಗಿಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಚಿತ್ರ ಅದಲು ಬದಲಾಗಿತ್ತು. ಮೇಕಮುಂಗಲಿ ಕಟ್ಟಿ ಜೈಕಾರ ಮಾಡಿದರು. ಮೂಡಣದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಮೇಲೆ ಬಂದ, ತೇರದಾಳದ ಜ್ಯೋತಿ ಸುತ್ತಲೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು.

‘ಅಂದಿನಿಂದ ತೇರದಾಳದವರು ‘ಕಾಟಾಹಟ್ಟಿ’ ಹಾಡುವವರು ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು.’

ನನ್ನ ಕುತೂಹಲ ಕೆರಳಿತು.

‘ಆ ಹಾಡಾ ಹಾಡಿರಿ. ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.’

‘ನನಗೆ ಅದು ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ನನ್ನ ವಸ್ತ್ರಾದ ಬಾಲತುಕಾರಾಮ ಅದನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಡ, ಹಾಡಬೇಡ ಎಂದು ನಿಷೇಧಿಸಿದ್ದಾನೆ.’

‘ಏಕೆ ಹಾಡಬಾರದು? ಅದು ಮುಂದಿನವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಡವೆ?’

‘ನೀವು ಹೇಳುವುದು ಸರಿ. ಆದರೆ ಹಾಡಿದವನು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೇ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವನೆಂದು ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ. ಅದಕ್ಕೇ ಹಾಡಬಾರದು.’

ಹಾಗಾದರೆ ಇಂತಹ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯವಾದ ಆ ಸವಾಲ- ಜವಾಬಿನ ಸಂಪತ್ತನ್ನೇ ಕಳೆದುಕೊಂಡಂತಾಯಿತು.

‘ಹೌದು’ ತಲೆತೂಗಿದ.

ಸಂಜೆಯಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಅವರ ಮನೆಯಿಂದ ಕರೆಬಂದಿತು. ಹೊತ್ತು ಮುಳುಗುವದರೊಳಗೆ ಊಟ ಮಾಡಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು ‘ವ್ಹಾಂಸಾ’ ಮಾಡುತ್ತಿರುವದಾಗಿ ಹೇಳಿದ. ಇದರಿಂದ ಅವನು ಜೈನನೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು.

ನಾವೂ ಹೊರಟೆವು.

ಚತುರ ತುಕಾರಾಮ

ಮನೆತನ

ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ತೇರದಾಳದ ಲಾವಣಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಪುರುಷನಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ಲಾವಣಿಗೆ ಹೆಸರು ತಂದವನು ತುಕಾರಾಮ. ಸತ್‌ಶಿಷ್ಯನಿಂದಲೆ ಸತ್‌ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಉತ್ಪರ್ಷ. ತುಕಾರಾಮ ಉತ್ತಮ ಗುರುವಿಗೆ ತಕ್ಕ ಶಿಷ್ಯ.

ತೇರದಾಳದಲ್ಲಿ ತುಕಾರಾಮನ ಮನೆತನದವರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಬಾಬು ವೆಂಕಪ್ಪ ಮೋಪಗಾರ ಇವರು ಹಿರಿಯರು. ಸುಮಾರು ೭೦ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು.

ಅವರದು ಸಣ್ಣ ಮನೆ. ಆದರೆ ಮನಸ್ಸು ದೊಡ್ಡದು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಾಪತ್ರಯವಿರಬಹುದೆನಿಸಿತು. ಆದರೂ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಸಾವರಿಸಿಕೊಂಡು ಇದ್ದವರು. ನಾನು ಹೋದಾಗ ಅನಾರೋಗ್ಯದ ಮೂಲಕ ವಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ದೇಹ ನಿತ್ಯಾಣವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರವಾಸದಿಂದ ಬಳಲಿಕೆಯೂ ಆಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ನಾನು ಬಂದ ವಿಷಯ ಅವರ ಅಣ್ಣ ತುಕಾರಾಮನ ಮಗ ತಿಳಿಸಿದ. ನಮಗೆ ಬರಲು ಹೇಳಿದರು. ನಾವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದೆವು. ನಮ್ಮನ್ನು ಆತ್ಮಿಯವಾಗಿ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

ನನ್ನ ಪರಿಚಯವನ್ನು, ನಾನು ತೊಡಗಿದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿ ನೇರವಾಗಿ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ಹೆಚ್ಚು ಮಾತನಾಡಿ ವೇಳೆ ಕಳೆಯುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ದಣದವನಿಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ದಣವು ಮಾಡಬೇಕೆನಿಸಲಿಲ್ಲ.

‘ನಿಮ್ಮ ಆರೋಗ್ಯ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ, ಆಯಾಸವಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ನಿಮ್ಮ ಮನೆತನದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಕೇಳಬೇಕೆನಿಸಿದೆ. ಹೇಳಬಹುದಲ್ಲವೆ?’

‘ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಇದರ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಅಲ್ಲಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಬಂದಿರುವಿರಿ. ಹೇಳದೆ ಇರಲಿಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೆ? ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಎಲ್ಲಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಿ?’

‘ಅಂದರೆ?’

‘ತೇರದಾಳದಿಂದಲೋ? ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೂ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೋ?’

‘ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೂ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೇ ಹೇಳಿರಿ’.

‘ಮೂಲತಃ ನಾವು ತೇರದಾಳದವರಲ್ಲ. ಜತ್ತಿ, ಇಂದಿನ ಸಾಂಗಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಂದು ತಾಲೂಕು. ಅಂದು ಇದೊಂದು ಸಂಸ್ಥಾನವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಡಪಳಾಪುರ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿ. ಅದು ನಮ್ಮ ಮೂಲ ಸ್ಥಳ. ಅಲ್ಲಿಂದ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ಜತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವರ್ಷ ಇದ್ದರಂತೆ. ಕೆಲಸ ಹುಡುಕುತ್ತಾ, ಕುಡಚಿಗ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ತೇರದಾಳಕ್ಕೆ ಬಂದುದಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.’

‘ನಮ್ಮ ಮನೆತನದ ಹೆಳವರು ಹೇಳುವ ಆಧಾರದ ಮೇಲಿಂದ ಈ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನವರು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಲಿತವರಲ್ಲ. ಏನನ್ನೂ ಬರೆದಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ನಾನೇನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಲಿತಿದ್ದೇನೆ. ಅಳಿದುಳಿದದ್ದನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಹೆಳವರ ಆಧಾರದಿಂದಲೇ ನಾವಿಂದು ಹೇಳುವದು.’

‘ನೀವು ಹೇಳಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಿಮ್ಮ ಮನೆತನದವರು ಅಲೆಮಾರಿ ಎಂದು ಅನಿಸುವದಿಲ್ಲವೆ?’

‘ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ನಾವು ಜಾತಿಯಿಂದ ಉಪ್ಪಾರರು. ವೆಂಕಟರಮಣನ ಭಕ್ತರು. ಆದರೂ ಮಂಗಸೂಳಿಯ ಮಲ್ಲಯ್ಯ ನಮ್ಮ ಕುಲದೇವರು. ಅದರಂತೆ ಚಿಂಚಲಿಯ ಮಾಯವ್ವನನ್ನು ನಮ್ಮವರು ಆರಾಧಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ವೃತ್ತಿ ಮೋಪಗಾರಿಕೆ ಅಂದರೆ ಮನೆಕಟ್ಟುವುದು.’

‘ಮನೆ ಕಟ್ಟುವವರಿಗೇ ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಲು ಮನೆಯಿರಲಿಲ್ಲವೆ?’

‘ಸಾಹೇಬರೆ, ನೇಕಾರನ ಹೆಂಡತಿ ಬತ್ತಲೆ ಎನ್ನುವ ಗಾದೆಯ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಮೋಪಗಾರರ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಹಾಗೆಯೆ.’

‘ಮೂಲಸ್ಥಳವಾದ ಡಪಳಾಪುರದಿಂದ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟವರು ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕ ಕಡೆ ಮುಖಮಾಡಿ ಹೊರಟರು. ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕಲ್ಲಿ ಕೆಲ ದಿನ ನಿಂತರು. ಮತ್ತೆ ಮುಂದೆ ನಡೆದರು. ಆದರೆ ಐದಾರು ತಲೆಮಾರಿನಿಂದ ತೇರದಾಳದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ.’

‘ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನಿರಬಹುದು?’

‘ನನಗನಿಸುವಂತೆ ನಮ್ಮ ಮೂಲ ತುಕಾರಾಮನಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆಯೇ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ತೇರದಾಳಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಈ ಊರಿನ ಪೂರ್ವದ ಅಗನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೆಂಕಟರಮಣನ ಗುಡಿಯಿರುವುದನ್ನು ನೀವು ನೋಡಿರಬೇಕು. ಅದರಂತೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ವೆಂಕಟರಮಣನ ಗುಡಿ ಇದೆ. ಅದು ದೊಡ್ಡ ಗುಡಿ, ಇದು ಸಣ್ಣ ಗುಡಿ. ಯಾವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಎರಡು ಗುಡಿಗಳಾದುವೂ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಆ ದೊಡ್ಡ ಗುಡಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಈ ಸಣ್ಣ ಗುಡಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮನೆತನದ ಹಿರಿಯನಾದವನೇ ಈ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವದು ನಡೆದು ಬಂದ ರೀತಿ. ಆ ಪ್ರಕಾರ ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣ ತುಕಾರಾಮನಿಗೇ ಈ ಪೂಜೆ ಇದ್ದಿದ್ದು, ಅವನ ತರುವಾಯ ಅವನ ಮಗ ಕಲ್ಲಪ್ಪ. ಇಲ್ಲಿ ಉಳಿಯದೆ ನರಸೋಬವಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಇದರ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಟ್ರಸ್ಟ್‌ನ್ನು ಮಾಡಿ ನನ್ನ ಚೇರ್‌ಮನ್ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಆ ಪೂಜೆ ನನಗೆ ಬಂದಿದೆ.’

‘ಈ ರಗಳೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಏಕೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆನೆಂದು ನಿಮಗನಿಸಿರಬಹುದಲ್ಲವೆ? ಕೇಳಿರಿ, ಆ ವೆಂಕಟರಮಣನ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ೧೨ ಎಕರೆ ಜಮೀನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಬಹುತರವಾಗಿ ಅವನೇ ಈ ಗುಡಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿರಬಹುದು.’

ಹೌದು, ನಿಮ್ಮ ತರ್ಕ ಸರಿಯಾದುದೆ. ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತಹ ವಸ್ತುವಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೇನೋ! ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಬಾರದಿರುವುದರಿಂದ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ.’

ಎಲ್ಲರು ನಕ್ಕರು.

‘ನೀವನ್ನುವುದು ನಿಜ. ಜಮೀನು ಆಣೆಹಾಕಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದರು.’

‘ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ನಮ್ಮ ಮನೆತನದ ಕೀರ್ತಿ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳಗಬೇಕಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತಿರಬೇಕು.’

‘ಅದು ಹೇಗೆ?’ ಅವನ ಒಗಟು ಅರ್ಥವಾಗದೆ ಕೇಳಿದೆ.

‘ನಮಗೆ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ಥಾನ ದೊರೆತದು ತುಕರಾಮನಿಂದ; ಲಾವಣಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ. ತುಕರಾಮನಿಗೆ ಬೆಳಕು ನೀಡಿದವನು ತೇರದಾಳದ ಕಲ್ಲಟ್ಟಿಯ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ. ಅವನ ಸಹವಾಸ ದೊರೆಯುವ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ತುಕರಾಮ ಇಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಬೇಕಾಯಿತು. ಇದು ಒಂದು ದೈವಯೋಗವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು.’

‘ಇದನ್ನು ನೀವು ನಂಬುತ್ತೀರಾ?’

‘ನಂಬಲೇ ಬೇಕು ಸಾಹೇಬರೆ, ಅವಿದ್ಯಾವಂತರಾದ ಅಸಂಸ್ಕೃತರಾದ ನಮ್ಮ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸಂತನಾದ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನ ಆಶೀರ್ವಾದ ದೊರೆಯುವುದಾಗಲಿ, ಪಾಮರನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಪಂಡಿತರವರೆಗೆ ಎಲ್ಲರಿಂದ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸೈ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಲಿ ದೈವಬಲವಿಲ್ಲದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಆಗುತ್ತದೆಯೆ?’

‘ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನ ವಿಷಯವಾಗಿ ‘ಸಂತ’ ಎಂದಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ಕುತೂಹಲ ಉಂಟಾಯಿತು- ಗುರಪ್ಪ ಇವನನ್ನು ಅಲೌಕಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂಬಂತೆ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದ. ಇವನೂ ಸಂತ ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ನಾನು ಕೇಳಿದೆ.

‘ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಸಂತನಾಗಿದ್ದನೇ?’

‘ಕೊರಳಲ್ಲಿ ವೀಣೆ ಹಾಕಿ, ತುಳಸಿ ಮಾಲೆ ಧರಿಸಿ ಪಂಥರಪುರದ ವಾರಕರಿಯಾಗಿದ್ದನೋ ಇಲ್ಲವೋ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಂತ, ಸಾಧು ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂದೇಹವೂ ಇಲ್ಲ. ಇಂದು ನಮಗೆ ಅವನು ರಚಿಸಿದ ಪದಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಸಿಗದಿದ್ದರೂ ದೊರೆಯುವ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ಪದಗಳಾದರೂ ಬಹುಮೌಲ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಒಂದು ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ,

ಚಾಲ|| ಕೂಟಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡಿದವ ಶ್ರೇಷ್ಠಾ|

ಸಾಧು ಸೌದಾಗಾರನ ಕವಿ ನೇಟಾ||

ಕೂ.ಪ|| ಜಗವೆಲ್ಲಾ ಪರಬಹ್ಮ ಸ್ವರೂಪಾ ಬಾಕಿಯಾಲ್ಲಾ ಸುಳ್ಳಾ||೩||

-ಎಲ್ಲಾ ಸುಳ್ಳು

ಇಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ಸಾಧು ಎನ್ನುವ ಪದ ಅಹಮಿಕ್ರಿಯಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದಲ್ಲ. ನಿರಾಭಾರಿತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸುವಂತಹುದು.

ಅವರು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು.

‘ನಮ್ಮ ಮನೆತನದ ಕುಲಕಸುಬು ಮೋಪಗಾರಿಕೆಯಾದುದರಿಂದ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬಹಳ ಜನರ ಸಂಪರ್ಕ ಬರುವುದು ಸಹಜ. ಈಗಾಗಲೇ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಸೈಸೌದಾಗರನಾಗಿದ್ದ. ಹೇಗೋ ಅವನ ಸಂಪರ್ಕ ನಮ್ಮ ತುಕಾರಾಮನಿಗೆ ಉಂಟಾಯಿತು.’ ‘ಇವನಿಗಿಂತ ಮೊದಲೆ ಸೌದಾಗಾರನದು ಒಂದು ಲಾವಣಿ ಮೇಳ ಇದ್ದಿರಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಸೌದಾಗಾರನನ್ನು ಗುರುವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಬಹುತರವಾಗಿ ತಲ ತಲಾಂತರಗಳಿಂದ ಮುಂದಿನವರೂ ಅವನನ್ನು ಗುರುವೆಂದು ಪೂಜ್ಯಭಾವನೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಹಾಡಿನ ಅಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅವನನ್ನು ವಸ್ತಾದನೆಂದು ಕರೆದಿಲ್ಲ. ತುಳಜಾರಾಮನು ತನ್ನ ವಸ್ತಾದನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅಂದರೆ, ಸೌದಾಗರ ಮತ್ತು ತುಕಾರಾಮನ ನಡುವೆ ಈ ತುಳಜಾರಾಮ ಇದ್ದಿರಬೇಕು.’

‘ ಈ ತುಳಜಾರಾಮನ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಏನಾದರೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆಯೆ?’

‘ಇಲ್ಲ, ಹೆಚ್ಚಿಗೇನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.’

ತುಕಾರಾಮನ ಕಾಲ

‘ಇವರು ಎಂದು ಹುಟ್ಟಿ-ಬಾಳಿ-ಬೆಳಗಿದರೆಂಬ ಬಗೆಗೆ ಏನಾದರೂ ಹೇಳಬಹುದೆ?’

‘ಎಂದು ಹುಟ್ಟಿದರು ಎಂಬುದರ ಬಗೆಗೆ ಖಚಿತವಾದ ಆಧಾರಗಳಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಎಂಬುದೂ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅದರ ಮೇಲಿಂದ ಅವರು ಇದ್ದ ಕಾಲವನ್ನು ನೀವೇ ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಬಹುದು.’

‘ಹೇಳಿರಿ ಏನಾದರು ಸುಳಿವು ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಊಹೆಯ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಓಡಿಸಬಹುದು.’

ಕಡಲಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತಿರುವವನಿಗೆ ಒಂದು ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ತುಂಡು ದೊರೆತಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಯಾರನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ನಕಾರಾತ್ಮಕ ಉತ್ತರವೇ ಕಾಯ್ದಿರುತ್ತಿತ್ತು..

ಅಂದು ಗುರಪ್ಪ ಮುತ್ಯಾನೊಂದಿಗಿನ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಸಮಾಧಾನವುಂಟಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಏನಾದರೊಂದು ಆಶಾಕರಣ ಮೂಡಬಹುದೆಂದು ಆತ್ಮಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳತೊಡಗಿದೆ.

‘ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತೆ ನಮ್ಮ ಹೆಳವರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕು. ಅವರನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ನಮಗೆ ಅವರು ನಮ್ಮ ವಂಶಾವಳಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ-ತುಕಾರಾಮನಿಂದ ಈಚಿನದನ್ನು. ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ನಮ್ಮ ವಂಶಾವಳಿ ಹೀಗಿದೆ.’

ವಂಶಾವಳಿ

ಈ ವಂಶಾವಳಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೆ. ಇಂದಿನಿಂದ ಐದಾರು ತಲೆಮಾರಿನಷ್ಟು ತುಕಾರಾಮ ಹಿಂದೆ ಕಂಡ. ೧೫೦ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟಾದರೂ ಹಿಂದೆಯೇ ಇದ್ದಿರಬೇಕೆನಿಸಿತು. ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭೭೦-೮೦ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿರಬೇಕೆನಿಸಿತು.

ಇದು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನನಗೆ ಸರಿಯೆ ಅನಿಸಿತು. ‘ಸಂಗ್ರಾಹ ಅಪರಾಧ ಮತ್ತು ಸಾವು’ ಎಂಬ ಲಾವಣಿಯನ್ನು ಜೆ.ಎಫ್.ಫ್ಲೀಟರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಬರೆದವನು ಬೈಲಹೊಂಗಲದ ‘ಅಪ್ಪು’ ಎಂಬ ಕವಿ. ಅವನು ತನ್ನ ವಸ್ತಾದ ‘ತುಕಾರಾಮ’ನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಊರಾಬೈಲಹೊಂಗಲ ದೊಡ್ಡ ಶಹರ ಜಾಹೀರಿಸುತ್ತ ರಾಜ್ಯದ ಒಳಗ ಹೆಸರಾ||
ಹಣಮಂತ ದೇವರಾ ಅವಗ ನಮಸ್ಕಾರಾ| ತುಕರಾಮ ನಮ್ಮ ವಸ್ತಾದರಾ||
ಶಾಯಿರ ಕವಿ ಅಪ್ಪು ಮಾಡಿದ ತಯಾರಾ| ದೇವಣ್ಣನಕ್ಷರ ಇಲ್ಲದಾಂಗ ಕಸರಾ||
ಅವರ ಡಪ್ಪಿನ ಮ್ಯಾಗ ಮುತ್ತಿನ ತುರಾ| ಸಂತುಬಸಣ್ಣ ಜೀವದ ಗಳೆಯರಾ|
ವೈರಿಗೆ ಮಾಡ್ಕಾರ. ಅವರ ಜೇರಾ| ಇಳಿತ ಕಲಗಿಗೆ ನೀರಾ||
ಏರ || ಮಾಧುರಾವ ಕಲಿಗಿಗೆ ಬಿದ್ದಾನ ಗಂಟಾ| ಹಾದಿನೊಳಗ ಮುಕಪಾಟ||

ಈ ಪದರಚನೆಯಾದುದು ಘಟನೆ ನಡೆದ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತ . ಆದ್ದರಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೮೯೩ರಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡಿರಬೇಕು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭೭೦-೮೦ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ತುಕಾರಾಮನು ಅಪ್ಪನಿಗೆ ವಸ್ತಾದನಾಗುವದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಲ್ಲದೆ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನು ಸು.ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭೫೮-೬೦ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರಬೇಕೆಂದು ಚಿಕ್ಕಯ್ಯಾ ಸ್ವಾಮಿಯ ಆಧಾರದಿಂದ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಅವನಿಗಿಂತ ಚಿಕ್ಕವನಾದ ತುಕಾರಾಮನು ಕ್ರಿ.ಶ ೧೭೭೦-೮೦ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಸರಿಯೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನು ನಾನು ಹೀಗೆಯೆ ಪದಗಳನ್ನು ತಿರುವಿಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಾಗ ‘ಜೀವ ಸ್ನೇಹದ ಲಗ್ನ’ ಎಂಬುದು ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಇದು ಬಾಲ ತುಕಾರಾಮನ ಪದ. ಇದರಲ್ಲಿ

ನಿನ್ನ ಜವಾಬ ಕುಡತಿನ ಒದ್ದಾ||
ತೇರದಾಳದವರ ಕೈಯಾಗಿಂದ ಹೋಗ ಉಳದಾ||
ಏಳ ತೇಲಿ ಶಾವಿರಕಿ ಬಿರದಾ||
ಇದನ ಸುಳ್ಳಂದ್ರ ನಿನ್ನ ಸೀರಿ ಕಳದಿನ ಎಳದಾ||

ಹೀಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಏಳು ತಲೆಮಾರಿನ ಶಾವಿರಕಿ ತೇರದಾಳದಲ್ಲಿ ಇದೆ ಎಂದು ಬಾಲ ತುಕಾರಾಮ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಹಾಗೆ ಅದು ನನಗೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಹೊಳೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಏನೂ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹೇಳಿರುವ ಮಾತಿರಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದೆ. ಈ ತುಕಾರಾಮನ ವಂಶಾವಳಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನಿಗೆ ಏಳು ತಲೆಮಾರುಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

೧) ಬಾಲತುಕಾರಾಮ ೨) ವೆಂಕಣ್ಣ ೩) ದೇಸಪ್ಪ ೪) ಗಂಗಪ್ಪ ೫) ತುಕಾರಾಮ ೬) ತುಳಜಾರಾಮ ೭) ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಅಥವಾ ಇದನ್ನು ಹೀಗೆ ಲಾವಣಕಾರರ ತಲೆಮಾರನ್ನು ಹಿಡಿಯಬಹುದು ೧) ಬಾಲತುಕಾರಾಮ ೨) ಬಾಲಅಣ್ಣರಾಮ ೩) ಗೋಪಾಲ-ದುರದುಂಡಿ ೪) ಅಣ್ಣಾರಾಮ ೫) ತುಕಾರಾಮ ೬) ತುಳಜಾರಾಮ ೭) ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ.

ಶಾವಿರಕಿಯ ತಲೆಮಾರಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಎರಡನೆಯದೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಂಜಸವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ನಾನು ಆಲೋಚನಾಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದೆ. ಬಾಬು ಕೇಳಿದರು.

‘ಏಕೆ, ಏನು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಿರಿ? ಇದು ನಿಮಗೆ ಹಿಡಿಸಲಿಲ್ಲವೆ?’

ನಿಮ್ಮ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗಲಿಲ್ಲವೆ?’

‘ಅದೇನಿಲ್ಲ ತಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅನೇಕ ಓದಿದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ತಾಳೆಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೆ. ನಿಮ್ಮ ವಂಶಾವಳಿ ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಯಿತು.’

‘ಹಾಗಾದರೆ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಲಾವಣಕಾರ ಎಂದು ಇದ್ದಿರಬಹುದು?’

“ನನಗನ್ನಿಸುವಂತೆ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೭೭೦-೮೦ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರಬಹುದೆಂದು ದೊರೆತ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ.”

ಎಲ್ಲರೂ ಕೆಲ ಸಮಯ ಮೌನವಾದರು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಳಗಿನಿಂದ ಚಹಾ ಬಂದಿತು. ಬಾಬು ತಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯ ಸ್ನೇಹಿತರೊಂದಿಗೆ ಹರಟುತ್ತಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಚಹಕುಡಿದರು. ಎಲೆ ಅಡಕೆಯ ‘ತಲಬು’ ಮಾಡಿದರು.

ತುಕಾರಾಮನ ಬಾಲ್ಯ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ

ತುಕಾರಾಮನ ಬಾಲ್ಯ ಜೀವನ, ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಏನಾದರೂ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿವೆಯೆ?’

‘ಬಾಲ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಏನೂ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಈಗಿನಂತೆ ಆಗ ಇನ್ನೂ ಬಾಲಕಾರ್ಮಿಕ ವೃತ್ತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಕುವುದು ಅಷ್ಟು ಹೊರೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳು ಬೆಳೆಗಳು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಪ್ರಪಂಚ ಭಾರವೆನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು ಉಂಡುಟ್ಟು ಸುವಿದಿಂದ ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಿರಬೇಕು. ತುಕಾರಾಮನೂ ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

‘ಇನ್ನು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ವಿಷಯ. ಅವನು ಕಲಿತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದೇ ನನ್ನ ಗ್ರಹಿಕೆ. ಬಹುತರವಾಗಿ ಅಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಿನಂತೆ ಸಾಲೆಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ, ಮಠದ ಸ್ವಾಮಿಗಳೂ ಇಲ್ಲವೆ ಶ್ರೀಮಂತರಾದವರೂ ಮಾತ್ರ ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಉಳಿದವರು ತಮ್ಮ ಕುಲಕಸಬನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆ ತುಕಾರಾಮನೂ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ತಂದೆಯೊಂದಿಗೆ ಮೋಪಗಾರಿಕೆ ಮಾಡಿರಬೇಕು.’

ನಾಗೇಶಿಯ ಗಂಡ

‘ಇವನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮತ್ತೇನು ಗೊತ್ತಿದೆ?’

‘ತುಕಾರಾಮನು ನಾಗೇಶಿಯವರಿಗೆ ಮಿಂಡನಾಗಿದ್ದನೆಂಬಂತೆ ಜನರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯರ ಬಾಯಲ್ಲಿರುವ ಈ ಒಂದು ಪದವು ಇದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನ. ಅದರ ಪಲ್ಲವಿ ಹೀಗಿದೆ.

ನಾಗಿ ನಿನ್ನ ತೊರಮನಿ ಜಮಖಂಡಿ
ತೇರದಾಳ ತುಕಾರಾಮನಿಟಗೊಂಡಿ||

‘ಇಲ್ಲಿ ಜಮಖಂಡಿಯನ್ನೇ ಏಕೆ ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ?’

‘ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದೊಂದು ಊರು ಒಂದೊಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ತೇರದಾಳ ಹರದೇಶಿಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೆ, ಮದರಖಾಡಿ, ಜಮಖಂಡಿಗಳು ನಾಗೇಶಿಗೆ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದವು. ಈಗಲೂ ಜಮಖಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಹರದೇಶಿಯವರು ಇರುವರಾದರೂ ನಾಗೇಶಿಯವರದೇ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ. ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ದ್ರೌಪದಿ ಎನ್ನುವವಳು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಬಹುತರವಾಗಿ ಈಗ ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

‘ಹೌದು ಆಕೆ ಹಾಡುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಮುಂದೆ ಯಾರನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯ ಮಗನೊಬ್ಬ ಹವ್ಯಾಸಿ ಕಲಾ ಮೇಳದಲ್ಲಿ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತಾನೆ.’

ನನಗೆ ದ್ರೌಪದಿಯ ಪರಿಚಯವಿತ್ತು. ನಾನು ನನ್ನ ಇದೇ ವಿಷಯದ ಪುಸ್ತಕಗಳಾದ ‘ಬಾಪಹಾಕತೀವ ಡಬ್ಬಿನಮ್ಯಾಲ-ತರಂಗ ೧, ಮತ್ತು ತರಂಗ ೨’ ನ್ನು ಹೊರತರುವಾಗ ಆಕೆಯನ್ನು ಬೆಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದೆ. ಲಾವಣ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕೆಲ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದೆ. ಆಕೆ ಸುಶ್ರಾವ್ಯವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈಗ ಹಾಡುವುದನ್ನು ಏಕೆ ಬಿಟ್ಟಳೋ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ.

ತಮದಡ್ಡಿಯ ಗಂಗಪ್ಪ ಈ ಮೊದಲನೆಯ ತುಕಾರಾಮನ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಘಟನೆ ಹೇಳಿದ್ದ. ಅದು ತುಕಾರಾಮನ ಜಾಣ್ಮೆಗೆ, ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಒಂದು ನಿದರ್ಶನ. ಅವನು ಹೇಳಿದ್ದು.

‘ಮುದೋಳ ಆಗ ಸಂಸ್ಥಾನವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಯ ಮಹಾರಾಜ ಕಲಾ ಹವ್ಯಾಸಿಯಾಗಿದ್ದ. ಆಗಾಗ ಕಲಾಕಾರರನ್ನು ಕೂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಮಜಲು ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಒಮ್ಮೆ ಒಬ್ಬ ಚಿಕ್ಕಲಗಾರವ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಈ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿ ಬಂದ. ಆತ ನಾಗೇಶಿ ಲಾವಣಿಕಾರ. ಹರದೇಶಿಯವರನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಜಯಿಸುತ್ತಲೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ. ಅವನ ಜಯದ ಕುರುಹನ್ನುವಂತೆ ಸೋತವರಿಂದ ಪಡೆದ ಹಲಗೆಗಳನ್ನು ಒಂದು ಒಂಟಿಯ ಮೇಲೆ ಹೇರಿದ್ದ.

‘ಈ ಸುದ್ದಿ ತುಕಾರಾಮನಿಗೂ ಮುಟ್ಟಿತು. ಹರದೇಶಿಯ ಅಭಿಮಾನ ಅವನನ್ನು ನಿಲ್ಲಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಮುಧೋಳಕ್ಕೆ ತಂದಿತು. ಇಬ್ಬರೂ ಹಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಣಿಯಾದರು. ಸರತಿಯಂತೆ ‘ಅಡ್ಡ’ ಏರಿದರು. ಹಾಡಿದರು. ಮಜಲು ಒಳ್ಳೆ ರಬಸಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ತುಕಾರಾಮನ ಕಂಠಮಾಧುರ್ಯ, ಡಪ್ಪಿನ ಚಾಪ ಸಭಿಕರನ್ನು ದಂಗುಗೊಳಿಸಿತು. ಕರತಾಡನಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ಸಂತೋಷ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಅವನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹುರುಪು ಹೆಚ್ಚಿತು. ತೋಡಿಗೆ-ತೋಡಿ, ಸವಾಲು-ಜವಾಬು ತುರುಸಿನಿಂದಲೇ ನಡೆದವು. ಯಾವುದಕ್ಕೂ ತುಕಾರಾಮ ಒಳಗಾಗಲಿಲ್ಲ.

‘ಇದುವರೆಗೂ ತನ್ನನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಎದುರಿಸಿದವರಾರನ್ನೂ ಕಂಡಿರದ ಚಿಕ್ಕಲಗಾರ ಅಧೀರನಾದ. ಸ್ಥಿಮಿತ ತಪ್ಪತೊಡಗಿತು. ಹಾಡು ಹೊಯ್ತಾಟಕ್ಕಿಳಿಯಿತು. ಅವಕ್ಕಾದ. ಮುಂದೆ ಹಾಡುವದೇ ತೋಚಲಿಲ್ಲ. ಡಪ್ಪು ಕೆಳಗಿಳಿಸಿದ. ಕೂಡಿದ ಜನ ‘ಹೂಯ್’ ಎಂದಿತು. ತುಕಾರಾಮನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಜಯಜಯಕಾರ ಮಾಡಿತು. ಡಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತ ಒಂಟೆ ತೇರದಾಳನ್ನು ಸೇರಿತು.’

ಗಂಗಪ್ಪ ನಡೆದ ಘಟನೆಯನ್ನು ಕಥೆಯಾಗಿ ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿದ. ಅವನು ತನ್ನನ್ನೇ ಮರೆತು ಅದರಲ್ಲಿ ಏಕೀಭೂತನಾಗಿದ್ದ. ಕಥೆಯೂ ರಂಜನೀಯವಾಗಿತ್ತು.

ಹೇಳುವದು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ನಾನೂ ಆಲೋಚನಾ ಮಗ್ನನಾದೆ. ‘ಚಿಕ್ಕಲಗಾರರೂ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಾರೆಯೇ? ಎನ್ನುವ ಸಂದೇಹ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿತು.

‘ಗಂಗಪ್ಪ, ಜೈತ್ರಯಾತ್ರೆ ಮಾಡುವಷ್ಟು ಪ್ರಾವೀಣ್ಯತೆಯನ್ನು ಚಿಕ್ಕಲಗಾರರು ಪಡೆದು ಹಾಡಬಹುದೆ? ಇದು ಅಭಾಸವೆನಿಸುವದಿಲ್ಲವೆ.’

‘ಇಲ್ಲ ಸರ್, ಇದರಲ್ಲಿ ಅಭಾಸವಾಗುವಂತಹದೇನಿದೆ? ಚಿಕ್ಕಲಗಾರರಿಗೂ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಬರುತ್ತದೆ. ನೀವು ಸಾಕಷ್ಟು ಶಾವಿರರನ್ನು ನೋಡಿರುವಿರಿ. ಅವರಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರೂ ಇರುವರೆಂಬುದನ್ನು, ತಾತ್ವಿಕ ಪದಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಹಾಡುವರೆಂಬುದನ್ನು ನೀವು ಗಮನಿಸಿರಬೇಕು. ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧಾಳುಗಳಾಗಲು ಸಮರ್ಥರಾಗಿರುವಾಗ ಚಿಕ್ಕಲಗಾರರೇಕಾಗಬಾರದು? ಲಮಾಣಿಯವರೂ ಚಿಕ್ಕಲಗಾರರಂತೆಯೇ ಅಲ್ಲವೆ? ಮಸಬಿನಾಳದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಣ ರಾಮಪ್ಪ ರಾಠೋಡ ಲಮಾಣೆ. ಅವರ ಮೇಳ ಇಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿದೆಯೆಂದಾಗ ಸಂದೇಹ ಪಡುವ ಕಾರಣವೇನು?

ಗಂಗೆಯ ಕೊಟ್ಟ ಮಸಬಿನಾಳದ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ರಾಜೋಡ ಇವರ ಉದಾಹರಣೆ ನನ್ನ ಸಂದೇಹವನ್ನು ಮರೆಮಾಡಿತು. ನಾನು ಅವನ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಲವು ಬಾರಿ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಚನ್ನಾಗಿ ಮಾತನಾಡಲು ಬಾರದ ಅವನು ಹಾಡತೊಡಗಿದರೆ ಅವನ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಬೇರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. 'ಜೀ' ಹಿಡಿಯುತ್ತ ಹಿಂದೆ ಇರುವ ಅವನ ವಸ್ತುವು ಎತ್ತಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮಜಲಿಗೆ ರಂಗು ತರುತ್ತಾನೆ. ನಡು-ನಡುವೆ ಆಹೇರಿ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆಭಾರ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಒಂದು ಕಲಾಪ್ರತಿಭೆ ಅಷ್ಟೆ.

ಸಂಘಟನೆ

ತೇರದಾಳದ ಮೋಪಗಾರ ಮಹಾದೇವನೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ

'ಮಹಾದೇವ, ತುಕಾರಾಮನ ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಏನಾದರು ಕಾರಣವಿರಬಹುದೆ?'

'ಇದ ಅವನೊಬ್ಬ ಉತ್ತಮ ಸಂಘಟನಾ ಚತುರ. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕರನ್ನು ಕಲೆಹಾಕಿ ತನ್ನ ಮೇಳವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ್ದ. ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನ ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಪಸರಿಸಿದ್ದ.'

'ಇದನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೇಳುತ್ತೀರಿ?'

'ಸಾಹೇಬರೆ, ಅವನ ಪದಗಳ ಅಗಮಗಳೆ ಇದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನ.'

ತುಳಜಾರಾಮ ವಸ್ತುವು ಹಿರಿಯನ ನಮಗೆ ಆಯ್ದು ಕೇಳೋ ಆತನ ಬಲಮಿ|
ಚತುರ ತುಕಾರಾಮ ಅಪ್ಪೋಜಿಧೋಂಡಿ ಹಾಕಿಬಿಟ್ಟಾರ ಹಾಡಿನ ಕುಲಮಿ|
ರಾಮರಾಯಣ್ಣ ಪರಸುಧರಮಣ್ಣ ಹಾಡುವ ಬಾಳವರ ಕುಮಕುಮಿ||

ಇದು ಒಂದು ಅಗಮ. ಈ ಅಗಮದಲ್ಲಿ ತಾನು ಪದರಚನೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪೋಜಿ ಮತ್ತು ಧೋಂಡಿ ಇವರ ಸಹಾಯ ಪಡೆದಿರುವುದನ್ನು ಎಷ್ಟು ಮಾಮೂಲವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ! ಅವರು ಹಾಡಿನ ಕುಲಮೆಯನ್ನೇ ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. ಕುಲಮೆ ಎಂಬುದು ಕಂಬಾರರು ಕಬ್ಬಿಣವನ್ನು ಕಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇರುವ ಒಲೆ. ಅದು ಎಂಥ ಕಬ್ಬಿಣವನ್ನು ಕಾಯಿಸಿ ಸಾಮಾನುಮಾಡಬಲ್ಲದು. ಅದಕ್ಕೆ ಕೊರತೆಯೆಂಬುದೆ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ತಮ್ಮ ಪದರಚನೆ ಇದಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪೋಜಿ ಧೋಂಡಿಯಂಥವರ ಸಹಾಯ.

ಇನ್ನು ರಾಮ, ರಾಯಣ್ಣ, ಪರಸು, ಧರಮಣ್ಣ ಇವರು ಹಾಡುವವರು. ಹಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಬೇಸರವೇ ಇಲ್ಲ. 'ಕುಮಕುಮಿ' ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಇದನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಹಾಕಿ ಬಿಟ್ಟಾರ ಹಾಡಿದ ಕುಲಮಿ, ಹಾಡುವ ಬಾಳವರ ಕುಮಕುಮಿ ಈ ಪದಪುಂಜಗಳನ್ನು ಕವಿ ಕೇವಲ ಪ್ರಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಗಾಂಭೀರ್ಯವೂ ಇದೆ.

ಇನ್ನೊಂದು ಅಗಮದಲ್ಲಿ,

ವಸ್ತಾದ ತುಳಜಾರಾಮ ಚತುರ ತುಕಾರಾಮ ಹರಿನಾಮ ಅಂಬು ಬೀಜಾ
ಬಿತ್ತಿಬಿಟ್ಟಾರ ಭೂಮಿಮ್ಯಾಗ ದುರದುಂಡಿ ಗೋಪಾಳಾ|
ಅಪ್ಪೋಜಿ ಧೋಂಡಿ ಮಾಧುಪುಲಾರಾಮ ಹರಿನಾಮ ನೆನಿತಾರ ಸದಾ||

ಮತ್ತೊಂದರಲ್ಲಿ,

ವಸ್ತಾದ ತುಳಜಾರಾಮ ಅಂತಾನ ಸುಳ್ಳು ಆಯ್ತು ಪ್ರಪಂಚದ ಆಟಾ|
ಗೋಪಾಳ-ದುರದುಂಡಿ ಗಟಿಮುಟ್ಟಾ| ತುರಾಯಿ ಹಚ್ಚಾರ ಥೇಟಾ|
ಯಂತ ಅಣ್ಣಾರಾಮ ಮಾಧುಪುಲಾರಾಯ ಪುಂಡಅನಿಸ್ತಾರ ಮಾಡಿತತ್ಪಸಾರಾ||

ಇವುಗಳಿಂದ ಅವನು ಒಂದು ಗುಂಪನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದನೆನ್ನುವುದು ವಿದಿತವಾಗದೆ
ಇರದು. ಗುಣಗ್ರಾಹಿಮಾದವನ ಸುತ್ತ ಗುಣಿಗಳು ನೆರೆಯುವದು ಸಹಜ.

‘ಈ ಸಂಘಟನೆಯ ಉದ್ದೇಶವೇನು? ಸುಮ್ಮನೆ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿದ್ದರೆ?’

‘ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡಿದ ಒಂದು ಗುಂಪಲ್ಲ. ಈ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬರು ಒಂದೊಂದು
ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವವರಿದ್ದಾರೆ. ಹಿಂದೆ ನೋಡಿದಂತೆ ಅಪ್ಪೋಜಿ, ಧೋಂಡಿ ಸಲಹೆಗಾರರು
ರಾಮ, ರಾಮಣ್ಣ, ಪರಸುಧರಮಣ್ಣ, ಇವರು ಹಾಡುವವರು ಇನ್ನೊಂದು ಅಗಮದಲ್ಲಿ
ಇನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಇದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಚೌಲ|| ಕಸಬಿ ತೇರದಾಳಶಹರ ಪಗಡಿಬಾಚಾರ ಪುಂಡಜಾಹೀರ|

ಪುಂಡಜಾಹೀರಾ || ೧ ||

ಚನ್ನಪ್ರಭುಬಸಲಿಂಗನ ಅಕ್ಷರ ಅವರ ವಿಸ್ತಾರ ಸೋಸಿದ ಬಂಗಾರ|

ಸೋಸಿದ ಬಂಗಾರ || ೨ ||

ಪ್ರಭುಚನ್ನ ಹಾಡಾ ಮಾಡುವರ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರ ಹೊಡಸಿ ಡಂಗೂರ|

ಹೊಡಸಿ ಡಂಗೂರ || ೩ ||

ಕೂ.ಪ|| ಮೇಕಮುಂಗಲಿಕಟ್ಟಿ ಸೋಮಣ್ಣ ರಾಮ ವಚನ ಒಂದು ಹೇಳುವನು|

ಮಲ್ಲ ಮನಸಿಗೆ ಹೋದ ಅಂದಾನು ಕಲಿಗ್ಯಾವ ಕೇಳಿ ಸುಮ್ಮಲದಾನು||

ಇಲ್ಲಿ ಚನ್ನಪ್ರಭು ಬಸಲಿಂಗ ಇವರು ಬರೆಯುವವರು. ಪ್ರಭು, ಚನ್ನ ಇವರು
ಕವಿಗಳು ಸೋಮಣ್ಣ ರಾಮಾಯಣದ ಘಟನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವವನು. ಮಲ್ಲ
ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹೌದ ಹೌದ ಎನ್ನುವನು.

ತೇರದಾಳ ಪ್ರಭುಂದ ಶಾರ ಅಪ್ಪೋಜಿ ರಣಧೀರ ತುಕಾರಾಮ

ಹೇಳಿದ ಶಾವಿರ ಬಡದಾಂಗ ಬಾಣಾ||

ಧೋಂಡಿರಾಮ ಹೇಳತಾರ ಸಾಪ ಧರಮಣ್ಣನ ಹುರಪ ಗರಿಬ ಲಕ್ಕಣ್ಣ||

ಇದು ‘ಸೋಮನಗಡ’ದ ಲಾವಣಿ. ಇಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪೋಜಿ ವೀರಶೈವನನ್ನು ತುಂಬಿದ್ದರೆ,
ಧರಮಣ್ಣ ಹುರುಪು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಧೋಂಡಿರಾಮರು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಲಕ್ಕಣ್ಣನಿಗೆ

ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವದು ತೋಚಲಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತ. ಆದರೂ ಚತುರ ಕವಿಯಾದ ತುಕಾರಾಮ ಇದನ್ನೂ ಗ್ರಹಿಸಿದ. 'ಗರಿಬ ಲಕ್ಷಣ್ಣ' ಎಂದು ಪದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣವಿರಾಮ ನೀಡಿದ.

ಚತುರ- 'ಗೋಪಾಳ-ದುರದುಂಡಿ ತುಕಾರಾಮನನ್ನು ಚತುರ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ತಾನೂ ಈ ಶಬ್ದವನ್ನು ತನ್ನ ಹೆಸರಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಇದರ ಇಂಗಿತವೇನು?'

'ಇದು ತುಕಾರಾಮ ತನಗೆ ತಾನೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡುದಲ್ಲ. ಬಬಲಾದಿಯ ಚಿಕ್ಕಯ್ಯಸ್ವಾಮಿಗಳು ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನನ್ನು 'ಸೈಸೌದಾಗಾರ' ನೆಂದು ಕರೆದಿರುವಂತೆ ವಸ್ತಾದ ತುಳಜಾರಾಮನು ತುಕಾರಾಮನನ್ನು 'ಚತುರ' ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅಣ್ಣಾರಾಮನು,

ನುಡಿ|| ಚತುರ ತುಕಾರಾಮ ಅಂದ ತುಳಜಾರಾಮ
ಗೋಪಾಳ ದುರದುಂಡಿ ಮೃತರಾ|
ರಾಮಲಿಂಗೋಜಿ ಸುರತಿ ಎಳಿಯತಾರ
ಯಂತಹಾಡುವಲ್ಲಿ ಬಹದ್ದೂರಾ||

ಕೂ.ಪ|| ಅಣ್ಣಾರಾಮ ಕವಿಮಾಡಿ ಹೇಳತಾನ
ಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಆಗುದು ಸನಮಂತಾ||

ಇಲ್ಲಿ ಈ ಮಾತನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ತುಕಾರಾಮನಿಗೆ ಅವನ ವಸ್ತಾದ ಕೊಟ್ಟಿ ಬಿರುದು ಇದಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಶಿಷ್ಯರು

'ತುಕಾರಾಮನ ಈ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಗೆಳೆಯರು, ಶಿಷ್ಯರು, ಹಿತೈಷಿಗಳು, ಸಲಹೆಗಾರರು ಇರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದಲ್ಲವೆ?'

'ಹೌದು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೂ ಅವನಿಗೆ ಆರು ಜನರು ಶಿಷ್ಯರಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು,

ಸತ್ತಸತ್ತ ಹುಟ್ಟಿ ಹಾಕುತೀರಿ ಫೇರಾ|
ಹಿಂಗಹೇಳಿದ ನಮ್ಮ ಸೌದಾಗಾರಾ||
ತುಕಾರಾಮ ಕವಿ ಚಾತೂರಾ|
ಅವರಿಗೆ ಆರು ಮಂದಿ ಶಿಷ್ಯರಾ||

ಕೂ.ಪ|| ಗೋಪಾಳ-ದುರದುಂಡಿ ಪೌದಪೌದ ನಾಡಮೇಲೆ
ಕವಿ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಜಾಹೀರಾ||

ಎಂದು ಗೋಪಾಳ ದುರದುಂಡಿ ಒಂದು ಕಡೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಯಂಕ ಅಣ್ಣಾರಾಮ, ಮಾಧು-ಫುಲಾರಾಮ, ಗೋಪಾಳ-ದುರದುಂಡಿ ಇವರೆ ಆ ಆರು ಜನ ಶಿಷ್ಯರು. ನ್ಯಾಮಣ್ಣನೂ ತುಕಾರಾಮನ ಶಿಷ್ಯನೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಈ ಗುಂಪಿನಿಂದ ದೂರವಿದ್ದಂತೆ

ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಅವನು ಇವರ ಹೆಸರನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ತನ್ನ ವಸ್ತಾದ ತುಕಾರಾಮನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ನೆನೆಸಿದ್ದಾನೆ.'

ಗಂಗಪ್ಪನಾಗಲಿ, ಮಹಾದೇವನಾಗಲಿ ಕಲಿತು ಹಾಡಿದವರಾದುದರಿಂದ ನನ್ನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೂ ಉದಾಹರಣೆಗಳೆಂದು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟು ನನ್ನ ಸಂದೇಹಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ತುಕಾರಾಮನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಬಾಬುನೊಂದಿಗೆ ಇವರೂ ಕೈಗೂಡಿಸಿದರು.

ಇದಿಷ್ಟು ತುಕಾರಾಮ ಮೇಲ್ಮೈಯ ವಿಷಯವಾಯಿತು. ಅವನ ಅಂತರಂಗದ ವಿಷಯ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ, ಅವನ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಬೇಕು.

ತುಕಾರಾಮ ಐತಿಹಾಸಿಕ, ಪೌರಾಣಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ತಾತ್ವಿಕ ಎಲ್ಲ ಪರಿಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೈಯಾಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಗಳಿನಿಂದ ಅನ್ನವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವಂತೆ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ಅವನ ಕವಿತೆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಭವವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಸೋಮನಗಡ

ಇದೊಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಬರೆದ ಲಾವಣಿ. ಸೋಮನಗಡ ಶಿವಾಜಿಯ ಕೋಟೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಗಡಕರಿಯವರು ಅಂದರೆ ಕಿಲ್ಲೆದಾರರು ಕರ್ನಾಟಕದವರು. ಏಳೆಂಟು ತಲೆಮಾರಿನಿಂದ ಇದ್ದವರು

ಮೊಗಲರು ಈ ಕೋಟೆಯ ಮೇಲೆ ಹಲ್ಲೆ ಮಾಡಿದರು. ಆಗ ಗೋಲಮದಾಸ ಮತ್ತು ಕಂಬಾರ ಎಂಬ ಶೂರಸೇನಾನಿಗಳು ತೋಪು ಹಾರಿಸಿ ಮೊಗಲರ ದಂಡನ್ನು ಓಡಿಸಿದರು. ಅವರು ಹನ್ನೆರಡು ವರುಷ ತಳವೂದಿದರೂ ಕೋಟೆಯನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಕವಿ,

ಜಗಳಾದುವ ಬಾಳದಿವಸ ಹನ್ನೆರಡ ವರ್ಷ ಹೋದುವ ತುಂಬಿಕ್ಕಾರಿ
ಕುಂಡ್ರ ಹೌಹಾರಿ||

ತಮ್ಮ ಬನದಾಗ ಹಚ್ಚಾರ ಮಾವಿನ ಗಿಡ ಹಣ್ಣಿತ್ತಿದ್ದ ಪಾಡಾ ಹೋದ್ರ
ತಿರಿಗಿ ಕ್ಕಾರಿ ರಾತೋರಾತುರಿ||

ಕೂ.ಪ|| ಗಡ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಕೈವಶ ಕೂತಾರ ಹನ್ನೆರಡೊರಸ ಮೊಗಲ ಉದ್ವಾಸ .

ಆಗಿದುರದೇಸ ಬಾಳಹಯರಾಣಾ|

ಅವರ ಓಡಿ ಹ್ವಾದ್ರ ಬೆಳತನಕಾ ತಪ್ಪಿತೊದಿಕ್ಕಾ ಹಾರಿತೊ ಹಲ್ಲಣಾ||

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಹಚ್ಚಿದ ಮಾವಿನಗಿಡ ಫಲ ಕೊಡುವವರಿಗೆ ಈ ಯುದ್ಧ ನಡೆಯಬೇಕಾದರೆ ಆ ಗಡದಲ್ಲಿಯೇ ಸೌಲಭ್ಯವೆಂತಹುದು, ಅದರ ರಕ್ಷಕರು ಎಂಥವರು ಎಂಬುದನ್ನು ಊಹಿಸಬಹುದು.

ಮುಂದೆ ಬ್ರಿಟಿಶರು ಈ ಕೋಟೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಹೊಂಚು ಹಾಕಿದರು. ಅವರಿಂದಲೂ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಇದ್ದಾಗ ಘಡನೇಸನಂಥವರಿಗೆ ಆಶೆ ತೋರಿಸಿ ಈ ಸೋಮನಗಡವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ರೀತಿ ಕರುಳನ್ನು

ಕೊರೆಯುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮವರ ಅಲ್ಲ ಆಶೆಯ ಭಾರತದ ದುರ್ದೇಶಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತೆಂಬುದು ಮರ್ಮಭೇದಕವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಗಡಕರಿಯವರ ಶೂರತನ ಬ್ರಿಟಿಶರ ತಂತ್ರ, ಫಡಣೇಸನಂಥವರ ಆಶೆಯುಕತನ ಇವು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತವೆ.

ಮೊಗಲರ ದಂಡು ಕರ್ನಾಟಕರಾದ ಗಡಕರಿಯರ ಮುಂದೆ ಏನೂ ಅಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು 'ಉಪ್ಪಿಗೆ ಹಾಲಲ್ಲ' ಒಂದೇ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ ತುಕಾರಾಮ. ಅವರ ಯುದ್ಧ,

'ದಂಡಿನೊಳಗೆ ಹೊಕ್ಕಾಗ ಹೆಬ್ಬಲಿ ಹೆಣಾ ಒಂದರ ಮ್ಯಾಲಿ
ಬಿದ್ದಾವ ಜಕಮಿಲಿ ನ್ಯಾತ್ರಕಾವಲಿ ಹರಿತೊ ಜಾಣಾ||
ರಣಮಂಡಲ ಆದಿತ ಜಗಳ ಕುರ್ಯಾಗ ಹೊಕ್ಕಾಗ ತೋಳ ಬಿದ್ದಾವ
ಹೆಣಗೋಳಾ ಇಲ್ಲದ ಗಣಕಿ||'

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿದ್ದಿತೆಂದು ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಬ್ರಿಟಿಶರು ಫಡಣೇಸನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡುದನ್ನು,

'ಸಾಹೇಬ ತಗದ ಚೌಕಾಸಿ ಗಡದಾನ ಫಡಣೇಸ ಕರಸಿಕೊಂಡ
ಅವನಾ ಫಿತೂರಿ ಸಂಧಾನಾ||
ಫಡಣೇಸಗೆ ಹೇಳತಾನ ಸಾಹೇಬ ಕಾಸ ರೂಪಾಯಿ ನೋಡ
ಲಕ್ಕ ಕೊಟ್ಟರಾಕ್ಷಣ ಪಿತೂರಿ ಕಾಗದನಾ||
ಫಡಣೇಸ ಹಿಡದ ಪಿತೂರದ ಎಲಿ ಸಾಹಿಬ್ಬ ಹಂತೀಲಿ ಬುಧವಾರ
ಉದಯದಲಿ ಬರೆಂತಾನ ಮ್ಯಾಲಿ ಹಿಂಗ ಆದುವ ವಚನಾ||
ರೊಕ್ಕಕ್ಕ ಆಶಿ ಮಾಡಿದ ಹಾರುವಾ ಕಳದ ರಾಜ್ಯವಾ ಅಳದ ಸಂಸ್ಥಾನಾ||

ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ

ಫಡಣೇಸಗೆ ಸಾಧಿಸಿತಲಾಗ ನೀರಕೊಡದಾಗ ತಗೊಂಡ ಲಗುಬ್ಯಾಗ
ಹೊಕ್ಕಗಡದಾಗ ಮದ್ದಯಾಲ್ಲಾ ತೋಸಿ||

ತೋಪು ಹಾರದಂತೆ ಮಾಡಿದ. ಆದರೂ ಚತುರ ಕಂಬಾರ ಮದ್ದನ್ನು ಹುರಿದು ತುಂಬಿ ತೋಪು ಹಾರಿಸಿದರು. ಬ್ರಿಟಿಶರ ಸೈನ್ಯ ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾಯಿತು. ಆಗ ಕಂಪನಿ ಸರಕಾರ ಹಿಂದಿರುಗಲು ಆದೇಶ ನೀಡಿತು. ಆದರೆ ಗಡದಲ್ಲಿಯೆ ಮದ್ದು ಗುಂಡು ತೀರಿದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಫಡಣೇಸ ಬ್ರಿಟಿಶರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ. ಅವರು ಆಕ್ರಮಿಸಿ ಜೋರಿನಿಂದ ಮದ್ದು-ಗುಂಡಿನ ಸುರಿಮಳೆ ಮಾಡಿದರು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ,

ಮುಂಜಪ್ಪ ನಾಯಿಕ್ಕಗೆ ಹೇಳಿದ ಗೋಲಿಮದಾಸ ನೋಡಬಂದ ತುಸ
ಟೋಪ ಹಾರಿಸ್ತಾನ ಕಾಸ ಯೋಳನೂರ ಸೋಜಾರ ಸರಸ
ಹೆಣಾಕೆಡವಿದರಾಸಿ||

ಅಂಬಾರಿ ಸಹಿತ ಆನಿದ ಹಾರಿಸಿದ ತೆಲಿ ಸತ್ತಾವ ಒಮ್ಮಗಿಲಿ ಕಡದ ಬತ್ತ

ಆಸಿ||

ಬಾಲ|| ಅಲ್ಲಿ ಆಡತಿತ್ತೊರಣ ಬದ್ಧಾವೊ ಹೆಣಾ ಗೋರಪಿರಂಗಿ ಟೊಪ್ಪಿ

ಸೂರ್ಯಗಿ||

ಅವರ ಶೌರ್ಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೂ ಸೋಲನ್ನೊಪ್ಪುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಾಗಲೂ ಮುಂಜಪ್ಪ ಧೈರ್ಯ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ.

ತನ್ನ ಗ್ಯಾಣತಿಕ್ತಾಗಿ ತಾಕೋದ ಮುಂಜಪ್ಪ ನಾಯಕ ಬಂದ
ಮೋರ್ಚೆಮ್ಯಾಲ ಬಿದ್ದ ಟೊಣ್ಣೆಲಿ ಬಡಬಡದ ಮಾಡಿದರಣಗತ್ತಲಾ||

ಇಪ್ಪತ್ತ ಮುಂದಿನ ಕೊಂದ ಜೀವದರಸಿ ಸಾಹೇಬ ಕಂಡ ಕುಸಿ ಆದಾನಲ್ಲಾ||

ಹೀಗೆ ಹೋರಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಗುಂಡು ಬಡಿಯುತ್ತವೆ. ಮೋರ್ಚೆ ಸಾಹೇಬ ತೆಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಖಿಸಿ ಬಂದು 'ಬೇಡ ಬಕ್ಸಿಸ್ ನಮ್ಮ ಹಂತೀಲಿ! ಇಡತೀವ ಸುಖದಲ್ಲಿ' ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಯಾದ ಮುಂಜಪ್ಪ ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಬಾಕಿನಿಂದ ಇರಿದುಕೊಂಡು ಸಾಯುತ್ತಾನೆ. ಗಡ ಫಿರಂಗಿಯವರ ಕೈವಶವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಮುದ್ರ ಮಥನ

ಹದಿನಾಲ್ಕು ರತ್ನಗಳು ಹುಟ್ಟಿದ ರೀತಿಯನ್ನು ತುಕಾರಾಮ ಸುಂದರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಬ್ರಹ್ಮ ಆಕಾರ ಸಾಂಬ ನಿರಾಕಾರ ವಿಷ್ಣು ಅಂಬಾವ ಆದಿ ನಾರಾಯಣ ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ಮತ್ತು ಸಾಂಬರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮೊದಲಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ನಿರಾಕಾರ ಮುರಿದು ಆಕಾರ ಮಾಡುವದು 'ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿ' ಎಂದು.

ಹ್ಯಾಂಗ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಹಾಂಗ ಪಿಂಡಾಂಡ ಏಕರೂಪ ಇತ್ತ ಒಂದಾ

ಮುರದ ನಿರಾಕಾರ ಮಾಡುದು ಆಕಾರ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿ ಕಡಸಿಂದಾ|

ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಮುಂದೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ರತ್ನಗಳು ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟಿದುವೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿ, ಇದೇ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂದಿದ್ದಾನೆ.

'ಬಾಳ ಮೋಜಿಲೆ ಹುಟ್ಟಿತ ಪಾರಿಜಾತ ಆವಾಗ ಇದ್ದಿದ್ದಿಲ್ಲ ವನಸ್ಪತಿ' ಹೀಗೆ ಪಾರಿಜಾತದೊಂದಿಗೆ ವನಸ್ಪತಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿದುವು. ಅದರಂತೆ ಉಳಿದವುಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ.

ಅಮೃತ ಊಟಮಾಡಬೇಕೆಂದು ದೇವತೆಗಳು ಕುಳಿತಾಗ ಕೇತು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನರಿತ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ತನ್ನ ಕಿವಿಯೊಳಗಿರುವ ಬುಗುಡೆಯನ್ನೇ ಚಕ್ರಮಾಡಿ ಒಗೆದು ತುಂಡರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ,

‘ಅಮೃತ ಅವನ ಎದಿಯಾಗ ಸಿಕ್ಕಿತಂತ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಆತಗ ಮರಣಾ’
ರುಂಡ - ಮುಂಡಗಳು ಬೇರೆಯಾಗಿ ಜೀವಂತವಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಗಿಂತಲು ಶಿವನು, ಪ್ರಕೃತಿಗಿಂತಲು ಪುರುಷ ಮೊದಲು ಎಂಬುದನ್ನು
ಕವಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ದಶಾವತಾರ

ಏಳು ಚೌಕುಗಳಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾದ ಪದದಲ್ಲಿ ಹದಿನೆಂಟು ಪುರಾಣಗಳಿಂದ
ವಿಷಯವನ್ನು ಆಯ್ದು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ದಶಾವತಾರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು
ಅವತಾರದಲ್ಲಿರುವ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರತಿ ಅವತಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ
ಅವನು ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ಥಳ, ತಾಯಿ, ತಂದೆ, ಗುರು ಇವರೆಲ್ಲರ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.
ಇಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಈ ಲಾವಣಿ ವಿಷ್ಣುವೆ ತನ್ನ ವಿಷಯವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವಂತೆ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ದಶಾವತಾರಗಳನ್ನು ವಿಷ್ಣು ಏಕೆ ತಾಳಿದ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ತಾನೆ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಪ್ರಥಮ ಇತ್ತ ವಾಯು ಸುಳಿ ತೇಜರೂಪ ನೀರ ಸುನ್ನಿ ಅಲ್ಲಿಂದ||

ಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕ ನನ್ನೊಳಗ ಇತ್ತ ಮುಂಚೆ ಯಾರು ಇಲ್ಲದ

ಅಲದ ಎಲಿಯಮ್ಯಾಲ ಬೆರಳಸೀಪ್ತ ನಾ ಮಲಗಿನ್ನಿ ಆನಂದ||

ಹೀಗಿರುವಾಗಲೆ ನಾಭಿಕಮಲದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಅವನ ಭೃಕುಟಿಯಿಂದ
ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿಸಿದ. ಬ್ರಹ್ಮನು,

‘ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕವ ಮಾಡಿದ ಬಯಲಿನ ಒಳಗ ಕಟ್ಟಿ ನಡುವ ನೆರಕಿ|
ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ೧೪ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಸವಾಲಕ್ಷಗಾವುದ ಆಕಾಶ, ಮೂವತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರಗಾವುದ ಪಾತಾಳ,
ಸವಾಲಕ್ಷಗಾವುದ ಉದ್ದ- ಅಗಲ ಭೂಮಿ, ಸವಾಲಕ್ಷಗಾವುದ ಸಮುದ್ರ ಇವು
ಅವುಗಳ ಅಳತೆ.

ಬ್ರಹ್ಮನೆ ಪಂಚಾಳ, ಈಡಾ, ಪಿಂಗಳಾ ಈ ಎರಡು ತಿದಿಗಳಿಂದ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯ
ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಪಾಪ-ಪುಣ್ಯಗಳೆಂಬ ಜುರಗಾವದಿಂದ ಗೊಂಬೆಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ. ಸುಖಕ್ಕೆ ಇಂದ್ರ,
ದುಃಖಕ್ಕೆ ಯಮ. ಇದು ರೀತಿ. ಇಲ್ಲಿಯೂ

ನಾವು ಹೇಳಿವ ಆದಿ ಅನಾದಿ ಬಾಡ್ಡಿ ಬುನಾದಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲ ಆಚೆಕಾ|

ಇಷ್ಟೂ ನಿಂದ ಆಕಾರ ಇಚೇಕಾ||

ಎಂದು ನಾಗೇಶಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯು ಈಚಿನದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಕಲ್ಪಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು

ಮೈಸುನಸ್ಯಾಂದು ಮಾರಿ ಕುದರಿದು ತೊಟ್ಟ ಬಂದನಿಂದ ಪುರಮಾನಸಿ |

ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ವಿಪರೀತವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ ?

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ

'ಆ ರೂಪ' ಅಂದರೆ ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವು ನಿರಾಕಾರ, ನಿರಾಧಾರ ನಿರಂಜನ. ಇನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ಬ್ರಹ್ಮನು ಪ್ರಥಮ ಹೆಪ್ಪುಕೊಟ್ಟು ಮಾಡಿದ್ದು. ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಒಬ್ಬನೆ. ಅದನ್ನೇ

ಒಬ್ಬನೆ ಶಿವ ಒಬ್ಬನೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಒಬ್ಬ ಇರಾವ ತಾತ್ಪರ್ಯ |

ಮೂರ ಮಾತಖರೆ ಒಬ್ಬ ದೇವರಾ ಒಬ್ಬನ ಹೊರ್ತ ಎರಡನೆ ಇಲ್ಲಾ |

ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ನಿರಾಕಾರದಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಜೀವರಾಶಿ ಸ್ವರ್ಗ, ಮೃತ್ಯು, ಪಾತಾಳ ಇವನ್ನು ಜನರ ಸಮಜೂತಿಗಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗಿದ್ದು, ಆ ಮೂರು ಮುರದ ಮ್ಯಾಲ ಏನ ಉಳದಿತೊ ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ ಬಯಲಿಗೆ ಬಯಲಾ |

ಹಾಗೆಯೇ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರಿಂದ ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳು ಇನ್ನು ಇಬ್ಬರು ಇಲ್ಲದಾಗ ಸುನ್ನಿ ಆದಿತು ಸುನ್ನಿ ಮ್ಯಾಲ ಎಣಿಕೆ ಇಲ್ಲಾ, ಎಂತಹ ಬೀಜ ಮಾತಿದು !

ಕೃತ, ತ್ರೇತಾ, ದ್ವಾಪರ ಮತ್ತು ಕಲಿಯುಗಗಳ ಆಯುಷ್ಯ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹದಿನೇಳು ಲಕ್ಷ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಸಾವಿರ, ಹನ್ನೆರಡು ಲಕ್ಷ ತೊಂಬತ್ತಾರು ಸಾವಿರ, ಎಂಟು ಲಕ್ಷ ಅರವತ್ತುನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ, ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಮೂವತ್ತೆರಡು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳು. ಈ ನಾಲ್ಕು ಮುರಿದಮೇಲೆ ಗುರು ರೂಪ. ಅದು ಒಂದೆ. ಅದರ ಅಳತೆ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದು. ಇಂತಹ ಮಾರ್ಮಿಕ ವಿಷಯವನ್ನು ಒಂದು ಚೌಕಿನಲ್ಲಿ ಹಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಮಹಾಕವಿತ್ವದ ಲಕ್ಷಣ.

ಈ ಪದವು ನಾಗೇಶಿಯವರ ಯುಗಗಳ ಅಳತೆ ಎಷ್ಟೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರರೂಪವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದುದು. ಇಲ್ಲಿ ಗುರುಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ಎತ್ತಿಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನೆ ಮುಂದಿನ ಚೌಕಿನಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಸಿ,

ಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕಾರಣ ಮಹಾಕಾರಣ ಇರವುದ ಇವು ನಾಲ್ಕು ದೇಹಗಳಾ |

ನಾಲ್ಕು ದೇಹ ಬಿಟ್ಟ ಇರವುದ ಗುರುರೂಪ ಒಂದೆ ಇತ್ತ ನೋಡ ನಿವಳಾ ||

ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ತಾನು ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟು,

ಬರಿಬಲ್ಲಂವಂತ ನಾನವ ಕೇಳತೀವ ಅರಿದವರಕೂಡಯಾತರ ಜಿದ್ದಾ |

ಕಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿದ ಮ್ಯಾಗ ಹುಸಿಬೀಳಬಾರ್ದ ಇನ್ನ ಯಾಕ ಇಡತಿರಿಕದ್ದಾ ||

ಎಂದು ವಿನಯಪೂರ್ವಕ ಬೇಡಿಕೊಂಡು

ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಡಲಾಗಿದೆ.

ಬಹುತರವಾಗಿ ತುಕಾರಾಮನಿಗೆ 'ನಿರಕ್ಷರಿ' ಎಂದು ಎದುರಾಳಿ ಮೂದಲಿಸಿರಬೇಕು. ಅಂತೆಯೇ ಇಂತಹ ಮಾಮಿಫಕ ವಿಷಯವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ಸುಂದರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿ ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟು ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಮುಂದೆ ಹದಿಮೂರು ಮಂದಿ ಹೆಂಡರುಳ್ಳ ಕಶ್ಯಪ ಋಷಿಯಿಂದ ಸೂರ್ಯ ಭೂಮಿ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ 'ಸುಭದ್ರಾನ ಹೊಟ್ಟೆಲೆ ಹುಟ್ಟಾನ ಬಸವಣ್ಣ' ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಆಭಾಸವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಶಿವನ ವಾಹನ ನಂದಿಯ ಬಸವಣ್ಣ ಎಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದರೂ, ಈ ನಂದಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಸುಭದ್ರೆಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದಲೇ? ಇದು ವಿಚಾರಣೀಯ.

ಬೀಗನ ಮನಿಗೆ ಬೀಗ ಹೋದ

ಇದೊಂದು ವಿನೋದದ ಲಾವಣಿ. ಅತಿಜಿಪುಣತನ ಎಂತಹ ವಿಪರೀತಕ್ಕೆ ತರುತ್ತದೆನ್ನುವುದು ಇಲ್ಲಿಯ ವಿಷಯ.

ಗಂಡ-ಹೆಂಡರಿಬ್ಬರು ತೀರ ಜೀನರು. ಎರಡೂ ಹೊತ್ತು ಉಂಡರೆ ಹೆಚ್ಚು ಖರ್ಚಾಗುವುದೆಂದು ಒಂದೆ ಬಾರಿ ಉಣ್ಣುವವರು. ಅಕ್ಕಿ, ಬೇಳೆ, ಬೆಲ್ಲ, ಗೋಧಿ, ಎಲ್ಲವನ್ನು ಉದ್ದರಿತಂದು ಹೋಳಿಗೆ ಮಾಡಿದರು. ಉಣಬೇಕೆನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬೀಗ, ಹೆಂಡತಿಯ ತಮ್ಮ ಬಂದ. ಆಕೆ ಬೇನೆ ಬಂದವರಂತೆ ತಲೆಕಟ್ಟಿ ಮಲಗಿದಳು. ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಉಪವಾಸವೆಂದು ಹೇಳಿ ಬೀಗನನ್ನು ಕಳಿಸಿದರು. ಅವ ಇವರಿಗಿಂತಲೂ ಚತುರನಾಗಿದ್ದ. ವಾಸನೆಯಿಂದ ಹೋಳಿಗೆ ಮಾಡಿರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿದು, ಹೋದಂತೆ ನಟಿಸಿ ಮಾಳಿಗೆಯೇರಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡ.

ಗಂಡ ಹೆಂಡರು ಕಣ್ಣು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಉಣಿಸುವಂತೆ ಮಾತಾಡಿಕೊಂಡು ಉಣತೊಡಗಿದರು. ಮಾಳಿಗೆಯಿಂದ ಇಳಿದ ಬೀಗ ಇಬ್ಬರ ತುತ್ತನ್ನು ತಾನೇ ಗಪ್ಪು ಮಾಡಿಡರಿ ಬಿಟ್ಟ. ತೀರದಾಳ ದಾರಿ ಹಿಡಿದ.

ಇದು ಜಿಪುಣತನದ ಒಂದು ಉದಾರಹಣೆ. ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದರೂ ಅಕ್ಕ ಆದವಳು ಅವನನ್ನು ಉಪಚರಿಸುವುದನ್ನು ಜಿಪುಣತನ ಮರೆಸುತ್ತದೆ.

'ಆಯ್ ಆಯ್ ಕೋಡಿ ಅದಯಾಕ ಬಂತ ಅಂತ ತಲೆ ತಟ್ಟಿ
ಮನಗಾಳ ಬ್ಯಾನಿ ಬಂತಅಂತ!

ಎಂದು ಮಲಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ಮರೆಸುತ್ತದೆ.

ಬೀಗ ಉಪಚಾರ ಮಾಡುವ ರೀತಿ ಮೋಜಿನದಾಗಿದೆ.

ಮನೀತಂಬಾಕಯಾಲ್ಲಾ ಮೊನ್ನೆ ಮಾರೇದಿನ ತಂಬಾಕ ಇಲ್ಲ ಈಗಿನ ಹೊತ್ತಾ!
ರೋಖರೂಪಾಯಿ ಇದ್ದರ ಕೊಟ್ಟಿನ ಖಿರ ಅಂಗಡ್ಯಾವರದ ಇಲ್ಲನಮ ಪತ್ತಾ!!
ಎಮ್ಮಿ ಈದಮ್ಯಾಲ ಒಮ್ಮಿ ಬಂದದಿ ಉಪಾಯ ಇಲ್ಲದ ಈ ಮಾತಾ!
ನುಜ್ಜ ಇಲ್ಲ ಮಜ್ಜಿಗಿ ಇದ್ದರ ಉಣಸುದ ಇತ್ತ ನಮ್ಮ ಬೇತಾ!!

ಇದು ಎಂಥವರಿಗೂ ನಗೆ ತರಿಸದಿರದು.

ತಾವು ಅಂದಂತೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ತುತ್ತು ಮುಟ್ಟಿದಿದ್ದಾಗ,

ಹೆಂಡತಿ ಅಂತಾಳ ಮನಸಿನ ಒಳಗ ಗಂಡ ಬಾಳ ಹಸದತಿ ಬೋಡಿ!
ಎಷ್ಟೋತ ಆತ ಅವಗ ಹಾಕತೀನ ನನಗ ಒಂದ ಹಾಕವಲ್ಲ ತುತ್ತಮಾಡಿ!
ಎಂದು ಹೆಂಡತಿ ಆಲೋಚಿಸಿದರೆ,

'ಗಂಡ ಸಿಟ್ಟಿಗೆ ಏರಿ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಆಂತಾನಯಾಲ್ಲಾ ತಾನ ತಿಂದಾಳ ರಂಡಿ!
ಎಂದು ಗಂಡ ಸಿಟ್ಟಿಗೇರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.

'ನಡು ಕುತ್ತ ಬೀಗ ಎರಡು ಕಡೆ ಜೆಡಿತಾನ ಗಡ್ಡಾಮೀಸಿ ತುಪ್ಪ ಸೋಲ್ಯಾಡಿ'
ಕೊನೆಗೆ 'ಡರಿ' ಬಿಡಲು ಗುಟ್ಟು ಬಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಕಿ

ಒಂದು ಊರ ದಂಡಿಲೆ ಸಣ್ಣ ಗಿಡಾ ಹುಟ್ಟಿತು!
ಆ ಗಿಡದ ಟೊಂಗಿ ಬುಡಾ ಮೇಲಾಗಿ ಬೆಳದಿತು!!
ಆ ಗಿಡದ ಟೊಂಗ್ಯಾಗ ಪಕ್ಷಿ ಒಂದ ಕೂತಿತು!
ಆ ಪಕ್ಷಿ ಕಣ್ಣಾನ ನೀರ ಸಮುದ್ರ ಆಗಿ ಹರಡಿತು!!
ಆ ಸಮುದ್ರದೊಳಗ ಗಾಣ ಒಂದು ಬಿದ್ದಿತು!
ಆ ಗಾಣನ ಒಳಗ ಮೇನ ಒಂದ ಸಿಕ್ಕಿತು!!
ಆ ಮೇನಿನ ತೆಲಿಮ್ಯಾಲ ಗೇಣಹುಲ್ಲ ಬೆಳದಿತು!
ಆ ಹುಲ್ಲಿನ ಒಳಗ ಹುಲಿಗವಿ ಹಾಕಿತು!!
ಆ ಗವಿ ಒಳಗ ಆನಿ ಬಂದ ಇಳದಿತು!
ಚತುರ ತುಕಾರಾಮ ಸಕಿ ಹೇಳಿದ ಹಿಂಗ ಸಿಸ್ತು!!

ಇದೊಂದು ಮುಂಡಿಗೆಯ ಸಕಿ. ಇಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ಪುರುಷ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರತಿ ಶಬ್ದವೂ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿದೆ.

ಆಧಾರ ರೂಪವಾದ ಪುರುಷನೆ ವ್ಯಕ್ತದ ಬೇರು. ಅರ್ಥೇಯವಾದ ವ್ಯಕ್ತ ಇದು ಪ್ರಕೃತಿ. ಅಂದರೆ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಪುರುಷನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಗಿಡದ ಶಾಖೋಪಶಾಖೆಗಳು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಶಕ್ತಿ. ಈ ಶಾಖೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪಕ್ಷಿಯೆಂದರೆ ಮನಸ್ಸು.

ಇದರ ಹರವೇ ಸಮುದ್ರ. ಆ ಮನಸಿನ ವೃತ್ತಿಗಳೆ ಆ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಗಾಣ. ಜೀವ ಮೀನವು ಆ ಗಾಣದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿದೆ. ಆ ಜೀವನಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯಲಾಲಸೆಯೆಂಬ ಹುಲ್ಲು ಬೆಳೆದಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮದವೆಂಬ ಹುಲಿ. ಈಗ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿಯಲಾಸಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪುರುಷಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಅನೆಯು ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಎಲ್ಲವೂ ಅಳಿದುಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಆಧಾರ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಮೂಲಪುರುಷನ ಅಂದರೆ ತನ್ನ ನಿಜದ ಅರಿವಾಗಲು ಮದವು ಅಳಿದುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಜೀವನಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡ ವಿಷಯಲಾಲಸೆಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಪ್ರಾಣಪಕ್ಷಿಯ ಹರವು ಹಿಂಗಿ ಅಧೇಯವಾದ ಪ್ರಕೃತಿ ಶಕ್ತಿ ಪುರುಷನಲ್ಲಿ ಲಯವಾಗುತ್ತದೆ ಅಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನದೆ ಆದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಸ್ತಿತ್ವವೇ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಇದು ನಿರಾಕಾರವೆಂಬ ಕೊನೆಯ ಮೆಟ್ಟಿಲು. ಇದನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಆನಂದಿಸಿದವರು ಸೌದಾಗರ, ತುಕಾರಾಮರೆ ಮೊದಲಾದ ತೇರದಾಳದ ಲಾವಣಿಕಾರರು.

ಮೋಪಗಾರ ಮನೆತನದ ಇತರ ಲಾವಣಿಕಾರರು

ತೇರದಾಳ ಎಂದಾಕ್ಷಣವೆ ತುಕಾರಾಮನ ಹೆಸರು ಏಕೆ ಕೇಳಬರುತ್ತದನ್ನುವುದು ಅವನ ಈ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ನನಗೆ ಮನದಟ್ಟಾಯಿತು. ಅವನಲ್ಲಿರುವ ಕವಿತಾ ಚಾತುರ್ಯ, ಸಂಘಟನಾಶಕ್ತಿ, ಮೇಲಾದ ಗುರುಭಕ್ತಿ, ಶಾವಿರಕಿಯಲ್ಲಿ ತೀವ್ರತರವಾದ ಆಸಕ್ತಿ ಅವನಿಗೆ ಈ ಹೆಸರನ್ನು ತಂದು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಈ ಗುಣ ವಂಶ ಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆಯೋ ಹೇಗೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕಾತರಿಸತೊಡಗಿತು. ಇನ್ನೊಂದು ದಿನ ಮತ್ತೆ ತೇರದಾಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮೋಪಗಾರ ಬಾಬುನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದೆ.

ಇಂದು ಅವನು ಉಲ್ಲಸಿತನಾಗಿದ್ದ. ಮೊದಲಿನ ದೇಹದ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ಗುಡಿಯ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತೆವು. ಮಹಾದೇವ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ. ಇನ್ನೂ ನಾಲ್ಕಾರು ವಯಸ್ಸಾದ ಜನರೂ ಸೇರಿದರು. ಅವರಿಗೂ ತಮ್ಮೊಲಿನ ಶಾವಿರಕ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುವಲ್ಲಿ, ಕೇಳುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಹೆಮ್ಮೆ. ಆದರೆ ಇವೆಲ್ಲ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಬಹುತೇಕ ಚರ್ವಿತಚರ್ವಣ. ಕೆಲವಂತೂ ಅತಿರಂಜಿತ ಹೊಸದೇನೂ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ. ಬಾಬುನ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿಕೊಂಡೆ.

ಸಣ್ಣಯಂಕಣ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೮೭೨-೧೯೪೫)

‘ಬಾಬು ಅಣ್ಣ ತುಕಾರಾಮನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿವರವಾಗಿ ನೀವು ಹೇಳಿದಿರಿ. ಅಂದು ನೀವು ಅಸ್ವಸ್ಥರಾದುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಕೇಳುವ ಮನಸಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ಮತ್ತೆ ಇಂದು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ನಿಮ್ಮ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಯಾರಾದರೂ ಲಾವಣಿಕಾರರು ಆಗಿರುವರೆ?’

‘ತುಕಾರಾಮನ ನಂತರ ಎರಡು ತಲೆಮಾರು ಯಾರೂ ಲಾವಣಿಕಾರರು ಆದಂತಿಲ್ಲ. ಅವರ ಹೆಸರು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ನಮ್ಮ ತಂದೆ, ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಮುತ್ತಾನ ತಮ್ಮನ ಮಗ ಆಣ್ಣಾರಾಮ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.’

ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಯಂಕಣ. ಹಿಂದೆ ತುಕಾರಾಮನ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿಯೂ ಒಬ್ಬ ಯಂಕಣ ಇದ್ದ. ಅವರಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸಣ್ಣಯಂಕಣ ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಇವನು ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಿಂದ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನ ಡಪ್ಪಿನ ಚಾಪ ಇನ್ನೂ ನನ್ನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ದುಮುದುಮಿಸುತ್ತಿದೆ. ಕಂಚಿನ ಕಂಠದ ಧ್ವನಿ ಇನ್ನೂ ಗುನುಗುನುಸುತ್ತಿದೆ.’

ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ನಮ್ಮೂರ ತುಂಗಳದ ಸತ್ಯಪ್ಪ ಉಮರಾಣಿ ಇವನ ಡಪ್ಪಿನ ಚಾಪ, ಸುಶ್ರಾವ್ಯವಾದ ಧ್ವನಿ, ಎತ್ತರ ನಿಲುವು ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಕಟ್ಟಿದವು.

‘ಡಪ್ಪ ಬಡಬಡದ ಗಪ್ಪುಮಾಡತಾನ ಉಮರಾಣಿ ಸತ್ಯಪ್ಪ ಅರ್ಧ ಚಾಪಿಗೆ ಶಾಬ್ಬಾಶ ಕೊಡತಾನ ಗೊಲಬಾವಿ ಪಾಂಡಪ್ಪ||’ ಎಂದು ನಾವು ಸಣ್ಣವರಾಗಿದ್ದಾಗ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತು ನನ್ನ ಸ್ಮೃತಿ ಪಟಲದಲ್ಲಿ ಸುಳಿದುಹೋಯಿತು.

ಬಾಬು ಮತ್ತೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದರು.

‘ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಹಾಡುಗಾರನಿದ್ದಂತೆ ಉತ್ತಮ ಸಲಹೆಗಾರನೂ ಆಗಿದ್ದ. ಆದರೆ ಇವನು ಕವಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾರೇ ಒಂದು ಸಾರ ಹೇಳಿದರೆ ಸಾಕು. ಅವನಿಗೆ ಪಾಠವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.’

‘ಅದರೆ ಅವನಿಗೆ ಓದು ಬರಹ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆ?’

‘ಇಲ್ಲ, ಅವನೆಂದೂ ಸಾಲೆಗೆ ಹೋದವನಲ್ಲ, ಕಲಿತವನಲ್ಲ. ಉತ್ತಮ ಮೋಪಗಾರನಾಗಿದ್ದ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಜ್ಞಾಪಕಶಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅನೇಕ ಪೌರಾಣಿಕ ಘಟನೆಗಳು, ತಾತ್ವಿಕ ವಿಷಯಗಳು ಕರಗತವಾಗಿದ್ದವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಾಲ ಅಣ್ಣಾರಾಮ ಇವನನ್ನು ವಸ್ತಾದನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ.

ಈ ಬಾಲ ಅಣ್ಣಾರಾಮ ಯಾರು?

ಬಾಲಅಣ್ಣಾರಾಮ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೧೦-೧೯೮೧)

‘ಇದೀಗ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೆ ನಮ್ಮ ಮುತ್ತಾನ ತಮ್ಮನ ಮಗ ಅಣ್ಣಾರಾಮನೆಂಬವನು ಲಾವಣಿಕಾರನಿದ್ದನೆಂದು? ಆ ಅಣ್ಣಾರಾಮನೆ ಬಾಲ ಅಣ್ಣಾರಾಮ. ಹಿಂದಿನ ಯಂಕಣ್ಣನೊಂದಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಅಣ್ಣಾರಾಮನಿದ್ದ. ಆದ್ದರಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಬಾಲಅಣ್ಣಾರಾಮನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಇವನು ಚಿಗದೊಡಪ್ಪನ ಮಕ್ಕಳು; ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮಂದಿರು. ವಯಸ್ಸಿನಿಂದ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ದೊಡ್ಡವನಾಗಿದ್ದ.

‘ಮೊದಲನೆಯ ತುಕಾರಾಮನ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಯಂಕ-ಅಣ್ಣ ರಾಮರ ಜೋಡಿಯಿದ್ದಂತೆ ಇವರ ಜೋಡಿ ಈ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಹೆಸರನ್ನು ಮಾಡಿತು. ಅಣ್ಣಾರಾಮ ಪ್ರತಿಭಾವಂತ. ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಪದಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಯಂಕಣ್ಣ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಆದರೆ ಅಣ್ಣಾರಾಮ ಎಂದೂ ಹಾಡಲಿಲ್ಲ; ವಸ್ತಾದನಾಗಿ ಕಲಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಈ ಮೊದಲು ಡಾ. ಪ್ರಭಾಕರ ಮೋಪಗಾರ ಅವರನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಬೆಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಹತ್ತರ ತಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಹಾಡು ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ಏನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಮಹಾದೇವ ಮೋಪಗಾರನ ಹತ್ತಿರ ಇರಬಹುದೆಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಷಯ ಬಾಬುವಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವದಾಗಿಯೂ ತಿಳಿಸಿದ್ದರು.

ಡಾ|| ಪ್ರಭಾಕರರು ಕಲಿತವರಾದುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಷಯವೇನಾದರೂ ತಿಳಿಯಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಅವರು,

‘ಸರ್, ನಾನು ಸಣ್ಣವನಾಗಿದ್ದಾಗ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ನಮ್ಮ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಹಾಡುವದು, ಬರೆಯುವದು ನಡೆದು ಬಂದಿದೆಯೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ, ಆಗ ನನಗೆ ಆ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯೂ ಅದಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದ ಮಾಡಿಕೊಡಲಿಲ್ಲ.

‘ಏಕೆ ಆಸ್ಪದ ಮಾಡಿಕೊಡಲಿಲ್ಲ?’

‘ಬರೆಯುವದು, ಹಾಡುವದು ಒಂದು ನಾದ. ಆ ನಾದಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದರೆ ಈ ಪ್ರಪಂಚವೆ ಆಸ್ತವ್ಯಸ್ತವಾಗುವದು. ಶಾಲೆ ತಲೆಗೆ ಹತ್ತದು. ಎಂದು ಹೇಳಿ ನಮ್ಮನ್ನು ದೂರವಿಡುತ್ತಿದ್ದ. ಹೀಗಾಗಿ ನಾನು ಆ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಹರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ನನ್ನ ತಪ್ಪಿನ ಅರಿವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅವರು ರಚಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಲೆ ಎಷ್ಟೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಮಾತು ಮಿಂಚಿ ಹೋಗಿದೆ. ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಗಂಟನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ.’

ಡಾ|| ಪ್ರಭಾಕರ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಸನಪಟ್ಟರು. ನನಗೆ ಈ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ದೂರಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಮಹಾದೇವನ ಮಗನನ್ನು ನನ್ನ ಜೊತೆಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಪಟಪಟೆಕೊಟ್ಟು ಶ್ರೀ ದೇಶತೋಟ ಅವರ ತೋಟಕ್ಕೂ, ಗಂಗಪ್ಪನ ಕಡೆಗೆ ತಮದಡ್ಡಿಗೂ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟರು.

‘ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೧೦ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರು. ಅಂದಿನ ಕಾಲಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಮರಾಠಿ ಮೂರನೆಯ ವರ್ಗದವರೆಗೆ ಓದಿದ್ದರು. ಮನೆಕಟ್ಟುವ ಕೆಲಸವನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಚುರುಕುಮತಿಗಳಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಇಂಗ್ಲೀಷನ್ನೂ ರೂಢಿಯಿಂದ ಕಲಿತುಕೊಂಡರು. ಅವರಿವರ ಪರಿಚಯಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಂಟ್ರಾಕ್ಟ್ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಮೊದಲಿನಕ್ಕಿಂತ ಆದಾಯ ಹೆಚ್ಚಾದುದರಿಂದಲೇ ನಾನು ಡಾಕ್ಟರನಾಗಲು ಅನುಕೂಲವಾಯಿತು. ಇದು ಅವರ ದೂರದರ್ಶಿತ್ವ’.

‘ಆದರೂ ಅವರು ತಾವು ಬರೆಯುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕಂಟ್ರಾಕ್ಟ್ ಮಾಡುತ್ತ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಊರುಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆ ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಇರುವಾಗ ಮೈಸೂರಲಾಜನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೋಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಮಯ ಸಿಕ್ಕಾಗಲೆಲ್ಲ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೮೧ರಲ್ಲಿ ಅವರು ತೀರಿಕೊಂಡರು.

ಡಾಕ್ಟರರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಒಮ್ಮೆ ನಿರಾಶೆಯಾಯಿತು. ಕಲಾವಂತರೆ ಕಲೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಅದು ಉಳಿಯುವ ಬಗೆಯೆಂತು ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದೆ. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಬಟ್ಟೆಗೆ ಇದ್ದಾಗ ಇದೆಲ್ಲ ಹವ್ಯಾಸ. ಇಂದಿನ ತುಟ್ಟಿಯ ದಿನಮಾನದಲ್ಲಿ ಯಾರ ಆಶ್ರಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಈ ಹವ್ಯಾಸವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವದು ದುಸ್ತರವೆಂಬುದು ಅಷ್ಟೇ ಸತ್ಯವೆನಿಸಿತು.

ಸಿನೇಮಾ, ಟಿ.ವಿ.ಗಳು ಬಂದುದರಿಂದ ಅನೇಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕಲೆಗಳು ಹಿಂದೆ ಬೀಳತೊಡಗಿವೆ. ಕ್ರಮೇಣ ನಾಶವಾಗತೊಡಗಿವೆ. ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರೂ ಬಿಳಿಜಾಯೆಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದಾರೆ. ಶಹರವನ್ನು ಅನುಕರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಂಪತ್ತಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಈ ಕಲೆಯನ್ನು ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮುಂದುವರಿಸಲು ಅಣ್ಣಾರಾಮ ಬೇಡವೆಂದಿರಬೇಕು.

ಬಾಬು ತಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು.

‘ನಮ್ಮ ತಂದೆ ವೆಂಕಪ್ಪ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಅಣ್ಣಾರಾಮರಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾದವನು, ಪ್ರತಿಭಾವಂತನಾದವನು ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣ’.

‘ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣ ಯಾರವನು?’

ಬಾಲ ತುಕಾರಾಮ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೦೫-೧೯೬೫)

‘ಅವನ ಹೆಸರು ತುಕಾರಾಮ. ನನಕಿಂತಲೂ ಏಳೆಂಟು ವರ್ಷ ದೊಡ್ಡವ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೬೫ನೆಯ ಜುಲೈ ೩ನೆಯ ತಾರೀಖು ಆತ ತೀರಿಕೊಂಡ. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಸುಮಾರು ಐವತ್ತು ಐವತ್ತೆದು ವಯಸ್ಸು ಇರಬಹುದು.

‘ಅವನು ಹಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ‘ಶಮರಂತ’- ಹಿಂದಿನ ತುಕಾರಾಮನ ಬಿರುದನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದ. ತಂದೆಯ ಗರಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದ ತಂದೆಯಂತೆ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಬಹಳ ದಿನ ಹಾಡಿ ಮಾಡಿದ. ಆಗಲೂ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನೊಬ್ಬ ಆಶುಕವಿ. ಅಡ್ಡೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತ. ನಿಂತಂತೆಯೇ ಪದರಚಿಸಿ ಉತ್ತರಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವನ ಬುದ್ಧಿ ಪಾದರಸದಂತೆ. ತಾನು ರಚಿಸಿದ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರಸಂಗಾನುಸಾರ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ.

‘ತಾನು ಹಾಡುತ್ತಿರುವವರೆಗೆ ತಾನೇ ಬರೆದ ಎಷ್ಟೋ ಪದಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನೇ ಹಾಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾರದೋ ಹೆಸರನ್ನು ಅಗಮದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಮುಂದೆ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ ವಸ್ತ್ರಾದನೆನಿಸಿಕೊಂಡಾಗ, ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಹಾಕತೊಡಗಿದ. ಹೀಗಾಗಿ ಇವನು ಹೇರಳವಾಗಿ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದರೂ ಅವನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ದೊರೆಯುವುದು ಕಡಿಮೆ’.

‘ತುಕಾರಾಮ ಹೀಗೆ ಬೇರೆಯವರ ಹೆಸರು ಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನಿರಬೇಕು?’

ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ತಾನು ಕವಿಗಾರನೆಂದು ಹಾಡುವಾಗಲೇ ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳ ಬಾರದೆನ್ನುವುದು. ಎರಡನೆಯದು ಅವನು ವ್ಯಸನಿಕನಾದುದರಿಂದ ಎಷ್ಟಾದರೂ ಸಾಕಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಪಂಚ ದೊಡ್ಡದು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ಪದಗಳನ್ನು ಮಾರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಯಾವಾಗಲೂ ಹರತಾಟದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ಕವಿತ್ವಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿರಲಿಲ್ಲ.’

ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಹಿಂದೆ ೧೯೭೫ರಲ್ಲಿ ಅಥಣಿಯ ಮುರಲಿಧರ ಸಿದರಾಮ ಜಾಧವ ಇವನಿಗೆ ಬೆಟ್ಟಿಯಾದಾಗ ಅವನು ಹೇಳಿದ ಮಾತು ನೆನಪಾಯಿತು ಆತ ಹೇಳಿದ್ದ.

‘ತುಕಾರಾಮ ಉತ್ತಮ ಕವಿಗಾರ. ನಾನೂ ಪದಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಪದದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸವಿರುತ್ತದೆ, ಪದಲಾಲಿತ್ಯವಿರುತ್ತದೆ, ಅಲಂಕಾರಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ತುಕಾರಾಮ-ನಲ್ಲಿರುವ ಭಾವಮಾಧುರ್ಯ, ತತ್ಪನ್ನಿರೂಪಣೆ ನನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ನಾನು ಪ್ರಾಂಜಲಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನಾನು ಮೆಟ್ರಿಕ್‌ವರೆಗೆ ಓದಿದ್ದರಿಂದ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಎದುರಿದ್ದಾಗ ಏನೇನೋ ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೂ ಅವನು ಒಬ್ಬ ಶ್ರೇಷ್ಠಕವಿ.’ ಕಲಾಕಾರರ ಸ್ಥಿತಿಯ ಹೀಗೆ.

ಬಾಬು ಮತ್ತೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದ-

‘ಮಗೆಣ್ಣ ಸೌದಿಯನ್ನುವವನು ಇವನ ಜೊತೆಗೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನನ್ನೇ ತನ್ನ ವಸ್ತಾದನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡ. ಅವನೂ ಕಲಿತವನಲ್ಲ, ಇವನೂ ಕಲಿತವನಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವನನ್ನು ಆದರಿಸಿದ. ಅವನು ಉತ್ತಮ ಸಲಹೆಗಾರನಾಗಿದ್ದ.

೧) ತೇರದಾಳ ಊರಾದ ತಡಾ ಮಾಡುಡಿಲ್ಲ ಬಾಲತುಕಾರಾಮ
ತಗದ ಹೇಳಾಣು||

ಮಗೆಣ್ಣ ನಾಗೇಶವರನ ತರಬಿಕೇಳಾಣು||

ಅಂಧಕಾರ

೨) ತೇರದಾಳ ಬಾಲತುಕಾರಾಮ ಮಗೆಣ್ಣ ಹೇಳತಾನ ಸರಳಮಾರ್ಗ
ಹಿಡಿಯಾಕ||

ಗಟ್ಟಿಗುರುಪಾದಕ ಹೋಗಿ ಹೊಂದಾಕ||

ಜೀವಹುಟ್ಟುವ ಸ್ಥಳ.

ಈ ಅಗಮದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು;

‘ಬಾಬು ಅಣ್ಣ, ಬಾಲತುಕಾರಾಮ ಎಂದು ಏಕೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ?

‘ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ತುಕಾರಾಮ ಆಗಿ ಹೋಗಿಲ್ಲವೆ? ಅವನಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ‘ಬಾಲತುಕಾರಾಮ’ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲದೆ ತಾನು ಸಣ್ಣವನೆಂಬುವ ಭಾವ ಅವನಲ್ಲಿತ್ತು ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ‘ಬಾಲ’ ಎಂದಿದ್ದಾನೆ. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಅವನು ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯ.’

ಬಾಬು ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಕೇಳಿದಾಗ, ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯನೆಂದಾಗ ಹಿಂದೆ ತಮದಡ್ಡಿ ಗಂಗಳೆ ಇವನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ ಮಾತು ನೆನಪಾದುವು.

‘ಸರ್, ತುಕಾರಾಮ ನನ್ನ ವಸ್ತಾದ, ಅವನ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಅಭಿಮಾನ. ಅವನು ಏನು ಇದ್ದ, ಏನು ಇದ್ದಿಲ್ಲ ಎಂದೇನು ಹೇಳುವುದು? ಅವನು ಮೋಪಗಾರ ಹೌದು, ಹಾಡುವವ ಹೌದು, ಕವಿ ಹೌದು, ಮಾಂತ್ರಿಕ ಹೌದು, ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟೋ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಅವನು ‘ಹೌದು’ ಆಗಿದ್ದ.

‘ಅಂದರೆ? ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥ ನನಗಾಗಲಿಲ್ಲ’.

‘ಅವನು ಅನೇಕ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದ. ಲಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರ, ಜಾದು, ವಿಷವೈದ್ಯ ಹೀಗೆ ಹತ್ತಾರರಲ್ಲಿ ಕೃತ ಪರಿಣತ’.

ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಕೆಲವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದೇ?’

‘ಒಮ್ಮೆ ಆಸಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸಮನೆಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ. ಮನೆಯನ್ನು ನೋಡಿದ. ಊಟಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ವೇಳೆಯಿದ್ದಿತು. ಬಂದ ಜನರು ಆ ಮಾತು ಈ ಮಾತು ಆಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿರುವಾಗ ‘ಈ ಮನೆ ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ’ ಎಂದ. ಇಂತಹ ಮಾತು ಹೇಳಬೇಕ, ಇಂತಹ ಮಾತು ಹೇಳಬಾರದು ಎನ್ನುವ ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನಾದ್ದರಿಂದ ಪರಿಚಯವಿದ್ದವರು ಇದೊಂದು ಅಶುಭ ಸೂಚನೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಸುಮ್ಮನಾದರು. ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದವರು ದಿಗಿಲುಗೊಂಡರು. ಅವನನ್ನು ಬೇರೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡತೊಡಗಿದರು. ಆಗಲೂ ಅವನು ಅದರ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ ಹರಿಸಲಿಲ್ಲ. ವಿಷಯ ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಿಂತಿತು.

‘ಕಾಲ ಗತಿಸಿತು. ಆ ಮನೆಯವರಿಗೆ ಹೊಲದಲ್ಲಿಯ ಒಂದು ಬಿದಿರು ಬೆಟ್ಟದ ಸಲುವಾಗಿ ನ್ಯಾಯ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ವಿಷಯವೇನೂ ಸಣ್ಣದು. ಆದರೆ ಅದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮುಗಿಯಲಿಲ್ಲ. ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಹೋಯಿತು. ಎರಡೂ ಕಡೆಯವರು ನಷ್ಟವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದರು. ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಮನೆಯೂ ಹೋಯಿತು. ಮನೆಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ನೋಡಿ ಈ ಮಾತನ್ನು ಆತ ಹೇಳಿದ್ದ.’

‘ಅವನದು ಹುಡುಗಾಟಿಕೆಯ ಸ್ವಭಾವ. ಹುಡುಗಾಟ ಮಾಡಮಾಡುತ್ತಲೆ ಏನೇನೂ ಅಚ್ಚರಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ.

‘ಒಮ್ಮೆ ಹೊಳೆಗೆ ಜಳಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಹೋಗುವಾಗ ಕೊಡ ಒಯ್ಯುವದು ಪರಿಪಾಟ. ಒಂದು ಕೊಡ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ. ಉಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಹುಗಿದ. ನಾವು ನೋಡುತ್ತಲೆ ಇದ್ದೆವು. ಮುಚ್ಚಿ ಆದಮೇಲೆ ನಮಗೆ ಆ ಕೊಡವನ್ನು ತೆಗೆಯುವಂತೆ ಹೇಳಿದ. ನಾವು ನೋಡಿದ್ದ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಕೆದರಿದೆವು. ಕೊಡ ಕೈಗೆ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಸುತ್ತಲೆಲ್ಲ ಕೆದರಿದೆವು. ಆದರೂ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ನಾವೆಲ್ಲ ಒಬ್ಬರ ಮುಖವನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡತೊಡಗಿದೆವು. ಅವನು ನಗುತ್ತ ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ. ಒಂದೆ ಕೈಯಿಂದ ಕೆದರಿ ಅಲ್ಲಿ ಕೊಡವನ್ನು ತೆಗೆದ.

‘ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪಂಚಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಹಾಕಿ ಆಡುವದುಂಟು, ವಿನೋದ ಮಾಡುವದುಂಟು. ಒಮ್ಮೆ ನಿಂಗಪ್ಪ ತೇಜಣ್ಣವರ ತುಕಾರಾಮನಿಗೆ ಏನಾದರು ಮೋಜು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದ. ತುಕಾರಾಮ ಋಷಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ. ‘ಹಿಂಗೇನು’ ಎಂದವನೆ ಎದುರಿಗೆ ಜೋಕಲಿಯಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಿಷವಾಡಿ ಅಪ್ಪಣ್ಣನನ್ನು ‘ಕರೆ’ ಎಂದ. ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಅವನಿಗೆ ಕರೆಯುವದು ಕೇಳಿಸಿತು. ಜೋಕಾಲಿ ತೂಗುವುದನ್ನು

ನಿಲ್ಲಿಸಿದ. ಏಳಬೇಕೆಂದ. ಆದರೆ ಆ ಜೋಕಾಲಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಏಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿತ್ತು.

ಇವನಲ್ಲಿ ವಿಷವಿದ್ಯೆಯೂ ಇತ್ತು. ಚೇಳು, ಹಾವಿನ ವಿಷ ಇಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಒಮ್ಮೆ ತೇರದಾಳದ ಹಂಜಿಯವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕ್ಯಾಲೆಂಡರ ನೋಡಿದ್ದ. ಅದು ಅವನಿಗೆ ಬೇಕೆನಿಸಿತು. ಬೇಡಿದ. ಆದರೆ ಅವರು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಇವನೂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಬಂದ.

‘ಒಂದು ದಿನ ಕಳೆಯಿತು. ಮರುದಿನ ಹಂಜಿಯವರ ಸೊಸೆಗೆ ಹಾವು ಕಚ್ಚಿತು. ಈ ಸುದ್ದಿ ತುಕಾರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ತೇರದಾಳದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಹನಗಂಡಿಗೆ ಹೋದ. ಇವನು ಹಾವಿನ ವಿಷ ಇಳಿಸುವನೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತು. ಆ ಪ್ರಕಾರ ಅವನನ್ನು ಕರೆಯಲು ಕಳಿಸಿದರು. ಅವನು ಹನಗಂಡಿಗೆ ಹೋಗಿರುವನೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾದಮೇಲೆ ಹನಗಂಡಿಗೂ ಹೋದರು. ಆ ಕ್ಯಾಲೆಂಡರಿನ ಜೊತೆಗೆ ೨೦೦ರೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ವಿಷ ಇಳಿಸಿದ.

‘ಈತನ ಹಸ್ತ ಅಮೃತ ಹಸ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಬಾವಿಯ ಬಾರಿ ಕಟ್ಟುವಲ್ಲಿ ಈತನದು ಸಿದ್ಧಹಸ್ತ ಹೊಸ ಬಾವಿ ಕಟ್ಟಲು ಇವನನ್ನೇ ಕರೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಬರಿ ಪ್ರಾವೀಣ್ಯತೆಯಷ್ಟೆ ಕಾರಣವಲ್ಲ. ಇವನ ಕೈಹತ್ತಿದರೆ ಆ ತೋಟಕ್ಕೆ ಉತ್ಕರ್ಷವಾಗುವದೆಂಬ ನಂಬುಗೆಯೂ ಇತ್ತು. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅವನು ಕಟ್ಟಿದ ಬಾರಿಗಳು ಹುಸಿಹೋಗಿಲ್ಲ. ಅವರು ಆ ಮೆಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ದಿನೇ ದಿನೇ ಅವರು ಊರ್ಜಿತಸ್ಥಿತಿ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ.’

ಗಂಗಪ್ಪ ಹತ್ತಾರು ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಇವು ಕೆಲವು.

ಮಗ್ಗಲಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ನೋಡಿ ಬಾಬು ಹೇಳಿದ.

‘ಮಹಾದೇವನೂ ಕೆಲದಿನ ಹಾಡಿದ. ಹಾಡಿನ ರೀತಿಯೂ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಜನರ ಬೇಡಿಕೆಯೂ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಇವನ ಲಕ್ಷ ನಾಟಕದ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯಿತು. ಬಾಲಚಂದ್ರ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರಮಾಡಿದ. ಆ ನಾಟಕ ಯಶಸ್ಸನ್ನೂ ಪಡೆಯಿತು. ದೂರದೂರದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಅದರ ಪ್ರಯೋಗಗಳೂ ನಡೆದವು. ಆದರೆ ಅದು ಕಂಪನಿ ನಾಟಕವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದೊಂದು ಹವ್ಯಾಸಿಮೇಳ. ಈಗ ಅದೂ ಇಲ್ಲ, ಇದೂ ಇಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಬಾಬು ಮೂಲ ತುಕಾರಾಮನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ತಮ್ಮ ಮನೆತನದವರು ಮಾಡಿದ ಸೇವೆಯನ್ನು, ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತನಗೆ ತಿಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿದ.

ಇದು ತೇರದಾಳ ಲಾವಣಿಕಾರರ ಒಂದು ಮುಖದರ್ಶನ. ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖ ತೇರದಾಳದ ಲಾವಣಿಕಾರರ ಸಾಹಿತ್ಯದರ್ಶನ.

ಸಣ್ಣಯಂಕಣ

ಇವನು ಮೂಲತಃ ಹಾಡುವವ ಕವಿಯಲ್ಲ. ಉತ್ತಮ ಸಲಹೆಗಾರ. ಆದರೂ ಕೆಲವು ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದೂ ಉಂಟು.

‘ಹೆಣ್ಣಿನ ನೆಲೆ’ ಎಂಬ ಒಂದು ಪದ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಇದು ನೈತಿಕ ವಿಷಯ ನಿರೂಪಿಸುವ ಒಂದು ಲಾವಣಿ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕುದುರೆಯ ನೆಲೆ, ನೀರಿನ ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣಿನ ನೆಲೆ ತಿಳಿಯದೆಂಬುದು ಒಂದು ಹೇಳಿಕೆ. ಈ ಹೇಳಿಕೆಗೆ ಇದೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ.

ಒಬ್ಬ ಬಡವ ಅವನು ವಿಠಲನ ಭಕ್ತ. ತಂದೆ-ತಾಯಂದಿರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಪಂಥರಪುರಕ್ಕೆ ಹೋದ. ವಿಠಲ ಅವನಿಗೆ ಒಲಿದ.

‘ಭಕ್ತಿ ಇಟ್ಟ ನೀವು ಭಜನಿ ಮಾಡರಿ ದೇವರ ಇರತಾನ ಬೆನ್ನಮ್ಯಾಲಾ’ಎಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಕವಿ ಇದನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಆದರೆ ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧ. ಇದು ಅವಳಿಗೆ ಸೇರದು. ಹೊರಚಾಳಿಯವಳವಳು. ಗಂಡನ ಬಿಟ್ಟು ಗೆಣೆಯನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದು ಆಕೆಯ ಬಯಕೆ. ಅವಳ ತಾಯಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಟಿಕೊಟ್ಟಳು. ಗಂಡನನ್ನು (ಬಿಟ್ಟು) ಕೊಂದು ಗೆಣೆಯನ ಜೊತೆಗೆ ಇರಲು ಸಲಹೆ ಮಾಡಿದಳು. ಮೂವರು ಕೂಡಿ ಆ ಭಕ್ತನನ್ನು ಕೊಂದರು.

ವಿಶ್ವೋಬ ಬಾವಾ ಆಗಿ ಬಂದ. ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಿದ. ಅವಳು ನೀಡ ಬಂದಳು. ಆದರೆ ಅವನು ಅವಳ ಗಂಡನೆ ನೀಡಬೇಕೆಂದ. ಅವನನ್ನು ಕೊಂದು ಹಗಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಹೊರಹಾಕಿದ. ಸರಕಾರ ತಾಯಿ-ಮಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಇದಿಷ್ಟು ಇಲ್ಲಿಯ ಕಥೆ.

ಕವಿ ವೇಷಧಾರಿಗಳನ್ನು,

‘ನಾಡಾಗ ಬಿತ್ತ ಹಿಂತಾ ಚಾಲಿ ಹಾಕೊಳ್ಳುದು ಮಾಲಿ ಕುತ್ತಿಗೆ ಕೊಯ್ಯವರಾ|

ಬಾಯಿಲಿ ಅಂತಾರ ಸಂತರಾ||

ಮಾಲಿ ಮುಟ್ಟಿ ಆಣೆ ಮಾಡವರಾ ಗಂಟ ನುಂಗವರಾ ದೊಡ್ಡ ಶಾಣೇರಾ|

ಓದತಾರ ಪುರಾಣ ಶಾಸ್ತ್ರರಾ||’

ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಮಣ್ಣಿನ ಒಳಗ ಹೆಣ್ಣುಹುಟ್ಟಿತು ಬ್ಯಾರಿಕಿ ಕುಂಬಾರ ಮಾಡಿದ ಗಡಿಗಿ|

ಕಿಮ್ಮತ್ತ ಕೊಟ್ಟನಾ ತಂದಿದಿನ ಮನಿಯಾಗ ಮಾಡಲಾಕ ನಾ ಅಡಿಗಿ||

ಜಲ್ಲದ ಜೋಡಾ ಇರವುನು ಪಾಡಾ ಹುಡುಗರನ ನೋಡಬ್ಯಾಡ ಹೊರಗ್ಗೋಗಿ|

ಎಂದು ಹೆಣ್ಣಿನ ವಿಷಯ ಹೇಳಿ, ತನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಿಂದ ಇರಲು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅವಳು ತನ್ನ ಚಾಳಿ ಬಿಡದಿರಲು ಅವಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ಮೇಲೆ ಅವಳ ಸ್ಥಿತಿ,

ಹೆಂಗಸರ ಜಾತಿ ಬೇಮಾನ ಕಳಕೊಂಡಿತೆ ಮಾನ ಗಂಡ ಬಿಟ್ಟೆಂದಾ!
ಅಳತಾರ ಮುಸಕಹಾಕಿ ಮುಂದಾ!

ಹೀಗಾಗುತ್ತದೆ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಗಂಡನೆ ದೇವರು. ಇದು ಪ್ರೈಗಂಬರನಿಂದ ಬಂದಿದೆಯೆಂದು ಕವಿ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಒಂದು ವಿಶೇಷ

ಬಾಲ ಆಣ್ಣಾರಾಮ

‘ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ರುದ್ರರ ಆಯುಷ್ಯ’ ಇದೊಂದು ಪೌರಾಣಿಕ ಲಾವಣಿ. ನಾಗೇಶಿಯವರು ಕೇಳಿದ ಪಶ್ಚಿಮ ಉತ್ತರರೂಪವಾಗಿ ಬಂದುದು. ೧೮ಯುಗಕ್ಕೆ ಒಂದು ಶಂಖ. ೨೧ ಸಾವಿರದ ಏಳನೂರು ಶಂಖಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಆಯುಷ್ಯ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಏಳು ಲಕ್ಷ ೨೮ ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಜಲಪ್ರಳಯ. ಇಂತಹ ಎಂಟು ಪ್ರಳಯವಾಗಲು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆಯುಷ್ಯ ಮುಗಿಯುವದು. ಒಂದು ಅಬ್ಜವರುಷವಾದರೆ ರುದ್ರನ ಆಯುಷ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊನೆ. ಈ ಮೂವರ ಮೇಲೆ ಪರಮೇಶ್ವರ. ಅವನಿಗೆ ಇವರು ತ್ರಿಗುಣಗಳು ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವವನು, ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವವನು ಪರಮಾತ್ಮನೆ.

‘ನನ್ನ ಇಚ್ಛಾದಿಂದ ನೀ ಹುಟ್ಟಿದಿ ನಿನ್ನ ಮಾಡಾವ ನಾ ಸಂರಕ್ಷಣಾ! ಇಲ್ಲಿ ಇದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಇದೊಂದು ಚತುರಾಯಿ. ಅಂದರೆ ಕನ್ನಡ- ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಗಳ ಒಂದು ಮಿಲನ. ಒಂದು ಪಾದ ಕನ್ನಡವಾದರೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಪಾದ ಮರಾಠಿ. ವಿಷಯ ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ.

ಕೈಲಾಸನಾಥನ ಸತಿ ಪಾರ್ವತಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡತಾಳ ತಾ ಕುಂತಾ!
ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ರುದ್ರಾಚೇ ಆಯುಷ್ಯ ಸಾಂಗೂನ ಕರಾಮನಾ ಶಾಂತಾ||

ಇಂತಹ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಸಿಗುವದು ಕಡಿಮೆ.

ಅನುಭವ ರಾಮಾಯಣ

ಇದು ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ರೂಪಿತವಾಗಿದೆ.

ಆತ್ಮರಾಮ ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದ ಸಂಸಾರರೂಪ ರಾವಣನಾ-
ಝಂಕಾರದಂತೆ ಆದಿತ ಜನನಾ!
ಸದ್ಭಾವದಶರಥ ಸದ್ಭಕ್ತಿ ಕೌಸಲ್ಯಾ ಹೊಟ್ಟೆಲೆ ಹುಟ್ಟಿದ ನಾರಾಯಣಾ||
ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣ ಭರತಶತ್ರುಘ್ನ ಸರ್ವ ಆತ್ಮ ಶೋಧಿಸಿ ಹೇಳುವೆ
ವರ್ಣನಾ ಧರ್ಮ ಅರ್ಥ ಕಾಮಮೋಕ್ಷ ಅಂಬು ನಾಮಕರಣಾ!
ಪಾಪ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕೋಪ ದೇಹಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿನೋಡ ಗುರುಕಂಕಣಾ||

ಇದು ರಾಮಾದಿಗಳ ಸ್ವರೂಪನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರೆ,

‘ಭಾರ್ಗವ ಹಂತಾರ ಅಂಬು ದೈತ್ಯರನ ಶ್ರೀರಾಮ ಸ್ವರ್ಗಕ ಗತಿಸಿದಾನೊ!

ಹೀಗೆ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಕಳಿಸುವಾಗ,
 'ಧರ್ಮ ಧನುಷ್ಯ ಆರಾಮ ಶ್ರೀರಾಮ ನಿಷ್ಕಾಮ ಜಾನಕಿನ
 ಲಗ್ನವನು- ಮರಣಮಾಯಾ ಪಾಪನೆ ಆದಾನು।

ಹೀಗೆ ಅವನಿರುತ್ತಾನೆ. ಆಗಲೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯ.

'ಪಿತೃ ಅಜ್ಞಾಘೋಂದಿರ ಆತ್ಮಾರಾಮ ಧ್ಯೇಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಕರಕೊಂ
 ದಾನು-ಚಿಚ್ಚಕ್ತಿ ಸೀತಾ ಸಹಿತ ತಾನು।
 ಸದ್ವಕ್ತಿ ವಾನರ ದಂಡ ಅರ್ಹಂತ ಸಿಂಧುದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾತ್ಮ ಸೇತು
 ಕಟ್ಟಿದಾನು॥
 ಲಿಂಗದೇಹಲಂಕಾ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ ಪ್ರಪಂಚ ರಾವಣನ ಪರಿ
 ಹರಿಸಿದನು-ಬೈಲಬಿಳಿವರ್ಣ ಆತ ಸೀತಾನು।
 ವೇದರೂಪಿ ನಿವೃತ್ತಿ ಯೋಗರೂಪಿಪ್ರವೃತ್ತಿ ಸ್ವರ್ಗಸತಿ ಸರ್ವಾತ್ಮ
 ಸೇರಿದಾನು॥

ಇದು ರಾಮ - ರಾವಣರ ಯುದ್ಧದ ಸ್ವರೂಪ

ಹಾಗೆಯೇ ಈ ದೇಹವನ್ನೂ ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿರುವ ರೀತಿ
 ಸುಂದರವಾಗಿದೆ.

'ನರದೇಹ ಅಂಟು ಶಹರದೊಳಗ ಸ್ವಾಮಿಬುದ್ಧಿ ರಾಜಾ
 ಈತನು ವಾಸ್ತವ್ಯ ಮಾಡುವ ಮನಸೇನು।
 ಪ್ರಧಾನ ತಾ ಆಗಿ ಸಾಧನ ವ್ಯಕ್ತಿಲೆ ಮನಮಂತ್ರನಾಮ ಧರಿಸಿದಾನು॥
 ಇಂದ್ರಿಯ ಅಂತಃಕರಣ ನಾಗರಿಕರಿಂದ ಮನಮಂತ್ರಿ
 ನೇಮಕೆಲಸ ಮಾಡುವನು ರಾಜನ ತಾಮಸ ಎರಡ ದೋಷವನು
 ದೋಷಿಗಿ ಬದಲಾಗಿ ಫಲ ಇದು ಇಲ್ಲಾಗಿ ಮನುಬುದ್ಧಿ ಉಪಚೇವ
 ಮಾಡುವನು॥

ಬಾಲ ತುಕಾರಾಮ

'ಶಿವನ ಸ್ತುತಿಮಾಡಿ ಮುಕ್ತಿ ಪಡಿಯಬೇಕ ಶಕ್ತಿ' ಈ ಪದದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಗಿಂತಲು
 ಶಿವನು ಹೆಚ್ಚಿನವನು. ಅಂತಹ ಶಿವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತ ಬಂದಿರುವನು.
 ಅಹಂಕಾರ ತಾಳಿದಾಗ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಿರುವನು ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಶಕ್ತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಹೇಳುವದು
 ಸರಿಯಾದುದಲ್ಲ. ಎಂದು ಬಾಲತುಕಾರಾಮನು ಪೌರಾಣಿಕ, ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆಗಳನ್ನು
 ಆಯ್ದುಕೊಂಡು ಲಾವಣಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿರುವನು. ಇದರಿಂದ ಇವನಿಗಿರುವ ಬಹುವಿಧ
 ಜ್ಞಾನವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ದ್ರೌಪದಿ ಸೀರಿ ದುರ್ಯೋಧನ ಕಳಿಯುವಾಗ ಮಾನಭಂಗ
 ಮರ್ಯಾದಿ ಕಾದಿಲ್ಲೆನು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು॥

ದ್ರೌಪದಾನ ಶೋಕಕಂಡ ಮುರಲಿಧರ ದುರ್ವಾಸನ ತೃಪ್ತಿ
 ಮಾಡಿಲ್ಲೆನು ಭಾಳಾಕ್ಷಸಖನು।
 ಭೀಷ್ಮಕಿ ಬಾಲಿ ಶಿಶುಪಾಲನ ಬಿಟ್ಟ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲೆ
 ಮನಸ ಇಟ್ಟಿಲ್ಲೆನು ಹೌದ ಅಲ್ಲೆನು॥
 ಶಾಪಕೊಟ್ಟಾನ ಭೀಷ್ಮ ದ್ರೌಪದಿಗೆ ಪಂಚಪಾಂಡವರ ಪ್ರಾಣ
 ವನು ತಗೊಳ್ಳವನು।
 ದ್ರೌಪದಾನ ಶೋಕಕಂಡ ಪಶುಪತಿ ಅರಿಷೀಣ ಕುಕುಮ
 ಇರಸಲಿಲ್ಲೆನು ತಾ ಭಗವಂತನು॥

ಶಕ್ತಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೆ ಅಬಲೆ. ಅವಳು ಪುರುಷನನ್ನೆ ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕು. ಅವನು ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕು.

ಆದಿಹರಿ ಶೇಷನಾರಾಯಣಾ! ಭಾನುಮತಿ ಭೋಗ ಮಾಡಿಲ್ಲೆನಾ॥
 ದುರ್ಯೋಧನ ಕೇಳತಿದ್ದ ದ್ರೌಪದಿನಾ।
 ಯಾರ ಪಾಳೆ ಐತಿ ಹೇಳ ನೀನಾ॥೨॥
 ದ್ರೌಪದಿ ಮಾಡಿದಾಳ ದುಃಖವನಾ।
 ಬಂದ ಕಾಯೊ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ನೀನಾ॥೩॥

ಆದನ್ನು ಈ ಚಾಲದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವನು.

ಶಿವನನ್ನು ಬೂದಿ-ಬಡಕ, ಭಿಕ್ಷುಕ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ನಾಗೇಶಿಯವರು ಬೈದಾಗ ಅವನ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ,

'ಶರಣರ ಬೂದಿ ಧರಿಸಿದ ಮಾದೇವನು ಬೂದಿಬಡಕ ಹ್ಯಾಂಗ
 ಆದಾನು ತಿಳಿದ ನೋಡ ನೀನು॥'
 ನಿಮ್ಮ ರೇಣುಕಾ ಹೆಚ್ಚಿನಾಕಿ ದಿಕ್ಕ ಇಲ್ಲ ತಿರಿಗಿದಾಕಿ ಜಮದಗ್ನಿ
 ಶಾಪಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲೆನು ಗಿರಣಿ ಬ್ಯಾನಿ ಹತ್ತಿಲ್ಲೆನು।
 ಯಕ್ಕಯ್ಯ-ಜೋಗಯ್ಯ ಆಕಿನ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡ್ಯಾರ ಹಡ್ಡಗಿ ಹಿಡದ
 ಬಿಕ್ಕಿ ಬೇಡಿಲ್ಲೆನು- ನಿಮ್ಮ ರೇಣುಕಾ ತಾನು॥
 ನಮ್ಮ ಶಿವನ ಸ್ತುತಿ ಮಾಡಿ ಪಾರ್ವತಿ ದುರ್ಗಂಧಿ ಹೋಗಿ ಸುಗಂಧಿ
 ಆಗಿಲ್ಲೆನು-ಅಧಿಶಕ್ತತಾನು।
 ಏಳು ಜನ್ಮಹಿಂಗ ಉದ್ಧಾರ ಮಡ್ಯಾನ ಶಿವನ ಹೊರತ ಗತಿ
 ಇಲ್ಲೆನು ತಿಳಿದ ನೋಡ ನೀನು॥

ಈ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

ಗಂಡನಿಲ್ಲದೆ ಮುಕ್ತಿಯಾಗದೆಂದು ಶಕ್ತಿಪುರಾಣ ಓದಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ.
ಜೀವ ಹುಟ್ಟುವ ಸ್ಥಳ

'ಜೀವ ಗಂಡ ದೇಹ ಹೆಣ್ಣು' ಈ ಮಾತನ್ನು ರೂಪಕವಾಗಿ ಬಾಲತುಕಾರಾಮ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.

'ಜೀವ ಗಂಡ ದೇಹ ಹೆಣ್ಣು ಅಯ್ಯು ತಗದ ನೋಡ ಶಾಸ್ತ್ರಾ
 ಇದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ ಶಾಹೀರಾ!
 ಪಂಚ ತತ್ವ ಇವು ಪಂಚರ ಹೆಸರಾ | ಬಸ್ವಗಿ ಹಾಕಿದರಿವರಾ||
 ಎಂಟಿ ಮಂದಿ ಬಂಟರಾ ಮನಿನೋಡು ಬೀಗರಾ
 ರತ್ನಾಂಬರ ವಸ್ತ್ರ ಇಟ್ಟಾರ ಗಂಡಿನವರಾ!
 ಕೊಟ್ಟಿಗುಣ ಕೊರವ ಬಾಜಿಬಾರಸತಾನ ಇದರಾಗ ಇಡುವದಿಲ್ಲ ಕಸರಾ||
 ಕುಂಟಿಗುಣದ ಕುಂಬಾರ ಏರಾಣಿ ತಂದಾನ ಮದವಿ ನಡಿತ ಅವಸರಾ!
 ರಚಾ ಅಂಬುವ ಗುಳದಾಳಿ ತಂದವರಾ! ತತ್ವ ಆತ್ಮಕ ಕಟ್ಟಾರ ದಾರಾ!
 ಮತಿವಂತ ಉಪಾದ್ಯಯನ ಹೆಸರಾ! ಪಂಚಾಕ್ಷರಿ ನಡದಾನ ಮಂತ್ರಾ!
 ಮುನ್ನೂರದರವತ್ತಮಂದಿ ಆಕ್ಕಿರಾಳ ಒಗದಾರ!
 ಶಮದಮೆ ಅಂಬಾವರಿಬ್ಬರಾ! ಅಡಕವೀಳ್ಕಾತಂದ ಕೊಟ್ಟವರಾ!
 ಐಕ್ಯಭಾವ ನಂಬುವ ಅಯ್ಯನವರಾ! ಬುದ್ಧಿವಂತ ಗೌಡರು ಉಂಡ ಹೋಗ್ಯಾರಾ!

ಹೀಗೆ ಅವುಗಳ ಲಗ್ನವಾಗಿರುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿರುವನು. ಇದು ಅಂತರಂಗದ
 ಮಾತು ವಿಷಯ. ಇದನ್ನು ಮೂಲದಲ್ಲಿಯೆ ತಪ್ಪಿರುವಿ ಎಂದು ಅದನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ
 ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಹೊಂಬಾಚಾರ ಮನುಷ್ಯ

ಶಿವನು ವಚನ ಭ್ರಷ್ಟನಲ್ಲ. ಬೇಡಿದವರಿಗೆ ಬೇಡಿದ್ದನ್ನು ಕೊಡುವವ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೆ
 ರಾವಣನಿಗೆ.

'ಏನ ಬೇಡ್ತಿ ಬೇಡಂದ ರಾವಣ ನಿಂತ ಸಾಂಬನ ಮುಂದ!
 ಆತ್ಮ ಲಿಂಗ ಮತ್ತ ಬೇಡಿದ ಪಾರ್ವತಿನಾ||

ಅವನ ಬೇಡಿಕೆಯಂತೆ ಆತ್ಮಲಿಂಗವನ್ನು ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು
 ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಆಗ,

ಆತ್ಮಲಿಂಗ ಕೊಟ್ಟ ಬಳಿಕ ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಚಿಂತಿಬಿತ್ತ!
 ಕೈಮಾಡಿ ಕಾರಿತಾಳ ನಾರದ ಮುನಿನಾ||

ಆ ನಾರದಮುನಿ ಅವಳ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಕವಿ
 ಗೋಕರ್ಣದಲ್ಲಿ ರಾವಣ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಅದರ
 ಜೊತೆಗೆ ಪಾರ್ವತಿಯ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಗಣಪತಿ ಉಳಿಸಿದ್ದನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ
 ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಇದೇ ಪದದಲ್ಲಿ ನಾಗೇಶಿಯವರು ವಿಷ್ಣು ಸೀರಿಯನ್ನು ಉಟ್ಟಿರುವನೆಂದು
 ಹೀಯಾಳಿಸಿರುವುದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ.

'ವಿಷ್ಣು ಸೀರಿ ಉಡದಿದ್ದರ ಹೋಗತಿತ್ತ ಪಾರ್ವತಿ ಮಾನ' ಎಂದು ಭ್ರಷ್ಟಾಸುರನ
 ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಪರಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಸೀರಿ ಉಟ್ಟರ ಪಾಪ ಆತೇನಾ!

ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಹೆಂಗಸರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೆ ಕಚ್ಚಾಡುವುದನ್ನು ಅನಸೂಯಾನ ಮೇಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸರಸ್ವತಿ, ಪಾರ್ವತಿಯರು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವನ್ನು ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳು ದತ್ತಾತ್ರೇಯರಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ತೇರದಾಳ ಲಾವಣಿಕಾರರಲ್ಲಿ ಮೂಲಪುರುಷನಾದ ಜೋತೆಪ್ಪನ ವಿಷಯವನ್ನು, ಅದಕ್ಕೆ ಕೀರ್ತಿ ತಂದ ತುಕಾರಾಮ ಮತ್ತು ಅವನ ವಂಶಜರ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ತೇರದಾಳದ ಬೇರೆ ಲಾವಣಿಕಾರರನ್ನು ಕುರಿತು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾಗುವುದು.

ತೇರದಾಳದ ಬೇರೆ ಲಾವಣಿಕಾರರು

ತೇರದಾಳದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಲಾವಣಿಕಾರರು ಆಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಹನಗಂಡಿ, ಸೈ ಸೌದಾಗರನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದವನು, ಮತ್ತು ಅವನ ಶಿಷ್ಯ ಚತುರ ತುಕಾರಾಮ ಇವರ ವಂಶಜರು ಇದ್ದು ಇವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇವರ ಜೊತೆ-ಜೊತೆಗೆ ಇದ್ದವರು ಲಾವಣಿಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನಿತ್ತವರು ಇನ್ನೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಜನರಿದ್ದು ಈ ೧೫೦ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಅವರ ಚರಿತ್ರೆ ಕಾಲಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಹೋಗಿರುವುದು ವಿಷಾದದ ಸಂಗತಿ.

ಲಾವಣಿಕಾರರು ತಮ್ಮ ಹೆಸರು, ತಮ್ಮ ಗುರು ಇಲ್ಲವೆ ವಸ್ತಾದನ ಹೆಸರು, ತಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಇದ್ದವರ ಹೆಸರು, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಇವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ವಿಶೇಷ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಮನೆತನ ಹುಟ್ಟು-ಬೆಳವಣಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ಹವ್ಯಾಸ ಇವುಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅವರು ಮೌನವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅವರ ಚರಿತ್ರೆ ರೂಪಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕೆಲವು ಜನರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತ ಅವರು ಈ ಊರು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿರುವರೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಇನ್ನುಳಿದವರ ಬಗ್ಗೆ ಏನನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ದೊರೆತ ಸಾಮಗ್ರಿಯಿಂದ, ಕೇಳಿಕೆಯಿಂದ ಅವರ ಚರಿತ್ರೆ ರೂಪಿಸುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅತ್ಯಪ್ಪಿಯಾಗುವುದು ಸಹಜ. ಆದರೆ ಅನ್ಯಮಾರ್ಗವೆ ಇಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿ ಈ ಜಾನಪದ ಕವಿಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಅವರ ಅಲ್ಪ ಪರಿಚಯ. ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಮೌಲ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯವಾದರೂ ನಾಡಿನುದ್ದಗಲಕ್ಕೂ ಚದುರಿ ಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ ದೊರೆತುದರಲ್ಲಿಯೆ ತೃಪ್ತಿಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ದೊರೆಯದೆ ಇರುವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅನರ್ಘ್ಯತತ್ವಗಳಿರಬಹುದು. ಅವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಇರುವ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯ ನಮ್ಮದು.

೧ ತುಳಜಾರಾಮ

ತುಳಜಾರಾಮ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ ಕಟ್ಟಿದ ಮೊದಲಗುಂಪಿನ ಲಾವಣಿಕಾರರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಮಾನ್ಯ. ಗುಣಗ್ರಾಹಿ. ಅಂತೆಯೆ ತುಕಾರಾಮನನ್ನು 'ಚತುರ ತುಕಾರಾಮ' ಎಂದು ಬಾಯ್ತುಂಬ ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಇವನು ಬಹುಶ್ರುತನಿರಬೇಕು. ಅನೇಕ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ, ಪೌರಾಣಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಇವನಿಗೆ ಜ್ಞಾನವಿರಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈತ ಅನೇಕರಿಗೆ ಸಲಹೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಅಂತೆಯೆ ತುಕಾರಾಮನು ಇವನನ್ನು ತನ್ನ ವಸ್ತಾದನೆಂದು

ಕರೆದಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನುಳಿದವರು ಗೌರವದಿಂದ ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವನು ಪದರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಪದಗಳು ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

ತುಕಾರಾಮನಿಗೆ 'ಚತುರ' ನೆಂದಿರುವುದನ್ನು ಅಣ್ಣಾರಾಮನು,

ಚತುರ ತುಕಾರಾಮ ಅಂದ ತುಳಜಾರಾಮ
ಗೋಪಾಳ ದುರದುಂಡಿ ಮೈತರಾ|
ರಾಮ ಲಿಂಗೋಜ ಸುರತಿ ಎಳೆಯತಾರ
ಯಂತ ಹಾಡುವಲ್ಲಿ ಬಹದ್ದೂರ|
ಕೂ.ಪ|| ಅಣ್ಣಾರಾಮ ಕವಿ ಮಾಡಿ ಹೇಳತಾನ
ಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಆಗೂದು ಸನಮಂತಾ||

ಹೀಗೆ ತನ್ನ 'ಆತ್ಮತ್ವ' ಪದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ತುಳಜಾರಾಮ ತನ್ನ ವಸ್ತಾದನೆಂದು ತುಕಾರಾಮ,
ವಸ್ತಾದ ತುಳಜಾರಾಮ ಚತುರ ತುಕಾರಾಮ ಗುರು ಸೌದಾಗರ
ಹಿಡಿನೆಂಪಾ|

ಗೋಪಾಳ- ದುರದುಂಡಿ ಮಾಧು ಫುಲಾರಾಮನ ಹಾಡಾಕೇಳಿರಿಸ್ಸ
ಜಿಡಪಾ||

ಈ ಅಗಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಗೋಪಾಳ- ದುರದುಂಡಿ

ಚತುರ ತುಕಾರಾಮನ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಈ ಜೋಡಿ ಅದ್ವಿತೀಯವಾದುದು. ಇವರ ಹೆಸರು ಕೂಡಿಕೊಂಡೇ ಬರುತ್ತದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಅಣ್ಣಾರಾಮನು

'ಗೋಪಾಳ-ದುರದುಂಡಿ ಮೈತರಾ'

ಎಂದಿದ್ದಾನೆ. ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಗೋಪಾಳ ಸಿಂಪಿಯಾದರೆ, ದುರದುಂಡಿ ಮೋಪಗಾರ. ಗೋಪಾಳ ಸಲಹೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ದುರದುಂಡಿ ಪದ ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಇವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಏನೂ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಈಗ ಸಿಕ್ಕಿವುಟ್ಟಿಗೆ ಇವರ ಪದಗಳೆ ಹೆಚ್ಚು. ಸುಮಾರು ೨೫ ಪದಗಳು ದೊರೆತಿವೆ. ಇತರರ ಜೊತೆಯಾಗಿಯೂ ಕೆಲವು ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದುಂಟು. ಹೀಗಾಗಿ ತೇರದಾಳದವರ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಇವರದೆ ಸಿಂಹಪಾಲು.

ಲೋಕನೀತಿ

ಇವರ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಜತೆಯಿದೆ, ತಿಣುಕಾಟವಿಲ್ಲ. ಯಾವುದೆ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಕವೀಶ್ವರಗೂಡ ಕಲ್ಪ ಹಾಡಾವ ಮೀಸಿ ತೀಡಬಾರ್ದ ಮಾಡಿಪುರಿ |
 ಆನಿಬದ್ದರ ಕುದರಿಯ ಉದ್ದ ಕುದರಿಹ್ಯಾಂಗ ಆನಿಯ ಸರಿ ||
 ಸಾರಿರಕೊಬ್ಬ ಶಾವಿರ ಇರತಾನ ಜಾಹೀರ ನಾಡಾಗ ಆಸ್ಕರಿ |
 ಕಾಗಿ ಮರಿತಂದ ಬ್ಯಾಳಿಮೇಸಿದರ ಆಗಬಲ್ಲದೇನ ಗಿಳಿಮರಿ ||
 ರತ್ನಗಾರಗಲ್ಲ ಹಿತ್ತಾಳತವರ ತಾಂಪು ಹಚ್ಚಿನೋಡೊ ವರಿ |
 ವರಿಗಲ್ಲ ಪಂಡಿತಖಂಡಿತ ಅಖಂಡಿತ ಆದ ಮಾತಬ್ಯಾರಿ |
 ಆತ್ಮದ ಒಳಗಿನ ತತ್ವದ ಮಾತಾ ಗೊತ್ತಬಲ್ಲವರಿಗಿದಯಲ್ಲಾಸರಿ |
 ಗೊತ್ತ ಆದಮ್ಯಾಲ ಸತ್ತಾಗ ಇರಬೇಕ ಮತ್ತಯಾಕ ಚವರಾಅಂಶಿ ಫೇರಿ ||
 ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯನೀತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು 'ಗೊತ್ತ ಆದಮ್ಯಾಲ ಸತ್ತಾಗ
 ಇರಬೇಕ' ಎಂದು ಕೊನೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿದ್ದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.

ದೇಹದಲ್ಲಿ ದಶ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ದೇಶಿಸದಂತಿರಬೇಕಾದರೆ ಸಾಧುರ ಪಾದ
 ಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಆತ್ಮ ಇತ್ತ ನೋಡದ ಚಿತ್ತರಡಾಗದ ಏಕಭಾವದಿಂದ ಹಿಡಿ ಗುರುಚರಣಾ
 ಗರುವ ಬಿಟ್ಟ ನೀ ಅರುವ ಹಿಡದರ ಗುರುವ ಆದ ನಿನಗದಯಕರುಣಾ ||
 ಕಾಯಾಪೂರಂಬು ಪಟ್ಟಣದೊಳಗ ಕಡಿಹಾಯುದು ಮಹಾಕಷ್ಟಣ್ಣಾ |
 ಅಷ್ಟ ಮದಗಳ ಸುಟ್ಟ ದೇಹದಲಿ ನಷ್ಟಮಾಡ ನಿನ್ನವಗುಣಾ ||
 ಉನ್ನಿ ಮಾರ್ಗಹಿಡಿ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಪಾದದಡಿ | ಪ
 ಅನುಭವ ಅಮೃತಕುಡಿ ಮಹಾಲಿಂಗದೊಳಗ ಮುಳಗ್ಯಾಡಿ |
 ಇತ್ತಬಾರದಂಗ ಆತ್ಮ ನಡಿ ಗೊತ್ತಾದ ಮ್ಯಾಲ ಮತ್ತೇನ ಬೇಡಿ |

ಎಂದು ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯುವ ಸುಲಭೋಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ನಿರಾಕಾರದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿ

ನಿರಾಕಾರದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು

"ಏಳು ಪಾತಾಳ ಇಲ್ಲ ಏಕ್ವೀಸ ಸ್ವರ್ಗಇಲ್ಲ ಆವಾಗ ಇದ್ದಿದ್ದಿಲ್ಲೊ ವನಸ್ತತಿ |
 ಮೇರು ಪರ್ವತಇಲ್ಲ ಮೈದಾನ ಮೇಘ ಇಲ್ಲ ಇದ್ದಿದ್ದಿಲ್ಲ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರಜ್ಯೋತಿ |
 ಏನೂ ಇಲ್ಲ ಅಂತ ಶಿವತಾನೆ ಹೇಳತಾನ ನಾನೇ ಇದ್ದೀನ ಪಾರ್ವತಿ |
 ನಿರಾಕಾರ ಅಂದ್ರೆ ಅದು ನನ್ನ ಹೆಸರಾ ಸರ್ವಮಾಡಾವ ನಾ ಉತ್ಪತ್ತಿ |
 ಸ್ವಯಂರೂಪಾ ಇದ್ದೀನ ಆಗ ನಿರ್ಬೀಲಿಗೆ ನಿಜ ಎಲ್ಲೇತಿ ||
 ಶ್ಲೋಕ || ಶೂನ್ಯದಿಂದ ನಿಶೂನ್ಯ ಹುಟ್ಟಿತು ನಿಶೂನ್ಯದಿಂದ ಓಂಕಾರ ಹುಟ್ಟಿತು |
 ಓಂಕಾರದಿಂದ ಆಕಾರ ಹುಟ್ಟಿತು | ಆಕಾರದಿಂದ ಮಹಾರ ಹುಟ್ಟಿತು. |
 ಕೂ.ಪ. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಮುಂದೆ ತಾವೆ ಆದಾವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಆಕಾರ ಆತಲಾ ||

ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಪಿಂಡದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು,

ಶ್ಲೋಕ || ಕೇಳರಿ, ಪ್ರಥಮ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಗೋಲಾಟ ಆತು | ದ್ವಿತೀಯ ತಿಂ
 ಳಿಗೆ ಸಿರಸ ಹುಟ್ಟಿತು | ತೃತೀಯತಿಂಗಳಿಗೆ ಪಾಣಿಪಾದ ಆತು |

ಚೈತ್ರಾ ತಿಂಗಳಿಗೆ ನೇತ್ರಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವು! ಪಾಚವೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ
ಪಂಚಭೂತ ಪರವಸ್ತು! ಸಾವೇ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಬೆರಳಬಾಯಿ
ಮೂಗಾತು! ಸಾತುವೇ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಸಪ್ತಧಾತುಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವು!
ಅಟವೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಅಷ್ಟಾಂಗ ಚಕ್ರಭರಣ ಆತು!

ಕೂ.ಪ|| ಒಂಬತ್ತ ತಿಂಗಳ ತುಂಬಿದ ಕೂಸಿಗೆ ಸ್ವಯಂರೂಪ ಬೊಡ್ಡಿದೊಡಲಾ||

ಈ ರೀತಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಹೀಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದುದು ಮತ್ತೆ ಒಂದಾಗುತ್ತದೆ ಅದು ಹೀಗೆ-

'ಪೃಥ್ವಿ ಆಪ ನುಂಗಿತ್ತು ಆಪ ತೇಜ ನುಂಗಿತ್ತು ಸಾಪಮಾತ ಹೇಳಾದಾನ
ಸಾಂಬತಿವಾ!
ತೇಜವಾಯು ನುಂಗಿತ್ತು ವಾಯು ಆಕಾಶ ನುಂಗಿತು ಸುನ್ನಿಯ
ಒಳಗೆ ಹೋದುವೊ ಇವಾ||'

ಈ ಸುನ್ನಿಯ ಅಚೆಗೆ ಇರುವುದು ಅನುಭಾವ. ಅದನ್ನು 'ಸುನ್ನಿ ಹೋದ ಮ್ಮಾಲ ಎಣೆಕಿ
ಇಲ್ಲ ನೋಡಲಲ್ಲೆ ಮುಣಗಿತ ನಮ್ಮ ಅನುಭವಾ!'

ಎಂದು ಒಂದೆಡೆ ಹೇಳಿದರೆ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ,

'ಸಕ್ಕರಿ ಗೊಂಬಿಹಂಗ ಸವಿ ಜಗಾತುಂಬಿ ಹೆಚ್ಚುಳಿದದ್ದು ಅನುಭವಾ||

ಈ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಮನಮುಟ್ಟುವಂತೆ ವರ್ಣಿಸಿರುವುದು
ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿದೆ

ಹೆಣ್ಣು ಕಂಡಿದೀನ

ಗೋಪಾಳ-ದುರದುಂಡಿ ಶೃಂಗಾರ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವಲ್ಲಿಯೂ ಸಿದ್ಧಹಸ್ತರು.
ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಒಂದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು.

ಒಬ್ಬ ಯುವಕ ಎದುರಿಗೆ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಕಂಡು
ಮೋಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವಳನ್ನು ಬಾಯ್ಬಿಂಬ ಹೊಗಳುತ್ತಾನೆ.

'ಚಿಕ್ಕಹರಿ ಚಿಕ್ಕಸೀರಿ ಚಿನ್ನಭಾರಿ ಚಿಗರಿ ಮರಿ ನಿನ್ನ ಹರಿ
ನೋಡಿನ ತೆರಿ ಬಂದಾಂಗ ನಾರಿ!

ನಾರಿ ನಿನ್ನ ಮಾರಿ ನೋಡಿದರ ನ್ಯಾರಿ ಮಾಡಿದಾಂಗ ಆತ ಮಾತನಾಡಿದರ
ಮದ್ದಿನ ಊಟಾ ಉಂಡಾಂಗ ಪೋರಿ!'

ತನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಡವೆಂದು ಅಂಗಲಾಚುತ್ತಾನೆ.

'ಪೋರಿ ನಾರಿ ವಾರಿ ಜಾರಿ ಕೈಮೀರಿ ಹೋಗಬ್ಯಾಡ ಖಬರಹಾರಿ
ಬಂದಿದಿನ ನಾನು ಹಾತೋರಿ!'

ಅವಳು ಬೇಡಿದ್ದನ್ನು ಕೊಡಲು ಆತ ಸಿದ್ಧ.

'ಕುಸಿ ಬಂದ ಕುಬಸಾಬೇಡ.... ಸೀರಿ ಬೇಡ ಶೀಲವಂತಿ
 ಆದರೆ 'ನಿನ್ನ ನವತಿ ಸವತಿ ಕಾಯಹಾರಿ ಹರಿಯಲಿಬ್ಯಾಡ
 ಹರುಷಬಂದ ಹಾಸಗಿ ಮಾಡ ಸಂಗಮಾಡ ಸರಗಿಬೇಡ
 ಸಣ್ಣ ಬಣ್ಣ ಸೀರಿ'

ಎಂದು ಕಾಮಕ್ರೇಡೆಗಾಗಿ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪದ ಅವಳು ಅವನಿಗೆ ನೀತಿ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.

'ಪರನಾರಿ ಕಂಡಕ್ಕಾರಿ ಖಬರಹಾರಿ ಕೈಮೀರಿ ಚಿಂತಿ ಉರಿ ಝಳ ಭಾರಿ
 ತಿಂದಿಯೊಡಗಿ
 ಢಗಿ ಮಾಡಿ ನಗಿ ಆಡಿ ನಾಲೂರೊಳಗ ನಗ್ಗೇಡ ಏನೊ ಜಗ್ಯಾಡೊ ರೀತಿ
 ಅಲ್ಲಪ್ಪ ತಗಿ'

ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ತನ್ನ ಸರಿ ಅವನು ಆಗನು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.....

'ಗಿಣಿ ಹಿಂಡ ದಂಡಬಂದ ಹೆಣ್ಣುಗಂಡ ಕೂಡಿಕೊಂಡ ಹಂಡಬಣ್ಣ
 ಬ್ಯಾರಿ ಇವು ಗುಬ್ಬಿಕಾಗಿ

ರಾಗಿ ಗೂಗಿ ಕೂಡಿದರೇನ ಕೋಗಿಲ ಹಂಗ ಬಂದಿತೇನ ಹಾಲಿನಂಗ
 ಸವಿಯೇನೂ ಹುಳಿ ಮಜ್ಜಿಗಿ

ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ತಾನು ಅವನ ಜೊತೆಗೆ ಬಂದುದಾದರೆ ತನ್ನ ಮರ್ಯಾದೆಗೂ
 ಕುಂದು ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ.

'ನಾಳ ಅಂತಾಳ ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಎದ್ದ ಬಂದಾಕಿ ನನ್ನ ಸಂವತಿ||
 ಗಂಡ ಬಿಟ್ಟುಗಯ್ಯಾಳಿ ಜೋಗತಿ ಆಕಿ ಮಾಡ್ಯಾಳ ನಿನ್ನ ಸೋಬತಿ||

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ, 'ಈ ಮಾತ ಆಗದ ಕೇಳ ನನ್ನಿಂದ' ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ.

ಆದರೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಅವಳಿಂದ ದೂರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಪೌರುಷವನ್ನು
 ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ. ವಸ್ತು-ಒಡವೆಗಳ ಆಶೆ ಬೀರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೂ ಅವಳು ಜಗ್ಗದಿದ್ದಾಗ
 ಕೊನೆಯ ಅಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಬಲಾತ್ಕಾರ.

'ಪ್ರೀತಿಗುಡಾ ಮಾತಾಡವಲ್ಲಿವಂತ ಅನ್ನಬ್ಯಾಡ ಜುಲಮಿತಿ
 ಜಗ್ಗಿದರ ಹ್ಯಾಂಗಮಾಡತಿ|
 ಮಾಡುದಿಲ್ಲ ಮುಟ್ಟುದಿಲ್ಲ ನಂದೇನ ಹೋಗುದಿಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಗಂಡ
 ಕಂಡರ ನೀ ಭಂಡ ಆಗತಿ|
 ಸ್ಯಾಣಾಳ ಇದ್ದ ತಿಳದ ಬರತಿ ಅಬರುತಿ ನೀ ಇರತಿ ಪಾರ್ವತಿ
 ಪರಮೇಶ್ವರಗ ಜೋಡ ಆಗೇತಿ|

ಎಂದು ಹೇಳಿ,

ಹಿಂಗ ಅಂದ ಬಂದ ನನ್ನ ಹಿಡದಾ|
 ಗದ್ದ ತುಟಿ ಅಮಚಿಕೊಂಡ ನಡದಾ||

ಶೆಳಿ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಎಳದಾ!
ತಾನು ಬಂದ ಮ್ಯಾಲ ಬಿದ್ದ ಏನೊ ಮಾಡಿದಾ||

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹಾಡು ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ.

ಗುರುವಿನ ಬಗ್ಗೆ ಆದರ

ಗೋಪಾಳ- ದುರದುಂಡಿಗೆ ಗುರುಸೌದಾಗರ, ವಸ್ತಾದ ತುಕಾರಾಮನ ಮೇಲೆ ವಿಶೇಷ ಆದರ.

‘ಬೇಡುದು ನೀಡುದು ನೀಗಿ ನಿರಂಬಳಾಗಿ ನಿರ್ಗುಣವಸ್ತಾದನ
ಇದು ಸೌದಾಗರನ ಕೂನಾ!
ತುಕಾರಾಮ ತುಂಬಿದ ಸಾಗರ ಹೂವಿನ ಆಗರ ಮಲ್ಲಿಗದವನಾ
ಹಡದ ಹೆಸರಿಡಬೇಡಿ ಅವನಾ||
ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹೇಳುವದೇನಿದೆ!

ಮಾಧು-ಫುಲಾರಾಮ

ತುಕಾರಾಮನ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಇದು ಇನ್ನೊಂದು ಜೋಡಿ. ಮಾಧು ಗೌಂಡಿ. ಅಂದರೆ ಮನೆಕಟ್ಟುವ ಕೆಲಸಮಾಡುವವ. ಫುಲಾರಾಮ ಶೇಡಚಿ ಭಾಂಡೆಯ ವ್ಯಾಪಾರಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಇವರಿಬ್ಬರ ಮನೆತನದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೇನೂ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಇವರು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಬೇರೆಯವರ ಜೊತೆಗೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಬರೆದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಬಹುತರವಾಗಿ ಇವರು ಸಲಹೆಗಾರರೆ ಇರಬೇಕು. ಅಂತೆಯೇ ಚತುರ ತುಕಾರಾಮನನ್ನು ಹಿಡಿದು ತನ್ನ ಈ ಗಂಪಿನವರು ಇವರ ಹೆಸರನ್ನು ಅಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಬಸವೇಶ್ವರ ಪದವನ್ನು ಅಣ್ಣಾರಾಮ ಫುಲಾರಾಮ ಗೋಪಾಳ ದುರದುಂಡಿಯರು ರಚಿಸಿದ್ದರೆ, ಮೂಳವಾಕ್ಯ ಎಂಬ ಅನುಭವದ ಪದವನ್ನು ಮಾಧು- ಫುಲಾರಾಮ, ಗೋಪಾಳ-ದುರದುಂಡಿ ಕೂಡಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮಾಧು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಇವನ ರೀತಿ ಮನೋಜ್ಞನಾಗಿದೆ.

‘ಗಣರಾಜ ಗಣಪತಿ ಗನ್ನ ಗಣಣಣಾ ಗರ್ದಿಲೆ ನುಡಿಸಿದ ಡಪ್ಪ ಜಾಂಜಾ!’

ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ

‘ವಿದ್ಯಾಬುದ್ಧಿ ಅನಂತಾ ಇಲಿಯ ಮ್ಯಾಲ ಕುಂತ ಭರ್ಭರ್‌ರರ ಬಂದಾನೊ
ಕಳ್‌ಕಳಳಳ ಕಾಳಿ ಹಚ್ಚಿದಾಂಗ ನೊಸಲಗಣ್ಣ (ಗಣಪತಿ)

ಮಂಗಳಮೂರ್ತಿ!

ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಎದುರಾಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಹಾಡಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಿ ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

‘ಹಾಡ ಅಂಧ ಹ್ಯಾಂಗ ಹಾಡಬೇಕ ಚಲುಚಲು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಗತಿ
ಬಲ್ಲಂತ ಜಾಣರ ಬಂದ ಕುಂತಾರ ಹಾಡಕೇಳಿ ಹರುಷ ಆಗಿ
ಬರಬೇಕ ಅಕ್ಕರತಿ|

ಕಾರಿದಂಗ ಹಾಡಾಹಾಡಿ ಲೆಂಡತನಕ ನಿಂತ ಕಲಕಲಲ ಬಾಯಿ ಮಾಡತಿ|
ಪಡ್ ಪಡಡ ಗ್ಯಾಬ್ಬಿಮ್ಯಾಲಬಡದರ ಹುಳಕು ನಿಂತಮಾರಿ ನೋಡಿ|

ಕಲಿತು ಹಾಡುವವರು

ಹಾಡುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಕೇಳುವವರೆ ಇಲ್ಲ. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಕಲಿತು ಹಾಡುವವರ ದಿಮಾಕು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಕಲಿತು ಹಾಡುವವರ ಬಂಡವಾಳ ಅಷ್ಟಕಷ್ಟ. ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ತಾವು ಆಶು ಕವಿಗಳು ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತೆಯೇ ಮಾಧು-ಫುಲಾರಾಮರು,

‘ ಹಿಂದ ಬಂದ ನಿಂದರಬ್ಯಾಡೋ, ಮುಂದೆ ಬಂದ ಕುಂಡ್ರ ಮುಕ್ಕಟ್ಟಾ|
ಕಲಿತ ಹಾಡಾವರ ಯಾಲ್ಲಾ ಕವಿ ಮಾಡತೀರಿ ನಿಮ್ಮ ದಿಮಾಕ್ ಎಷ್ಟಾ|

ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಅಕಲ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ತಮ್ಮ ದನಿಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಅವರಿಗೆ ಅಭಿಮಾನ. ಅಂತೆಯೇ,

‘ಕೇಳ ನಮ್ಮ ಹಾಡಿನ ಭರತಿ ಟುಬಾಕಿ ಹಾರಿದಾಂಗ ಆವಾಜ ದನಿ|
ದಿನ ಹಾಯುದಿಲ್ಲ ನಿನ್ನ ದನಿ||

ಸುಳ್ಳ ಸುಳ್ಳ ಯಾಕ ಸೇರಸತಿ ತುಣತುಣೆ ನಿನಗ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ ಹಾಡಿನ ಮನಿ|
ವಾದ ಹಾಕಬ್ಯಾಡೋ ಪ್ರಾಣಿ||” ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಪದದಲ್ಲಿಯೆ,

‘ನಿನ್ನ ಕನಸಿನ್ನಾಗ ಜಲಾಸಮುದ್ರ ಉಪರಾಟ ಹರದಿತ್ತು|
ಆಂವಿ ಡುಬ್ಬದ ಮ್ಯಾಗ ಆನಿ ಹೋಗಿ ನೀರ ಕುಡಿತಿತ್ತು|
ಆಡಿನ ಮರಿ ಬಂದ ಆನಿಯ ನುಂಗಿ ಆಡಗ್ಗಾಡಿ ಜಿಗಿತು|
ಪ್ಲಾಡಗ ಕ್ಲಾಣಾ ನುಂಗಿತ ಆವಾಗ ಹಸರಾಗಿ ಗಿಡಾ ಏರತಿತ್ತು||

ಹೀಗೆಯೆ ಮುಂದುವರಿದು,

‘ಗಿಳಿ ಗೂಡಬಿಟ್ಟ ಹೊಂಟ ಹೋತು| ಬಳವ ಹೊಕ್ಕ ಅಳುವ ಮೂಡಿತು|
ಹೊನ್ನಿಹುಳ ಹೊರಗ ಬಿತ್ತು| ಅಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲ ಕಾಳಗವಿತು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ.

ಇದೊಂದು ಮುಂಡಿಗೆಯ ಸವಾಲು-

ಮೂಲ ವಾಕ್ಯ

ಮಾಧು-ಪುಲಾರಾಮ, ಗೋಪಾಳ-ದುರದುಂಡಿ ಮೂಲವಾಕ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

‘ಅನುಭಾವದ ಅರುವಾ ಅದಕಿಲ್ಲ ಮರವಾ ಗುರು ಅಖಂಡೇಶ್ವರಾ |
ಗುಪ್ತದಲ್ಲಿ ನಿಜ ಭಜನಿ ಝಂಕಾರಾ ||
ಬಯಲಕಂಡ ಭಯಾ ಬಗಟಿ ಹೊಕ್ಕಿನೊ ಸಿಕ್ಕಿತ ಶಿವ ಮಂತರಾ |
ಓದಿಕೊಂಡ ಓಂಸೋಂ ಮಂತ್ರ ಬೀಜಾಕ್ಷರಾ ||

ಕೂಪ || ವಾಚಾ ಇರುತನಕಾ ಓದುದ ಒದರುದ ನೂರ ವಚನದೊಳಗ
ಅಡಗಿ ನಡಿ ||

ಹಾಗೆಯೇ ಅನುಭಾವದ ಮದುವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

‘ಮದನ ಪುರದಾಗ ನನ್ನ ಮದುವಿ ಆದಿತು ಎಲುವಿನ ಹಂದರದಾಗ |
ಬಂದ ಕೂಡಿನ ನನ್ನ ಬಂಧು-ಬಳಗ |
ಸಾಮದೋಮ ಸರೂ ಮುಕ್ತಿ ಗುರುಗಂಡ ಗುಳದಾಳಿ ಕಟ್ಟಿದ
ತಾವೊಂದ ಹೊನ್ನುಂಗ್ರ ಇಟ್ಟಾನ ಕೊರಳಾಗ | (ಕೊರಳಾಗ)

ಕೂ.ಪ || ಶಂಕಣದಾರಾ ಕೈವೊತ್ತಿಹಿಡದಾನ ಒಲ್ಲಿನಂದ್ರ ಇಡಸ್ಯಾನ ವಾಲಿಬುಗಡಿ ||
ಹೀಗೆ ಮದುವೆಯಾದ ಮೇಲೆ,

‘ಉಂಡ ಉಟ್ಟ ಸುಖಾಕೊಟ್ಟ ಆನಂದದಿಂದ ಹೋಗಿ ಮಲಗಿನ್ನೆ ಅವನ
ಹಂತಿಕ |

ಗಂಡಮುಟ್ಟಿದ ಸುಖಗರತಿಗೆ ತಾವಿಕಿ ಗಯ್ಯಾಳಿ ಬೀಳತಾಳ ಗದ್ದಲಕ ||

ಅವರ ಸಂಸಾರ ನಡೆಯುತ್ತದೆ, ಸುಖರೂಪದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಗರತಿಗೂ ಗಯ್ಯಾಳಿಗೂ ಇರುವ ಅಂತರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಕೊನೆಗೆ ನಾಗೇಶಿಯವರು ಸುಮ್ಮನೆ ತಕರಾರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದೂ ಅವರಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮರ್ಮ ತಿಳಿದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಬಹುಸುಂದರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

‘ಬುಜಿ ಬಾಗಲಿಕ್ಕಿ ಬರಿಗೈಲಿ ಹೊಂಟಾಂಗ ಬರೆಗಂಟ ಶಾಸ್ತ್ರ ಬಿಚ್ಚಿದೀ ಸುಳ್ಳ
ನನ್ನ ಗುಡ ಟಕರಾರ ಹಚ್ಚಿದಿ ||

ಖರೆ-ಖರೆ

ಇದೊಂದು ತತ್ವಪದ. ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆಂಬುದೊಂದೇ ಸತ್ಯವಾದುದು, ಶಾಶ್ವತವಾದುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಸಣ್ಣ ಪದದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪಂಚಭೂತಗಳು ತೋರಿ ಮಾಯವಾಗುವುದು ಖರೆ-

‘ಪಂಚಭೂತದಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಇರುವಂಥ ವಸ್ತು ನಿಜವಸ್ತು ಅದು ಒಂದು ಖರೆ |
ಬ್ರಹ್ಮದ ದೇವರಲ್ಲಿಯೂ ಸುಳ್ಳರಲ್ಲಿಯೂ ಸುಖವು ಒಂದೇ ತೆರನಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಅಂತಹ ಆ ಸುಖ ಖರೆ-

‘ಸಾಯದ ಹುಟ್ಟಿದ ನಷ್ಟಮಾಡಿದಾವ ಆ ವಸ್ತು ಅದು ಒಂದು ಖರೆ’

ಹೀಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಖರೆ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ತುಂಬ ಸೊಗಸಾಗಿದೆ.

ತತ್ತ್ವ ಮೈವೆತ್ತು ನಿಂತಿದೆ.

ಬಸವೇಶ್ವರ ಪದ

ಫುಲಾರಾಮ, ಅಣ್ಣಾರಾಮ, ಗೋಪಾಳ, ದುರದುಂಡಿ ಕೂಡಿ ಬಸವೇಶ್ವರ ಪದ ಮಾಡಿದ್ದುಂಟು. ಇಲ್ಲಿ ಬಸವೇಶ್ವರನು ಕೇವಲ ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲ. ಆತ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ವರೂಪನೂ ಹೌದು.

‘ನಿರಾಕಾರ ಯುಗದಾಗ ಹರಹರ ಬಸವೇಶ್ವರ ಒಬ್ಬನೇ ಇದ್ದಾನ ಶಿವಪರಾತ್ತರಾ!
ನಿರಾಕಾರ ಯುಗದಾಗ ಕತ್ತಲಿ ಅಂಬು ಕೂನ ಇಲ್ಲ ತನ್ನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ

ತಾಮನೋಹರಾ!

ಅನಂತಯುಗದಾಗ ಬಂದ ಅನಂತರೂಪಾದ ಅನಂತ ಗುಣಾ ಆತನ ಹೆಸರಾ!’

ಇನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಹರಿಹರ ಒಂದೇ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ-

‘ಹರಿಹರ ಬಾಡ್ಡಿಬೇರಾ ಬಲ್ಲವಗ ಇಲ್ಲ ಘೋರಾ ಕಲ್ಲದೇವರಘಾಡಿ ಇಲ್ಲ
ಕೈಲಾಸದಾಗ!

ಯಂಕ - ಅಣ್ಣಾರಾಮ

ತುಕಾರಾಮನ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಇದು ಮೂರನೆಯ ಜೋಡಿ. ಯಂಕನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಏನೂ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅಣ್ಣಾರಾಮ ಬಳಿಗಾರವನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈಗ ಅವನ ವಂಶಜರು ತೇರದಾಳದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ಯಾರೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಇವರು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪದ ರಚಿಸಿರುವಂತೆ ಗುಂಪಿನೊಂದಿಗೂ ಸಹಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಮಗೆ ದೊರೆತಮಟ್ಟಿಗೆ ಯಂಕ ೫ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದರೆ. ಅಣ್ಣಾರಾಮ ೧೬ ಪದಗಳ ಕರ್ತೃ.

ಇವರಿಬ್ಬರು ಕವಿಗಳಾಗಿರುವಂತೆ ಸಲಹೆಗಾರರೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಇವರ ಹೆಸರು ಕೂಡಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಮೊದಲನೆಯ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಚತುರ ತುಕಾರಾಮ ವಸ್ತಾದನಾಗಿ ತನ್ನ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಗುಂಪನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅಣ್ಣಾರಾಮನು ಮುಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಹಿರಿಗಡತಿಯಾಗಿ ನಿಂತು, ವಸ್ತಾದನಾಗಿ ಮಾರ್ಗಸೂಚಿಸಿ ತನ್ನ ಹಿಂದೆಯೂ ಒಂದು ಗುಂಪನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಚನ್ನ, ಪ್ರಭು, ಬಸಲಿಂಗ, ಶಿವನಿಂಗ, ಮಲ್ಲ, ಸೋಮಣ್ಣ, ಪ್ರಧಾನಿ ಇವರು ಈ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿರುವವರು. ಸರ್ಚಾ, ಸಾತಲಿಂಗರೂ ಇವರಲ್ಲಿಯೇ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಶಂಕುಶಕ್ರ ಎಂಬ ಪದದ-

ಕಸಬಿ ತೇರದಾಳ ಶಹರ ಪಗಡಿ ಬಜಾರ ಪುಂಡ ಜಾಹೀರಾ ಪುಂಡಜಾಹೀರಾ||೧||
 ಚನ್ನಪ್ರಭುಬಸಲಿಂಗನ ಅಕ್ಷರಾ ಅವರ ವಿಸ್ತಾರಾ ಸೋಸಿದ ಬಂಗಾರಾ ಸೋಸಿದ
 ಭಂಗಾರಾ ||೨||

ಪ್ರಭುಚನ್ನ ಹಾಡ ಮಾಡವರಾ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಾ ಹೊಡಸಿ ಡಂಗೂರಾ ಹೊಡಸಿ
 ಡಂಗೂರಾ||೩||

ಕೂ.ಪ. ಮೇಕ ಮುಂಗಲಿಕಟ್ಟಿ ಸೋಮಣ್ಣ ರಾಮವಚನ ಒಂದು ಹೇಳುವನು|
 ಮಲ್ಲ ಮನಸಿಗೆ ಹೌದ ಅಂದಾನು ಕಲಿಗ್ಯಾವ ಕೇಳಿ ಸುಮ್ಮ ಅದಾನು||

ಈ ಅಗಮದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಅಗಮದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ನುಡಿ| ವಸ್ತಾದ ಅಣ್ಣಾರಾಮ ಹಸ್ತ ಇಟ್ಟಾನು ಚಂದಾ|
 ಬಸವಲಿಂಗ ಹೇಳಾನು ಶಾಸ್ತ್ರ ಶ್ರವಣಸಂದಾ|

ಚಾಲ|| ಶಿವಲಿಂಗ ಚನ್ನನ ಅಕ್ಷರಾ ಅವರ ವಿಸ್ತಾರಾ ಸೋಸಿದ ಸಾರಾ|
 ಸಂಬ ಹರಹರಾ||

ಪ್ರಭು ಮಾಡಿದ ಕೇಳಿಹೊಸತರಾ| ಹಾಡ ತರತರಾ| ಚೊಕ್ಕ ಬಂಗಾರಾ|
 ಸಂಬ ಹರಹರಾ||

ಕೂ.ಪ|| ಹರತ ಅಣ್ಣಾರಾಮ ಹಾಡೂದು ಕೇಳಿ ಒಳೆ ಚಂದಾ ||೧೦||

ಈ ಎರಡು ಅಗಮಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಚನ್ನ, ಪ್ರಭು, ಬಸಲಿಂಗ ಮತ್ತು ಶಿವಲಿಂಗ ಇವರು ಬರೆಯುವವರು. ಪ್ರಭು, ಚನ್ನ ಇವರು ಕವಿಗಳು. ಸೋಮಣ್ಣ, ಬಸಲಿಂಗ ಇವರು ಪುರಾಣಗಳಿಂದ ವಿಷಯ ನಿರೂಪಿಸುವವರು. ಉಳಿದವರು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕರು.

ಈ ಗುಂಪಿನವರ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ಯಾರು ಯಾವ ಸುಳುಹನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಗುಂಪು ಮೊದಲಿನ ಗುಂಪಿನಷ್ಟು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾದಂತಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಇವರ ನಾಲ್ಕೈದು ಹಾಡುಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ.

ಯಂಕ-

'ಸ್ವಚ್ಛ ಹಾಡಬೇಕು' ಇದು ಯಂಕಣ್ಣನ ಧ್ಯೇಯವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಒಂದು ಪದ. ಈತ ಸ್ವಷ್ಟವಾದಿ. ನೇರವಾಗಿಯೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಯಂಕ ಸಲಹೆಗಾರನಿರುವಂತೆ ಉತ್ತಮ ಹಾಡುವವನೂ ಆಗಿದ್ದ ಎಂಬುದನ್ನು ಹಿಂದೆ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ನಾಗೇಶಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ನೇರಪ್ರಸಂಗ ಹೆಚ್ಚು. ಅಂತಹ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಅವನು,

'ಕಾಲಕಿದರಿ ಕಾದಕ ಬಂದ ಇಣೆನಕ್ಕಿ ಹೋಗವಲ್ಲ
 ಸಡ್ಡಹೊಡದ ನಿಲ್ಲತೀನ ಇಲ್ಲದರಕಾರಾ'

ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. 'ಇಣಿನೆಕ್ಕು'ವದೆಂದರೆ ಗರ್ಭಾದಾನಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋರಿ ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡದೆ ಇರುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಜಾನಪದ ಸತ್ವವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಯಂಕಣ್ಣ ನಿಪುಣ ಹಾಡುಗಾರ. ಅವನಿಗೆ ಯಾರ ದರ್ಜು ಇಲ್ಲ. 'ಹಿಂಗ ತಿಂಗಳದಿನಾ ಹಾಡ ಸೆಂಟಾ ಯಾರ ಸೊರಗವರಾ' ಎಂದು ತನ್ನ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲದೆ,

'ಹರದೇಶಿ ಹುಡುಗರ ಹಿಂಗ ದನಿ ಏರಿಸಿ
ಡಪ್ಪ ಜಾಂಜಸೂರ ಇವು ಮೂರು ಹೊಂದಿಸಿ'

ಹಾಡುವವರೆಂದು ಎದೆತಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ 'ಸೆಂಟಾ' ಎನ್ನುವ ಪದಪ್ರಯೋಗ ಅಶ್ಲೀಲವೆಂದು ಕಾಣಿಸುವುದಾದರೂ ಮಜಲಿನಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅದು ಸಹಜವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಮದುಕ-ಗಂಡ ಗಂಟುಬಿದ್ದರೆ ಅವನನ್ನು ಕೊಬ್ಬರಿ-ಬೆಲ್ಲ ಹಾಕಿ ಮೇಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವನಿಂದ ಸುಖಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅದನ್ನು

'ಹಳ ಎತ್ತಾ ಹೊಳ್ಳಾಗ ಹೂಡಿ ಕಟ್‌ದಂಗ ಬಾರಕೋಲಾ
ಬೋದಹಿಡದ ಹೊಡದಂಗ ನೇಗಿಲಾ
ಯಾವ ಮಾತಿಂದ ಏನಿಲ್ಲ ಹಸದ ಮನಸ್ಸಾ ಉಂಡಂಗ ಆತ!
ತಡದ ಮಳ ಜಡದಂಗ ಆದಿಕೆ ಬಯಲಾ (ಹೋಳಿಗಿ ಹಾಲಾ)

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ನಿತ್ಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ ತೀರ ಸಮೀಪವಾದುದಾಗಿದೆ. ಅನುಭವವಿರುವಲ್ಲಿ ಅಮೃತತ್ವವಿದೆ.

ಕಡಬಿನ ಪದ

ವಿನೋದ ಜನರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವುದು ಸಹಜ. ಯಂಕಣ್ಣ ಹಾಸ್ಯಮಯವಾದ ಒಂದು ಕಡಬಿನ ಪದವನ್ನು ಲಾವಣಿಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಅಡಗುಂಡಿನಂತೆ ಇದ್ದವಳು ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಹೆಂಡತಿ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ 'ಗಂಡಗ ಅರ್ಧರೊಟ್ಟಿ ತಾ ತಿನ್ನುಳು ಹನ್ನೆರಡಾ'!

ಒಂದು ದಿನ ಕಡಬು ತಿನ್ನಬೇಕೆಂದು ಆಶೆಯಾಯಿತು. ಐದು ಕಡಬು ಮಾಡಿದರು. ಮೊದಲು ಮಾತನಾಡಿದವರು ಎರಡು, ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಮೂರು ತಿನ್ನುವ ಕರಾರಾಯಿತು.

'ಆಣೆಕ್ರಿಯಾ ಹಾಕಿ ಅವರು ಕೂತ್ರ ಬಿಕ್ಕೊಂಡ'!

ಇಡೀ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಕಳೆಯಿತು. ಇಬ್ಬರೂ ಸತ್ತಂತೆ ಬಿದ್ದರು. ನೆರೆಯವರು ನೋಡಿ ಸತ್ತಿರುವರೆಂದೆ ಸುಡುಗಾಡಕ್ಕೆ ಒಯ್ದರು. ಬೆಂಕಿ ಇಟ್ಟರು. ಸಾಯುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಾಗ,

'ಕುಳ್ಳಾಗಿನ ಹೆಣಗೋಳ ಮಾತಾಡತಾವ ಬಂದ ಸೋಕಾ
ನೀ ಮೂರತ್ತಿನ್ನ ನನಗ ಎರಡ ಆದ್ರೆ ಸಾಕಾ'

ಎಂದು ಹೆಣಗಲು ಮಾತನಾಡತೊಡಗಿದವು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಹೊರಗಿನವರ ಕೈಕಾಲೇ ಹೋದವು. ದೆವ್ವಗಳೆಂದೆ ಭಾವಿಸಿದರು.

‘ಖಬರ ಇಲ್ಲ ಓಡತಾರ ಕೈಕಾಲ ಮೊಳಕಾಲ ಒಡಕೊಂಡೆ’

ದೆವ್ವ ಬಿಡಿಸಲು ಅಗಸ ಮುಲ್ಲಾನ ಕರೆದೊಯ್ದು. ಕುದುರೆಯನ್ನು ಗೂಟ ಬಡಿದು ಕಟ್ಟಿದ.

‘ದೆವ್ವ ಬಂದು ಅರಿವಿನೋಡಿ ಅಗಸ ಅಗ್ಗಾನ ಗಾಬಾ
ಪಾಯಬಂದ ಕೀಳಲಿಲ್ಲ ಕುದರಿ ಓಡಿಸಿದ ಮುಲ್ಲಾನಾಬಾ
ಕುದರಿ ಅಡ್ಡಾಡ್ಡಾ ಓಡಿ ಗೂಟ ಬಡದು ಬೆನ್ನಬೆನ್ನ ಖೂಬಾ
ಖಬರ ಹಾರಿ ಓಡಿಸುವಾಗ ಖುರಾನಗಂಟ ಕಳಕೊಂಡಾ

ಅಮೇಲೆ ಅವರು ಅಗಸ ತಂದ ಅರಿವೆ ಉಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬಂದರು.

ಅಣ್ಣಾರಾಮ

ಅಣ್ಣಾರಾಮ ನಿಪುಣ ಕವಿ. ಪ್ರಸಂಗನೋಡಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳನ್ನಾಯ್ದು ಪದರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.

‘ತೊಗಲಿನ ಆಟ’ ಇದೊಂದು ವಿನೋದ ಲಾವಣಿ. ಜೊತೆಗೆ ನೀತಿಯೂ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದೆ.

‘ತೊಗಲಿನ ಆಟಾ ತಿಳಿದಿಲ್ಲೊ ತಮ್ಮ ತಗಲ ಮಾತ ಒಂದು ಚೂರಿಲ್ಲಾ!
ತೊಗಲಿನ ಮಲಿಯಾನ ಹಾಲಕುಡದಕ್ಕಾರಿ ಶೀಲಮಾಡತೀರಿ ನೀವೆಲ್ಲಾ’

ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ತೊಗಲಿನ ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

‘ತೊಗಲಿನ ಒಳಗ ತೊಗಲಹುಟ್ಟಿತೊ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಛಾಯೆ ಈ ತೊಗಲಾ!
ಹುಟ್ಟಿದು ತೊಗಲಾ ಸಾಯುದು ತೊಗಲಾ ಕಾಮನಾಟ ಕೇಳ ಕಡಿಮದಲಾ’

ಈ ತೊಗಲಿಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಕಡಿಮೆಯಾದರೂ ಸಾಕು.

‘ಒಂದ ಅರಗಳಿಗೆ ಅನ್ನ ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಸೈಲಬೀಳತತಿ ಈ ತೊಗಲಾ!

ಈ ತೊಗಲಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸಿಲುಕಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

‘ತೊಗಲಿನ ಒಳಗ ಸಿಕ್ಕ ಒದ್ದಾಡತಾವ ಇರವಿ ಎಂಬತ್ತುಕೋಟ ಜೀವರಾಶಿ!

ದಾನವ ಮಾನವ ಸುರದೇವ ಸರ್ವರು ತೊಗಲಿನೋಳಗ ಬಿದ್ದಾರ ಪಾಸಿ!

ತೊಗಲು ಎಂದರೆ ದೇಹ; ಮೇಲ್ಮೈನೋಟ. ಇದು ಯಾರಿಗೂ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಇದರಲ್ಲಿಯೆ, ಇದರ ಅಂದಚಂದದಲ್ಲಿಯೆ ನಿರತರಾಗದೆ, ಮನತೊಳೆಯಬೇಕೆಂದಿದ್ದಾನೆ ಕವಿ.

‘ತೊಗಲ ತೊಳದ ನೀವು ಮಡಿಮಾಡತೀರಿ ಮನತೊಳದಿಲ್ಲ ಬಿಕ್ಕನೇಸಿ’

ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

ಕೊನೆಗೆ ತೊಗಲಿನ ಬಹುವಿಧ ಉಪಯೋಗಗಳನ್ನು,

‘ತಂಗಬಾರ ಮಿಣಕಣ್ಣ ಜತ್ತಿಗಿ ತೊಗಲಿನ ಬಾರಕೋಲತಯ್ಯಾರಾ’

ಎಂದು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.

ಶಾವೀರರ ವಿಕಾರ ಪರಿಚಯ

ಅಣ್ಣಾರಾಮನ ಈ ಪದ ಐತಿಹಾಸಿಕ, ಚಾರಿತ್ರಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಹಳ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದುದಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಲಾವಣಿಕಾರರ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅವರನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ ವಿಕಾರವಾಗಿ. ಇದು ಅವರ ವಿಷಯ ತಿಳಿಯಲು ಸಹಾಯಕಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ೨೦ ಜನ ನಾಗೇಶಿಯವರ ಹೆಸರು ಬಂದಿದ್ದರೆ, ೧೪ ಜನ ಹರದೇಶಿಯವರ ಹೆಸರು ಬಂದಿವೆ. ಒಂದು ವೃತ್ತಿಷ್ಟವೆಂದರೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಒಂದು ಹೆಸರೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಈ ಲಾವಣಿಪದಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಅಡ್ಡಹತ್ತಿ ಹಾಡುವುದು ತಮ್ಮ ಮರ್ಯಾದೆಗೆ ಕುಂದು ಎಂದು ಆ ಜನ ಭಾವಿಸಿರಬೇಕು. ಈಗಲೂ ಕೂಡ ಉತ್ತಮ ಮನೆತನದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಹಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ವೇಶ್ಯೆಯರೆ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ.

ನಾಗೇಶಿಯ ೨೦ ಜನರಲ್ಲಿ ೬ ಜನರು ಮುಸಲ್ಮಾನರಿದ್ದರೆ ಹರದೇಶಿಯ ೧೪ರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಇಬ್ಬರು ಮುಸಲ್ಮಾನರಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮುಸಲ್ಮಾನರೂ ಹಿಂದೂ ತತ್ವಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಭಿನ್ನಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಹಾಡಿರುವುದು ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶೇಷ.

‘ಅಥಣೆ ಸಿದರಾಮ ಕುಡಚಿಶೆಟ್ಟಿ ಇವ ಎರಡು ಹಳಿ ಒಟಿಮರಿ |

ಹಳ್ಳಾಳ ಫಕೀರನಬ್ಬಾಡ ಬಿಟ್ಟ ಕೊಡರಿ ಬೇಲ್ಯಾಗಿರು ಓತಿಕಾಟನ ಮರಿ |

ಎಂದು ನಾಗೇಶಿಯವರನ್ನು ಅವಹೇಳನ ಮಾಡಿ ವರ್ಣಿಸಿದರೆ,

‘ಕಬ್ಬೂರ ಮುಲ್ಲಾಗೋಳ ಕಾಸ ಹಾಡಾವು ದೇಶಮಾಲ ಹರದಾಸ ಮರಿ |

ನೇಸೂರ ಪೀರಾ ಹೊಸೂರ ಇರಬವ್ರ ಅಮ್ನಾಗಿ ಸುಬ್ಬರಾಯ ಗಿಳಿಮರಿ |

ಎಂದು ಹರದೇಶಿಯವರನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅಣ್ಣಾರಾಮನು ಹರದೇಶಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದು ಸಹಜ.

‘ಸಗಟ ಶಾವಿರನೆಲ್ಲಾ ಬಗಟಿ ತಗದಾನೊ ಅಣ್ಣಾರಾಮನ ಕವಿಬೀರಿ’ ಎಂದು ಹಾಡನ್ನು ಮುಗಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಎಲ್ಲ ಲಾವಣಿಕಾರರೂ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವರೆಂದು ತರ್ಕಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಇವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಕವಿಗಳೂ ಹಾಡುವವರೂ ಇದ್ದರೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಕೇವಲ ಹಾಡುವವರಿರಬೇಕು. ನನಗೆ ತಿಳಿದಮಟ್ಟಿಗೆ, ಹಾಡುಗಳು ದೊರೆಯುವುದರಿಂದ, ಅಥಣೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ, ಮದರಖಂಡಿಯಲ್ಲ, ಶಿವನೂರ ಗೋವಿಂದ, ಮುರಗೋಡ ಕುಬ್ಜಾ,

ತೇರದಾಳ ತುಕಾರಾಮ, ಬನ್ನಟ್ಟಿಕಾಡು, ಮೈಗೂರ ಹಣಮ, ಹೊಸುರ ಇರಭದ್ರ ಇವರು ಕವಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಉಳಿದವರ ವಿಷಯ ನನಗೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ.

ಅಣ್ಣಾರಾಮ ಶಾವೀರನಾಗಿ ಹಾಡಿದ್ದು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೮೨೦ರ ಸುಮಾರಿಗೆ. ಇದೇ ಕಾಲದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಈ ಎಲ್ಲ ಶಾವೀರರು ಇರಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಜನರು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದೇಕಾದರೆ ಈ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೆ ಶಾವೀರಕಿಯ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಹಳೆಯದಾಗಿರಬೇಕು. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇದು ಇದ್ದರೂ ಇಷ್ಟು ಪ್ರಾಬಲ್ಯವಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಗುರು ಮಹಿಮೆ

ಗುರುಮಹಿಮೆ ಅಪಾರವಾದುದು.

‘ನೋಡಿ ಕೂಡಿ ಗುರುಪಾದ ಪಡಿರಿ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಒಯ್ಯುವ ಭಗವಂತಾ!’ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಬಸವಣ್ಣನವರ ‘ಶಿವಪಥನಿವೊಡೆ ಗುರುಪಥ ಮೊದಲು’ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತದೆ.

ಏನೆಲ್ಲ ಇದ್ದರೂ ಗುರುಚರಣವನ್ನು ಮರೆತರೆ ಎಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥ ಎಂಬುದನ್ನು ಒಂದು ಚೌಕದಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

‘ಚಂದಿ-ತಾಯಿ ಬಂಧುಬಳಗ ನಂದಅಂತಿ ನಿಂದದರಾಗೇನ ಇಲ್ಲಣ್ಣಾ!
ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳು ಮಡದಿ ಮಾತಿಗಾಗಿ ಮರತಕುಂತಿ ನೀ ಗುರುಚರಣಾ||
ಬಂಡಿತುಂಬ ಬದಕಬಾಳ ಇದ್ದರೇನ ದ್ರವ್ಯದಿಂದ ನೀ ಸಂಪೂರ್ಣಾ!
ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಇಟ್ಟಲ್ಲೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ ನೀನು ಹೊಂಟೆಣ್ಣಾ||
ನಿನ್ನ ಮೈ ನಿನ್ನ ಕೈ ನಿನ್ನ ಬಾಯಿ ನಿನ್ನ ತುಟಿ ಮೂಗು ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣಾ!
ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರ ತಾಪ್ರಸ್ತ ತಗದರ ಕೂಡತತಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ ಮಣ್ಣಾ||’

ಒಂದು ವೇಳೆ ಗುರುವನ್ನು ಮರೆತದ್ದಾದರೆ,

‘ಹುಟ್ಟಿ ಸಾವತಿರಿ ಬಿಟ್ಟಿ ದುಡದಾಂಗ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ ಯಾರ್ಯಾಗಿ ಈ ಮಾತಾ!’

ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಶರೀರ ನೆಚ್ಚಿಕಿಲ್ಲದ್ದು. ಇದು ಇರುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಗುರುವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು. ನಿಷ್ಪಾಣೇಮಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕು. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ‘ಒಂದಕ ಹೊಂದೊ ಚಂದ ದೊರದೊ ಮುಂದ ಮೋಕ್ಷ ನಿನಗಾಗುವದಾ!’ ಎಂದು ಏಕದೇವೋಪಾಸನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಮಾಮೂಲಕವಾಗಿದೆ.

‘ಈ ಪ್ರಪಂಚ ಮಾಯದ ಆಟಾ!

ತುಕಾರಾಮ ವಸ್ತಾದ ಹೋದ ಬಿಟ್ಟಾ!’

ಇಲ್ಲಿ ತುಕಾರಾಮ ವಸ್ತ್ರಾದ ಹೋದ ಬಿಟ್ಟಾ ಎಂದಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಪದ ಮಾಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೆ ಅವನು ತೀರಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಆ ಹೊಚ್ಚ ಹೊಸ ನೆನಪು ಈ ಮಾತನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿರಬೇಕು. ಅಥವಾ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವನ ಮರಣದ ಆಘಾತವೇ ಈ ಪದರಚನೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಇಡೀ ಪದವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ತಟ್ಟನೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ.

ತುಕಾರಾಮನಂತೆ ಇವನೂ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ತುಕಾರಾಮನ ತರುವಾಯ ಇವನನ್ನೇ ವಸ್ತ್ರಾದನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇನ್ನೊಂದು ಗುಂಪು ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ಇವರಲ್ಲಿ ಚನ್ನ, ಪ್ರಭು ಮುಖ್ಯರು.

ಪ್ರಭು-ಚನ್ನ

ಇದು ಅಣ್ಣಾರಾಮನ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜೋಡಿ. ಇವರು ಇಬ್ಬರೂ ಕೂಡಿ ಪದ ರಚಿಸಿದ್ದೂ ಉಂಟು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೆ ಬರೆದದೂ ಉಂಟು.

‘ಶ್ರವಣಕುಮಾರನ ಕಥೆ’ ಪ್ರಭು ಬರೆದ ಪದ. ಇದೊಂದು ಕರುಣರಸದ ಮಡು. ಕಥೆ ಹಳೆಯದಾದರೂ ರಂಜನೀಯವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಧರಣಿ ಮತ್ತು ಕೇಶವರು ದಂಪತಿಗಳು. ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದವರು. ಕಾಶಿಗೆ ಹೊರಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಧರಣಿ-

‘ಕೈಲೆ ದಾನಾ ಮಾಡರಿ ಆನಿ ಒಂಟಿ ಮನಿಯಾಂದಾ |
ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಭೋಗಾ ಏನಲುಪಾಯಕ ಆಗೂದಾ ||

ಎಂದು ದಾನಮಾಡಲು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆ ಪ್ರಕಾರ ಬೆಳ್ಳಿ-ಬಂಗಾರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿ ಕಾಶಿಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಾರೆ.

ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸರ್ಪ ಅಡ್ಡಬರುತ್ತದೆ. ಆಗ ಧರಣಿ-

‘ಧರಣಿ ಅಂತಾಳ ನಮಗ ಶಕುನಯಾಕ ಆತ ಹಂಗಿ |
ಹೊಡಿ ಬಾಣ ಹೆಡಿಮ್ಯಾಗ ಕಡದ ಬೀಳಲಿ ಕಿಳಗ ||

ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಕೇಶವ ಹೊಡೆದು ಹಾವನ್ನು ಕೆಡವುತ್ತಾನೆ. ಸರ್ಪ ಸಾಯುವಾಗ

‘ನೀವು ಬಂದ ಮಾಡಿದಿರಿ ಮರಣಾ! ಶಾಪ ತುಗೊರಿ ಹಿಡಿಮಣ್ಣಾ’

ಎಂದು ಶಾಪ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅವರು ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

‘ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಜಲ್ಮಾ ಯಾತಕ ಬರಬೇಕ ಜೋಡಾ |

ಮನಾಬಿಚ್ಚಿ ಮಾತುಡತಾಳ ಧರಣಿ ಕೇಶವರಾಯನ ಕೂಡಾ ||

ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೆ ಒಂದು ಚಿಗರಿ ಅಡ್ಡಬಂದಿತು. ಇದೂ ಅಪಶಕುನ ಎಂದು ಅದನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಅದು ಶಾಪಕೊಡುತ್ತದೆ.

‘ಬಳಸಿ ಬಿದ್ದಿತೂ ಮರಿಗಿ ಸರಾಪಕೊಟ್ಟಿತ ಆವರಿಗಿ

ಮುಂದ ಶ್ರವಣಹುಟ್ಟುವ ಧರಣಿಗಿ ನನ್ನಂಗ ಬಾಣಬಡಿಲಿ ಅವನ ಎದಿಗಿ||

ಆ ಶಾಪವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಾರೆ. ಬಿಸಿಲಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಗಿಡದ ನೆರಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಮಂಗಳವೊಂದು ಮರಿಯೊಂದಿಗೆ ಆಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಮೋಹವಾಗಿ ಧರಣಿ ಅದನ್ನು ತರುವಂತೆ ಗಂಡನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಕೇಶವ ಸರ್ಪಬಾಣ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಮಂಗಳ ಮರಿಯನ್ನು ಅಡ್ಡತರಲು ಅದು ಸಾಯುತ್ತದೆ. ಆಗ,

‘ನನ್ನ ಮಗನದ ಹೋತ ಪ್ರಾಣಾ ಬಿದ್ದಿತಹಣಾ ಅಳತಾಳ ಗಳಗಣಾ

ನಾ ಶಾಪ ಕುಡತಿನ ಕೇಳ ಅಣ್ಣಾ ಹೋಗಲಿ ನಿಮ್ಮ ಕಣ್ಣಾ ಆಗಲಿ ಕಂಗಾಣಾ||

ಎಂದು ಅದು ಶಾಪಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಈ ರೀತಿ ಸರ್ಪದ ಶಾಪದಿಂದ ಸಾಂಪತ್ತಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರೆ ಚಿಗರಿಯ ಶಾಪ ಅವರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗುವ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಇನ್ನು ಮಂಗಳನ ಶಾಪದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಹೋಗುವಂತಾಯಿತು.

ಒಂದು ಊರಿನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವರ ಕಣ್ಣು ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿಯೆ ಕೆಲವು ದಿನ ಕಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಮಗು ಜನಿಸುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಆ ಗುಡಿಯ ಪೂಜಾರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಅವನ ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಡಿರು ಅದನ್ನು ಜೋಪಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ತಾನು ಅವರ ಮಕ್ಕಳೆಂದೆ ಆ ಮಗು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಗೊರವನಿಲ್ಲದ ಒಂದು ದಿನ ಆ ಹುಡುಗ ಪೂಜೆ ಮಾಡಲು ಹೋದಾಗ ಆ ಕುರುಡು ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಗುಡಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾನೆ. ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದ ಪೂಜಾರಿ ಇದನ್ನು ನೋಡಿ, ತಾಪವಾಗುತ್ತದೆ.

‘ಬ್ಯಾಸಿಗಿ ಬಿಸಲ ಆರತಾಸ ಮದ್ಯಾನ ವ್ಯಾಳಿ

ತ್ಯಾಕ್ಕಿಲೆ ಹಾದ ಓದಾನು ಕೈಯಾಲ್ಲಾ ಎದ್ದಾವ ಗುರಳಿ

ನೀರ ಕುಡಿಸಿ ಇಬ್ಬರಿಗಿ ಬೀಸತಾನ ಆಗ ಗಾಳಿ’

ಆ ಮೇಲೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದು,

‘ಹಡದವರನ ನೋಡಲಿಲ್ಲ ನಮ್ಮನೇನ ನೋಡತಾನ ನಾಳಿ’

ಎಂದು ಹೆಂಡರಿಗೆ ಶ್ರವಣನ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಶ್ರವಣನಿಗೆ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ.

‘ಶ್ರವಣ ತಂದಾನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ನೀಲಾ ಯಾರವ್ವಾ ನನ್ನ ಹಡದವನಾ’

ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ನಿಜ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕೂಡಲೆ ತನ್ನ ತಂದೆ-ತಾಯಂದಿರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕಾಶಿಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ

ದಶರಥನ ಬಾಣದಿಂದ ಹತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ದಶರಥನಿಗೆ ಇವರ ಶಾಪದಿಂದ ರಾಮ ಜನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಮುಂದಿನ ಕಥೆ.

ಹಿಂದಿನ ಕಥೆಯ ಕಲ್ಪನೆ ಸುಂದವಾಗಿದೆ. ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಥೆಯನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪಿಸಿ ಹೇಳುವ ಜಾಣ್ಮೆ ಮೆಚ್ಚುವಂತಿದೆ.

ಶಂಕುಚಕ್ರ

ಇದನ್ನು ಚನ್ನ-ಪ್ರಭು ಇಬ್ಬರೂ ಕೂಡಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇದೊಂದು ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥೆ. ತಾರಾಚಂದ, ದುಂದುಭಿ, ಬಾಣಾಸುರ ಇಲ್ಲಿಯ ಅರಸರು. ಭೀಮ-ಅರ್ಜುನರು ಇವರನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣ ಅದು. ಮತ್ತು ಅವರು ಅಷ್ಟೇ ಶೂರರು. ಅವರ ಪಟ್ಟಣ ಇರುವುದು ನೀರ ಮೇಲೆ. ಅದೂ ಯಾವತ್ತೂ ತಿರುಗುವಂಥದು. ಅಂತೆಯೆ ಭೀಮ-

‘ಅರ್ಜುನ ಕರದ ಹೇಳತಾನ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಆಟಾ ಅವರ ಬಾಳ
ಶ್ರೇಷ್ಠಾ||’

ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಅಭಿಮನ್ಯು.

‘ಇಷ್ಟ ಕೇಳಿ ಸಿಟ್ಟು ಆದ ಅಭಿಮನ್ಯು ಕೇಳರಿ ಅವ ಒಬ್ಬನೆ ಹೊಂಟಾ!’

ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣನ ದಯದಿಂದ ಗೆಲುವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿದ.

ಅವರ ಯುದ್ಧ ಭಯಂಕರವಾದುದು.

‘ಹೊಡದ ಬಾಣಗಳ ಹಿಡದ ಅಭಿಮನ್ಯು ಹತಾರ ಸಾಗಲಿಲ್ಲ ಅವನ ಮ್ಯಾಲ!

ಚಕ್ರಬಾಣ ಹೊಡದ ಅಭಿಮನ್ಯು ಅಲ್ಲಿ!

ಅರಗ ಬಾಣ ಬಿಟ್ಟಾನ ಅಭಿಮನ್ಯು ತಿರಗೂ ನಗರ ನಿಂತಿತ ಅಲ್ಲಿ!

ತಾರಾಚಂದ್ರನ ಹಾಕಿದಾಂಗ ಆತ ಬಲಿ!

ನಿಸ್ಸಾನಿ ಹಿಡದಡಂತೆ ಬಾಜಿ ಬಡದ ಬಂದಾರ ನಿಂದ್ರಲಿಲ್ಲ ಆ ನಗರದಲಿ!

ಕಲಿಯುಗ

ಚನವೀರ (ಚನ್ನ) ಗೋಪಾಳ-ದುರದುಂಡಿಯ ಕೂಡ ಕಲಿಯುಗದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಬಹುಸುಂದವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮಂದಿಗಿ ಭಾರತರಾಮಾಯಣ ಕಥಿ ಹಾಡಿದರ ಕುಸಿಯಾಲಾ!

ಅವರ ಮುಂದ ನಮ್ಮ ಶಾಣೇತನ ತೋರಿಸಿದ್ದ ಗೊಂಗಡ್ಯಾವ್ ಮಾಡತಾರ

ಗದ್ದಲಾ!

ಹೆಣಗಂಡಿನ ಹಾಡ ಅವರಿಗೆ ಪಾಡಾ ಮನದಾಗ ನಗತಾರ ಕುಲುಕುಲಾ!

ಗೆಜ್ಜೆಕಟ್ಟಿ ಕುಣದಾಡಿ ಹಾಡಿದವರ ಶಾಬಾಸಿ ಅಂತಾರ ಹಗಲೆಲ್ಲಾ!

ಹಾಳಕತಿಹಳ ವಂಡ ತಗದವರ ಹೆಂಗಸರ ಸುಮ್ಮ ಕುಂಡಾಣಿಲ್ಲ!

ಮಲಗಿದ ಕೂಸಿನ್ನ ಮುಕಳಿ ಚಿವಟೆಕ್ಕಾರಿ ಮಲಿಕುಡಸ್ತಾರ ಹಗಲೆಲ್ಲಾ!

ಹಾಡಿನ ಮಜಲು ಚನ್ನಾಗಿ ನಡೆಯಬೇಕಾದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಯೋಗ್ಯರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು.

‘ಹಾಡಾವ್ರ ಬಾರಸಾವ್ರ ಮನಸಬಂದ ಇದ್ರ ಮಜಲ ಆಗತತಿ ಬೆಳತನಕಾ’ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ,

‘ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕುವ ತನ್ನ ತುಣ್ಣೆ ಹಾಕತಾನ ಬತ್ತಿ ಕಟ್ಟತಾನ ಸೇದುದುಕೆ’

ಹೀಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕುವವನನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ.

‘ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕುವವ’ ಎಂದಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ವಿದ್ಯುತ್ಪ್ರಾಣಿ, ಗ್ಯಾಸ್ ಆಗಲಿ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕಿ ಹಿಲಾಲ, ಇಲ್ಲವೆ ಹತ್ತಿ ಕಾಳಿಗೆ ಉರಿಹಚ್ಚಿ ಬೆಳಕು ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದ್ದಿತೆಂದು ತಿಳಿಯುವದು.

ನ್ಯಾಮಣ್ಣ

ಇವನೂ ಚತುರ ತುಕಾರಾಮನ ಶಿಷ್ಯನೆ. ಆದರೆ ಆರು ಜನರಾದ ಯಂಕ-ಅಣ್ಣಾರಾಮ, ಮಾಧು-ಫುಲಾರಾಮ ಮತ್ತು ಗೋಪಾಳ- ದುರದುಂಡಿ ಇವರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದವ. ಈತ ಜೈನ. ನಾನಾಗೋಳ ಮನೆತನದವನೆಂಬ ಒಂದಿಷ್ಟು ಸುಳಹು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಮುಂದುವರೆದರೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಗತಿಗಳು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಈತ ತಾನು-

ತುಕರಾಮ ಮತಿಕೊಟ್ಟ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಎಲ್ಲಾಂತಿ ಇಟ್ಟ
ನ್ಯಾಮಣ್ಣ ಇಂಥಾವ ಶತಕೋಟಿ ಮಾಡ್ಯಾನ ಕವಿತಾ||

ಎಂದು ತಾನು ಶತಕೋಟಿ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವಂತೆ ‘ಸೂರ್ಯನಂಥ ಮನೋಹರ ಕಾಂತ’ ಎಂಬ ಶೃಂಗಾರ ಲಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಶತಕೋಟಿ ಎಂಬುದು ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಬಹಳ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದನೆಂಬುದು ಸತ್ಯ. ಅವನ ೫ ಹಾಡುಗಳು ಮಾತ್ರ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿವೆ.

ಬಡವನ ಬೇತ

ಇದೊಂದು ವಿನೋದದ ಲಾವಣಿ. ಕಲ್ಪನೆಯ ಕಥೆ. ಸಂವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ.

ಬಡವನೊಬ್ಬನೆ ಕುಳಿತು,

‘ಕಡಗೆ ದುಡದರ ನಮ್ಮ ಬಡತನ ಹೋಗೂದಿಲ್ಲ ಹೊಲಾ ನೆಲಾ ಮಾಡಬೇಕ
ಹೂ ಅಂತಾ|

ಹಿಡದ ಹರೂ ಬತ್ತಾ||

ಹತ್ತಕೂರಿಗಿ ನೆಲಾ ಹತ್ತಿಬಿತ್ತಿದರಾತ ಗೊತ್ತಿಯೇನ ಅತಿ ಇದರ ಹೊರ್ತಾ||
 ದಣುವಿಲ್ಲಂತಾ||
 ಜೋಳಕಾಳ ಬಿತ್ತರಾತ ಬಾಳನೆಲಾಬೇಕ ಚೆಜ್ಜ ಬಿತ್ತತೀನ ಊರಸುತ್ತ||
 ನನಗೆಲ್ಲಾ ಗೊತ್ತ||

ಎಂದು ಶ್ರೀಮಂತನಾಗುವ 'ಬೇತಾ' ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತ ಇವನ
 ಇಂಗಿತವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದ ಅವನ ಹೆಂಡತಿ.

'ಸುಮ್ಮನ್ನಾಕ ಕುತ್ಯೊ ಹುಚ್ಚನಾಂಗ||
 ಗುಡ್ಲಿ ಇಟದಿ ಹೊರಗ ಮೂಲ್ಯಾಗ||
 ಕೋರಿ ಹೊತ್ತ ಕೂತದಿ ಕೋತ್ಯಾಗ||
 ಜೋಳಕಾಳ ಇಲ್ಲ ಮನಿಯಾಗ||
 ಈಗ ಸಾವತೀವ ನಾವ ಗಳಿಗ್ಯಾಗ||

ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ ಅವನು,

'ಕಾಲಿ ಕೂತಿಲ್ಲ ಸುಮ್ಮ ಪ್ಯಾಲಿರಂಡೆ ನಾ ಹೊಲಾ ಮಾಡೇನಿ ಎರಡ ಮೂಲಾ
 ಪಾವ||
 ನಮಗಿಲ್ಲ ಸಾವಾ||'

ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಅವಳಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಯ್ಯುತ್ತಾಳೆ.

'ಎತ್ತ ತಾತ್ತಿ ಇಲ್ಲ ಹೊಲಾಹ್ಯಾಗ ಮಾಡೇದಿ ಹ್ಯಾಂತಾವ ಗಾಂಡ ನೀ ವಿಪರೀತಾ||
 ಬಾಳ ಆಗಡದತ್ತಾ||'

ಆಗ ಅವನು ತನ್ನ ಉಪಾಯವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ.

'...ನಮ್ಮ ಮಾವಂದೊಂದ ಕ್ಷಣ ಆಯ್ತು ಇನ್ನ ಯೋಳ ಆದ್ರ ಆಗುವ ಗಳೆದತ್ತಾ||
 ನಿನಗೇನ ಗೊತ್ತಾ||'

ಎಂಟು ಎತ್ತು ಅಥವಾ ಕೋಣಗಳಾದರೆ ಗಳೆ ಹೂಡಲು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ
 ಕೋಣ ಮಾವನಲ್ಲಿದೆ. ಏಳನ್ನು ತರಬೇಕು.

ಇದನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೆ ಆಕೆ 'ತನ್ನ ನಸಿಬ ಬಂದು ಬಸ್ತ ಆಯಿತೆಂದು ವಸ್ತ-ವಡವೆ
 ಮಾಡಿಸಲು, ಅರಿಬಿ-ಅಂಚಡಿ ಸೇಯಿಸಲು ಸಿದ್ಧಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಸೀರಿ ನೇಯಲು ಹೇಳಲು
 ನೇಕಾರರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ.

ತಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ಕುಂಬಾರ ಗೆಳತಿ ಗಾಣೆಗೇರ ಸತ್ತಿ ಬೆಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಸೀರಿ ಒಮ್ಮೆ
 ಉಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಕೊಡುವದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. 'ನಮ್ಮ ಮನ್ನಾಗ ಆದಾವಂತ
 ಬೇಡತೀರಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಔದಾರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆಯಾದರೂ 'ನೀರಿಲ್ಲ
 ಹಾಲಿಲ್ಲ ಗುಟಕೊಂದಂತೆ' ಮೋಜೆನಿಸಿ ನಗೆಯೂ ಬರುತ್ತದೆ.

ತಿರುಗಿ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತು ಏರಿರುತ್ತದೆ. ಗಂಡ ಹಸಿದಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವಳು ತನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಾಳೆ. ತಾನು ಕುಂಬಾರ, ಗಾಣಿಗರ ಗೆಳತಿಯರಿಗೆ ತನ್ನ ಸೀರೆಯನ್ನು ಉಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯವನ್ನು ಗಂಡನಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾಳೆ.

'ಇಷ್ಟ ಮಾತ ಕೇಳಿ ಗಂಡ ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದ ಬೆವ್ವತಾನ ಕಡಿಗೆ ನಿಂದೆಲ್ಲಾ ಗೊತ್ತಾ
ಮಾಡಿದಿ ಫಾತಾ||
ಉಟಸೀರಿ ಎಣ್ಣೆ-ಮಸಿ ಮಾಡತಾರ ಕಸಬ ರಂಡ್ಯಾರಿಗಿ ಕೊಡಬ್ಯಾಡಂತೆ
ಕುಂಡ್ರಸ್ಯಾನ ಕಡತಾ||

ಹೀಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಜಗಳಾಡಿ ಉಪವಾಸ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸುದ್ದಿ ಅವಳ ತವರು ಮನೆಗೆ ಮುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಅವಳ ಅಣ್ಣ,

'ನಮ್ಮ ಕ್ವಾಣಾ ಗಳೆಹೂಡಲಾಕ ಓದಿದಿ ಮಗನ ಅದನ ಸೊರಗಿ ಸೇದಿ ಎಚ್ಚಾ||
ಅಂತ ಬಿದ್ದ ಗಂಟಾ||
ಟೊಣಪಿ ತುಗೊಂಡ ಒಂದ ಸೊಣಕಿನ ಮ್ಯಾಲ ಜಡ್ಡ ಮುದಕ ಮುರದಿತ
ಸೊಂಟಾ||

ಆತ ಬಬ್ಬಾಟಾ||'

ಜನರು ನೆರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಜಗಳ ಬಿಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬೀಗ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಇವರಿಗೂ ಬುದ್ಧಿ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

'ಸುಟಪಟಾ ನಕಲಿ ಮಾತಿಗಿ ದವುಳಂವನ ಹಿರದೊನ್ನನ ಹೋಗಿ||
ಅರಿಬಿಲ್ಲೊ ನನ್ನ ಮುಕಳಿಗಿ ಗಂಡಗಂತಾಳ ತಾ ಕುಬಟಿಗಿ||
ಏನ ಮಾಡ್ತಿ ನನ್ನ ಸೊಣಕಿಗಿ ನಾಳಿಗ್ಯಾಂಗ ಹೋಗಲಿ ನಟ್ಟಿಗಿ||

ಸೂರ್ಯನಂಥಾ ಮನೋಹರಕಾಂತ

ಇದೊಂದು ಶೃಂಗಾರ ಲಾವಣಿ. ಜೋಡಕ್ಷರ ಭಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದ ಇದು ಯಾವ ಮಹಾಕವಿಯ ಶೃಂಗಾರ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೂ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲ-

ಕಾಮಾತುರಳಾದ ಹೆಣ್ಣು,

'ಸೂರ್ಯನಂಥಾ ಮನೋಹರ ಕಾಂತ ನನ್ನ ದೂರ ನೋಡಬ್ಯಾಡ ಬಾರೊ
ಮನಿಗಿ ನಿನ್ನ ಮಾರಿ ನೋಡಿದರ ಮೋಹರ ದೊರದಾಂಗ ಆತ ಸಾವಿರದಾನ
ಮುತ್ತಾ||

ಸದ್ಯಶೂರರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ ಮೂರಲೋಕದೊಳು ಮೀರಿ ನಿನಕಂತಾ||
ಸ್ಮೃತಿಹಾರಿ ನಿಂತಿದಿನ ಸಂಸಾರ ಮರತ ಇನ್ನ ಯಾರಿಗೆ ಹೇಳಲೆಂತಾ||
ಕಾಕ್ಷ ಆಗೇತಿ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿ ತುಗೊ ಲಕ್ಷಪೂರ್ಣ ಆಕ್ಷೇಪ ಇಟ್ಟಿನ
ಮೋಕ್ಷ ಆದಾಂಗ ನಿಮ್ಮ ಸಾಕ್ಷಿಕುಡತೀನ ಕೈತಾಕ್ಷ ಕುಚದ ಸುತ್ತಾ||
ನಿಂದ್ರವಲ್ಲಿ ದಂಗವರದ ಕರಿಯತೀನ ಸಂಗಯಾಕ ಮಾಡವಲ್ಲಿ
ಹಿಂಗ್ಯಾಕ ಗುಣವಂತಾ||

ಎಂದು ಕಾತರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅವನನ್ನು

‘ಇಂದ್ರ ಚಂದ್ರಗಳ ಅಂದ್ರ ಇವನ ಮುಂದ ಸುಂದ್ರರೂಪ ದೇವಿಂದ್ರ
ಅಲ್ಲ ಏಕೆಂದ್ರ ದೇವಾದಿಗಳ ಬಂದ್ರ ಅಂದ್ರ ಇವನ ತಂದ್ರ ಯಾರಿಲ್ಲ’

ಎಂದು ಇಂದ್ರಾದಿಗಳೂ ಇವನಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯೆನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಕಾಮಾತುರಳಾಗಿ,

‘ಕೆದರಿ ತಗದಾಂಗ ಆತ ಚದುರ ಬಂದ ನಿನ್ನ ಮಧುರ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿ
ಹಾದರ ನೆನಪ ಆತ ಒದರಿಸತ್ತರ ಯಾಕ ಕುದರಿ ತರಬವಲ್ಲಿ!
ಬೆದರಿದರ ಅರಿನ ನಾ ಪದರ ಹಿಡೀತೀನ ಇದಕ ಮೀರಿ ಒಲ್ಲಿ ಅಂದ್ರ
ಜಗತ್ತೀನ ಮದನ ಕಾಡತತಿ ಸದನಕ ಬಾ ಅಂದ್ರ ಕದನ ಯಾಕ ಮಾಡವಲ್ಲಿ!!

ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ‘ಕುದರಿ ತರಬವಲ್ಲಿ’ ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಅವಳ ಕಾಮದ ಉದ್ದೇಗವನ್ನು ಎತ್ತಿತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಆಕೆ,

‘ಗಂಡಗ ಹೊರ್ತ ಆಗಿ ಬಾನ್ನಿ ಬೆರತ ನೋಡಿ ನಿನ್ನ ಸುರತ ವ್ಯರ್ಥ ಮಾಡಬ್ಯಾಡೋ’

ಎಂದು ಗಂಡನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬರಲೂ ಸಿದ್ಧಳಾಗುತ್ತಾಳೆ ಅಷ್ಟು ತುಂಬಿದೆ ಅವಳಲ್ಲಿ ಇವನ ರೂಪ.

ಆದರೆ ಅವನು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಅವಳು ‘ಹೂರಣ ಜಾಡಿಸಿಕೊಂಡ ಜೀರ್ಣಮಾಡು’ವವಳೆಂದು ಅವನು ಬಗೆಯುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲದೆ ತಾನು ‘ಗುರುಚರಣಕ ಇಟ್ಟವ ನೇತ್ರಾ’. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಅವಳು ಜೀವನ ಸಾರ್ಥಕಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಉಪದೇಶ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

‘ನಿನಗ ಏಸ ಸರತಿ ಹೇಳಲಿ ನಿನ್ನ ಪುರತಿ ಅನಸಿಕೊಳ್ಳ ಪತಿವರತಿ
ಎಲ್ಲೆರೆ ಮರತಿ ಗುರುಮಂತ್ರಾ!
ದಿನಾಕಾರ್ತೀಕ ಹಚ್ಚಿ ದೇವರ ತೀರ್ಥಕುಡಿ ಬಹಳ ಹಸವ ಇರತಿ
ಮರತಿ ಮಾತ್ರಾ!
ಖಚಿತ ನಾಶ ಆಗೂದ ಮುಂದ ಖಾಸಹೇಳತೀನ ಮನಿಪುರುಷನ
ಮಾಡಬ್ಯಾಡ ಅಂತ್ರಾ!’

ಎಂದು ಹೇಳುವುದಲ್ಲದೆ ಕೊನೆಯದಾಗಿ,

‘ಏನ ಕೆಲಸಕ ಬರುವುದು ಮಂದಿಹೊಲಕ ನೀರ ಉಣಿಸಿದ
ನೀರ ಕಲಕಬ್ಯಾಡ!’

ಎಂದು ತಿಳಿಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆದರೂ ಅವಳ ಕಾಮ ವಾಸನೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಗಟ್ಟಿ ಮನಸುಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.

‘ಅಷ್ಟೂ ಮೀರಿ ಹೋಗತೀನ ಅಂದ್ರ ನನ್ನ ಒಗತನ ಯಾಕ ಹರಿವಲ್ಲ
ಜಗತ್ತೀನ ಬಿಡುದಿಲ್ಲ’
ಒಂದು ವೇಳೆ,

‘ಪಾಕ ಮನದಿಂದ ನೀವು ಯಾಕಾಗವಲ್ಲದ ಅಂದರ ನಿಮ್ಮ ತೂಕಾತೂಕ
ಬಂಗಾರ ಕುಡತೀನಿ!’
‘ಇಂದಿನ ಭರೋಸ ನಾಳಿಗಿಲ್ಲ ಕಾಂತಾ ಒಂದ ದಿನಾ ತೆಕ್ಕಲೆ ಅಂಜಲದೆ
ಹಿಡಿರಿ ನನ್ನ!’

ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ.

ಅವನು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಾನೆ. ಅವಳು ಅವನಿಗಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧತೆಗಳನ್ನು
ಮಾಡಿರುತ್ತಾಳೆ.

‘ಅರ್ಜಕೇಳ ನನ್ನ ಸರ್ಕಾರಾಂತ ಮ್ಯಾಲಯಿರಜ ಮಹಾಲತ ನಡಿ
ದರಜ ಇಲ್ಲದ ಒಳಗ ಪರಜಿ ಕಟ್ಟಿಸತೀನ ಅಲಗರ್ಜಿ ಮಾಡಬ್ಯಾಡರಿ
ನಿಮ್ಮ ಮರ್ಜಿ ಇದ್ದಾಂಗ ಮತ್ತಾ!’

ಅಲ್ಲದೆ ಅವನಿಗಾಗಿ ಕ್ಷೀರಸಕ್ಕರಿ, ರಾಜಾಪುರಿ ಬೆಲ್ಲ, ಬಾಸುಂದಿ, ಬುಂದೆ, ಬೇಸನ,
ಹಲಸಿನ ಹೋಳಿಗಿ, ಕರಿಮರಿ, ಬುರಬುರಿ, ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಉಣಿಸಲು ತಯಾರಿಸಿದ್ದಾಳೆ.

‘ಎರಡ ಹೆಣೋಲ ಹಾಕೊಂಡ ಕರದ ಕೂದಲ ಒಳೇ ಜರದ ಪಿತಾಂಬರ
ಅರದಗರದ ಉಟಕೊಂಡ ಜೀವಹರದ ಬಂದೀನ ನೀವು ಕರದ
ಗಿರದಿರಿ ಅಂತಾ!’

ತಾನು ಸಿದ್ಧಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಅವನಿಗೆ ದೃಷ್ಟಿ ತಾಗಬಾರದೆಂದು ‘ದೃಷ್ಟಿ ಮುರದ
ಓಗಿ’ಯಲು ಸಿದ್ಧಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಪಲ್ಲಂಗ ಮೇಲೆ ಕಾಶ್ಮೀರ ಶಾಲ, ರೇಷ್ಮೆ ಮಡಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ.
ಅಡಕಿ ವೀಳೆ ಮಡಿಚಿ ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ.

‘ತಾಳದ ಧಡಪಡಸಿ ತೆಕ್ಕಮುಕ್ಕಿ ತೂಡಕ ಹಾಕೊಂಡ ಅವನ
ಬುಡಕ ಬಿದ್ದಾಳ ಬೆದರಿ!’
ಅಬ್ಬರದ ಹುಲಿ ಗುಡಕಿ ಹೊಡದಾಂಗ ಮೂರಧಡಕಿಕೊಟ್ಟಾನ
ಜಿಗಿಸಿಕೊಂಡ ಹೋದ ಕುದರಿ!’

ರತಿಕ್ರೀಡೆ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಅವಳ ಅಮಲ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ. ಸೂಳೆ ಮುಪ್ಪಾಗಿ
ಜೋಗತಿಯಾದಂತೆ, ಹೋಗಿ ಬಿಳಿಸೀರಿ ಉಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಸರ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ.
ಘಟ್ಟಿಮುಟ್ಟು ಶರಣಿಯಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ಈ ಪದ ಬಹಳಷ್ಟು ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿದ ವಿಷಯವನ್ನು ಗಂಪಪ್ಪ ತಮದಡ್ಡಿ
ಒಂದು ಸಾರೆ ಹೇಳಿದ್ದು ನೆನಪಾಯಿತು.

ಒಮ್ಮೆ ಮುರಗುಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಡಪ್ಪಿನ ಮಜಲು ನಡೆದಿತ್ತು. ತುಂಗಳ ಸತ್ಯಪ್ಪ ಈ
ಹಾಡನ್ನು ಹಾಡಿದ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇಂತಹ ಜೋಡಕ್ಷರ ಪದ ನುರಿಸುವವರು ಕಡಿಮೆ.
ಅವನ ಹಾವಭಾವಪೂರ್ಣವಾದ ಹಾಡು ಎಷ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ,

ಯಾವನದಲ್ಲಿ ಗಂಡನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ, ಮರುಮದುವೆಗೆ ಒಪ್ಪದ ಒಬ್ಬ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು ಮದುವೆಯಾಗಲು ಒಪ್ಪಿದಳಂತೆ.

ಎಳಕ ಹೆಣ್ಣು

ಇದು ಇನ್ನೊಂದು ಶೃಂಗಾರ ಲಾವಣಿ. ಹಿಂದಿನದರಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡನ್ನು ಮೋಹಿಸಿದ್ದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಮೋಹಿಸಿದೆ. ಇದು ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವಂಥ ಸಹಜ ಗುಣಧರ್ಮ.

ಮನಸೋತ ಯುವಕ ಯುವತಿಯನ್ನು

‘ಎಳಕ ಹೆಣ್ಣು ರಳಕಗಣ್ಣು ಹೊಳಕ ಮಾಡಿ ಹೊಂಟಾಳಣ್ಣು ಹುಳಕ ಸಣ್ಣ
ಮಾರಿಮ್ಬಾಲ ಸಾದಗರದಾ!
ಕುದರಿ ಕುಬೇದಂತಾ ಕುಟಾ ಅದರಿ ಮದರಿ ಕುಬಸದಾಗ ಬೆದರಿ
ಶರಗಾ ಹೊತ್ತಾಳ ತೆರದ ತೆರದಾ||
ತಾಳಲಾರದೆ ನಾ ನೋಡಿ ಬೇತಾಳ ಆಗಿ ನಿಂತೀನ ಸರದ ಪಾತಾಳದ
ಇಳಿತ ನನ್ನ ಮನ್ನಡಾ||

ಎಂದು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ,
‘ಹಿಡದಾಂಗ ನಿನ್ನಿನ ರಾತ್ರಿ ಕಡದಾಂಗ ಆತ ನಿನ್ನ ಗಲ್ಲಾ ಹೊಡದಾಂಗ ಹಿಂಗ
ನೋಡ ಸರದಸರದಾ|

ಆಯಿತೆನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅವಳು ಇದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ ಬಯ್ಯುತ್ತಾಳೆ. ಬೆದರಿಕೆ ಹಾಕುತ್ತಾಳೆ.

‘ಗೆನಸೀ ನಿನ್ನ ಮನಸಿನೊಳಗೆ ನೆನಸೀ ನಿನ್ನ ಕನಸಿನೊಳಗೆ ಸಂಶೆ
ತೀರಸಕೋತಿ ನನ್ನ ಮನಸಿಗೆ ಬಲ್ಲಾಂಗ!
ಆಡ್ಡಾಡಿಹಾಂಗ ಮಾತಾಡಿದರ ನಡಾನಡಾ ಒದಿಸಿಕೊಂಡಿ....
ಹಿಂಡಿ ಹಿಂಡಿ ಎರಡೂ ಗಲ್ಲಾ ಸೊಂಡಿಸೊಂಡಿ ತಿವದೀನ ಮತ್ತ
ಕುಂಡಿ ಕುಂಡಿ ಒದ್ದೀನ ನೀ ನನ್ನ ಏನ ಬಾರಿಗಿ|’

ಎಂದು ಅವನು ತನ್ನ ಸಮಾನ ಅಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತಾಳೆ.

ಆಗ ಅವನು ಅವಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ್ದು ತಿಂದು ಹೋಗಲು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

‘ನಕ್ಕರ ಒಮ್ಮಿ ನನ್ನ ಗುಡಾ ಸಕ್ರಿಸರಾ ತಂದ ಕುಡತೀನ ಮಕ್ರಹೆಣ್ಣು
ಚಕ್ರಗಣ್ಣು ತಿರಿವಿ ನೋಡತಿ!
ಇದರ ಶಿವಾಯ ಬೆಂಡಬತ್ತಾಸ ಮತ್ತಿಸ ತಂದ ಕುಡತೀನ ಸಂತೋಷ
ದಿಂದ ತಿಂದ ಮಾಡ ನನ್ನ ಸೋಬಲ್||’

ಮತ್ತು ತನ್ನನ್ನು ಕೂಡಲು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

‘ಲಗತಿ ಕೂತಿತ ಅವನ ಮ್ಯಾಗ ನಗತ ಅಂತಾಳ ಕೂಂಹೂಂ ಮಮತಾ ಇರಲಿ’
ಬರತೀನ ಇಂದ ಮೂರು ಸಂಜೀಲಿ’

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬಂಗಾರ ಗೆರಿಸೀರಿ ಉಟ್ಟು ಅವಸರದಿಂದ ಬರುತ್ತಾಳೆ.

‘ನೋಡಿದಾಳ ಅವನ ಮಾರಿ ಹಿಗ್ಗಿದಾಳ ಹಿರಿಹಿರಿ ಜಗ್ಗಿ ಕಬಸಾ ಹರಿ
ಅಂತಾಳ ಎರಡ ಕೈಯಿಲಿ’

ಇದು ಕಾಮೋನ್ನಾದದ ಅತಿರೇಕ.

ಯಮನೂರಪ್ಪನ ಜಾತ್ರೆ

ಇದು ಒಂದು ವಿನೋದಪರ ಲಾವಣಿ.

ಗಣ್ಯ-ಗಣತಿ ಯಮನೂರಪ್ಪನ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗಲು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ
ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

‘ಮೂರದಿನದ ಸಂಸಾರ ಯಾರದೇನ ಸ್ಥಿರವಿಲ್ಲ ಹೋಗಿ ಬರೂನು ನಡಿ
ನನ್ನ ಕಾಂತಾ!
ಖರ್ಚಕಂದಾ ಹೆಚ್ಚಿದೇನೂ ನಿನ್ನ ಕಿಂತಾ||

ಎಂದು ಆಕೆ ಇರುವುದರೊಳಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಹೋಗಿ ಬರುವಂತೆಯೂ ಖರ್ಚನ್ನು
ತಾನು ವಹಿಸುವದಾಗಿಯೂ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.

ಜಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟರೆ ದೇಣೆದಾರರು ತನ್ನನ್ನು ತುರುಬುತ್ತಾರೆಂಬುದು ಅವನ
ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿನ ಮಾತು. ಅದನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸಲು ಅವಳ ಒಪ್ಪಿಗೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ,

‘ವಾಲಿ ಬುಗಡಿ ಸರಗಿಸುದ್ದೆ ವತ್ತಿ ಇಟ್ಟ ತರತೀನ
ಅತ್ತಿಮಾವನ ಅಂಜಕಿ ನನಗಿಲ್ಲ!
ವಸ್ತ್ರಅಲಂಕಾರ ಮೈಮ್ಬಾಲ ಬಂಗಾರ ಶೃಂಗಾರ ಕರಿಮಣಿ (ಉಚಿಗೋರಿ)
ಲಗು ಬಿಚಿಗೋರಿ||
ಕಾಲ ಸರಪಳಿ ರುಳಿ ಪೈಜಣ ಜುಳಜುಳಿ ಚೌಕಳಿ ಕಿಂವ್ಯಾಗಿನು (ಬಿಚಿಗೋರಿ)
ಲಗು ಮುಚಿಗೋರಿ||

ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ದಾಗೀನುಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಕೊಟ್ಟು ತಾನು ಬಾಡಿಗೆ ದಾಗಿನ ಹಾಕಿ
ಕೊಳ್ಳಲು ಒಪ್ಪುತ್ತಾಳೆ. ಅವನಿಗೆ ಬೇಡಿದ ಅರಿವೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅವನು ಹೇಳಿದಂತೆ
ಬುತ್ತಿ ಪರಾಳ ತಯಾರಿಸುತ್ತಾಳೆ.

‘ಬಾಡಿದಾಗಿನ ತಂದ ಇಟಕೊಂಡ ಭರದಿಂದ ಹೋಗೂನ್ನಡಿ ಬಂದ ಮ್ಯಾಲಿ
ಕೊಡತೀನ ಅದರ ಕಿಮ್ಮತ್ತಾ||
ಕಿನಕಾಪಿನ ಅಂಗಿ ಗಂಗಾಜಮನಾ ದೋತರದಡಿ ರಂಗ ಇಲಿF!
ನೆಂಪಿಲಿ ಉಂಡಿಕಟ್ಟು ತುಪ್ಪದಾಗ ಬೆಲ್ಲಾಹಾಕ ಸಪ್ಪಗ ಮಾಡಬ್ಯಾಡ ಹಳಸ್ಯಾವು!

ಜಾತ್ರಿ ಕಡಸ್ಯಾವು||

ತಾಲಿಪಟ್ಟಿ ಬಳಿ ತಾರಿಪದಿಂದ ಮಾಡ ಕಾರಾಲುಪ್ಪ ಪೂರಾಹಾಕ ಮುಗ್ಗಸ್ಯಾವು|

ತೆಲಿ ಎಬ್ಬಿಸ್ಯಾವು||

ಬಾನದೊಳಗ ಮಸರ ಮಸಲತ್ತದಿಂದ ಕಲಸ ಬಿಸಲದಿನಾ ಕ್ಯಾಟ್ಟ ಬ್ಯಾಸ್ಕೇವು|

ನ್ಯಾರಿಕ ಹಸದೀವು||

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಾವಲಿಗೊಂದು, ಕೆಲಸಕ್ಕೊಂದು ಹೀಗೆ ಎರಡು ಆಳುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

‘ಜೋಡಿಲಿ ಹೋಗ್ಲಿ ಯರ್ಡುಕೊಡಿ ಕುದರಿಗಳು ನೋಡಾಕ್ಕಿ ಮಾರಿ ನಾನುಹಗಲೆಲ್ಲಾ|

ದ್ಯಾಸ ನಿನ್ನ ಮ್ಯಾಲಾ||

ಮಡಚಿಕೊಡಾಕ್ಕಿ ಎಲಿ ಯಡಬಿಕಿ ಆಗಬಾರ್ದ ಮುಡಚಟ್ಟಿ ಎನ ಐತಿ ಭಯವಿಲ್ಲಾ|

ಬಿದ್ದ ಮೈ ಮ್ಯಾಲಾ||

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಬಂದ ಅವರು

‘ಸರವತ್ತಾಕಾ ಗುದಮುರಗ್ಯಾಡಿ ಆರವ ಇಲ್ಲ ಮಲಕೊಂಡಾರ

ಹುಶಾರಿರಿ ಆಂತ ಹೇಳಿ ಸಿಪಾಯಿಗೊಳಿಗೆ|

ನಡದ ಬಂದ ದಣದ ಬಿದ್ದುವ ಕವನ್ಯಾಕ್ಕಿಗೆ||

ಗಂಟಿ ಚವಡ್ಯಾರು ಎಲ್ಲವನ್ನು ಎತ್ತಿಹಾಕಿದರು. ಮೈಮೇಲಿನ ಸೀರಿ ಕುಬಸ ಮಾರಿ ಫಳಾರ ತಂದರು.

ಅರಬಿ ಮಾರಿತಂದ ಬರೆಬತ್ತಲೆ ಆದೀನ ಕರಿಗಾಲ ರಾಡಿಯ ಕಾಲಗುಣಾ|

ಆದ್ಲೆ ಹೈರಾಣಾ||

ಬತ್ತ ಬಂದೀನ ನಾನು ಕತ್ತಮಾರಿಗಿ ಇನ್ನ ಕುಕ್ಕಿಕೋದಾಳ ರಂಡಿನ್ನ ನಂಬಾಣಾ|

ನನ್ನ ಈ ಕ್ಷಣಾ||

ಎಂದು ಅವಳನ್ನು ಬಯ್ಯುತ್ತಾನೆ. ಅವಳನ್ನು ನಂಬುವುದರಿಂದಲೆ ತನಗೆ ಹೀಗಾಯಿತೆನ್ನುತ್ತಾನೆ.

ಹೀಗೆ ಬರಿಮೈಯಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ಕಾಣದಂತೆ ಬಂದು ಊರ ಸೇರುತ್ತಾರೆ.

ಯಮನೂರಪ್ಪ ‘ನಾ’ ಎನ್ನುವವರ ಗರ್ವಹರಣ ಮಾಡುವನೆಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿಲಾಗಿದೆ.

ಮುಗೇಣ್ಣ

ಈತ ಈಚಿನವ. ಅಂದರೆ ಬಾಲಕುಕಾರಾಮನ ಕಾಲದವ. ಅವನಿಗೆ ವಸ್ತ್ರಾದನಾಗಿದ್ದವ. ಇವನು ಪದಮಾಡಿದ್ದು ಕಡಿಮೆ. ನಾಲ್ಕೈದು ಮಾತ್ರ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಸೌದಾಗರನನ್ನೆ ತನ್ನಗುರು, ವಸ್ತ್ರಾದ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಈತ ಜೈನ. ಉದ್ಯೋಗ ಒಕ್ಕಲುತನ.

ದೊರೆತ ನಾಲ್ಕೈದರಲ್ಲಿ ಸಕಿಗಳೆ ಹೆಚ್ಚು ಒಂದು ಪದವಿದ್ದು ಅದು ನಾಗೇಶಿಯವರು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರರೂಪವಾಗಿದೆ.

ಮಲ್ಲಣ್ಣ

ಇವನ ಗುಂಪು, ಕಾಲಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಆದರೂ 'ಶಂಕುಚಕ್ರ' ಎಂಬ ಪದದ ಅಗಮದಲ್ಲಿ,

'ಮಲ್ಲ ಮನಸಿಗೆ ಹೌದ ಅಂದಾನು...'

ಎಂದಿದೆ ಈ ಮಲ್ಲನು ಇದೇ ಮಲ್ಲಣ್ಣನಾಗಿದ್ದರೆ ಇವನು ಅಣ್ಣಾರಾಮನ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿದವನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಇವನ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರವಾಗಲಿ, ಇವನು ರಚಿಸಿದ ಪದಗಳಾಗಲಿ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಸಕಿ ದೊರೆತಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ,

'ತೇರದಾಳ ಪ್ರಭುನ ಅಂತಃಕರಣಾ
ಮಲ್ಲಣ್ಣ ತರಬಿ ಕೇಳಂದ ವೈರನಾ|

ತಾನು ತೇರದಾಳದವನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಮಮ್ಮದ

ಇವನ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ಏನೂ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಇವನ ಕಾಲದ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈಗಿನ ಹಾಡುವವರಿಗೆ ಇವನ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಇವನು ಹಿಂದಿನವನೆ ಇರಬೇಕು. ಇವನು ಹಾಡಿರಬೇಕು ಅಥವಾ ಜೀ ಹಿಡಿದಿರಬೇಕು.

ಆವನ ಒಂದು ಸಕಿ ದೊರೆತಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ

'ತೇರದಾಳ ಮಮ್ಮದನ ಶಾವಿರಕೆ'

ಎಂದು ತಾನು ತೇರದಾಳದವನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿದವರು

ತೇರದಾಳದ ಲಾವಣಿಕಾರರನ್ನು ಕುರಿತು ತೇರದಾಳದಲ್ಲಿಯೂ ಬೇರೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವರನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರ ಪರಿಚಯ ಇಲ್ಲಿದೆ.

೧. ಶ್ರೀ ಗುರಪ್ಪ ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಹನಗಂಡಿ

ಇವನು ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನ ವಂಶಜ, ೧೯೦೮ರಲ್ಲಿ ಇವನ ಜನ್ಮ ಈಗ ೮೭ ವರ್ಷ. ಹಣ್ಣು-ಹಣ್ಣಾದ ಮುದುಕ. ಈತ ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ.

ಉದ್ಯೋಗ ನೇಕಾರಿಕೆ. ಲಾವಣಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಈತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ತಿಳಿದವನಲ್ಲ. ಆದರೂ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯಿದೆ.

೨. ಶ್ರೀ ಬಾಬು ವೆಂಕಣ್ಣ ಮೋಪಗಾರ

ಈತ ಚತುರ ತುಕಾರಾಮನ ಮನೆತನದವ. ಸುಮಾರು ೭೫ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು. ೧೯೨೫ರಲ್ಲಿ ಈತನ ಜನನ. ಈತ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಲಿತವ. ವ್ಯವಹಾರ ಚತುರ. ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಕಮಿಟಿಯ ಚೇರಮನ್.

ತೇರದಾಳದವರ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಮರಾಠಿ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದನ್ನು ಜೋಪಾನವಾಗಿರಿಸಿದ್ದ. ತಾನು ಸ್ವತಃ ಬರೆದವನೂ ಅಲ್ಲ; ಹಾಡಿದವನೂ ಅಲ್ಲ. ಆದರೂ ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವ. ಇವನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಎರಡು ಹಳಗನ್ನಡದ ಕಡತಗಳು ದೊರೆತವು.

೩. ಶ್ರೀ ಮಹಾದೇವ ಗೋವಿಂದ ಮೋಪಗಾರ

ಇವನೂ ತುಕಾರಾಮನ ವಂಶದವನೆ. ಸುಮಾರು ೫೦ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು. ಈತ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ಡಬ್ಬಿನ ಮೇಳ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹಾಡಿದವ. ಇವನಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದಿಷ್ಟು ಲಾವಣಿ ಸಂಗ್ರಹವಿದ್ದಿತು. ಅದರಲ್ಲಿಂದ ಕೆಲವೊಂದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.

ಈತ ಮೋಪಗಾರಿಕೆ ಮಾಡಿದ. ನಾಟಕ ಮಾಡಿದ. ಒಕ್ಕಲುತನವನ್ನು ಮಾಡಬಲ್ಲ.

೪. ಡಾ|| ಪ್ರಭಾಕರ ಅಣ್ಣಾರಾಮ ಮೋಪಗಾರ

ತುಕಾರಾಮನ ವಂಶದ ಕುಡಿಯೆ ಇವನು. ಬಾಲ ಅಣ್ಣಾರಾಮನ ಮಗ. ಬಹುತರವಾಗಿ ಈ ಮೋಪಗಾರ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಕಲಿತವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ.

ತಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಇವರು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ತಮಗೆ ಆಗ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ಹೀಗಾಯಿತೆಂದೂ ತಂದೆಯೂ ಇದರಿಂದ

ದೂರವಿರಿಸಿದರೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇವರಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಖಚಿತ ಆಧಾರಗಳು ಇವರಿಂದ ದೊರೆತವು.

೫. ಶ್ರೀ ಬಾಳಪ್ಪ ಭೀಮಪ್ಪ ಕಡಕೋಳ

ಇವರು ೧೯೧೪ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಲಗ ವರ್ಷವಯಸ್ಸಿನ ಮುದುಕ. ಉತ್ತಮ ಹಾಡುವವ. ಪದಮಾಡಿದವನಲ್ಲ ಬಾಲತುಕಾರಾಮನ ಒಡನಾಡಿ. ಅವನ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ಕವಿತ್ವ, ಹಾಡಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ.

೬. ಶ್ರೀ ಪರಪ್ಪ ಶಿವಪ್ಪ ಚವಣ್ಣವರ

ತೇರದಾಳದ ಇವನೂ ಹಾಡಿದವ. ಬಾಳಪ್ಪನ ವಯಸ್ಸಿನವ. ಬಾಲತುಕಾರಾಮನ ಕೆಲಮಾತುಗಳು ಇವನಿಂದಲೂ ದೊರೆತವು.

೭. ಶ್ರೀ ಗಂಗಪ್ಪ ಗಿರಿಮಲ್ಲಪ್ಪ ಜಕ್ಕಣ್ಣವರ

ಇವನ ಊರು ತಮದಡ್ಡಿ. ಈತ ಜೈನರವ. ಕುರಿತೋದದೆಯೂ ಕಲಿತವ. ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಹಾಡುವವ. ಬಾಲತುಕಾರಾಮ ಈತನ ವಸ್ತಾದ. ಜ್ಯೋತೆಪ್ಪ, ಬಾಲತುಕಾರಾಮರ ಬಗ್ಗೆ ಹಲವು ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿದ.

೮. ದಿ. ಮುರಲೀಧರ ಸಿದರಾಮ ಚಾಧವ

ಈತ ಅಥಣಿಯವ. ಮ್ಯಾಟ್ರಿಕ್‌ವರೆಗೆ ಓದಿದವ. ಬಾಲತುಕಾರಾಮನ ಸ್ನೇಹಿತ, ಕವಿ. ಅನೇಕ ಪದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಲ್ಲಿ ಹಾಡಿನ ಒಂದು ಭಂಡಾರವೆ ಇದ್ದಿತು. ಅವನ ಮುಪ್ಪಾವಸ್ಥೆ ಕಷ್ಟಕರವಾಯಿತು. ಆ ಪದಗಳು ಎಲ್ಲಿವೆಯೋ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಅವನ ಸಂಗ್ರಹದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದಗಳನ್ನು ನಾನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಅವನ ಪದಗಳೆ ಇಲ್ಲ. ೧೯೨೩ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಇವನು ೧೯೮೮ರಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡ.

೯. ದಿ. ರಾಮಪ್ಪ ಬಸಲಿಂಗಪ್ಪ ತುಪ್ಪದ

ತುಂಗಳ ಇವನ ಊರು. ಹಾಡ ಕಲಿತಿದ್ದನಾದರೂ ಧ್ವನಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಉಳಿಯದ್ದರಿಂದ ಮಜಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾಡಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಹಾಡನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದ. ಅದು ನನ್ನಲ್ಲಿದೆ. ತೇರದಾಳದವರ ಪದಗಳು ಇದರಲ್ಲಿದೆ. ೧೯೨೫ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಇವನು ೧೯೯೪ರಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕಪಡಸಲಗಿಯಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡ.

೧೦. ದಿ. ಶಿವನಗೌಡ ಮಲ್ಲನಗೌಡ ಬಿರಾದಾರ

ಈತ ನನ್ನ ಅಣ್ಣ. ನಮ್ಮ ಊರು ತುಂಗಳ. ಈತ ಲಾವಣಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದ, ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಕೆಲವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿಯೂ ಇದ್ದಾನೆ. ನನಗೆ ಮೂಲತಃ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಮೂಡಿದುದು ಇವನಿಂದಲೇ. ಇವನ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ನಾನು 'ಚೌಪಹಾಕತೀವ ಡಪ್ಪಿನ ಮ್ಯಾಲ' ಎರಡು ತರಂಗಗಳನ್ನು ಹೊರತಂದಿದ್ದೇನೆ. ಇನ್ನೂ ನಾಲ್ಕು ತರಂಗಗಳು ಬರಬೇಕಾಗಿವೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ

ಸುಮಾರು ನೂರು ಪುಟಗಳ ಈ ಚಿಕ್ಕಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ 'ತೇರದಾಳದ ಲಾವಣಿಕಾರರ' ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇದೊಂದು ಪ್ರಯತ್ನವೇ ಹೊರತು ಪೂರ್ಣವಲ್ಲ.

ಅವರ ಚರಿತ್ರೆಯ ವಿಷಯ ನಿರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ನನಗೆ ತೃಪ್ತಿಯೆನಿಸಿಲ್ಲ. ನಿರಾಶೆಯಾಗಿದೆ. ಸೌದಾಗರ, ತುಕಾರಾಮ ಇವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದ ಯಾರ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಏನೂ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ, ಅವರ ಪದಗಳನ್ನುಳಿದರೆ.

ನೂರೈವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಅಂತರದಲ್ಲಿಯೆ ಚರಿತ್ರೆಯ ವಿಷಯ ಹೀಗಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಇನ್ನು ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಿಂದಿನವರ ಬಗ್ಗೆ, ಹಿಂದಿನ ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯುವುದು ಪ್ರಯಾಸದ ಕೆಲಸ. ಇತಿಹಾಸದ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಮ್ಮವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ.

ಇನ್ನು ಅವರ ಲಾವಣಿ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ನನಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿದೆ. ಅರ್ಥದಷ್ಟಾದರೂ ಕೆಲಸ ನನ್ನಿಂದಾಗಿದೆಯೆಂದು ತೃಪ್ತಿಯಿದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸಿದರೆ ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು ಪದಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದೆಂಬ ಆಶೆ ನನ್ನಲ್ಲಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಬೇಕು ಅಷ್ಟೆ.

ಹೀಗೆ ಕನ್ನಡ ಲಾವಣಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ತೇರದಾಳ ಲಾವಣಿಕಾರರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇದೊಂದು ಪೂರ್ಣಪ್ರಮಾಣದ ಗ್ರಂಥವಾಗದಿದ್ದರೂ ಆ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಾರಿದೀಪವಾಗಬಹುದೆಂಬ ಸಮಾಧಾನ ನನಗಿದೆ.

ಬಲ್ಲಿದರು ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದು ಗುರಿಮುಟ್ಟಲೆಂದು ಆಶಿಸುವೆ.

ತೇರಿದಾಳ ತುಕಾರಾಮನ ವಂಶಾವಳಿ

(ಚತುರ) ಪುಕಾರಾಮ (೧) ೧೮೧೫

ಗಂಗಪ್ಪ (೧೮೪೦)

